

8200

Bibl. Jag.

IV

Historia Prawa rzymskiego.

Prolegomena I.

O stanie prawodawstwa rzymskiego od założenia miasta do wypędzenia królów.

§ 1. Przyznając lud przychodni, bitny i suchy, winni pierwotnie swego prawodawstwa wyrażeni Al-

banikim i mędrcom wodra. Rom-

bus również przebiegły jak odważny.

obeynnie rządy nad zgraię ludu.

wygnanych z ogrymy za zbrodni,

ubogich i wszystkich od wyuzdwa-

aczkuszących; niemogł dowodzić roz-

kazywać ani przedstawiać na ustale-

niu w swojej osadzie wyrażeni tych

i przepisów, które oddawna u ludu

zamieszkałych Włochy miały miejsce.

Odmiennymi potrzebami krajów i okolic-

ności, wymagały nowych urządzeń,

tak co do administracji rządu jak

karności wojskowej; wydawał się

Proculus, pod inniemi edyktami,

jak wiadomo Liviusz (lib. I. cap.

32 i 44.) i Dionizy z Atalikarnas-

su (Antiq. lib. 3. p. 148 lib. VI. p. 210.)

ogłaszać przez usińnych, bez do-

twierdzenia Senatu lub ludu: a iako

najmężniejsi i więcej mądrzy na

ulki, bez oporu był słuchany. Te

wzrątkie odnawiane, niebyły w tak

wielkiej liczbie, aby samo przy-

wyżnienie niedato cni potrzeb

Epitome historiarum juris rom.

if utamur dicta Pomponiusa = En-
chiridion liber singularis = Epitome l. 2. d.
de orig. jur.

if Poane dicitur rom a mędrcom
Dionizy z Atalikarnasu i Liviusz
Pompeo literactich

Kommentare ad l. 2. d. de orig.
jur a mianowicie Rupperta = ani
madveriones. Dyukerichuska = ani

madveriones, które między innymi
zebrał Ulpian Opusc. ad hist. juris

maxime ad Pompon. Enchiridion
ill. pertinens. Ital. 1735 in 4to

Wiadomości Historji Prawa rym.
tak również przebiegły jak odważny.
Stoffman, Hist. jurispr. rom.

Lips 1774.
Bach, historia jurispr. rom.
Lips 1754, i 1745 in 4to

Gravina, orig. jur. civ. in T. I.
opis edid. Lips 1717 in 4to

Schubart, Defect jurispr. roman.
Essev. acad. Jen. 1696 in 8to

Terpsion, Histoire de la jurispr.
Brunquell, hist. rom. ger. Annot.
1730 in 8to

Heineccius, hist. jurispr. civ. rom.
al gen observationib. aucta Rittleri
i Silbenad in, Argent. 1751 1758.

Epitome jurispr. rom. Pomponii
Prestituta Pertranda i Gotius

Vite tripartite M. veterum, ex
dare p. Franka Ital. 1788 in 4to

2 narodów najznakomitszych
we włoszech byli aborygenowie, lud

przychodni z Arkadyi. Miesi on
swoich królów iemre na 200 lat

przed aburrem Tui a Laurentia
był iego atolia. Ritaricite surp-

tey prestrami, praweli nad sadem
które podobne dobran justiciei
mitra była z Sepsali, która prz-

była z Saturnem. Pół aborygen
nowie, nazywai się rangi laty
nam

Aborygeny pierwotny i naturalny prawodawca, 1816 roku.

nam. Ostatnia część składowa i zachowania egipskich zwyczajów
i Trojańczyków pod dowództwem
Encasa, który przyszedł za jego szczególniej w sprawie wyprawiania
Lavinii, oraz Latana, po swoim obywatelstwie, walek, ofiar, obrzędów duchów-
berta. Syn Encasa Askaniusz, rath-
yft albe. Dynastia Encasa, pwaqwt-
sz od Askaniusza panowała p 4 o tem świadectwo Dionizego, który
wika: wstał między Amuliuszem
a Numitorem, zbrodni Amuliusza (lib 1. in fin.) w zachowaniu obyczajów
zamiędzy i między Amuliuszem między
Wesalki, narodzenie Romula i Re-
ma.

greekish Pygmian nad wszystkie
inne ludy przekłada. (Cetera, et
atowa pisarza w thymazem Tacu-
dkiem, quaecumque sunt Graeci
sacris indicia, magis quam ulli
ali Graecorum coloni retinent.)

Wtadea która miał Romulus
nad sercani ludu chiwego zwy-
czajów i zakonów, data mu prawo
zaprowadzenia wielu ustanowien ty-
czących się czei bogów, administracyi
rządowej, policyjney i prawodaw-
czej. Zniost on wszelkie przesądne re-
ligijne obrzędy, które od innych ludów
do Rzymu weszły i tylko egipskich
bogów cześć oddawał nakazał: po-
stałowił aby nie wainiejszo nie-
przedsiębrano bez naradzenia z bogar-
mi, za pośrednictwem Augurów i wisza-
ków Aruspicas zwanych: postanowił
kapłanów do odbywania różnych ob-
winków w cynicim ofiar pódczas
dnia zakazując modłów w noc: osta-
cił że mury miasta są reus święte
i nietykalne, że plebeinsze godności
duchownych sprawować niebędą mogli.

Należało mu oznaczyć prerogatywy ludu
i postanowić urzędy, któreby nad do-

były

2

bym porządkiem czuwały. Na ten af podzielił na trzy klasy
Romulus podzielił Romulusowych tribus zwane a każde z nich na
poddanych na dwie klasy. a) Lac-
niecy patrycjuszami zwani, prze-
puszczani byli wyłączenie do sprawo-
wania urzędów Kptley, popołus-
ni strzymano innego rodzaju przy-
wilei, stych rządu były: prawo go-
wania na urzędach Kptley, sta-
nowienia o wojnie lub pokoju, o-
głaszania praw, naradzania się
w rzeczach ważniejszych. Stanowio-
ne w tym czasie seymy (comitia)
składały się z trzech jednolitych tribus
zwanych a te znowu z 30 Kury.
przewodził Kardenus plebejusz, wy-
brai sobie znowy patrycjuszów pa-
trona, atogoby pierwszym był, bo-
nie w każdym razie mego klienta,
dzwolając mu zabić go, i jeśli ony
odrąbić dysceptat.

Oby do składu senatu należał mę-
ce, wybrane były na seymie w liczbie
sto, które mianował sam Krol. ta
rosła imię pierwszego senatora (prin-
ceps senatus) trzy jednolite wybraty
po trzech i po tylu wybraty 30 Kury.
Magistratura ta w gwałtach usta-
niata się bardziej męstwa i sprawiedli-
wości i mędrzejsz niż powaga.

Oprawy Romulus granie wstąpił o-
bowiązków różnych magistratur, wydał
cywilne prawa, o których w innym
czasie obszerniej mówić będziemy, tu
zaś o ważniejszych tylko wspomnie-
my.

Oprawy Romulus granie wstąpił o-
bowiązków różnych magistratur, wydał
cywilne prawa, o których w innym
czasie obszerniej mówić będziemy, tu
zaś o ważniejszych tylko wspomnie-
my.

W pierwszej storonie z dziejami osmin
century, uniwersal Senatorow, i Patrycy-
usow i osoby maitnicysze z popowstaniem
i ta byla licunysza nie wyzyskiewiczne.
Jemu wiara Prymianie podiat quon-
tow i dostadnicysze obrezenie pewina
szi i prerogatyw normalnych ungodow

§ 6. Duma i ebodnia Tarkwiniusza
pysnym awanego oburazy umyety Pry-
mian i do emienienia Kostatta wzdurua
gloty. Wrot ten emieraię do jamo-
wladstwa, emierayt powage praw daw-
nych a wladny Senatu i hdu iedynie
do osiginiemia swoich wyzyspanych za-
miarow udywit. Prymianie uciurci
ni a eke inid wrodzeni do wolowsci,
wyprediti familię Tarkwiniuszow.

Prordiat II.

O stanie prawodawstwa rym-
skiego od czasu wypredzenia Krolow
do Augusta.

§ 7. Po wypredzeniu Tarkwiniusza pys-
nego, (o 245 od z.K.) ustawa popowstawa
za staraniem Juniusza Bruta, dwaj
konsulowie nazywajacy Ryplety wzę spra-
wować sauzli. Wladza ich i powaga
byla taidama prawię do Krolow: moe
wykonawca, prawo zwotywania Senatu
i hdu, dowodzenia weyaku byty wick
rytu. Pomponiusz ieden z prawnikow,
ktorego staws wick Justyniana uwieciomil,
mowice o stanie prawodawstwa rym-
skiego w tej epoce; zamwiadza autrych
ktorego weyaly Prymianin emi pocię
od prawo ustanowionych za Krolow
i emieniam

4
i mniemania że: „bud rymski wyraża-
iami raczy niż wyrażeniem prawem
od tej chwili się rzecznik. „Bez wy-
jęcia zmiana gwarant rządowej, wy-
gata przekształcenia wielu ustaw lub
ogłoszenia nowych. Zaufanie ludu
w urzędników, których młota i odwaga
nad innych wyśmienicieli wyróżniły,
obawa zaburzeń, potrzeba rychłego roz-
szerzenia bezprawia i nadużyciu tak
łatwo wiskazującym się do narodu bu-
liwego, sprawcy bez wątpienia i kon-
sultacji a później inni wyśmienici urzę-
dnicy, otrzymali znaczący udział
prawodawczy udział, niżby przypa-
dnie im bliżej przewidywaniu Rzymian
do wotum, pomyśleć można. Wszak
że nieprzeciwie ich rzecz że Rzymia-
nie, pomimo najmocniejszego wstrętu
od tego wrońskiego cokolwiek im dany
ich stan przypominato, w wyjątku
zawsze mieli poszanowaniu prawa kro-
lewskie tyż się na bogów, polski i sta-
nowi prywatnych. Wiele z nich, które
sam uchył czasu w zarządzaniu podał,
konsekwentnie poświęceni zatwierdza-
eddyktami, wiele nawet w prawach III
tablicy umieszczono. Bieło świadectwo Bru-
poniusza nieinaczej rozumieć się ma,
iż tylko że prawa za królów ustano-
wione, przyjęte własnie dawnych praw
i wyrażań i tyle tylko miały znacze-
nia, ile nowemu rozporządzeniami oba-
wne niebyły lub ile potrzeba i wskazy-
trwałości ich były warunków. Mniema-
nie to popiera dobre od ludu przyjęcie
złotych praw przez Karla Vapiriusa i
sare z prawowania ostatniego króla
zporządzone, któremu przez wdzięczność
inne obywateli nadano: gdyby albowiem
prawa królewskie w powrociech rząd-
gminowładnego iadnego nie miały znacze-
nia

nia Papiriusa prawa rownie iak imie
przeszły w zapomnienie. Z Dygeń-
wimy (l. 2. § 2. D. de orig. iur.) ie takim
tem obejmował prawa cywilne i duchow-
ne i ie obciagal Gracius Flaccus
(l. 144 D. de verb. sig.) wyptoresny Julia-
szowi Cesarowi.

Nota. Niedoszest czasow naszych kodex
Vigilius ani komentarz Flakka.
Strata tak wielka w mairney cywilny-
nasrodowa iest przeszyta, utrey ewid-
ke pracz znaydowane pascydners w auto-
rach Tacini'skich prawa, cyto w samym
texcie cy tytko w myli' zabrali i w krot-
kich utrzyli' tablicach. Tacy se, Wilhelm
Forester, Fulwius Ursinus, Antoni Augustin,
Justus Lipsius, Pardubekus Waterius, Fran-
cisek Modius, Stefan Wincenty Pighius,
Antoni Schius, Pawel Maruti, Francisek
Baudouin, Wincenty Grawina, Hippolyt
Steinckius, Antoni Terrason. Francisek
Baudouin przewrocil osinnacie ustaw,
ktore mial przepisac z dawney ladow
tablicy znalezioney w Kapitoliu a porwo-
lony mu przez J. Barthelena Marciana.
Dowiedl Wincenty ze te prawa szpiz-
niysze i w rzeczy samey niepotrzegamy
w nich tej dawney Tacy, iakze prwane
byly prawa XII tablic a te przecie po-
przedzily zbior Papiriusa. Eadem wie
nam inny do odkrycia supetnego
tego drogiego pierwszych praw Reymu
zabytku nieporotac' erodek, iak nade-
duje dopiero wspomnianych pisarzy,
smakac' ich w Gerone, Dionizye z
Helikarnasu, Liwiusu, Plutarchu, Au-
lu Gelucie, Tescie Narronie.

§ 8. Duma surowosci Brutusa, pier-
wzego Konsula, data Prymianom wznie-
sawz utraty wolnosci tak drogo okupionej.
Smakano

Sukano więc sposobie zmniejszenia wła-
 dy urzędu Konsularnego. Wybrany za kol-
 legę Brutusowi Valerius Publicola, stano-
 wy z przychylności do plebejczyków, zwał
 władzę najwyższą, bydi w roku temu zgro-
 madzonego na sejm w jaskółku Kurji,
 zapewnił odzw. obywatelowi wypróżnionemu
 od Konsulów do ludu a nawet zbyt
 groźną dawniej okazytosi tych pierw-
 szych Kptów urzędników odmienn. Pre-
 konato m. wkrótce przyswistwo, czego dokonał
 mwie odważna obrona od uciśku Patrycyu-
 sów i urzędników oraz stateczne usta-
 wanie przy swiem. Wtemczas gdy Senat
 miał prowadzić wojnę z Equanami i Sa-
 binami najbardziej go potrzebowali: wy-
 chodni na gór Krustunę i oświadczali
 niepowroci do miasta, dopokąd niebędnie
 mu wolno wybrać z pomiędzy siebie urzęd-
 ników którzyby praw jego bronił. Wówczas
 było pręto na wybranie pięciu Trybunów, Liczba uarnawych wówczas
 których osoby za miłe i miłykalne uznano. Trybunów, między z pewnością mi-
 Prawo to zapisano w teście: Dyonizy i sta-
 likarnaspu i Cyaro, myśł tylko onego nane-
 preestali. Fulvius Ursinus w przypi-
 saku do dzieła Antoniego Augustina, pod
 tytułem de legibus d. Senectutis, przywo-
 ał go w tych słowach: Sei quis. altius
 faxit. cum pecunia. familia. & sacer
 esto. Sei quis im occisit paricida nec
 esto. Ustawa ta, to iść pierwsza prapad-
 ku Monarchii, którą ten zgromadzony przez
 eluzę pretanował i ma imię legis sacrae
 tribuniciae primae. Lato dobie wytawic
 moim, że powaga trybunów zapalita za-
 zdowi w patrycyuszach i powzięta umy-
 śły: uchwałom stanowionym od ludu na
 sejmach przez kune zaprzeczano ustano-
 wa odważniejszego patrycyuszów prawa
 i nawzajem niechciano bydi postuszeniem
 ustawom które Senat bez unestriciecia
 trybunów ogłaszał. Ta wzajemna walka
 zapro-

zaprowadzić musiata konieczności do pra-
wodawstwa bieżad i niepewności.

(r. 2. m. 293)

§ 9. Tymczasem Ręka potrzebowała
praw pewnych, którymby ewentualnie
zarówno podlegaty stany. Kains Te-
rentius causa trybun popultatus, uniwers
projekt którego omowę zostawił nam
Dionizy z Staliskarnafu w te słowa: „
lud zgromadzony na sejm wybierze dwunęć
osob powołanych najrozsądniejszych i dobru na-
iszych stanu do utworzenia regu praw tak
względem administracji publicznej jak i
względem spraw prywatnych. Prawa te przy-
bito będą na plan publicznem, aby każdy
wyroc mogł o nich mieć zdanie. „ Senato-
rowie i patrycyusze w których ręk wsta-
wała władza sądowa, przeciwili się temu
wniesieniu: lud przeciwnie prokladował i
długo wyrażaniem prawem nie podlegał
decyzjom patrycyusów. Po pięcioletnich spr-
rach, projekt Terentjusza przyjęty został
za wniesieniem powstaniem Komitatu Kon-

a) Uchwały Senatu, która za wniesie-
niem Licyniusza trybuna popultatus
od ludu była.

kula z tym dodatkami: a) aby wystać trzech
deputowanych do miast greckich potrzebnych
we włoszech i do Aten, którzyby prawa gre-
ckie najstarożytniejsze do konstytucji rządu i dy-
cracji ludu systematycznie zebrali i do ławy
prywatnie ogłaszali. Wędowna ta trwała przez
dwa lata, t. j. od końca 300 roku od r. m. do 302.

Za powrotem deputowanych, enicjusz urzę-
dowski a utworzono dekanatów. Si umowi-
li się między sobą, aby zawsze jeden byłby sym-
wnie najwyższą władzą przez dni dwunęć,
miał prawo występowania do Senatu, przerydo-
wania w nim, wykonywania jego wyroków,
tędnier ujęwania prerogatyw do tej góry
prywatnie. Język grecki, był wówczas
używany w Rzymie; prawa przeto przy-
wieszone z Grecji potrzebowały tłumaczenia.
Podjęt więc tego rodzaju powołanego zdania
jedem wygnanie z Epiktem imieniem Hor-
modora. Zaledwie rok upłynął, gdy każdy

2 decemvri

z decemvirów wygotował części praw, dobie
powierzoną. Prawa te podług porządku
materji i liuby układano, wyryte by-
ły w pęczkach na tablicach drewnia-
nych, przejęte z oklaskiem i zawieszone
publicznie. Później nieco przyniesiono nie-
które dodatki; wyryte je ~~winnę~~ na dwo-
nastu miedzi drewnianych lub miedzia-
nych tablicach i osobną uchwałę Senatu do
wykonania podano. Takie iść ustatkowanie
praw pierwotnych Rzymu. (Krytyczny
je obywatel rzymski na rzeczę swiętą;
w której rzekł był zgromadzić się Senat.
Mieszkańców których Rzym dowiadczył przez
okrojenie Gotów, puzbawity nas tego dro-
giego starożytności zabytka. (Pittershenius
proleg. ad leg. i. e. tab. c. 5.) Zgadza się
się wszakże użycie; że pamięć ich, prze-
sta do czasu Justyna (Cesara wschodniego).

§ 10. Same więc tylko czytanie autorów
łacińskich, którzy prawa te na pamięć
dali i czytali lub o nich z przedmowa sty-
rało; więc doprowadzić do prawdziwej
ich nauki. Za drogę justynianus Cynarus
Privallius, Jan Oldendorp, Wilhelm Forster,
Antonius Augustin, Fran. Haudouin, Ant.
Nottius, Fr. Hottman, Honor. Pittershenius,
Pardolphus Batius a szczególnie Justus
Lipsius; Fed. Marsilius, Gravina i Jak.
Godefray, Ant. Ferraron; wielkie ich
imię w dawnym teście, i tak były wydane
imię w myśli tylko lub ustatkowaniu daw-
nego testu, użyciemu świata przysposobił.
Wymaci wszelkie należy że strata tak
wielka, w całej europejskiej dotąd wynagro-
dzone miejsce ani utamki których li-
ba coraz się pomnaża, użycie całości
cechy dawności abyśmy je bez obawy fat-
su za prawdziwe uważali prawa. All
tablicy wisić mogli. Jakub Godefray,
miejscu któremu cenna o brytych wydani
praw Justyniana winniśmy, wyparty
praca swych poprzedników i świadectwo
Kara

6
Te tablice te w III wieku
były, do czasu intermed. komentowania
Kara magdaleny w w. 1520 roku,
Kara który był w Justynianus.

*Nais Testa, Pomponiusa, Cicerona i wielu
 innych, zebrał te utamki w tym porządku
 w takim iż mądrych miały na tablicach
 wyryte. Potem więc na tablicy pierwszej
 mądrych miały prawa opisać sposoby
 zaprowadzenia, w drugiej o sądach, strażni-
 cach i strażach, w trzeciej o pożytku,
 w czwartej o władzy cywilnej, w piątej
 o testamentowym i beztamentowym odie-
 dnieniu i opiekach, w szóstej o po-
 dania i rowodach, w siódmej o opad-
 łach, truciu i innych przestępstwach,
 w osmej o cechach, dobrach miejskich
 i ziemskich tudzież o służbowościach, w
 dziewiątej o prerogatywach i obowiązkach
 obywateli politycznych, w dziesiątej o ob-
 rzędach pogrzebowych. W jedenastej i dwu-
 nastej tablicy, według zdania powszechnie
 przyjętego, mądrych miały przypom-
 niane przez decemwirus: miały naj-
 wazniejsze dodatkiem poprzedzających i oby-
 nować rozporządzenia w innych materjach
 i tak ci. ci. Sudeptę wystawia, niemo-
 żemy przenieść na siebie, abyśmy w pro-
 stym opisie mieli praw tych wystawić
 i one obrasem obywateli, charakteru
 i świadczenia Rzymian i inne niezapomnianych
 obywateli i obywateli wiadomości.*

Tablica pierwsza.

*Nota. Powszechnie jest mniemane że
 powaga praw XII tablic, ustawa
 Ebutia zwana, emendowana była:
 tak kiedy ta ustawa i tak daleko
 rozporządzenia prawa XII tablic
 admiemie miano; niekiedy opow-
 nowie wiadomo.*

2 7
Tablica pierwsza.

Prawa opisująca sądowy przewód
(de in ius vocando.)

1. Stawaj ze stronę powodową przed sądem niezawodnie.

s' in. ius. vocat. atque. eat. Cicero.

s' in. ius. voc. ^{statim} atque eat. Terentius.

2. Jeśli strona obratowana ociega się sta-
nąć przed sądem, poswiadczyć się przytem-
nem a uzyskać prawo przymuszenia
jej aby stała.

N' it. antestannino. igitur. em. capto.

3. Jeśli ten którego powoływasz przed
sędziego, chce ci się wymknąć lub opierać,
mówisz go więc

Si' d' tum in ius vocatus movetur
fugare adornet; manum ei inicere ius
esto.

Sei. calvitur. pedem. ut. struit. manum.
endo. iucito. Testus.

4. Jeśli ten którego chcesz powołać do
sądu jest podosłego wieku lub starzy, masz
go przywieść. Jeśli się ten opiera, i
tuzi się nieist obowiązanym dostarczyć im.
wzylego powozu.

Sei. morbos. ovila. ut. vestion. esit.

qu' in ius. vocabit. pimentis. datod.

sei. nolet. arcepanci. sternito. Terentius.

5. Jeśli iednak powoływany, niezgodnie powo-
ływa, wstąpić będzie ma.

Si' enviet. qui. in ius. vocatim. vindi-
at. mittito. Godefr. ox.

16. Za bogatego, bogaty tylko rzeczy-
muie, za ubożego rzeczy-
mora każdy
L'oupleti vindex bouples. esto, pauperi
quilibet vindex esto

Assiduo. vindex. assiduo. esto. Prototari.
qui. nolet. vindex esto. Aulus Gel.

7. Umowa w czasie drogi do sądu między stronami zawarta będzie prawowitem dla sądnego.

Inde. via. rem. uti. paciant. ^{ad Herem} orato. Autor
Si in via, dum in jus venturus paciscorint,
ita jus ratumq. sit.

8. Lecz jeżeli żadney niebyto umowy między stronami; sędzia sędzić będzie od wschodu słońca do południa: dopóki i zas trawa sprawa, strony przystannemi bydić mają.

N^o ita. paciant. in. comitio. aut. in foro. ab. ortu. ad. meridiem. causam. consuto. arm. perorant. ambo. praesentes. Autor. ad. Herem.

9. Niech wrzód po południu przynawaz rzeź sporu przystannemu, a zachód słońca niech utadzie koniec sporu i sędzię.

Post. meridiem. praesenti. stitem. adiuto. Sol. occasus. suprema tempestas esto. Jehus.

Tablica druga.

O odroczeniach, obronie strony obywatelney, o kryjonych i jawnych kradzieżach.

10. Jeżeli będzie wybrany sędzia lub arbiter, strony obowiązane być dać zamecznik zę przed nim stanę: w przypadku miast niewiary, strona niestawająca zapłaci umowioną summe; Lecz jeżeli który z nich przeszkodzi choroba, ślub, podróż w interesie, petycy lub interes z adwokatem; wolno będzie sędziemu, arbitrowi lub obrońcy odstąpić się na dzień inny.

... vades... subvades... extra. quam. si. morbus. sentiens. votum. absentia. reipublice. erga. aut. status. diis. non. hite. intercedat. nam. si. quid. horum. fiat. unum. iudici. arbitrove. reove. eo. die. defensus. esto. m.

11. Niemający świadków wotaci będą
przez trzy dni, przed domem strony
przebiegać.

Qui. testimonium. defuerit. is. tertius.
diebus. ob. portum. obvagulationem. ito.

12. Stodzieży noz, rakiety bydlę-
cie bekarnie.

Sci. uox. furtum. faxit. ei. im. ali-
quis. occisit. iure celsus esto. Macrobi.

13. Jeśli kto perpetua kradzież i iść
na niego mógł, ma być ewidentny i
stać się niewolnikiem tego którego
skradł. Jeśli stodoły iść niewolni-
kiem, będzie ewidentny i zgory kapi-
tulum zepchnięty. Lecz jeśli matole-
ni dopuszcza się kradzieży, będzie na-
wany przed sądem prokura ascho-
da stronie rokowana.

Sci. homicid. furtum. faciet. s. im. aliquis
eius. eipsum capset. verberator. ole. que
cui. furtum. factum. erit. adiutor. ser-
uus. viris. celsus. scilicet. ei. itor. in-
pote. pratoris. arbitrator. verberator. we-
stra. que. decernitor. Terrason.

14. Jeśli stodoły napada z bronią, napad-
niemy go wreszcie głośno pomocy, więc
będzie prokura abiccia itodaria.

Si. se. toto. defuerit. quiritato. endo. que
plurato. pset. deinde. si. casu. escint. se
fraude. esto.

15. Jeśli będzie sprawa o kradzież tajem-
ną, stodoły raptuowi sowa wstąpić może
stradionowy.

Si. adorat. furtum. quod. nec. manifestum
erit. duplione. deducito.

16. Jeśli po wyszukaniu upoważnieniem
od prawa, znajdzie się w domu rzecz krad-
zieży: kradzieżi porzucana będzie ze iaw-
ną i iako taka karana.

Sci. furtum. lanceo. leinod. que conceptum
erit

esset. uti. manifestum. vindicator.

17. Mowa tu tylko o szejm dze-
wa, gdy zabierający karany by-
wał tak starym i. płać kosztu
wartości.

17. Leinonicy drzewa cudze, za karde-
zaptani 25 asów niedziarnych.

Lui. injuria. alienas. arbores. casih in
singulas. viginti. quinque. sris. luto.

18. Wolno będzie stolarzowi zosob. okra-
dioną zawrzeć umowę: po której osoba
okradzioną, niebędzie miała prawa prze-
śladowania go sędownię.

Si. pro. fure. damnum. decium. esset. fun-
ti. ne. adoro. Jak. Ludofu

19. Przez okradzioną niepodlega przedaw-
nieniu.

Furtiva. rei. eterna. auctoritas. esto.

Fablia trecia.

Prawa ostatnie, lichwie, procentach,
prawa wierzycieli względem dłużników

20. Si. quid circa rem depositam
apud se depositarius dolo malo a-
miserit, dupli poena afficitur.

Wetownie admicnił to rozporządze-
nie i tylko na opłacenie wartości
mocy skazywać byli zwykli.

20. Jeżeli składowik dla zysku okradzie,
co ze składu utracił; skarany będzie
na opłatę swiętej wartości tego co okradzie
ze utracił.

Si. quid. endo. deposito. dolo. malo. factum
esset. duplione. luto

21. Si. quis magis quam unciarum
foenus exaraverit, quadrupli poena affi-
ctor.

Wskolownik od pożyczonych pieniędzy
wymagać będzie procentu więcej niż jeden
od sta na miesiąc; skarany będzie nara-
ptanie summy całej wziętej.

Si. quis. unciarum. foenus. amplius. pexems-
sit. quadruplione. luto. Tacit

22. Peregrinus quidquam usura-
pore non valet: cuius adversus eum
in perpetuum actio esto.

22. Tadeu cudziemniec niebędzie mógł
bronić się przedawnieniem od zapłacenia
długu: a każdy obywatel prymochi mieć
będzie prawo zaprowadzenia go w iakiśkolwiek
czasie.

Adversus hostem, eterna auctoritas esto etc.

23. Si debitum quis confessus fuerit
vel condemnatus quis iure fuerit, in-
ducie

23. Gdy kto wyznać zawinięcie długu
lub gdy skarany jest na opłatę; wierzyciel
da

da. nam troy diebus. dui crasu, po atorym ducis. et menstrua trigin-
 tae. go arentowac i do sedu przywieci. rum ad debitum solvendum dan-
 tor. Si intra dies trigin-
 tis. confessi. rebus. que. iudicatis. trigin-
 ta. dies. justis. sunt. post. deinde. manus. atque. in ius ducere, ius esto.
 injectis. esto. in ius. ducito. Gel.
 Rawnicy termin ten przedluzyl
 do dwóch mienicy a Justynian do
 atarech.

24. Jechi atemik wzbrania se, dlu-
 goptau a niema porzyciela; wierzyciel
 moze go sprowadzic do domu swego, zwiz-
 zac; okuc no zelazem byleby niecisze nad
 15 funtow: wolno mu wrakie uzyc lacy-
 nego zelaza.

Si. iudicatum. fact. aut. quip. endo. eo
 im. iure. vindicit. secum. educito. vincito.
 aut. narvo. aut. compedibus. quindecom. pon-
 do. ne. maiore. aut. ei. volit. minore. vincito. Gel. de iure. Plauti (w Teod. Mar-
 tinu ad leg. XII tab.) (Compedes ius

24. Manus est laniat na glowe
 i nogi tak: za wycien ruszy tam
 dwoma atankami niemego. Byty one
 zelazne lub drzewiane, podluzane

25. Jechi atemik se swego chce se utry-
 mowac; wolno mu to bydzie: iczeli sie,
 wzrocy da mu finit miki na dzen lub
 wiecey.

tanuch na nogi. To wyposazenie
 rannienano na przytrzymanie; atemik
 jak niewolnika, ktory stop wygla-
 nazwet se negus dla odswienienia
 do serwis.

Si. volit. duo. vito. ni. duo. vit. qui. em.
 vinctum. habebit. libras. farris. endo. dies.
 dato. si. volit. plus. dato. Gelus.

26. Jechi atemik zwierzycielom nieay-
 ni ugody; ten bydzie moze go wicze
 przez dni susdmienit. Jechi w tym pma-
 cign crasu niemore sij niezic; wierzy-
 ciel wyprowadzac go bydzie przez trzy
 dni targowe i obwypwac zawiniony
 summy.

Si. cum. eo. pacit. sexaginta. dies. endo.
 vinculis. retineto. inter. ibi. trius. nun-
 dinis. continuis. in. comitium. prociato.
 oris. que. ostium. iudicati. prodiato.

27. Jechi atemik kichu wierzycielom
 nieoptau; wierzyciel trzeciego dnia
 targowego porada ciato iego i podniek
 is nim: albo przedadez go mieszkaj-
 icym na Tyberem.

27. At si plures erunt. re-
 ditores, tertio mundinis (27
 dies) corpus rei in partes de-
 cutto: si plus minore secue-
 rint, sine fraude esto: si ma-
 lius trans Tiberem cum peregre
 venundato.

at

Roz-

Przeprowadzić to emersione pro At. si. plures. erant. rei. tertius. mundi-
wem Petilia Papiria r. 2. n. ius. partes. secanto. si. plus. minus. r.
427 a wyraz sicuti aduersionem decernerint. de. fraude. esto. si. volent. ult.
do dobre dżurimka. ustawa wona Liberin. porogre. venundato.
ze mocz stony dżurimka oddaje
wierzycielom majątek, którego war-
tość niedopowiadata. mafie dżurim,
inwalidów się od osobitego przedsta-
wania, niemniejżita az za cawis
Augusta prawnem Julia zwano.

Tablica czwarta.

O władzy ojcoweckiej i matczynskiej

28. Jureli ojciec rodzi wż dżurim eman-
nie mickortatne, mick go natychmiast
zabija.

Pater. insignem. ad. difformitatem. per-
runt. ito. necato.

29. Ojciec micki bydzie nad dżurimicem
prawem władzy, iżcia i dżurimici, bydzie
mogł i piodaci dżurim mne iżto piodaci.

Endo. liberis. iustis. ius. vite. necis. re-
nundandique. potestas. esto.

30. Jureli ojciec potrzykowi piodawac
dyna; dyn uwalnia. wż z piod władzy
ojcoweckiej.

Sci. pater. filium. ter. venunduit. filius.
a patre. liber. esto. Ulpian.

Dżurimie wrodzone z wdowcy; w dżurimicem
mickicem go dżurimici uwalnia; ma
bydzi ze prawnie umane.

Sci. q. ot. in. dec. mense. bo. pro-
curator. posthumi. natus. esset. iustus
esto. Ter.

Tablica piąta.

O formach i testamentów, piod- ku matczynskiej i opiekach.

32. Przeprowadzić ojcoweckie względem
mających lub opiekę dżurim; zastępnie
go iżgo dżurimici mickie prawa.

Pater. familias. ito. legat. super. ge-
neris. tutela. ve. rei. sue. ita. ius. esto. Grog.

33. Jureli ojciec bez testamentu uniera,
mickicem dobrych; bliższy krewny bydzie
iżgo

10
iego diiedziemi: jeśli niema bliższych
krewnych; mairtek iego odriedziy
dalszy krewny norzcy iego imię.

Art. si. intestato. moritur. cui. suus.
heres. testator. nec. ex. agnatus. prox-
imus. familiam. habet. si. agnatus.
nec. ex. gentilis. familiam. nancitor
Godof.

34. Jeśli wywołanie bez testamentu
i wych dalszych umiera; mairtek iego
odriedziy patron: a jeśli patrona nie-
ma, familia.

Si. libertus. intestato. moritur. cui.
suus. heres. nec. testator. ut. patronus.
patronus. liberi. ex. et. ea. familia.
in. eam. familiam. proximo. pecunia.
adictor.

35. Po śmierci dżuriska, długi opła-
cone będą przez diiedziów w stosunku
odriedziy iż maircyh celi. Poem
podnieć ponędzy niektóre dobra imartege.
azdyby iż zgodzić niemożli; pretorwy-
mamy arbitrow do dżiatu i utworzenia sche.

Nomina. inter. heredes. pro. portionib.
hereditariis. creta. cita. sunt. cele-
rarum. familie. rerum. creto. non. cito
si. volent. heredes. cretum. citum. fa-
ciunt. Prator. ad. cretum. ciendum.
arbitratur. tri. dato. Godof.

36. Jeśli ojciec diiedziów w małżeń-
stwie bez testamentu odumiera; naj-
pierwszy krewny, będzie małżeńskie o-
piewumem.

Si. pater. familias. intestato. moritur.
cui. impubes. suus. heres. ex. agnatus.
proximus. tutelam. nancitor.

37. Jeśli kto umany iest za szalonego
lub marnotrawnego, a niema strwa
któryby był iego kuratorem; krewny
aw ię

a w jego niedostatku imieniu, mieć
być staranie o jego osobę i majątek.
di. furiosus. aut. prodigioso. eorum. asch.
ei. iuris. necessit. agnatorum. gentium.
quorum. ex. pecunia. ve. ejus. potestas.
esto. Judofo.

Tablica szósta.

O sprzedaży, posiadaniu, przedaw-
nictwie i prawie odkupu.

Umowa dopietniona być powinna,
podług brzmienia dwego. Przedawca
daje ma zapewnienie, względem stanu
rzeczy. mającej się sprzedać. Jeżeli więc
niezgodnie się będzie okazało, iż się
będzie mienić przedawca; za karę za-
płać sowing ię wartości.

Ea. que. sunt. lingua. nuncupata.
prestantur. que. si. quis. inficiatus. sit.
dupli. penam. lict. Terr.

39. Gdy obywatel elewa dwu mają-
tek na drugiego; wyrazy których uży-
je stanowić będą naturę praw ostatniego.

sum. nunc. facit. mancipium. que.
uti. lingua. nuncupavit. ita. jus. esto.

40. Jeżeli niewolnik którego testator
od pierwszego czasu przekazał wzywać
wolnym, w tym przeciągu będzie prze-
dany; po jego upływie będzie mógł
odzyskać wolność płać nabywcy umo-
wioną cenę. Jeżeli zaś niewolnik nima-
ny jest w testamentie, za wolnego sto-
roby pierwszą sumę dniem jego wypłaty
stanie się wolnym, gdy się wypłaci.

Statu. liber. emptori. dando. liber. esto.

41. Przez przedana i wzięta mie-
stanie się własności nabywcy, dopóki
suma wypłacona nie zostanie.

Pres

Res. vendita. trans. que. data. emptori.
non. acquiretor. dominium. satisfactum.
est.

42. Dobra nieruchome dwoma, ru-
chome jednym takim przedawnia się.
usus. auctoritas. fundi. biennium. ce-
terarum. reman. annus. usus. esto.

43. Gdy towarzyska toż, dobrowolnie zamieszkała przez rok cały w domu męczyny, niebawem nieprzytomną przez trzy noce; umierając przez samo wzywanie i niepodobne mieszkanie bydlęcego zong.

Mulieris. que. annum. in. a. trino. ni. ergo.
apud. virum. remanet. in. trino. ctum.
ab. eo. unip. sandi. ergo. ab. e. p. s. k. un. cap. t. a. m. t.

44. Mzi. niebyć może odestać'iony,
niezgnieniaric przed sędzią przewodnim
mientkontentowania.

Si vir. mulieri. repudium. mittere. vo-
let. causam. addito. vel. exigito. harum
ce. unam. Torr.

45. W sporach gdy już inaydusi świad-
kowie, domniemanie i zawsze będzie
na stronę posiadacza. W sprawach
żas' o wolność lub niewolę, posiada-
nie przeważa i będzie na stronę wolności.

Sci: quoc: cin. jure. manum. conserunt.
utrisque. superstitio. presentib: secun-
dum. cum. qui: perfidat. act. ~~qui~~ quoc:
quem. liberali: causa. manum. aperat.
secundum. libertatem. vindicias. dato. D. Halit.

46. Józef! may dzień w domu drugim
lub winnicy twojej podpora; nie obalaj
domu ani pracy winnicy, lecz wrzuci
sobie optacie łowitę wartoci rzeczy, któ-
ra do ciebie należała: a iest to wydarzenie

ze dom. lub winnica. bzda, repoute,
odbiore swoci, wtamusi.

Signum. iunctum. adibus. vinea. ve.
et concapies. ne. solvito. qui. iunctis. du.
plione. damnator. tigna. quando. que.
santa. donec. dempta. erunt. vindicato.
uas.

Tablica siódma.

O przestępstwach i skodach.

47. Skoda sprawiona przez wina,
wynagrodzona przez wtamusiła bydi
powinna lub winie uszkodzonymu dane.

Si. quadruplo. pauperium. fasit. do.
minus. noxice. astimiam. oferto. si. nolet.
quod. noxib. dato.

48. Skodęcy umyślnie...

Skodęcy zas niewymyślnie, ptace skodę
wolum wtamusi.

Si. injuria. supstitas... ast. si. latu. sar.
ato.

49. Wprowadzający swę tródę na pola
cudzy...

Lui. pecu. endo. alieno. impesit...

50. Zarzuciły zasiewy cudze, bydi po.
wiewny i skazany na smierć iako ofia.
ra Cerey.

Lui. fruges. eacantefit. suspensus. cere.
ri. necator. Plinius.

51. Przychodzący ukradkiem w nocy deptać
pole zasiane zbożem lub siewać który,
bydi powiewny i skazany na smierć
iako ofiara Cerey. Lecz jeśli drzeć
przestępstwo to popełniło, pretor da zdanie
o jego ukaraniu i nakazie dostatej war.
tości uszkodzonymu zapłać.

Qui. frugem. aratro. quacitain. furtim.
nox. pavit. secuit. ve. suspensus. cere. ne.
cator. impubes. pretoris. arbitrato. verberator.
noxiam. que. duplione. decernit. Plin.

52. Podatadaięcy ztożeni ogień pod dom
 ardy lub zapalający zboru bliższego domu
 andego będą: będzie spalony po więzien-
 niu i ożwiżeniu. Jeżeli piorar stanie
 się przypadkiem, bez chęci złośliwości; na-
 grodzenie sędzi, zmały więz. Leżenie
 i uprawianicy takim sposobem przetrze-
 niają sędzi, nieist w stanie ich wyzna-
 godzenia; mniejszej karze podlegnie.

Am: ades. acervum. ve. frumenti. ad.
 ades. positum. dolo. sciens. prudens. que.
 combustus. victus. verberatus. igni. necator.
 aut. ei. casu. noxiam. parit. ei. nec. ido-
 neus. esit. levius. castigatus. (aino).

53. Ochramiaicy podlegnie karze od-
 wetu, jeśli niezapłaci strony.

Si. membrum. ruxit. ni. cum. eo. parit.
 talis. esto.

54. Lamięcy kół, ceptau 300 funtów
 miedzi, jeśli to etamane dokonane było
 na wolnej osobie a 150 jeśli dokonane
 było na niewolniku.

Am: os. fraxit. si. libero. trecentum, si. servo.
 centum. quinquaginta. ario. pene. sunt.
 Terram.

55. Zaięcy otk radane, 25 asów ceptauic'
 nalczy.

Si. qui. injuriam. alteri. facit. viginti.
 quinque. ario. pene. sunt.

56. Podlegnie Ochraiaicy atony lub parstani-
 len, podlegnie karze kria.

Si. qui. gripit. occentant. carmenne.
 condit. quod. infamiam. facit. flagitium.
 ve. alteri. fuste. perit.

57. Zabięcy wziętelnę wotnego obwie-
 na, karany będzie jako mizodogca.

Si. quis. hominem. liberum. dolo. sciens. mori-
 ti. dicit. parricida. esto.

58. Ntokshwik (nawet urzędnik) oigai'uz)

bydnie

być świadkiem o sprawie umiarskiej
lub w której świadkiem być przysta-
być uwarunkowane na infamizacji i niedobrego
do składania świadectwa.

Qui ex civil. testator. libripens. ve. fuerit.
in. testimonium. fariatur. improbus. in-
test. si in. quo. est.

59. Falsum swiadek zepchnięty będzie
z góry Tarpeyckiej.

Si falsum testimonium dicat. 1000
reiciatur.

60. Wzywający sąsiedzi i sąsiadzi zamieszka-
wanych będzie ich sąsiadami.

Qui malum. carmen. incantat. parricidum.
est.

61. Prawo to nie jest w tym celu.
zamek. 62. Wzywający sąsiedzi lub one do napoju
niek o swoim sąsiedziem. 63. Wzywający sąsiedzi lub one do napoju
przekazania trzecim. 64. Wzywający sąsiedzi lub one do napoju
przykład był w 482.

65. Qui parentem necavit. 66. Proderbyca wzywający będzie do
capite obvoluto, nudo insutus. 67. Proderbyca wzywający będzie do
in. aquam adjutor. — 68. Proderbyca wzywający będzie do
proderbyca wzywający będzie do. 69. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 70. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 71. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 72. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 73. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 74. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 75. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 76. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 77. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 78. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 79. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 80. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 81. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 82. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 83. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 84. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 85. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 86. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 87. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 88. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 89. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 90. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 91. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 92. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 93. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 94. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 95. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 96. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 97. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 98. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 99. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do. 100. Proderbyca wzywający będzie do
naktamie. aby roderbyca wzywający będzie do.

Si tutor. do. b. mab. gerat. vituperato.
mandaque. finta. tuteia. osch. furtum.
duplione. luto.

64. Patron. edradarig. xlianta, na
smiere ekarany będzie.

Patronus. si. simti. fraudem. facit.
1000. est.

Tablica 15ma.

o bractwach i cechach, o wstusznach
ziemskich, szkiebnowaniach miejskich
i wiejskich zabudowaniach, topach
i wodospustach.

65. Wolno będzie podług upodobania
urządzić i adrielskich twarzystwo, byleby
urządzenie to, prawa publicznego poru-
szenie nie było.

Sodales. legem. quam. volent. dum.
ne. quid. ea. publica. lege. corrumpant.
sibi. ferant.

66. Od domu iściedziwego na potłoc-
nicy stopy wolno miejsce zastawić nakiem.
Ambitus. parietis. sesteritius. pro. esto.

67. Druga prosta osm stop, uboższemu
szereżnaniu szeregowa być powinna:
iści droga między dwoma polami
będzie zepsunięta, wolno będzie iści
ten pole, któremu się podobna.

Via. in. parvito. octo. pedum. in. am-
fracto. sedecim. pedum. lata. est. Si. via
per. amplexes. immunita. erit. quare. et
jumentum. agito.

68. Jeżeli kto wprowadzi wodę na grunt
iściedziwy; prebtor wezwie trzech arbitriów
do ocenienia szkody i wynagrodzenia
kół któreby uszkodzonego nadat od niego
zapewniaty.

Si. aqua. pluvia. manu. no. et. prebtor.
arbitria. aqua. arbitros. tres. addicito.
no. et. quo. domino. casetur.

69. Aby granice własności gruntowych
nie były niepewne; więc stop odległości
na wior prawa Sobna, wolno miejsce
między gruntami własności zastawić
powinni a. przedawniemi. temu rozpo-
rządzenie szkodzić niema.

Aby to prawo było surowe, na... de. finium. ratione. lex incerta.
potrzeba dać potrzeba to wyrazić
ut non sit amplius — de finium ad. exemplum. legis. atticæ. Solonis...
ratione lex incerta, ad exemplum intra. quinque. pedes. æterna. auctoritas.
legis atticæ Solonis, quinque pedes
inter. duos agros vacuum spatium. tas. esto.
esto, quod non usucapito.

70 10 sporach o granice między
suziadami, pretor wymarzy trzech
arbitrów.

Si. iurgant. ad fines. finit. secundis.
pretor. arbitros. tres. adicito.

71. Dom wiejski... polsko... chata...
hortus... heredium... tugurium...

72 Jęchli' cieni' drzewa uskładać pod
szkieletem; wolno iść obok jego
głazie do 15 stop wysokości.

Si. arbor. in. vicinum. fundum. in-
pendet. quindecim. pedes. altius. sublevari.

73. Jęchli' owoc z drzewa spadnie
na grunt szkieletu; wolno będzie wsta-
wić drzewa go zebrać.

Si. glans. in. em. caduca. siet. domino.
legere. ius. esto.

Tablica dziewiąta.

O przewrótach, przestępstwach obra-
żonego majestatu, spiskach, przeday-
nowi, kradzieży skarbu publicznego
i innych równie o przewrótach uży-
wanych w zastawieniach o przestęp-
stwach publiczne.

74. Przymusów szkieletu przyswajającym
mieniać.

Privilegia ne irrogant.

75. Przywrócić należy dawne prawa
szkieletu szkieletu, gdy szkielet optacji
ale i szkieletu niepostawionym gdy
potrzebny szkielet powinien.

Nexo.

Uetus. solutus. forcti. sanati. que. dicuntur.
jur. esto. Scaliger.

76. O życiu i stanie obywatela rzym-
skiego, niegodzi się stanowić iak na
sejmie przez centurys.

De. capite. civis. viri. per. maximum.
comitatum. ne. ferunt.

77. Agromadragy kupy w porze noc-
ney podlega smierci.

Luci. calim. endo. urbe. nos. coik. coi-
verit. capital. esto.

78. Pobudzagcy nieprzyjaciela prze-
ciwko Rzymowi lub daicy obywatela
nieprzyjacielowi smierci podlegnie.

Si. quis. perducit. eum. conitafit. uicem.
que. perducit. transducit. capital. esto.

79. Sedria lub arbiter o przeczynach
przekonany, podlegnie smierci.

Si. iudex, arbiter, ve, iure, datus. ob.
rem. dicendam. pecuniam. accepit.
capital. esto.

80. Postanowienie byż dwoy kwato-
rowie do sedzenia niezadowolony: miły-
dzie wolno wykonać wyrok smierci
na oskarżonym dopokąd urząd lub lud
nieuma go byżi zastępnym na
tę karę.

Quætores parricidii qui de rebus capi-
talibus querant a populo creantur et
indemnatum quemcumque hominem
interficere ne licet.

Tablica decemta.

O przynajdnie i strazach pogrze-
bowych.

81. Przynajdnie byżi cause dowie-
dkiem swiżym i niewiedziwym.

Ad

Ad. adstringendam. fidem. arctum.
sanctum. inviolatum. que. vinculum. ius
jurandum. esto terras.

82. W obrębach miasta ani pobić mar-
tych ani grobać niemiernych.

Stominem. mortuum. in. urbe. ne. sepelito.
neve. urito.

83. Obylek i smutek nad miastem w
obchodzie pogrzebowym, mierni mierni-
guminy.

84. Zabraniaję gubować drewno przema-
rze na stos do spalania zmarłego.

Proqu. ascia. ne. petito.

85. Będzie mógł być obchodowi pogre-
bowemu przytomny wojny, który zapi-
nowy zmarłego i dzień obchodu rozstrzy-
gać mać być obchodowe igrzyska,
magister ceremonii i jego pomocnik,
i lictorów.

Praco. fenus. endicito. dominos. feneris.
intudeis. acenso. lictoribus. que. actitor.

86. Trzy tydzień zutnie oddadane pa-
wary wdziewać mierni na zmarłego
i dzieńcia grzący na pircerathach
wzyc mierni do pogrzebu.

Freib. viciniciis. reica. porporia. u.
leem. tibicinib. favis. efferre.

87. Kobiety makami zbytniego
zanutka, hoary psu niemaż ani
wzyskowi iatwanych wydawać.

Mulieres. gonas. ne. vadunt. neve. les-
sum. funis. ergo. habent.

88. Pociągaję ostentkowi zmarłego owoż
aby ie oowno pochować, godnie ię me-
tydnie, chyba gdy nito poległ na wojnie
lub zmarł z granicy.

Stomini. mortuo. ofeo. ne. legito. quo.
post. fenus. facias. extra. granu. si.
belli. endove. lictio. mortuo. ecuit.

89. Balsamować ciała zmarłych
nier

nie wolno ani pić okto nich nie wolno.
 Servitis. unctura. omni. que. circum.
 potate. auferitur.

90. Murus rosluac' na emartych
 iek' bronne.

Murata. potat. mortu. ne. inditor.

91. Migodni' si' rdbic' pogrzebu gir-
 landami ani ruchomemi ottarami:
 Ne. longa. corone. neve. aerva. pro-
 feruntur.

92. Jirdi' emarty zastaję meztwoni
 na wieniec lub iek' go otrzymat wi-
 grychach prau argawa. wstaję lub
 tych niewolników albo sztybsai' tych
 komi; wolno go bycie chwalc' na po-
 grebie, wolno bycie krawczyem wstaję
 mu wieniec na głowę czyto gdy bycie
 witawac' w domu, czy gdy go prowa-
 dzić bycie do pogrzebu.

Eui. coronam. parit. ipse. pecunia.
 ve. ejus. virtutis. ergo. agnitor. Dipsi.
 mortuo. parentib. que. ejus. dum. intus.
 positus. euit. foris. ve. offertur. se. fran-
 de. imponta. licet.

93. Gdy raskinony obywatel umart, spie-
 wane bycie w czasie pogrzebu na jego
 pochwałę, psiami przy odgłosie tręb.

94. Nigwai' stota w obchodzie pogre-
 bowym zabranianij, wyjęwszy gdy emar-
 ty nigwai' stoty naci do wierzania
 rdbic: alternum z tē naci pochowac'
 go wolno.

Ne. aurum. addito. ut. si. cui. auro.
 dentes. vinch. euit. im. cum. illo. spe-
 bre. urere. ^{ve. se.} ~~se.~~ fraude. exto.

95. Jedon tylko pogrzeb sprawić
 iedno tze dai' emartemu miedzi.

Uni' plura funera ne. facito. ne. rephi-
 ves. lectos. eternito.

96. Grobowca am' storn bliżcy nad bō
stop od cudrego domu atawic' m'rowstus.
Pogum. bustumve. novum. chinat. des.
propius. sexaginta. pedes. sedis. si. do-
minus. nolet. nec. adiuto.

97. Wzrostu pociadaniu grobowca lub
iey wojcia, prawa opziedawioniu
niebō, atbowane.

Fori. buctive. storna. auctoritas. esto.

Tablica iedenasta,

obczyniska do datki de pociu popzednia

98. Prawo pociuysze od ludu p-
ustanowione, musi dawniysze z nim
niegodne.

Quodcumque. postremum. populus. iuxta
id. ius. ratumque. esto.

99. Wiczyce wolno patrycyuszom
wybierac dla siebie żony z pociu p-
beinszek.

Patris. cum. plebe. conomita. uteretur.

100. O legawach dobr wstych, naraz
duchowych.

(Detestatum. seu. de sacris. delecto
detestandis.

101. Wostatki' mibō, braci spadku
po umierajacych bez testamentu: a wic-
same bez testamentu umieraj; dobra
ich nalosci' bō, twarzystkow.

Virgines. vestales. neque. heredes.
sunt. aequam. intestati. neque in-
testati. quisquam. sed. bona illarum.
in publicum rediguntur. Terras.

Tablica dwonasta,

obczyniska do datki de 5ⁱⁿ ustawnia.

102. O zastawie.
de pignore.

103. Porozkajacy bogom wstawni

zaburzeń i uchwalania plebejczyń, za-
miary takowe obalających: a tak corocz-
nie nowe nastawały ustawy, które mi-
dzy wielę innego rodzaju przywilejami
przyznawały plebejczyń do tych godności
i praw, które w puczłach samy pa-
trycjusz pryncipali ustanowił tym
niechciwymi patrycjuszami długi bydlę-
stwo iako takim które nieprawie-
do bez uczestnictwa Senatu i pryncipala
w Rzymskiej ustawie uchwalone były. Aż do no-
we zamieszkania, nowe niechciw. Potrze-
ba było długi czasu, wyniesienia
na urząd konsularny przychylonych per-
sonalności osób i wieloletniego wysłania
z miasta nim Senat pozwolił na uwsp-
lenie w tej rzeczy ostatniego prawa:
mimo, którego, uchwalenie przez pryncipal-
stwo wyłączenie pod przewodnictwem try-
bunału ustanowionym oimie macecie
iako prawem wypełnie przez ten posta-
nowionym nadane zostało. Uchwalenie
to naprawdą prawem na konsulate Hor-
cynosa r. 304, powtórnie na Publiusza
Sykstatora r. 414, powtórnie na Hor-
cynosa Sykstatora r. 468.

§ 12. Temuż bowiem podległy wyodrębnienie
opisujące sposób postępowania w sądach
i czynnościach publicznych enanych w pra-
wie pod nazwą aktów legibus actibus
legitimis. Wreszcie ich prawa statuta.
Patrycjuszami którzy iako patronowie, od-
dawna w swym życiu, dierżbiłi sędziów
sprawiedliwości: powynagrywali rozmaite
formalności, których zaniebanie w pra-
wach publicznych, iako to w przyzna-
waniu grzechów, odzyktaniu zbiegłego
nie wolności, usamowolnieniu i tym
podobnych czynnościach, w prawach
przed urzędem sądowym wytwarzanych, po-
ciągało za sobą nieważność. Aż i ta pre-
rogatywa

rogatywa odzta patrycyuszom zostata, gdy
naprowad w roku od 2. m. 419. Kincius Fla-
vius powiadam Appianusa Klandynusa (Kla-
wtoremu zebrane wspomnianych formu-
oraz utwierdzenie pory roku dni dies fasti ac
nefasti ewangel, takimi przez Senat
porozumie było, kopia onych poprostem
ogłosił. Zbiór ten nazwano jus Flavianum.
Oburzeni tym postępkami patrycyuszom, w-
we wynalicki formuły i niemi wyrazami
lecz pożytkowemi słowami jako znakami
autentycznych wyrazów spraci Karak. Lecz
mowa około roku od 2. m. 552, ogłosił
u Seatus Aelius Katus a prawomcy owaromi
nazwani to juz jus Aelianum. Obadwa-
to zbiory praw naszych niedosty. For-
muły w nich zawarte i które pewnie
wynalickim, raczej wydane z cizymania
za prawom. Synowie Konstantyna W. znie-
śli te które się odnosily do testamentow
a teodzy miedzy innymi wyzethic. Powie-
dzieć wrażeń należy ci arcyoray i stęgi
należy zachować to w cześci prawach,
których użyć się mamy. Stawmy bez-
dost Bryllow, iść pierwszy wtoremu
najczestniejszy ich zbiór winni użeci. Dost tego:
De formulis p. solemnibus populi romani
verbis — zbiorne z omim kiz, niczytko
obeymnie formy aktow publicznych i
dowego przewodu ale nadto wiadomosci
obserwne o religijnych obyczajach i sztuce
wyzskoway w Rzymian. Co się tyce po-
rędku dni poświęconych sepownictwu
i gynnoscim publicznym, dies fasti i ne-
fasti; napisy dawne na kamieniach
i wznege wdrami starozytowni rzymskich,
pominikach, se najpierwszem i najwie-
niejszymi naukowcami. Grutter, recueil
des inscriptions i Gravius, thesaurus
antiquitatum rom. iustawili nam
to prace.

*a. Agricola. Landat juris legum peritus,
sub gaudi centum consultor ubi cetera probat.
Horat. Sat. I. v. 90-10.*

§. 13. Prawo dwunastu tablic krótkie i nieobey-
mnie wszystkich przypadków, potrzebowało ob-
szerniejszego tłumaczenia, objaśnienia, zastoso-
wywania - te prerogatywy jako wyjątki przy-
wiedli do skafare, przywłaszczyli również sobie
patrycyusze, i posiadali je przez długie czasy wy-
twarne pod nazwiskiem interpretatio et disputa-
tio fori. Prex pierwotne rozumieć ⁱⁿ rozporządzenia
od prawników zwano mitrych przywłaszczając je
nawet Domaczenia rozciąganiem swanego (inter-
pretatio extensiva) wyłączenia a przez długie czasy
czasy w obowiązku prawidła zaniechanie: przez
drugie rozumieć, decyzye, na które ci prawni-
cy publicznie w sądzie, lub jak scholiasta Juwenalisa
mnie chce (ad Satyr. I. v. 128.) pod Siatynią, Apollinią
jednomyślnie lub większością głosów zgadzali. Do-
pełnienia te do wyjątkowego prawa, dla swego zna-
czenia nudy inne prawa cywilnego w swym ro-
zumieniu, i również jak formuły do czasów Syberyn-
ska Komulana (f. r. od L. m. 500.) który pierwszy w Rzy-
mie prawa ułożył, od patrycyuszów ukrywane były.

§. 14. Tym czasem wzrastała liczba urzędników.
Oprócz dwóch Komulów, Trybunów popółstwa, Edylów
większych jako pomocników władzy Trybunickiej postano-
wionych w roku 260, oprócz kwesterów postanowionych
przez Królów, pochwienionych od Komulów, a później
pomniejszych w liczbie, zaczęli wznieć potrzeba powie-
szania różnych gadek Administracji sądowej, innych tak
zwyczajnych, jak nadzwyczajnych urzędów, popółstwa
też istnieć na te, zerwał się Domian, im bardziej
przez nie, zmniejszała się powaga i władza Komulów.
Jako r. od z. m. 310. utworono Cenzorów do spinywania
ludności i majątków obywateli, czuwania nad zach-
owaniem dobrych obyczajów, porządkiem publicznym.
Roku 387. postanowiony był do Administracji władzy
sądowej między obywatelami pretor miejski, a w roku
518. dodany mu był pretor obywateli, do którego należał
kaceto rozstrzygnięcie sporów między obywatelami a du-
drożniami, później dodano dwóch innych, poroza-
cał im odmienne sprawy galunki, daley, ceterich,
reclim, ośmim, dzienizim: stowem liczba pretorów do
czasu Augusta zwiększono ośm wynosząc: W tymże
czasie w którym nastali pretorowie, ustanowieni są dwaj

Edylowie

Edylowie koczowali, którym powierzono dozór nad porządkiem w mieście, gmachami publicznymi, widowniami, oraz nad ceną rzeczy przywożonych na targ. Dodać do tego listy Juliusz Cezar, o których z popiołkami wybierali się, mających zobowiązaniem miasta starania o zbioru wchodzącym do miasta, a wkrótce dodać dwóch innych których nazwał Edylami Cezary. Wspomnieć także pokrótce winniśmy o urządzeniach nadzwyczajnych, iakoż: o Dyktatorach, których mianowali konsulowie tożem w porze wojny. Gdy tego nie bierzeć stan Rzymu wymagał, o Decemwirach na raz jeden dla napisania praw ustanowionych, o Trybunach wojennych w duple konsularną sprawujących, o urządzeniach Interreges zwanych, obejmujących najwyższy rząd i staranie nad Rzymianami. Gdy konsul władzę składał, lub w czasie urzędowania uchodził ze świata, o prefektach miasta, którzy w początkach w niebytności królów, a później nieco wyższych urzędników w mieście zastępowali, skutecznego wybierani, władzę najwyższą, łowczarską, sprawowali byli zwykli.

Oprócz urzędników wyższych zwyczajnych i nadzwyczajnych, o których dopiero mówiliśmy, byli też inni równie zwyczajni i nadzwyczajni. W rzędzie pierwszych liczą się, naprzykład, Vigintivirowie, a być było dwudziestu rzędem. Z tych rzędów zwalinię Decemviri stitibus iudicandis, do których należało wprawdzie rada, postać, w obowiązkach sądowych, oraz liczących być przylotnymi. Drugi mieli imię Quattuorviri viarum publicarum curandarum. Trzeci nosili nazwę Triumvirorum, którym powierzony był dozór nad mennicą, i topieniem złota, srebra i miedzi. Triumviri Capitales sprawowali władzę sądową nad niewolnikami, i innego podobnego stanu osobami, tudzież mający obowiązek czuwania nad ludźmi pomniejszych kryptów i więzieniami. Quinquerviri cis et ultra Tiberim, których powinnością było mieć staranie o domach w okolicy miasta w razie wypadków w przypadku pożaru, a których później zmieniło. Nakoniec Duumviri Curatores viarum, do których należało czuwać nad drogami za miastem. Między urzędnikami niższymi nadzwyczajnymi pierwsze zajmują miejsce prefekci annonae, drugie Quinquerviri mensarii, trzeci Duumviri navales, którzy do utrzymania w dobrym stanie floty morskiej i porządku nabrzeży należeli. Jest także wprawdzie któregoś uchylić będziemy, winniśmy o prefektach usciowych, do

prefektów

Præfectis vigilum:] lecz ci jako dopiero za Augustą,
postanowieni do teraźniejszej menażery, materyi.

Widzieliśmy tam mnoga, wiele, nowych urzędów, konstytucyj,
władzy konsularnej postanowionych, dziwi się, niebiedzi-
my, że i tak dawniejsi księżowie i konsulowie niedostatki pi-
sanego prawa wemni nadstarzali Edyktami, tak ró-
wnie późniejsi inni urzędnicy, w interesach, sobie do
sprawowania powierzonych, ogłaszali urzędzenia pod
tenże nazwiskiem znajome. Między innemi wyda-
wanemi przez Dyktatorów, Cenzorów i Trybunów po-
spółitwa, o których raz jeszcze musimy, najdawniej-
sze są, Edykta pretorów:] Edicta pretorum:] Edyktów
[Edicta] i urzędników na prowincyi zostających,
[provincialia], ponieważ wielkich Zmądrzeń w pra-
wie Justyniana. Edykta te, albo odnoszące do rzecz-
gólnego jakowego przypadku, i po jego usunięciu
przestawały mieć już obowiązywać, albo znów
zachowywały u siebie znaczenie, do końca urzędowa-
nia osoby, która go wydała, trwał do roku, pierw-
sze zwady:] przypadkowemu:] repentina:] drugie ro-
cznemu:] ad perpetuam jurisdictionem:] Z tych o-
statnich znów niektóre były takie które dla swej do-
kładności corocznie stawały do stawa, lub znów, od-
miana, przez urzędników obejmujących urząd, była
ogłaszana, miały niejako naturę, wiecznego prawa,
drugie takie które osoba w urzędowaniu wchodziła
na nowo ogłaszada:] pierwszym daćmy imię Edy-
któw powtórzonych:] tralatitia:] drugie nazywamy
nowymi:] nova:] Ładnie okazuje dla czego Ciceru fin
verrem 1. 42:] Edykt pretorowski nazywał lex annua cui
finem adferunt kalends Januariæ. - Zamiarem edy-
któw ogłaszanych od urzędu pretorskiego, było niedo-
statki wyprawnego prawa nadstarzali, wpięrać i
nowo wynalezionemu sposobowi postępowania sa-
dowego, ogólne przypadki do szczególnych odnosić,
lub nawzajem, na koniec chylnia, niekiedy surowie
Tagodzie, Inspratorium, pięknie powiedzianą Papinian,
adjuvandi, vel supplendi vel corrigendi juris civilis
gratia propter utilitatem publicam introductum est.
f. l. 7. §. 1. 2. de iust. et iur.:] Nadanie tak rozległej wła-
dy osobom na czelę administracji sądowej będących,
stać się musiało powodem do wciśnięcia wielu nad-
wyrz i nieprzychylności. Pretorowie już wyrażają
nowe sposoby mówienia, już czynią od powszechnego

prawa.

prawa różne wyjątki, niż porównała sobie korzy-
 stnych domiarów, całą prawie postać dawnego pra-
 wodawstwa zmieniła, a pod pozorami przypodrobnej stu-
 rności ogłaszała urządzenia, jakie im robiły inter-
 res do myśli podawać. Długo Kapinus którego tu
 wyprzedza przytaczamy, mówiąc o władzy, pre-
 toriańskiej, fmiato oświadcza, że żadne prawa o
 kontraktach zachowywane nie są, że pretorowiśny
 razienie prawu postawieniu niebada. Lecz dowo-
 dów go odmiennie stałowili tak i w im dyktowa-
 ta mienawili lub przychylni przywala. Hist. lib.
 XXXVI. p. 19. et 21. Edit. Sept. Nadzwyczajnie, a naj-
 szerególniej odmiennie Edyktów w ciągu urzędo-
 wania na korzyść lub szkoda owych przychylnych lub
 mienawitych przymusiły tu rymaki do postano-
 wienia dwóch praw, pierwszego r. od r. m. 585. za
 konsulatu Embliusa Pawła i Licyniusza Krassa,
 drugiego r. 686. za wniesieniem K. Korneliusza
 Trybuna gminu, którym nakazano pretorowi sądzić
 podług dawnych Edyktów. Odtąd rozporządzenia E.
 dyktalne, przysięgi, cechy, wieprze, trawienie, zaszty
 być przez prawników zbierane i objaśniane.

Tymże sposobem Edyktowie Kretowi, nie inni
 poprzednicy i w pretorowie, lecz wspólnie z sobą wyda-
 wali Edykty w materjach urzędowi swemu poleconych.
 W tym tylko onym wstąpiły, zachował. *Levinus Julia-*
mus w zbiorze swym edictum perpetuum / l. 1. §. 1.
 sequ. d. de edit. edic. / pierwszy mówi o przedziach nie-
 wolników, drugi o przedziach bydła, trzeci rozprawia
 o nietyrmanach zwierząt różnych mogących przy-
 szkodę, jakoto: wieprze, psów, i tym podobnych. Drugi
 wieprze także słaby tego rodzaju ustanowien, powin-
 no miejscach drzew i napisów. Wiciny z Owidju-
 na / *Fest.* VI. r. 663. / że urzędnicy ci wydawali roz-
 kazanie o miejscu wypadków na pogrzeby, obre-
 zach i grobowcach.

Adde quod Aedilis pompam qui funeri irent
 Aedifices solos iusserat esse decem.

Wiciny z napisu na marmurze / *Reina. Jurip.*
 II. 73. p. 291. / że podług Edyktu Edyktów niegodziwie,
 torze innego kocha na wystawienie grobowca had
 wartów otrzymanego spadkiem dierdzichwa. Quo. eis.
 per. edictum. aedilis. in. sepulcrum. Ciri. Cestii. in-
 ferre. non. licent. W Dygiestach / l. 27. §. 28. ad leg. A-
 qui / znowu wiciny wyjątek z Edyktu Edyktów, który ka-
 stratorów dzieci opłata, podobnej wartości ich nieci
 uscarany. Cytamy na koniec w Makrobiusz /
 II. r. 6. / że Edyktowie opmiz jabłka rucac na scenie

zakazywali

zakazywali-

Miedzy znawcami Edyktami ogólnymi
miał miejsce Edykt prowincyalny, wydawany
przez Urzędników do Rządów Etycy wysyłanych, ja-
ko to: Konsulów, Pretorów, prokonsulów, propretorów.
Lubo albowiem kraj państwa rzymskiego pod-
dany, albo nadzysię prawem nadanym przez Cesa-
rza za przyzwoleniem dzieje się legatów, albowia-
ły wbie zapewnione prawa Ocyryte, albo nako-
niec prawem rzymskim do miejscowych okoli-
czności zastawianym nadzysię; zawsze atoli nie-
dostatków ich zapędziły, pojedynczo wychodząc pro-
wincyalne Edykty. Tyle więc było tego imienia
Edyktów, ile pojedynczych prowincyi. Lnaionux
wszakże są, Sytylski / Cicero in Verre 1. 43. / Azya-
tycki / i / Syryacki / tenże lib. 11. epist. ad Att. 1. / tudzież
Cylicyjski / tenże lib. 111. epist. ad fam. 8. / Prerogatyw-
ta urzędników istniała mianowicie równie jak
pretorów dopoko nadwójcia niedatę, urosła potrze-
by ustanowienia prawa Korneliusza, nakazując
tego urzędnikom sądowym stosować się do dawnych
edyktów, o którym już nieco dawniej mówili-
my.

Chociaż Rzymianie opocis prawa XII.
tablic mieli uchwały, tudu, formy, postępow-
nia sądowego, macymy i rozporządzenia na ró-
żne przypadki, z domaczen i deyrzy prawom-
ków, które już ze zwycięstw i z dawnej dokła-
dności, obowiązującego prawa moc przysię, lubo
nakoniec mieli wielką liczbę edyktów rzym-
skich Magistratów, nieopusili wszakże powołać,
w którychby we prawodawstwo już niebie tak
obserwne, bawdziej ierux rozszerzyć i uwy-
nić mogli - stanowili prosto później inne pra-
wa i uchwały popółstwa, ktorými, albo nieob-
te dawniejszymi ustawami przypadki opisywa-
li, albo odmiemiali i przekształcali z dobrej
publicznej mierze. Niezatrudniemy się
tutaj już w teim miejscu, odwołując się do
wielu urosłych dawnych i późniejszych pra-
wników.

W takim stanie rzeczy, nie mogła nauka
prawa, nieyskierać codziennie na światłość
i wzięłość. Najznakomitsi urodzeni, dostatk-
ni, bęgsonia w różnego rodzaju umiejętnościach

i znawców

i znawieniem w Rzymie poczytali za rzeczą na-
uczać publicznie młodość i ich jasnami i ich po-
rady. Biegłość w prawie obowiązała młodemu dłu-
go do najsławniejszych górnosi. Powaga i szanowania
prawna od biwała, choć prawie równy wyro-
kom prawodawcy. Pretorowie i inni urzędnicy,
czili władzy sądowej piastujący, szukali chwały
swego imienia w tem, aby ich Edykta nie traity
znaczenia i koncem urzędowania osoby, która
je postanawiała, lecz z racyną w wiecnie za-
mienne stawiały, prawidłem słusznego prze-
ciagu wieków.

Rozdział 111.

Jaki był stan prawodawstwa rzymskiego od Augusta do Antoniana?

Zbliżając się epoka w której Rzym rzymska zmie-
nić miała dawną postać, i najwyższą władzę po-
nużyć jednej osobie. Cesar Oktawianus późniejszy Au-
gustem nazwany, pokonał wreszcie wespół z Antonius-
sem Brutusem i Kassjusem Brutanym na czele par-
tyi republikańskiej, odnośtę na konie zwycięstwo
w bitwie pod Aktium nad wywodnieniem, przy-
wiedł spokojność i czerpienie, a okrzykniony Impe-
ratorem przyjął ster rządu. Chciwy władzy i zna-
czenia, w zamiarach swych przenikliwy i wytrwa-
ły, o dobro publiczne najsławniejszy, nie przestał na
czczeniach nazwiska Cyca i Opianina, którym go lud
nie wolony i jego radą, i przyniosłami rzeczą,
lecz korzystać z wyposażenia powołanego, i w
udziale władzy, tej brzozy, uszy, starad, na
zwalniał rząd gminowładnego i wnieć wygodniej-
szą, i w końcu dla Rzymian i mocniejszą,
budowę iednowładztwa, i dla tego wreszcie kłóty
i środków, aby władza stawszenia praw, dotąd w r-
ku ludu biała, jemu oddana, była. Osiągnięcie
tak trudnego celu zostawione było cesarom w któ-
rych był August, i wielkim jego przyniosłom. Mimo
tych niechęci które rwała na Rzym duma Sylli
i jego wywodnictwo z Karyksem, mimo upo-
dlenia i ucisków, pod któremi i rząd za ostatniego
Tryumwiratu, niegasta i i i i w Rzymianach

zakończ

()

ładu do wojny, i miedoi do praw przyrodnosci. Aug-
gust na czele rzymskiej roznoszacy chwale imienia
rzymskiego wglab wstehodu, lub w nowych ustanowie-
niach okazujacy przemakliwosci i miedoi, umiad sto-
rowac uie do sktonosci podleglego mu narodu, a na-
wet stoboniom iego dogadzai. Wkrotke wiec zapo-
mniano wstehu do rzadu monarchicznego, i w Au-
gustie postzegai rzymsko dwage, Romulus i cnoty
nimych iego nastepiow. Nietrudno zatem bylo dokaz-
nai, aby Senat przyznal mu karaczkty, jakic tylko
sprawujacy najwyzsza, wladze, posiadai moga. W ro-
ku 724. dano mu urzad Trybuna gminu dozij-
wolniego, postanowiono oraz aby wty do niego
Oderwy od wszystkich magistratur. W roku 730. Au-
gust po sześciuleciu sprawowaniu godnosc kon-
sularney, wyistly biez xpod postuzeniem prawa
popolitennu. W iedenastym roku sprawowania
tey godnosc, uczynil go Senat dozjwolnionym pro-
konsulem x wladze, daleko wieksza, niz dawniej
mieli Prefektowie miast i prowincyi, oraz wnosze-
nie don projektow praw ktoreby potrzebnymi wlad.
Nakoniec w roku 735. otrzymal przywoley popra-
wiania praw dawnych i stanowienia nowych.

Ulpianus opiniat wladze, pamiatkego f. l. l.
princ. ff. de const. princ.] wspomina oprawie lex
regia rwanem, moca, ktorego cada wladza i po-
waga ludu rzymskiego na Augusta x lana zostai.
ta. wielu pisarzy xaprxuoye chialo iego bytno-
sci iedni w rancim narwisku. Onidry w niemy
gastem ierzce? Rzymian do wolnosc przywia-
zami, znajdowai chialo dowody, ze prawo takie
nadane Augustowi byc niemoglo. Niebodziemy
tu xagtebiaiue, w rozumowaniach, ani xperai
dlugo w dzieiopiskich pomnikach, cobymy prze-
ciwko tym pisarzom przypiew mogli. Oprócz Ul-
piana ktorego w niczem nieporzlkowana wia-
ra, powaga, Treboniana niewiezona, zostala, oprócz
iwiadectwa Diona Kapsiusza, ktory o xreoxe-
mnie, przez lud rzymski wladze stanowienia
praw, na owie, Augusta w historii uwoicy f. 54.)
wspomina; udamex tey ustawy, wyrytey na nie-
dzianej tablicy, tak iak byla odnowiona na O-
wle, Wesparyana, xualeriony za Gregorza XIII.

Dziękuję

Papieria, w mieście gorze teraz jest zbudowany ko-
ściół N. P. Laterański, w Rzymie, przekonywa
nie wątpliwie, że i u August posiadał władzę, prawo
dawczą, - słowa tej ustawy między innymi są: - U-
„ lique, quascunque, ex. uni. Republica. maiestate.
„ Divinarum, humanarum, publicarum, privatarumq;
„ rerum, spe. censebit. ei. agere, facere, ius, potestas, que.
„ sit. ita. uti. divo, Augusto, Tiberio, que. Claudio, Cæsi.
„ Augusto, Germanico, fuit.”

Ustawa ta iakośmy już wspomnieli dla Ka-
rdego a Cesarow obejmujących rady ponawiana,
dawała im moc stanowienia praw którebykolwiek
im pożyteczne się być zdawały, a przeciwnie wy-
mowała ich z pod poturzenia, któremu zwycię-
mie obywatele podlegli bywaia.

Rady Augusta były panowaniem pokoju,
pomysłowości publicznej, i nauk. Prawnicy którzy ich
poprzedzili, pracowali szczególnie nad tem, aby na-
dać prawom tego ducha, i jednomyślności, który zda-
iennie być cecha, ich dobru; lecz za Augusta dopie-
ro ośmielili różnić się w zdaniach, a z tych naj-
znakomitsi byli Antistius Labeo, i Attejus Kapi-
ton, pierwszy uczeń sławnego Trebatiusza, niewie-
le cenił dawne podania, a cały oddany filozofii
i dyalektyce, więcej mechanice, co by nową ie-
go naukę, uporządkować, i do późniejszego potężności
podać mogło. Inni mienięcy poświęcać coocznie
udzieleniu wiadomości i porady, wystarozady do
sformowania Sekty znanej pod nazwiskiem
prokulejanistów, a potem pegazjanow, od proku-
la i pegaza prawników, później nieco zijałych,
którzy za nauka, Labeona poszli. Attejus Kapito
wyprowadnik Labeona, nieprajacieli nowości,
nieporuszony w wych. urzędach, byle nie, brzydki
pochlebstwem, ile przeciwnik jego lubił zaskazywać
i także, diwom. Sabinus i Kapsius, od których sekta
Kapitona nazwana, rodziła, byli wiernymi jego
nauki wykładaczami. Sabinianie przywiązywa-
li, bardziej do brzmienia wyrazów prawa,
prokulejanieś śledzili jego ducha w zgodności lub
niezgodności z przyrodzoną, sprawiedliwością, od-
mienność w porobie stosowania woli prawa,
gdy albo ciemnym, albo niesprawiedliwym się być
zdawało, sprawida ten skutek, że te dwie sekty

Stawiały za Augusta rozmaite prawa
leż dawny obyczaj, zwalniał
niekiedy wydawać edykta i
także trybun poproszonym i
pontifex maximus i
in.

Harmonia legi regie ewol
Fr. de Albertinis (lit 2 de mi-
rand. vet. rom. Franc. i. p. 101)
wydat Gruter inscript. p. 272.

raz

raz różnić się w zdaniu, drugi raz zgadzać się z sobą musiał. Lpoda ta w wykładzie praw mających należeć, niepospolitej donadnowi, częściej bywały miała miejsce. Gdyby, jak wyobraźnię, zdawało, prywatny interes i namiętności, nie były na przeszkodzie. Widzieliśmy bowiem stron tory sama, stronni i zapad, którego exsto w czasach naszych niewamy przykład, gdy będący odmiennego zdania pisarze zaczynają walkę i koniec, i na przemian do sam późniejszych czasów. Sekty Labeona i Kapitona wielką wprawdzie prawa sprawdy odmianę, maxymy ich i ednawie i rozumowania przywodzone są, pojedynczo w pozostających zbiorach, jako zdania prywatnych osób będących odmiennego przekonania.

Tuż Rzym przez ustaw za czasów republikanickiego Rządu postanowionych, liczył wielką liczbę uchwał, których porzucił lepiej obywatelskie stosunki i zimną okoliczność wymagały, i w końcu, w naukę, prawa ułożył porządkowską, i ścisłą, i zupełniejszą, gdy obiad berto Adryan, syn strażnika Trajana, monarcha również młodym, stopy panowania, i tak nauka, dawna. Do uspokojenia państwa zewnątrz i ogłoszenia wielu ustaw, które dawne były należały prawodawstwa rzymskiego, rozkaz Adryan Salwiuszowi Julianowi wówczas królowi Akwitani rocznie edykta pretorów dokładał, w jedną księgę zbierał i ten zbiór nazwał edyktem wiecznym: edictum perpetuum. Za tegoż panowania lub co najmniej później na wzór edyktu wiecznego zebrano prawa któreś to królowi rzymski podległe królestwa, i nazwano je edyktem prowincjonalnym: edictum provinciale. Zatemże ualezy, że te dwie księgi do czasów naszych niedoszły, znajdujemy tylko niektóre ich fragmenty, zebrane najpierw przez Equinarda Barona: Equinard Baro manuel: prawnika francuzkiego, a później przez Wilhelma Rancina r. 1597. ostatni ten zbiór znajdujemy, naylepiej obok edycji Kodexu Justyniana. Lecz ualezy, że opuszcza się wiele dawnych edyktów umieszczonego urzędem, których pretorowie nigdy nie ustanowili. Lecz na obrot, tegoż prawa rzymskiego zbierają

21
Zbiórka powieścić można, że te dodatki i opuszczenia zamiast miły lub niedoludni, dowodzą jego nauki i ostrego rozsadku, które postawiły go w stanie nie tylko wzynienia przyzwoitego myślowi, ale nadto dodania udanych wiadomości co mu było dla braku potrzebnym i przydatnym być powinno. Coż tyż edyktu prowincjonalnego niewątpliwa jest, że nazwać go można krótkim zbieraniem rozporządzeń obywateli w edyktach wiecznym, z wyłączeniem takich, które za krzymem w zachowaniu nie były, a przeciwnie dodaniem takich, które udane były prowincjom. Dla przekonania o tem dosyć jest wziąć w rękę udany komentarz kaja nad tym zbiorom i porównać go z udanym edyktu wiecznego.

Porządek wydawnictwa ustaw w edyktach wiecznym i prowincjonalnym nie jest nam z pewnością wiadomy. Equitius Baro raportował, że z udanym edyktu wiecznego znajdował się w dygiestach, i udanym komentarza kaja nad edyktem prowincjonalnym, tudzież innych którzy o obu tych prawach pisali, a których prawa również w dygiestach w orzeczeniach nam zachowane, najwyższy mógłby zanegować i wiać, utory edykt wieczny w porządku dygiestów. Sturmię nagał go Jakub Godefroy, i w dziele z napisem „fontes quatuor juris civilis Geneva, a. 1653.” dał inną temu zbiorowi postać. Sturmię powiedzieli że tylko udanki edyktu wiecznego i prowincjonalnego znajdować porzucane w dygiestach, samo więc tylko porównywanie komentarzów nad temi prawami przez Furzyosa Anthiana, prompinoza kallistratesa, pawła i Ulpiana, doprowadzić mogło do poznania porządku, w jakim się udany Julianus. Ponieważ zaś udanki były komentarzów, wymieniać orzeka które się piśły, i księgi edyktu który objaśniał, łatwo było Godefroyowi utory zbior w tym porządku, w którym znajdował dawniejszy wielki albowiem jest podobieństwo, że komentarze te miały porządek, w jakim zebrane były same teksty podług tego Godefroy utory tak

bliz

bliz, w ktorej nie tylko widziec mozna tytul wie-
cznego edyktu, ale nawet liczbę i porządek ksiąg, któ-
remu edykt ten najprawiejszy rzymski prawom
objawia uślowali. Jedyną rzeczą, którąby prze-
ciwno temu Godefray układowi uczynić można, jest
że do wynalezienia porządku w jakim zebrany
był edykt wieczny, wziął także komentarza
Kaisa nad edyktem prowincjonalnym. Ale za-
wsze pisać ten, nie byłby tego uczynił gdyby nie-
był potrzeba. że edykt wieczny wszędzie prawie
miał tenże podział, co prowincjonalny. Zbiór ten
w sposób tabelli ułożony dowodzi 1° że rozkład
dygiestów nie odpowiada, iak wielu utrzymywać
chcieli, rozkładowi tego edyktu. 2° że zbiór ten
nie był rozrzucony: obejmował bowiem 216. tytułów.
Tabella ta wyraża nie najmniejszą obok wyda-
nia kodexu Justyniana, a szczególnież zażywa-
jąc do edycji Holenderskiej r. 1663. T. II. in ff

Nie był wrzaskiem tak przedmym edykt
wieczny i prowincjonalny, aby obejmował
miał rozwiązanie wszystkich w cywilnem ży-
ciu rąk mogących wypadków, czeto przeto ma-
gistratury, sądowe bywały w potrzebie. Odno-
sząc do Cesarza dla dowiedzenia się o jego woli.
Odpowiedzi na takowe odnośzenia nazywano
litami; epistolis; albo reskryptami; rescriptis;
Niewątpliwie że Adrian jest pierwszy,
który reskrypta wydawał rządził. Lecz przycho-
dziły czeto tak warne zapytania, że Cesarze
nie mieli natychmiast je rozwiązywać, lecz
chcieli dowiedzieć się o okolicznościach, które do
nich daly powód, a w takim przypadku zdania
ich obcympywaty nazwisko wyroków; decreta;
Podług tego iak przypadki naskodzily, nie prze-
stawali Cesarze na wydawaniu samych reskry-
ptów i dekretów, lecz z wdarnego przekonania
stanowili urządzenia, nowe, lub dawne obalali;
urządzenia te nazywano edyktami lub konsty-
tucjami; Constitutiones; a nawet to nazwi-
sko dawano wszelkiego rodzaju ustanowieniom
państwowym. Stupnie musi powiedzieć ulpiamus
l. 1. §. 1. ff. de Const. princ. Quodcumque igitur Im-
perator per epistolam, vel subscriptionem statuit
vel cognovens decrevit, vel de plano interlocutus

est

sa stiany iakto Juliana prouta xavierai'niad Konstytucje Antonina, Karanalli, Se-
imperialium anst. lib. IV (L. 110. wera, Alexandra, Gordiana, Filipow, Waleryana i
D. de cond. et de monst.) Pry Galliena, Karusa i Numerysa, Dionlecyana, i ka-
nusa prouta Const. lib. XX. - Sol xymyana. Kodex Hermogenianki powtorzywszy
pism moze Gregori i Hermogenia z niektorem Domianami, jakto dowodnie okaz
lissaa musa dapebnie.

pisar, dzieła xnapisem = Collatio leg. Mosai. et Rom.
tit. 6 = konstytucje Dyoklecjana i Maksymiana, oby-
muje konstytucje Konstantyna W. i jego synów: mo-
żna go porzucić naawai drugim tomem niedawno
wypomnianego zbioru. Zbiory te lubo xadnia xze-
gólna, konstytucja, niepotwierdzone, między proci,
pro sądownictwach xnaixenie to, jakie mieć xnyły
dzieła w których xawierani prawo w dazę obowią-
zująca mające. Justynian I. prefat. ad Senat. Urbis
Constantin. de nov. ed. fac. i wypomnianie obok
wzmianki o kodexie Feodrego, i wiele ustanowień
do nowego zbioru przemów. Zaginął on od exam
ogłoszenia praw tego Cesarza, a xhoda byaby do-
stać menagrowzona; gdyby Aniennus prawnik za
Alaryka żyjący, nie zachował nam niektórych u-
stawów. Wypadł ie pierwszy raz na widok publi-
czny Jakub Lichard w edycji kodexu Feodrego
w Badu 1528. r. powtórzył to wydanie x niektó-
mi poprawkami Gregora Solozanowskiego i Kujas: leus
poprawniejszy ie wydanie iest to, które win-
niemy Antoniennu Schutting w dziele nowszym
napis: Jurisprudentia vetus antejustiniana w
Leidzie r. 1717. xnotami.

Theodore

29
Theodorus, Epigenius i Trokop. Wszystko czego o tych o-
sobach & niedawno wspomnianey Novelli dowiad-
ujemy jest, że posiadaty pierwotnie wpaństwo u-
rządy, jak uie to & tytułowi im dawany okazywie.
Czastownia ^{prawy} tutejsz wiadomy. Zbiór ten podzielony
jest na szesnastu ksiąg. Pierwsza traktuje o różny
rodzajach ustaw, z których prawodawstwo krajowe.
Dzieli się zwyczajem, tutejsz o stopniach urzędów. Druga
mówi o władzy różnych urzędników sądowych, o
formalnościach wymaganych do otrzymania wy-
roku, o obciążeniach & prawach zwolnień: de re-
stitutionibus in integrum, o sądach, o rodzajach
przewodów starych posiadającym najszybciej ty-
tułu ogólnego, i tytułu szerególnego, tutejsz o
trochu rodzajach przewodów pochodzących z natu-
ry rzeczy. W trzeciej księdze umieszczono rozpo-
kładanie o kontrowersjach, matrikulariach i
opiekach w sprawie o następstwach testamentar-
nych i testamentalnych, o rzeczach pod go-
rem roztarzących, o różnych stanach osób, opodas-
tkach i poborach, o przedawnieniach, własno-
ściach przysędzonych, cępyi dóbr, interdyktach
zwanych, quorum bonorum, unde vi, utrum vi,
nakoniec o budowlach osób prywatnych. W księdze
piątej jest mowa o tym, co może mieć zwiazek
z prawami, o następstwie prawnem, o osobach któ-
rych stan jakakolwiek przyczyna zmienia, oraz
o dawnych zwyczajach i tutejsz przewidywaniach
oraz upoważnionych. Ksiąga szósta poświęcona
opisowi wszystkich godności które miastu mie-
nie wpaństwo. Wschodniem i zachodniem, tutejsz
dzieć urzędów nadwornych Cesarzów. W siódmej
zebrano Konstytucye o urzędach i karności urzę-
dowych: w ósmej o urzędnikach podległych u-
rządom, opowozach publicznych i pocztach, o da-
rowiznach, o prawach i przywilejach osób ro-
wnych, o dzieciach i rodzicach, oraz o części
spadku do której należała sprawa. Ksiąga dzie-
wiąta ma rzecz o przestępstwach i przewodzie
kryminalnym. Prawidła karbowe karymialne
ze dzieciat. W księdze jedenaście wyłożona jest
materyja opodatków, funkcjach publicznych, i
nakładach, tutejsz o narażaniach na panującego
w rzeczach wapiłnych, o zdrowiu i świadczeniach.
W księdze dwunastej jest mowa o deklaracjach,
tutejsz

tuższych obojczych i prerogatywach urzędów
municipalnych. W księce trzynastej umieszczono to
co się było rozmaitych profesyj. Stamtąd kupieckiego,
rzeźniarskiego, co się było naukowców, umiastowców,
medyków, architektów, i spisywania ludności. W księ-
ce cztertnastej zebrano ustawy byzancyjskie miast:
Rzymu, Konstantynopola, Alexandryi i innych cel-
niejszych, i wyłożono prawa o cechach, kolegiach,
policij, i przywilejach. Księga piętnasta poświęcona
była rozporządzeniom o placach, teatrach, budo-
wach i innych robotach publicznych, i ordobach,
tutajże zabawach publicznych. Następnie szema-
ta i ostatnia księga opisywała ustanowienia
względem osób i materij koniecznie.

Teodozy poświęcił ten zbiór Nowella, o
którym mówiliśmy, i ogłosił go w państwie o-
sławionym, xi ani Walentyńjan zięć jego, i kolega,
ani uk następny nowy Konstancyj ustanawia-
niebda, wprawkę mian tego owiadzenia, wypho-
dziły przez dzieńi tak pojedynię ustanowienia,
którym napiewney sam Teodozy Nowella z nas
pisem de confirmatione leg. nov. Divi Teodosii
Aug. a później Walentyńjan f. Nov. 35. Theod.
quo est Valenti; nadał moc obowiązującą,

Więto to wuwy zupełności do czasów
nawych niedosta. Wielu jego zatracanie przypisy-
wai ich Justynianowi, który czy to przez zapy-
nie rozumianey dawny, czy też dla uchylenia
wszelkich wątpliwości, któreby z porównywania
Konstancyj w jego zbiorach umieszczonych, z Kon-
stancyjami w kodeksie Teodozego młodszeo smay
długiemie, wynikać mogły, wielką liczbę
exemplarzy zniszczyć rozkazał. Lecz ten ka-
zay panisi dawnego wschodu prawdziwey,
ma wielkie podobieństwo do prawdy. Wiado-
mo albowiem i Godofred okazał to dowodnie,
xi zbiór Teodozego do czasów Justyniana nie
był w zachowaniu, xi autor Więda pod napisem:
Collatio legum mozaricarum et romanarum,
który żył nieco przed Justynianem, czyto Więto
to przypisze. Nadto Anienus, prawnik współcze-
sny Alarykowi II. Wirygotowi króla, miał w ręku ten
kodeks, ponieważ zrobił zew krotkie wydanie, w.
506. Następnie sam Justynian który kodeks uważył

ogłosił

5

1871

o Dbiarach praw za Justyniana.

Kodexa Gregorjana, Hermogeniana i Teodoze-
go, tudzież Konstytucye i nowelle późniejszych Teodo-
zego, i jego następców i samego Justyniana, którzy o-
grom, którego zakresna część obejmowała pojedyncie
w różnych widokach wydawane, a przeto często sobie

Symyxne

przebrane ustawy, przez co znależono prawa sławne
tanie, corax, ludniczy, i tak pieczętwa upowsze-
chnięcie, bawie, a urzędowej sądowi zgubili zwi-
doku prawidła wyroków. Justynian obowiązywał
dy panstwa po Justynie w r. c. xvi. 526.
porząd metas wrafsunku sprawiedliwości, a che-
rezy przywieść do przywrócenia porządku, karay
w drugim roku po wzięciu na tron wstąpieniu,
pouziad kamiasy porządku księgi praw, które
by oprócz konstytucji w wspomnianych niedawno
zbiorach będących, obejmowała konstytucje i no-
welle późniejszego Teodozego, i jego następców, ku-
dziej te księgi sam Justynian w przeciwieństwie
tak ogłosił, wykonanie onego polecenia Trybo-
nianowi i przebiegnięciu dawnym zeznaniom
praw uszonymi Trebomian i współtowarzysze-
go tyle przyłożyli starania, że tak ogromna
praca w roku jednym ukończona, została ogło-
szony więc pierwszy zbiór pod imieniem ko-
dexu Justyniana r. c. xvi. 529. Małyce w nim
obite podzielono podług xleucia Cesarza prze-
danego Senatowi Konstantynopolitańskiemu
[de nov. ed. fac.] nadzwaniacie księga te xw-
wu na tytuły:

Pierwsza księga składa się z pięćdziesięciu
dziesięciu tytułów, z których pierwszy nosi na-
pis: de novo edice faciēdo, a ostatni; de offi-
cio iudici alexandris - Księga ta mówi o wie-
cie katolickiej, kościółach, Biskupach, i ich ju-
rydykcji, o duchownych, heretykach, aposta-
tach, żydach, poganach, i o przywilejach stuz-
cych kościołom. Dalej traktuje o prawach i
roznych rozkazach ustanowien Cesarzów, u-
chwałach Senatu, nieznanosci uszynku, i pra-
wa [de ignorantia facti et juris] o prośbach
podawanych do państwa, o roznych rozka-
zach magistratów, ich obowiązku i władzy.

Druga księga składa się z trzech copierw-
sza liczy tytułów, z których pierwszy ma na-
pis de edico, ostatni zaś de iurjurando
propter calumniam, dādo - Księga ta wy-
klada prokuratorską i mówią o adwokatach, proku-
ratorach, słowem był wszystkie, którzy bro-
nieniu praw cudzych podlegowali, byli xw-
wu

kt
O

kli. Jest później wzmianka o prawie zwrotu
osobach którym one służą, o exarce i wprzeżgu
którego prawo to osiągnąć można, o sposobach o-
nego osiągnięcia. Następnie była w niej mowa
o skróceniu formuł i przynajmniej kalumni.

Księga trzecia składała się z czterech ksiąg
recl. tytułów, zaczynając od maięcego napis, de
iudiciis, a kończąc na maiącym napis de religio-
nis et sumptibus funerum. Księga ta obejmowa-
ła rozporządzenia o obowiązkach sędziów, wzglę-
dnie do uformowania i prosekucyi przestępstw, osób
mogących świadczyć w sądzie, doroczeniach, wię-
zach i udatniwaniu sądu. Tak sama księga trakto-
wała także o testamentach kryjących osoby
którym prawna niecierpa należy, darowiznach,
proszakach, domaganiach, przedsięwzięciach, sturibus-
siach, o prawie lex Aquilia rwanein, grani-
cach, wyprzedzających, rodzajach przestępstw maię-
cego uwarunko actio uodalis, i actio ad exhiben-
dum, o grzech, cmentarzach, wypadkach pogrze-
bowych.

Czwarta księga miała przedsięwzięt sześć
tytułów, z których traktował pierwszy de rebus
creditis et iurejurando, ostatni de iure empti-
tentis. Księga ta zaczynała od wykładu prze-
wodów osobistych, pochodzących z pożyczki lub
innych przedsięwzięt, potem traktowała o robo-
wiankach, i rodzajach przestępstw w nich wy-
pływających, również o skutkach względnie do
przedsięwzięt i innych osób w przedsięwzięciu uczest-
niczących. Dalej obejmowała roz-
porządzenia o dowodach ze świadectw, jurim,
pożyczek, wygłoszenia, kradzieży, i przewodzie
i kradzieży, o przewodach w sprawach handlu
lądowego i morskiego, pełnomocnictwie, wypo-
życ, kupnie i przedarciu, o monopolach, i kaka-
kach umowach, o handlu, kupcach, zamia-
nie, przedsięwzięciu, i kontrakcie emphyteutycznym.

Piąta księga obejmowała przedsięwzięt pięć
tytułów, z których pierwszy nosił napis
de sponsalibus et amicitia sponsalitiis et proxe-
neticiis, ostatni zaś de magistratibus Conve-
nientis. Księga ta zawierała rozporządzenia
o karczynach, darowiznach, proce i postulatnych
mających

mażeńskich prawnych i nieprawnych, o małżeń-
stwach powłóczyńskich, posagu i przewoźnie sturaję
do iego obtrzymania, o umowach małżeńskich tak
co do posagu, iak co do darowizn przewidzianych, i do-
brach małżeńskich, o posagu przyprzeuronym, a
nie danym, o rozwodzie, niestankach i wyphowaniu
dzieci po rozwodzie, o utrzymywaniu małżeńskim dzie-
ciom do Ojca, i Ojcom do dzieci, o natorinich,
dzieciach naturalnych i sposobach ich uprząmnie-
nia; o Opiekach testamentowych, prawnych, i
danych, o tych, którym Opiekunom naznaczeni do-
zwala prawo, i nawracaję o tych, którzy za O-
piekunów podług prawa naznaczeni być
mogą, i sprawowaniu opieki i kurateli i o prze-
wodzie i tak pochodzącym, czyto przeciw Opie-
kunom lub Kuratorom, czyto przeciw dzie-
ciom ich lub katorom, o wymowności od przy-
jęcia Opieki lub Kurateli, jakimi sposobem
można pozbyć się obowiązku Opieki lub Ku-
rateli, i kiedy dobra nie może posiadać Opiekun-
owi wolno.

Trzecia Księga zawierająca przedzielną
tytuły: pierwszy ma napis de servis fugi-
tivis et libertis, mancipiisque civitatum, an-
tipicibus, et ad diversa opera deputatis, et ad
rem privatam vel dominicam pertinentibus.
ostatni zaś ma napis de hereditatibus de-
uorum, naviculariorum, cohortaliū, mili-
tium et fabricantiū. Księga ta mowiąda
najpierwej o niewolnikach i uwolnieniu
o kradzieży, prawie pańskim, o dobrach i
dzieciach uwolnionych - wyprzedada daley roz-
porządzenie o następstwie prolektu i kwar-
nein Bonorum poezio, o testamentach cy-
wilnych i wojskowych, mianowaniu dzie-
ci, postanowieniu, ominiowaniu, wyprzed-
dzieczeni, o prawie do namy, o rzeczeni, o
dzieciach, o uwolnieniu testamentu, o przy-
mianach lub zabranianach robieniu testa-
mentów, o przypisach testamentowych, po-
czynach, umyślanych testamentowych.

finis
(3)

27
pisach, o zapisach powiernych, uchwale Senatu Terbelliana, o prawie Falcidiusza, prawach wierzycieli przymuszanych, i prawach następcach, o uchwale Senatu Terbelliana i Orphidiusza, dobrach marnotrawnych w ogólności, o tym co się tyje następstwa bez testamentowych.

Siedma Księga miedziada, z niedmiedzią pięciu tytułów: pierwszy ma napis: de vindicta libertate et apud consilium manumissiones optatui res, de revocandis his quae in fraudem creditorum alienata sunt. Księga ta zaczyna się od rozporządzeń o uwolnieniu niewolników. Dalej o przedawnieniu tak co do stanu wolności, jak co też co do posagu. Dwieście, wierzycielności, prosiąco oraz podług natury rzeczy. Koniecznie zaś na wykładzie praw o różnego rodzaju wyrokach, małoletności, wypadkach, zaczęciu dóbr przez wierzyciela wykonaniu wyroków. Rozważanie dóbr, przywilejów skarbu obywateli, przywilejów posagu. O wykazaniu dóbr aby był przez Rzymian wierzycieli.

Księga ósma zawiera przedzielną pięć tytułów: pierwszy ma napis, de interdictis, optatui, de iure liberorum. Księga ta traktuje najpierw o prokuratorach w materji posiadania nabywanych w prawie interdiktum, o zastawach i hipotekach, stipulacjach, nowacjach i delegacjach, o wypadku akceptacji i ewokacji. Koniecznie zaś na rozporządzeniach o władzy Cyrowskiego przyzwoicieli, ustanowieniu dóbr, prawie powołania do kraju jure postliminii zwanein, poduraniu mianowat.

z wyjątkami
3

zwyczajach czyli prawach miejskich, do-
rowiznach i odwołaniach kar przeciw bez-
kennym.

Księga dziewiąta wadażone spisujące.
cia ieden tytułow: pierwszy ma napis-
de his qui accusare non possunt ostatni.
kas. de sententia passis et restitutionis. Mowa
ona o sędach kryminalnych i karaniu prze-
stępstw, o oskarżeniach, przystrzymaniu o-
skarżonych, więzieniach publicznych i pry-
watnych, o przewożeniu przestępców przez miasto
oskarżyciela lub oskarżonego: o przestęp-
stwach obranego majestatu, cudzołó-
stwach i innych złodniach pochodzących
z nieprawego związku osób różnych płci,
o gwadzie publicznych i prywatnych, o por-
wanach, porwanie niewolników i małolet-
nich. Jmne przestępstwa należą do prze-
wodu kryminalnego, o których w tej Knie-
dze jest mowa, są: zabójstwo, proste, rozbo-
mstwo, trucie szary, pogwałcenie grobu,
fałszowanie, prokurystwo, kradzież skar-
bu publicznego, spiski i tumulty. Rozpra-
wia potem o przewożeniu przestępców
prywatnie, jakto: umieszczenie w katorżnic,
kradzież niewolników, kradzieże, pisma raka-
lucque, dawanie schronienia przestęp-
com. Nakoniec iym wypada kar, w któ-
rych rzecze jest konfiskata dóbr, i kon-
oxy na rozporządzeniach, o oskarżonych,
przywróconych do dawnej sprawy i wda-
noscii.

Księga dziesiąta zawiera siedemdzie-
cia ieden tytułow, z których pierwszy tra-
ktuje de jure finis. ostatni de argenti
probatio quod thesauris inperitur. Mowa
o prawach skarbu, dobrach bezwzględ-
nych, podarzeniach i wadomach. Pa-

myjacego

miękiego, o donosicielach na rzecz skarbu
oskarbach, podatkach, o ucinach poborów:
dekursach, i rzeczach które nie ich były,
opracowaniach z jednego miasta do drugie-
go, o mieście i kamieniarzom, a także
nie uwierzymania urzędów i godności niednej
familii, o wyprawianiu długów przywiza-
nych do dóbr ocyrytych: o obowiązkach
publicznych i sporach. Od innych involu-
mencie, o nawracielach, medykach, wyzwole-
niach, infamias, wygnaniach, podatkach na-
rodowych, rzemieślniczych i artystach, offi-
cyalistach wziętych do przypisania rejestrow
podatkowych, i do pobierania podatków: o
darach miejskich i dekursach i innych
nie zwykłych panikach, znanych pod
nazwiskiem aurum coronarium, tudzież o
urzędach prokuratorskich do strażenia go-
sposości publicznej po prowincjach.

Jedenasta księga mianem przedmowa-
nie siedmiu tytułów: pierwszy mowi de
naviculariis seu naviculis publicas species
transportantibus, et de tollenda tustralis auri
collatione offatui rei. De cypripis ex lucco
phes vel perseidis per Egiptum non excludendis
vel vendendis. Księga ta w ogólności traktuje o
dwóch materjach, to jest o bractwach i kompa-
niach, tudzież o rejestrach publicznych, w któ-
rych zapisywano imiona i majątki obywateli.
W szczególności zaś traktuje o tych, któ-
ry obowiązanymi byli przewozić morzem i nie-
mą podatki w pieczędach i zborach z prowincji
cy do Rzymu. Wytłómacza się, wniósł przywileje
różnych zgromadzeń, i prawa obywateli, pierw-
szą część tej księgi jest szczegółowa uwaga
mianu policji, co do rozkładania cieżarów pu-
blicznych, co do ucinów, podatków, co
do gier, widowisk, polowania, rolniczych zabaw,
danieli, wspaniałości gruntu, konkurrencji, i wda-
mów miejskich: o przypisaniach nadwornych,

Do bractw

dobrach Monarchach, i innych wianach dnie wje-
wanych gajach.

Nakoniec Dwonatta i ofstaknia Kusga
ma przedzielną część tytułu, z których pierw-
szy mówi de dignitatibus. - ostatni zaś nosi
nagis publicae solitis vel consulum nunciato-
res vel inimatores, Constitutionum et alias
rum sacrarum vel judicialium literarum
ex descriptione vel ^{ab} invitis ne quid accipiant
immidicium. Kusga tak mowi naprzód o ro-
żnych podziałach domów i gospodarstw. Trzy-
dziestu trzech tytułów, powtórnie o harmonii woj-
nowej od trzydziestego czwartego, do czterdzi-
stego siemego tytułu: potrafić oślubach i
darakach na korzyść państwa, o różnym ro-
dzajach officialistów podległych wyroczni
cywilnej i wojakowym urzędnikom, o karych
rach, pocztach i innych materyach zawartych
od czterdziestego dziewiątego do pięćdziesiąt drug-
iego tytułu: powtórnie o officialistach nietylko
obcych pod nazwiskiem apparitoris iudicium,
o uciskach i narobkach nieprawnych officiali-
stów tego znaczenia, a między innymi o
tych których powinności, było oznajmować
po prowincjach polską, lub inną, i tak po-
myśla, nowinę.

Wkrótce po ogłoszeniu kodeksu powiad
Justynian samian rebrania wiedna, księgi
najpiękniejszych w różnym prawie materyach
dawnych i nowych de iur. Wykonanie tego
też było trudniejszą ^z mimo wielkiej liczby
dzieł, których należało wybrać, potrzeba
było wybrać niegodne umiennym i umienna
prawidłow, z których iedni Sabina, drudzy
Prokula, prona, i trzymali. Wznowił wiadomo-
ści Tryboniana i skomponował biegłych w tej
nauce męstwo do tej postaci, a ci i wprocedu-
gu lat trzech dohonali. Ogłoszone zostało dzieło
to r. c. 529. pod nazwiskiem Digesta ex li-
brarum pandectarum. Aby dzieło było jasne, łatwe, czy-
telne.

telne i kaduemi komareniami proceiwne-
mi woli prawodawcy mskazone, kakakad ju
stymian, czymienia naduiew kommentarion
wypisania uot i skroci. Dorowalaciu tytko wy-
ciagania knu, czli czymienia paratitlow nad
hardym tytulem / l. 1. 5. 1. 12. 13. Cod. de vet. iur. enen.
podlug zalecenia samego Justyniana skladacie
ta kniga i pisuindziat knag, z ktorych kazda
dzielisz na tytuly, a te znowu na pojedyncze
rozporzadzania prawami zwane. Prawo ma
takze swe czasy, pierwsza beda umyrazynie
wstepne, rowniez poczatkiem / principium /
dalze maia nazwisko paragrafow.

Pierwsza kniga ktorona jest x dwodzie-
stu dwu tytulow, z ktorych pierwszy ma na-
pis de iustitia et jure, ostatni xas de officio
adepsonum. Dacie ona najprzod ogolne wyobra-
zenie o sprawiedliwosci prawa, i jego czasyach.
Stalknie dalej o podziale swob i xczay, mowi
nakoniec o Senatorach, roinych magistraturach,
Deputacyach i aseporach.

Druga kniga kawiera pieciu tytulow,
pierwszy uoi napis de iurisdictione omnium
judicum, ostatni xas de transactionibus. Obay-
muie umiemanie prawnychow o wladzy ma-
gistratow, sposobie xapoxwania, i czymienia
ugro i umow.

Trecia kniga maiaey tytko xciety
tytulow, tytul pierwszy uoi napis de postulando
ostatni xas de calumniatoribus. Wylixa
najprzod mogaychne doprawac dawowne, a
pomeiwa ogodzeni x dobrej dawey tey pr.
rogatyny niemaia, w drugim tytule uoi
o infamiasach i dalej rozprawia o osobach w-
ritych przez xadniego dopomocy, jakoto
adwonatach, prokuratorach, syndykach, kto-
ry wozny wstrzymacie poiwini od polwaraw.

Czwarta kniga kawiera pieciu tytulow: pierw-
szy ma napis de restitutione in integrum.

ostatni
D

ostatni zaś Nautæ, canones, stabularii ut
recepta restituant. Ta książka wypadać może
wypadki, w których prawo zwrotu należy do mnie
miejscu, a nie do tego będący w porządku unikalni
chci, korzoni i przewoźni w niewyprawnym sądo-
wnictwie, jest prosto obojętne mowa o sądach po-
lubownych. Dalej znajdujemy, mianowicie
młodzieńców i utracenie stopnia obywatel-
skiego znawstwa, o regularach, utrzymujących
domy dla wygodę przejeżdżających, tóż
słych, którzy są obowiązani mieć staranie
o rzeczach ludzkich

Książka piąta ma tytuł ludów, pierwszy
nosi napis - de iudiciis, et ubi quis agere vel
conveniri debeat - ostatni zaś - de fideicomis-
soria hereditatis petitiones. Jest w niej rzecz
o jurisdikcji, zapowiadaniu, o testamentach,
trzywójce osoby którym prawna należy,
o domaganiu się dziedzictwa w cześci lub cało-
ści, nakazanie domaganiu się dziedzictwa
wierzytelnego.

Książka szósta zawiera trzy tytuły, pierw-
szy ma napis - de rei vindicatione - ostatni
si ager vectigalis vel emphyteuticanus petat-
ur. Treść ona o sporach o własność
rzeczy czy to prywatnie, czy publicznie, pod-
jęciu przebiegów cywilnych i prawem opida-
mych, czy pretorskich i prawem nieopida-
mych.

Książka siódma zawiera dziesięć tytu-
łów, pierwszy ma napis - de usufructu et
quemadmodum quis utatur, fruatur - ostatni
usufructuarius quemadmodum caveat. Treść
ona o tym, co ma zwiazek z mieniem
opobieraniu przychodów, o służebnościach oso-
bistych, powierzaniu, wypożyczeniu gruntów,
ludziom, o porzecz, która powierza przychodów
dai powinien.

Książka ósma składa się z sześciu tytułów
zaczyna się od pierwszego napisu - de servitutibus

liber

libus. a koncra na ofstatum quemadmodum
servitutes amittantur. Spowb ktorzyd takiega
zakrywanie i konczy okonnie, iest wniey mowa
o sturibus sciaek rzeczowych tak wieyszych
ialo wieyszych.

Kniga dziewiata zawiera ctery tytydy:
pierwszy ma napis - si quodpes pauperem
fuisse dicatur. ofstatui de uoxalibus actionibus.
Mowi o przewodach osobitych na wzor rezo-
wanych ulworzonych jakiemu sa, te, ktore maia
inne actionum uoxalium, i przewod przechodzący
z prawda akwiliuosa. Mowi dalej o przewo-
dzie prociis tytu, ktorzy rucili lub rawnicili
na drodze co takiego, co podobnie przechodzący
more, tudzie, przewodzie prociis tytu, ktorzy za
oknem rawnicili, to co przypadkiem przynosi
rzecz, przechodzącemu.

Kniga dziewiata iest rownie dzionna ze
ceterich tytydow. pierwszy ma napis finium
requidum. ofstatui ad exhibendum. Ta tra-
ktuje o przewodach dzionnych, to iest o przewo-
dzie granicznym, podobnie dziedzielow lub in-
ney jakiej rzeczy, przewodnie zwany ad ex-
hibendum. ktory iest przygotowanie do re-
czownego, o ktorym dawniej mowilismy.

Kniga jedenasta zawiera oim tytydow -
pierwszy ma napis, de interrogationibus in-
pire faciendis et de interrogat^{oris} actioni-
bus sublati ofstatui - de moribus inferendo et
sepulchro adificando. Ta kniga mowi o pra-
wnych pytaniach wzgledem sprawy i arby-
kutow, o roinych rodzajach spraw, ktore jeden
czonia roztrzasca iest upowazniony, oniewol
michal kersubych i kbiegdych, o osobach bawia-
cych sie, gra arandoma, o pogrzebach i nagatkas
pogrzebowych.

Kniga dwonasta ma siedm tytydow, pierw-
szy nosi napis - de rebus creditis si certum per-
tinet et de certi conditione. ofstatui - de condi-
tione sine causa. Wykłada ona przewody oso-
biste i klonychne jnosiu kuycho ze obradowany,

provincie

powinien na żadnego przemieniać właściciel.
Stwo męczy jakowej, takimi jest np. przewod. juko.
Dzau zpożycki, i inne tego rodzaju. w których
Sędzia ma pierwszy punkt na którym zaognitować
może swój wyrok. Na koniec białnie obywateli prze-
wodzie wtenczas maiać i nie ma, gdyż, znajdu-
je pierwszy przedmiot, chociaż grawa nie jest pra-
wina lub przekroczenie istniała.

Książka Królestwa Rumunii według tytułu, roz-
cyna się od pierwszego małego napisu - de con-
ditione publica. a kończy na ostatnim napisie
seu de pignoralibus actionibus vel contra. Mówi
naprzód o przewoźach których przedmiot, wypraw-
danie się, pewne. lecz niemaia żwaga opłacowania,
i dopiero przez drugiego fraszowane być powinny
o przewoźach miszanych względem ceny, których
cena raz jest pewna, drugi raz niepewna, ja-
kimi jest przewoź de pecunia restituta, którym
tylko do pięćdziesiąt. leż do wykorzystania w
prawie pecunia narzwanym. Donosi się jeszcze
mówi na koniec o domaganiach, które lubo
summy pochodzące, są, wżakże ciemne i
niepewne. Między kontraktami do podobnego
przewoźu dajacemi powód, są, w których korzyść
muyda być na jedną stronę, takimi zaś są po-
życzka darmo, kaflaro, o których mowa w
ostatnich dwóch tytułach.

Knięga externalna składa się z sześciu tytułów,
pierwszy ma napis de exercitiis actione - oc
statui zaś De senatuscultum macedonianum.
mówi ona o przewodach podobnych do spra-
wowania rzeczy publicznej i sprawy publicznej, takim
jest najpierw przewod zwany exercitiis ac
tio. Drugi przewód i kwintusowy okryty
i cały tytuł zwany odwozonym, a z tego powodu
mówi o prawie Rzymskim de iactis.
Nakoniec rozprawia o majątkach i władzy za-
sobami pod władzą domową, rozprawia o
uchwale Senatu i macedone.

Keisigapistna

6
31

Księga piętnasta która jest tylko dalszym
ciągłem poprzedzającej miedzi, że ostatek
tytułów: pierwszy ma napis - de peculis, ostatni
 zaś quod pise - jest ⁱⁿ ~~in~~ mowa o naby-
tkach dziecinnych i niewolniczych, tudzież o
przewodzie z mienia związek mającym, później
o przewodach przymiarych, ojem i prawnym kon-
traktów, z nichż rozkazem przez tei dzieci lub
niewolniki zawartych.

Księga szesnasta zawiera tylko trzy tytuły:
pierwszy ma napis - ad Senatuscultum Velleja-
num. ostatni - depositi vel contrah. Ta księga mówi
naprzód o uchwale Senatu Welleja, później o wy-
nagrodzeniu i przewodzie ze miedzi.

Księga siedemnasta miedzi i tytułów dwóch
i mówi o pedumocnictwie i wreszcie mandati vel
contra, et pro socio.

Księga osmasta miedzi i tytułów siedmiu:
pierwszy ma napis - de contrahenda emptione-
et venditione - ostatni zaś de servis exportandis. Księ-
ga ta miedzi naturę kontraktów kupna, umów
niemających innego nazwiska wprawdzie pacta
i warunków innych pomniejszych, między
tymi warunkami opisanie będą: jeżeli cena w us-
uowionym czasie wypłacona, niebyła, kontrakt sta-
nie, nadany, i ten sprzedawca powraca do sprzedawcy,
jeżeli nie później, mowa o sprzedawcy dziecinnych
lub pretensji, o rewanżu tegoż kontraktu, prze-
wodzie którego od zobowiązania tego uvolnić mo-
żna, o tych zaś których spada rynek, strata lub
inne wypadki rezy sprzedawcy. Ostatni tytuł mō-
wi o dopędzeniu lub niedopędzeniu warunków
względem wycia przez kupniwego niewolników
przedanych.

Księga dziewiętnasta zawiera pięć tytułów, pierw-
szy nosi napis - de actionibus empti et venditi. O-
statni de praescriptis verbis et in factum actionibus.
Mówi ona naprzód o przewodach sprzedawcy wymi-
kających, i które zarówno mogą być wzięte przez
kupniwego jak sprzedawcę, potem traktuje o prze-
wodzie najmu, i o tym który ma związek z oszaco-
waniem rezy sprzedawcy. Nakoniec miedzi naturę

Zamiany
3

zamiary, i honory na prowdach pochodzących
z kontraktów wienawianych.

Księga dwudziesta zawiera treści bytów: pierw-
szy nosi napis - de pignoribus et hypothecis - osta-
tni - quibus modis pignus vel hypotheca solvitur.
Ta księga traktuje o zastawach i hipotekach,
o pierwotności wierzytelności, o przedawaniu rzeczy
zastawionych lub hipotekowanych, o uwolnieniu
rzeczy od zastawy i hipoteki.

Księga dwudziesta pierwsza zawiera treści
tytułów: pierwszy ma napis - de Edictis Edito-
rum - ostatni - de exceptione rei venditae et traditae - Wy-
studa Edyktu Edytów co do bytu przedawania nie-
wolników i bytów, mowa porządku orzekania
i porządku, tudzież o wyjątku pochodzących rzeczy
przedawanej lub wzywanych.

Księga dwudziesta druga obejmuje treści
tytułów: pierwszy nosi napis - de iuribus et fru-
ctibus - ostatni - de iuris et facti ignorantia
et mowa o procentach i uiszczeniach rzeczy, o re-
cach dołączonych, procentach morskich, o do-
wodach, podobieństwie do prawdy, niewiedomości
sui iuris i rzeczy.

Księga dwudziesta trzecia składa się z pięciu
tytułów: pierwszy ma napis - de sponsalibus -
ostatni - de fundo dotali - Ta księga mowa na-
prawd o zaręczynach i małżeństwie - o porządku
przyjęciom i danych, tudzież umowach
mających z niemi związek, honory zaś napra-
wach świątecznych da zachowania dóbr składają-
cych porządek.

Księga dwudziesta czwarta zawiera treści
tytułów: i jest Dalszym ciągiem poprzedzających
pierwszy ma napis - de donationibus inter vi-
rum et uxorem - ostatni - soluto matrimonio
quemadmodum dos petatur - Ta księga traktuje
o darowiznach między małżonkami, o roz-
wodach i darych porządku.

Dwudziesta piąta księga składa się z siedmiu
tytułów: pierwszy ma napis - de impensis et
rebus dotalibus factis - ostatni - de concubinis

• Księga
•

36

Mówi o wydatkach na pogrzeb i jego zmniejsze-
niu, o przewoźnie do wzięcia rezy imienionego
w czasie trwania zwłoki maderskiego, o ob-
wiazku utrzymania dzieci, i ich utrzymywania,
o rewidacji kobiet mieniących się od rządu budo-
ciarnymi, albo po imieniu mieniących konie
na wydatkach mienianiu o nadzorniach.

Księga Dwudziesta (XII) i trzecia (XIII)
z dziełami tytułami: Dwudziesty (XII) tytuł pier-
wszy ma napis: de testibus - ostatni - de inspectis
tutoribus - Dwudziesty (XIII) tytuł pier-
wszy ma napis: de exactionibus tutorum - o-
statni - de curatoribus furiosis et aliis extra mi-
nora dandis. Obie dwie książki przednie o opie-
kach i kuratelach, o przewoźnie pochodzących z o-
pieki, o wymówieniu się od niej, o przedawaniu dóbr
biednych pod opieką lub kuratelą, o potrzebie dar-
nia kuratorów mających pomniejszych sumy, ma-
notrawnych, i tytuł, w którym ma doleć, którzy
w samodzielną swą rękę mają mieć.

Dwudziesta (XII) Księga zawiera ośm tytuł.
Tow: pierwszy ma napis: de testamentis et qui
testamenta facere possunt - ostatni - de jure deli-
berandi - Te dwie książki, okazuje, że książka, któ-
rej częścią wstąpiła, mówi o ogólności o następstwach
testamentowych, i teń wreszcie i o imieniu ma-
wziętek. Ta ogólna materia obejmuje testamen-
ta jakie w sobie, ich różne rodzaje, o których mogące
i o ich formalności testamentowej, i o ich imieniu
dziećmi, wydziedziczeniu i o imieniu dzieci na-
rodzonych i po śmierci; mówi także o nieważno-
ści ich, podstawieniach sumy, i o nich, i o nich,
warunków przynależnych do dziedziczenia
i o prawie do namyślnego.

Księga Dwudziesta (XIII) trzecia, która jest dal-
szym ciągiem poprzedzającej, liczy siedem tytułami,
pierwszy ma napis: de testamentis militis, ostatni
de jure codicillorum. Mówi najprzód o testamentach
wojskowych, przyjęciu, nabyciu, powstrzymaniu
ich, i o ich imieniu, dziedziczeniu, przechodzie później
do materii o obwołaniu testamentu, i do uchwał
Senatu i Sędziów: Klauzury, rozprawia o tych, któ-
ry przynależą, ^{lub zabierają} tego rodzaju rozporządze-
nia, a konie, na testamentowych przepisach.

Księga trzdziesta,

Kniga trzynasta. Trzynasta pierwsza i druga
o prawnosci na wyklad materii o pojedynczych
zwyczajnych testamentowych zapisach i o poie-
dynczych wierzytelnych testamentowych zapi-
sach. Oznacza sie wyprawie zwyczajy temu na-
zwiskami: 1° delegatus. 2° et de legatis 3° Ka-
rida zawiera tylko po jednym tytule, a wszystkie
ieden maia napis licet delegatus et fideicomissus.

Trzynasta druga kniga intadanie dzien-
ciu lputow: pierwszy ma napis - de annuis le-
gatis et fideicomissis. ostatni - de intellectibili
legata. Fraktue o zwyczajnych testamentowych
zapisach, które nie wyznaczają na raz ieden, lecz
corocznie do imieni legatariusza lub dopiesnego
czasu. Mówi dalej o innych tego rodzaju zapi-
sach, których natura okazuje, że brzmienia
wyprawy, lub fałszywie zapisanie rzeczy, takie-
mi są: zapis nabytku, meblow, zapasow domo-
wych i tym podobnych.

Kniga trzynasta czwarta liczy dzienię ty-
tutow: pierwszy ma napis de alimentis et Ci-
bariis legatis. ostatni - de his quibus ut indignis
aufertur. Knigata miejzestacie mówią o
pojedynczych testamentowych zapisach, wypra-
wia najpierw o tych, które otrzymują na
naturę. Pod przyczyny która się dołącza, takie-
mi są: zapisy alimentowe. Fraktue dalej o za-
pisach tego rodzaju otrzymujących nową natu-
rę. Pod różnych okoliczności, jakoto zapisow, złota,
srebra, orzob, dzierzy, posagow, fraktue o zapi-
sach odtępych i przeniesionych na inne osoby,
o zapisach warunkowych i ciennych, o zapisach
bezwzględnych, jakimi jest zwany legatum pa-
no causa - a który mówi o prawie le-
toma, podług którego zapis w czasie pisania tes-
tamentu, lub zaraz po imieni legatara be-
zwzględny, meinoje stać się warunkowy, luboby przycz-
ny go warunkowy uległy mogły później nastę-
pić muśialy, albo przyczyny które go bez-
względny czynią ustąpić. Nakoniec knigata
powiedziawszy o roznych okolicznościach niemogących
być zrozmianami, i które stę przyczyny są

uwaga

uwaxiane, iak gdyby niebyły pisane: mowi o xapi-
sach które chociaj podług prawideł uerignisnesa, wzgł-
(dow) legatarjuszom, bez skutku dlatego, xesa, niegodne.

Kniga trzecieja piata, mowiac, o tzech tytulow;
pierwszy ma napis: de conditionibus et demonstra-
tionibus, et causis, et modis eorum, quod in testa-
mentis scribuntur. ostatni si cui plus quam per
legem falcidianam licuerit, legatum esse dicitur. Tra-
ktuje naprzód o warunkach i przypisach do xapi-
sow, o powodach xapisow, granicach, a których testa-
torowie czyniac przedyktce xapisy wychodzic nie
maja: mowi daley o prawie falcjuszal.

Trzecieja (szesta) kniga (nowa) cetera tytulow
pierwszy, nosi napis: ad senatusconsultum Trebellianum
ostatni, ut in possessione legatorum seu fideicomis-
sorum servandorum causa, esse liceat. Mowi naprzód o
ogólnych wierzytelnych testamentowych xapisach,
i o uchwale Senatu Trebelliana w której rozporza-
dzenia i uchwady Senatu pegaryusza rozawaste,
oraz daie wyobrazenia xuyxayne, o xuyxaynych
i wierzytelnych testamentowych xapisach naprzód
jżeli xuyxayne i wierzytelne xapisy uerignisne
były poprostu i bezwarunkowo, nalezanie legatarju-
szom do chwili xeyjia testatora, jeżeli uerignisne by-
ły warunkowo nalezanie do warunku pod którym ie
uerignis testator. Powtorze: w drugim przypadku to jest
jeżeli podług rozporządzenia testatora przedyktory lub
powierzy xapis inima był legatarjuszowi wrę-
czony, w pewnym czasie, albo do chwili uireremii
ie, warunku, lub jeżeli którykolwiek xapis bezwarun-
kowy i prosty, przez dzedzica legatarjuszowi wrę-
czony niebył; dzedzin jest obowiązany stoyć poroka
a gdy iej niekieda legatarjusz jest upowaruniony
wejść w posiadanie dóbr dzedzicznych i ożwai nad
ich zachowaniem.

Trzecieja (nowa) kniga jest rozciaglegla-
nowa pignus tytulow; pierwszy ma napis:
de bonorum possessionibus - ostatni de obsequiis
a liberis, et libertis parentibus et patronis pro-
standis. Czyni naprzód wzmianke o następkach
pretorskich xwanych bonorum possessiones - nastę-
pkowa teta, xuyxayne, nadxuyxayne i podkowe
Następkowa xuyxayne xuyndyca były przypinawai
pod namocy testamentu, i tabula testamenti ex-

hibent.

tabunt. nomenque ducimus i' deperimus, maiusque
do uisus praeus, bytely byli przy zdrowym rozsądku
i rozumie i w nich dzieł Cynthia i dzieł i stat-
tany, następnym zaś przyznawane bywały ich
opon i kuratorom. Jacyż testamenty nazywano
pretor przyznawał następnym contra tabulas, lub
secundum tabulas; Contra tabulas dictionem na-
turalnym i przyporządkowanym, które ani miało-
we dictionem, ani wydziedziczenie nie było, lecz
było byt, w testamentach opuszczonych, secundum ta-
bulas przyznawał pretor spadek dictionem mia-
wanym w testamentach. Konieczne, że książka na-
wydziedziczenia mienia a prawa patrystyczne, i o
urządowaniu które dictionem winno być opo-
nowieniem, zaś mienie patrystyczne.

Książka trydziesiąta druga zawiera siedem tytu-
łów: pierwszy ma napis, de operis libertorum
ostatni, ad Senatuscultum Tertulianum et op-
pulationum wydziedziczenia obywateli wywołania
względem patronów, tak przegłoszonych Cuius, iako
też mienia i towary. Wydziedziczenia spadek
wienstwa i wydziedziczenia do spadków, mienie spadkowe
po rodzicach i opbach wydziedziczenia, tak mienie
wienstwa i wydziedziczenia jako też Weteranów a
poradawców doświadczenia i jowitów
toż jest przyznawanie do prawa, lub uchwały de-
natu, lub nakazanie przez Konsulów. Konieczne,
zaś na wydziedziczenia mienia o przymusowych
i dobrowolnych dictionach, o uchwale Senatu
Tertuliana i Cypriana.

Trydziesiąta dziewiąta książka zawiera sześć
tytułów: pierwszy napisem - de operis novi nunc-
ciatione - ostatni - de mortis causa donationibus.
Wydziedziczenia naprzód sporów, których pretor i prawo
używa do zapobieżenia spadek osoby przywa-
żnej - sporek też, oznajmienie o budowie lub ro-
bowie mogącej spadek, zadanie skrym na prawo-
cenne sporek, które zagrozić walczenie, budowa, proce-
dura o przywrócenie rzeczy do dawnego stanu zmi-
nionych przez wyzbycie kanadu - konieczne, zaś
na wydziedziczenia mienia o dawnych mieniu między
sądem, i zobawie mienia narysowaniem.

Czternasta książka zawiera sześć tytułów:
pierwszy

pięćdziesiąt traktów - de manumissionibus - ostatni
de collusione detegenda mówi w ogólności o sta-
nie dóbr, a w szczególności wyłącza unięmanie,
otępienie ma siewa i z niewolności i stanem
wolności.

Czternasta pierwsza księga zawiera sześć ty-
tułów: pierwszy ma napis de acquirendo remum
dominio - ostatni de ius. Traktów najwięcej
oróczych spowobach nabycia lub stracenia wda-
mów lub posiadania, tudzież o przedawnieniu
wyluzia daley skutki wypychające z róznych
przyczyn posiadania i przedawnienia, przyczyn
te są, causa onerosa, lucrativa, aut mixta. Tytuł
czwarty zawiera pro emptore donatit, doposia-
dania ex causa onerosa. Tytuł piąty pro herede vel
pro puerore, pro donato, pro derelicto, et pro legato
traktują o posiadaniu ex causa lucrativa, a tytuł
pro dote, donatit, do posiadania ex causa mixta.
Ostatni pro ius iest dodatkiem poprzedzającym, po-
wiesz, bowiem tak do dóbr, które niemniej tytułu
cywilnego do zgruntowania swego posiadania po-
siadania, na mocy tytułu naturalnego.

Czternasta druga księga zawiera osiem ty-
tułów, pierwszy ma napis de re iudicata et effe-
ctu sententiarum, et de interlocutionibus iudicium.
ostatni - quod in fraudem creditorum facta sunt
ut restituantur. Traktów najwięcej oróczych przy-
czonych, o wyrokach ostatnich lub wstępnym
o wyznaniach, dowodach, ustapieniu z posiadania
nia, o wzajemnym wierzycielowi dóbr dzierżawcy
który zbieg lub nie, niebrowi, o wdawnościach kace-
tych lub przedanych przez uszkie, o oddzieleniu
dóbr dzierżawcy od dóbr zmarłego ^{zmarłego} dzierżawcy. Mówi
dalej o kuratorach mianowanych do zarządzania
lub przedawania dóbr dzierżawcy, a na koniec omie-
wianiu tego, co było użyciem na karygodę wie-
nycielowi.

Czternasta trzecia księga składa się z trzech
tytułów trzeci tytułów: pierwszy ma napis de
interdictis seu extraordinariis actionibus, quae
pro his competunt. Ostatni de Salviano inter-
dicto. Ta księga traktuje w ogólności o interdiktach
i przewodach nadasznych posiadaniom

Czternasta czwarta

Czwarta książka ma siedem tytułów:
pierwszy i napisanie de exceptionibus, praescriptio-
nibus, et praepediis - ostatni de obligationibus et
actionibus. Mówi o excepcjach, przeciwnościach,
i na końcu wylicza zobowiązania i przewody.

Czwarta piąta książka składa się z trzech ty-
tułów, pierwszy nosi napis - de fidejussoribus et
mandatis. ostatni rem ratam haberi, et de
ratihabilitate. Mówi najwięcej o poręczeniach, prze-
mianach zobowiązań i pędach nadużyć, o dele-
gacjach, rzeczywistych wyprawach. Trzeci po-
tem o stipulacjach pretorskich w ogólności, i
konkretnie na wyprawach ewangelicznych i
pupilli vel adolescentis saltem fore, iudicatum
soli, et ratam rem haberi, et ratihabitiones, któ-
re są, iżema skutkami stipulacji pretorskich.

Czwarta szósta książka składa się z dwóch
tytułów: pierwszy ma napis de
privatis delictis - ostatni de popularibus actio-
nibus. Mówi najwięcej o przestępstwach prywatnych,
urazach słów, na piśmie, i rzeczywistych.
Wykłada dalej przestępstwa przeciw Religii,
opatrywaniu i przystojności publicznej, konie-
sacji na wyprawach przewoźnych opogwałcenie
przywilejów ludu.

Książka czwarta siódma zawiera dwa ty-
tuły: pierwszy ma napis de publi-
cis judiciis - ostatni de cadaveribus punitionum.
Trzeci w ogólności o przestępstwach publi-
cznych, zawiera odparcie na ławkę przestę-
pczą, ofiarowanie, o ofiarowanych wtrąconych do
więzienia lub powieszonych prywatnym oskar-
żeniem. Wchodzi dalej w rozbiór przestępstw publicznych,
trzeci o przestępstwie obrzydliwym, cni-
wotwórstwie, truci, zabójstwie, rozbojnicztwie,
zabrowaniu, przekupstwie, kradzieży, kradzieży pu-
blicznego, i innych tego rodzaju. przechodzi później
do uchwały Senatu zwanej senatusconsultum
Tuspetianum, i do zmagania między Konie-
sacją i Senatem o łaskach, o rozmaitych sódra-
żach kar i konfiskacie dóbr, o tych których podlegli
imperatorowi lub wygnaniu, o dekretych

przywilejów
3

przywiozonym do dawnego prawa o porzeczaniu
dania ciąż detretowanych na pulci, krewnym dla
zprawienia pogrzebu

Extensioła dziełata huięga xawiera asms
nasie tytułów: pierwszy ma napis: de appellatio-
nibus et relationibus. statui de privilegiis ve-
teranonum. Fraktue napis o adzwach i o leu
wryptliem, co zmieni mure miedzi gwiazek. Wy-
klada prawa skarbu, moim obraniach i prawnie
popawicie, o mykupisumy zmiwoli nieprzyja-
ciolow, o harmonii wojskowej, o nabytkach
wojennych, o przywilejach weteranów.

Nakoniec przedzięta huięga xawiera dzieł
nasie tytułów: pierwszy ma napis Ad munici-
palem, et de incolis. statui de diversis regulis
juris antiqui. Tacyzna o wykładu praw stu-
żących miastom muniypalnym, inwiri o de-
kumach i ich dziełach, o znawieniu tych kto-
ry posiadali grunty w diełach przez panującego,
i zaprzyty muniypalne, to urzędach publicumy, diełomymy
i owbistych, Depowbach o diełach wymówienia
się mowi daley, o deputacyach i Ambasadach,
o Administracyi dochodow i rzeczy należących
do miasta, o bytadzie i moze wyrohow Dekumy-
now, i innych urzędach muniypalnych in-
corpore, o robotach publicumy, targach i ryn-
kach, o obietnicach dla publicznego przytku
lub ozdoby, o nadzwyczajnych materjach, o
których urzędnicy muniypalni wiedzieć nie by-
li powinni, też tytko (kradzieży prowincyi, o pa-
ktorach i konstrukcyi powatkowej, koniary na
wydżeniu znawienia wyrazów, i prawideł daw-
nego prawa rzymskiego.

Ten jest pierwszy podział dygiestow, nieprze-
stając na nim Justynian podzielił je na siedm
części, a prawomicy dwunastego wieku znorow
winy, zrobili podział, i xawynarę o pierwszymy
księgi, do końca drugiego tytułu dwodziecięty
czwartę księgi, nazwali Digestum vetus
Do trzeciego tytułu dwodziecięty księgi, do księgi
dwodziecięty, omeiz nazwali digestum imperfectum
hunc. Digesti novi ma inne resztę księgi.

Nun

Nim przedmowa prawuiliwa wewzanyh
przez Justyniana do zebrania digestow praw
swa ukonczylo, polecil Cesarz trzem spoiniezy nim
taczyn Trifoniansowi, Teofilowi i Dorokunrowi
napisanie dzieła mniejszey wyprawionej obiczi,
lecz średniey, ktoreby obejmowato wkrótke
pierwsze prawodawstwa Cywilnego zasady, i do
nauki młodych postarze mogło. Instytucyja
i inne dawniejszych prawuiliw dzieła, miady
bydź prawidłem pracy i pomocy. Ukonczono je
r. c. ruy. 533. w których pod nazwiskiem Insty-
tucyji Justyniana wspaniale oglatanem zosta-
ło, i ma obowiązuć, otrzymać.

Instytucyja Justyniana zawierać się ma wte-
pu zawierającego kamias prawodawczy, podział
na ctery księgi i potwierdzenie Cesarstwa Ka-
rida księga dzieł, na których, a każdy tytuł kła-
dąc, a kilku cześci, a których pierwsza ma na-
zwisko principium, inne zaś paragrafamię
zwiaz. Coby, ruy, i wroble sądowego uzięgni-
mą praw, czoło owobistych, czy ruzowmyh
materna, cadyh Instytucyji. Pierwsza księga
traktuje o sprawach owobistych. Druga, trzecia,
i pięć tytułów ozwartej, wroble orzekach, a od ty-
tułu sióstej księgi ozwartej aż do końca jest
mowa o przewodzie sądowym. Ustemi ruyh
wielow narywaia Instytucyja kluzem do
swiętyh prawiedliwost, wysadzaię na
przemian w pochwałach. W ruy, samey tej
mich bydoby trudna, ruy, rozumieć rono-
madzenia kodexu i pandeklow. Zachowane
w nich porządek wystawia i odrywa cady,
system Cywilnego ruymskiego prawodawstwa.
Stowem naley uwarai Instytucyja na dzieło
tem wielkoy przydatności, rerażego pomocy
możnane przygotowai do puzcia tajemni
nauki prawodawczy, takwo je wbie przypo-
mnie, abliży pojedyncze prawidła, do tem
jasnieyzego i łatwieyzego ich obiccia.

Dobre przyjęcie Instytucyji obdźdo w Ju-
stynianie chei poprawienia kodexu w któ-
rym uiz w oweras przygotawano puznowi
w wielu miejscach a dygestami, umieszczone

Kul Kuc

kilku niepotrzebnych konstytucyi; tudzież rozstrawie-
nie w nieporównaniu pewnych dawnych i nowszych,
przez prawidła, będących przeciwnej szkoły.
Wprawdzie przed ukończeniem dyktand ogłoszono
Justinian wiele nowych ustawowien pod nazwi-
skiem Novellar, i przedzielną decyzji; któremi
wiele artykułów prawodawstwa dołączył przeciw
lub składowanych rozwinął i objął; te te
będąc osobne od kodeksu obywatelskiego przeciw-
wne im nawet rozporządzenia, tem bardziej na-
ukę, prawa i racjonalność. W zamian za to po-
prawienia tego bezdusznego i zimnego pióra
prawidła, którym należy przyjąć dawny ko-
deks, Justinian bezwzględnie wyznosi, a na ich
miejscu umieści później przez (czarna wycofane,
iakoż te przedzielną decyzji, które dla potrze-
mów końca sporów ogłoszono. Tak pomniejszenie i po-
prawienie dzieła wybito na widoku publicznym 534.
r. pod inniemi Codex repetita praelectionis.

Takież przypadek nieprzewidziany przez
zbiórników. Saliję widzieć później nowe nadzwor-
cia i kłopotliwe przeciwstawnie konstytucyi we
wspomnianym kodeksie rzymskim, trzeba więc
było nowych rozporządzeń. Wydał je przedzi-
elną Justinian pod nazwiskiem Novellar, pra-
wie do ostatniej chwili swego życia, licząc ich
168. 125 które zebrał Julian, a 43. nowszych
przez Koloandru i Gelsjeda. Wzrostkie, oprócz
trzydziestu starych panów Zachodniemu, w
którym użył tajński był rzymskim pisanym
tytułem Greek. Zebrał onych za życia Justinia-
na menastajda. Gdy trzy nowelle w niniejszej
sekcji to jest 161. 163. 164. są dziełem Trybunusa
następnego Justiniana, a tylko 48. które przez
Prionimich usony, głosowane były, otrzymane
w obywatelskim, w krajach, które prawo rym-
skie przyjęły. Pierwszą jest wspomnianą przez
nas niedawno Julianus profesor prawa w Kon-
stantynopolu, który r. c. 520. zrobił skró-
ty przed nowellami na użytek tajński. Za-
wierza on jaskrawe przedzielną 125. nowellami
podzielonych w dwie książki. Drugą część pod
nazwiskiem Epitome Juliani Antecessoris.

Epitome

wydany najpierw przez Jmeryusa, później przez
kilku innych prawników, a nakoniec wydruk
r. 1689. w paryżu. w jednym tomie in f. z notami
piotra i fr. pithou. Wkrótce po Julianie pierwszy Au-
tor którego imię nie jest wiadome podług Kujawskiego
Grek ręką zrobił ongi inny projekt, który nie jest
literalnym, ma imię Autentyki i był po rękach
i Padoumichwacki wzywany. Wydał go najpierw
Jmeryus w roku 1530. a wkrótce lat później
wydrukowano na widok publiczny, i nie niewła-
ściwym porządku, lecz podzielony na dziesięć re-
bran' czyli kolumn, i w takiej postaci mamy go
do dnia dzisiejszego. Leż nie należą braci na ier-
duo Autentyki maiały także imię Vulgata, tra-
ductio, a Autentykows zwany Autentyk. Te
bowiem ostatnie są, wyciągami nowellów u-
nieprzeznaczonych w rzymskich kodexach wypra-
wionych pod przewodnictwem rozporządzeniemi, które
później były niemi poprawione lub objaśnione,
a to dla okazywania wrażeńnego zwiastku. Au-
torem ich, podług powszechniejszego mniemania
miał być Jmeryus. Aby, czytelnik rozporząd-
zeń autentykowskich miał przed sobą rozporządzenia
samego kodexu, rzymskiego, Ducharke dał im
inny kształt liter. Stwierzenie to bynajmniej
dokładne nie jest, lubo ma zaletę, niemożności prosto
powtórzyć je Gregora Holsander, ale wypręto na
widok publiczny r. 1530. in f. w Norymburgu,
ale ponieważ w tym wydaniu brakowało wie-
le konstytucyj, o których Homarus zanotował
wiadomości, niemożności, Jan Hervagius i Henricus
Schringer dopieknili je za pomocą rękopisów
Bessariona zalezionego w Bibliotece S. Marka
w Wenecyi - tak poprawiona edycja wyszła
z druku 1541. r. c. 1558. in fol. ubogą ona i jo-
tami d' Aymer, Ramonet, piotra Fabra i Ja-
kobata Kujawskiego. W późniejszych czasach
choćto kilkakrotnie to stwierdzenie rękopi-
sami poprawiano, lecz gdy Antoni Kontius wydał
w Lionie 1589. in fol. dawny projekt zwany
vulgata poprawiony i z glosami, stracił zna-
czenie i we stwierdzenie Holsander, a nowelle
najpierw, przez Kontiusa wydane, umieszczai-
ły od lat innych, w rzymskich prawach Justy-
niana

—

7
37
niana wydaniach i w krajach kmi prawem roz-
kazującym maia moe obowiazanie, porządek wzako-
nie zachowywany w układowie ich, jest taki, w jakim
były wydane w r. 1140. Każda z dzieł jego kłasy
dzielnie na tytuły, każdy tytuł obejmuie kilka lub
kilkanaście noweli ciagle naznaczonych liczbami.
Każda prawie Nowella ma nowy wstęp, rozdział,
i dokonczenie. Prawo tym wykładu zwięzajmie
Cesarz powoływał dla których stanowi prawo. Roz-
dział zawiera różne rozporządzenia i dzieła
nie, znane na paragrafy. W dokonczeniu znowy
zwykle nakazy zachowania prawa. Trudna jest
niezrobic dokładny opis tego zbioru. Mimo
to bowiem, że podzielenie onego na kłasy jest
zupełnie dowolne i bez żadnego powodu, każda
nowella obejmuie mniej więcej rozporządzenia
każdego rodzaju, wla zwiarku niemieckich
Forisano powiedziei można o trynastu dyktach
Justyniana w wydaniach praw Justyniana
zwięzajmie umieszczonych, które niezawierają
jak urzędzenia policyjne dla prowincyi, nie
miały żadnego znaczenia w krajach, które nie
prawem rzymskiem nadzisy.

Rozdział VI.

O skrotach prawa ustanowionych
przez Cesarzow. i sposobach onego
uzycia.

Paowanie Justyniana jest najznakomits-
zym w dziejach prawodawstwa rzymskiego
okresem: pod nim prawo, ile czas dozwalał na-
mierzy linij, wolie powiedziei o sposobach, jakich
uzywali Rzymianie do dzielenia wiadomości
prawa, a skrotach ustanowionych na Cesarzow,
oraz metody publicznego nauczania.

Ode czasu piemickich wojen, od którego Rzy-
mianie w naukach i sztukach bardzo upa-
dli, pierwsze lata ponieważało imożenie
nabyciu wiadomości greckich to jest oiszej gram-
matyki, muzyki i filozofii. W latach uia dals-
szych, najwzrostlejszy pracowali nad wymo-
wą, sadową, a po jej ukonczeniu, przez jakiego
znakomitego

znakomitego meksa, otoczeni klientami jego, da-
ją dowodnictwo wprowadzani byli. Niemniej także
aby domowe zatrudnienia mierzynidy prozemy,
wypierdzali za granice reńch. zwyciężając Akmy,
Kod. Mitylene, Mafylia itd. a nawet w wyyno-
wey, stajcie zotkaiw od nauki miedynwaline, po-
suziając się, nauce prawa, uitowali szeregół-
niey poznai i wpoi. wiebie maxymy filozofii
Stoickiej, która najbardziej od czasów Augustusta-
tanie, w rzymian a szeregółniey prawników po-
wzruchna. Później każdy przypisywał się, doja-
kiego dawnego i nauki tej obywatela, i przypisur-
czywał się, radom dawanyh tym, którzy będą
wzporach iey potrzebowali. dopokół, dopokół,
sam bezprzebież, na oznienie sobie kapitanie
dopowiedziei, prozacyh rady, poradzi niemykad
się, wstanie. Szkoła prawa, am leży publicyneyh
miedyd. Teodorzy miodny i Walentynian. Szkoła
miani za pierwszych ustanowicieli Szkoły
prawa w Konstantynopolu w 428. Miada ta
Szkoła w wiecasz dwiż tylko nauczycieli, a ca-
ta nauka prawa sgramienadanie krotkicim obja-
wieniem Instytucyi Karla i miedkoych innych
dzieł prawnych przez prozacyh lat czterech.
Instytucyi chegi ulubiona, sobie naukę, w cadem
państwie rozszerzy. Odmienn plan dawnego
ioremia. i dwie inne szkoły Szkoły prawa,
toieft w Rzymie i Berycie. Instona werwa-
nych prozacyh nauczycieli, i ich liczba miedy
nam dokadanie wiadome. pierwsze w kraju go-
duciu, uwolenienie od cięziarow publicznych, i
wiele innych prerogatyw nadanych przez po-
przednikow tego Cesarza, bydy nagroda, powin-
cenianie, temu powodam. Konstytucy do nich
wydana, najlepiej daie nam wiadziei sporob w-
miedzenia tych szkół. Podług niey czas uoremia
się, trwał przez pięć lat. w pierwszym wydadano
wzmian Instytucy, i cetero księgi dygestow,
rok drugi poświęcany bywał wydadowi siedm
ksiąg lychre dygestow, o Dowodnictwach, lub
oim o prawach rzeczowych, dołączano także
materiały o osobach, Opiekach, Kuratelach, testa-
mentach, i zapisach testamentowych. W roku

breium

brzećm przez powtórzenie tego, czego ułożono
w poprzedzającym wykładano 20. i 21. księży Dy-
gestów. Dzieło poświęcające o hipotezach, oraz
wielką część odpowiedzi tego sławnego praw-
^{radcy.}
~~adwokata~~ w cwałach zagrywadey ułożono odpo-
wiedzi prawda. Łudzie, cwałami i piętą exst
dygestów. W tym iur. roku wyprawiano ich do
dawania odpowiedzi na pytania przez nau-
czycielów pytań. Rok piąty poświęcony by-
wał na objaśnienie Kodeksu

Rozdział VII.

Od rezydującego Justyniana do roku 867. to jest.
do panowania Bazylego Macedońskiego prowadzą-
stwo rymskie niedowiadczyło na wschódzie wiel-
kiej domnii. Justyn M. nowelle przez siebie wy-
dane dodał do późniejszych ustawień swego
poprzednika, i zebrał je w jedną, księgę znaną
nazwą *Pris* pod nazwiskiem Nowelli. Maurycy
z Cyberynusa nie tylko prawa Justyniana po-
rządka i spójności zachował, ale nadto
przez uprządkowanie dla porządku, miał chcieć
aby wszelkie Akta i pisma publiczne większe
Taciński odbywały się. Płochas sporządzał projekt
dla naszytych greckich, cyfry, jako wielki rozumie-
li przez siebie dawny Justyniana, czy też dla
tego, że wzywał Taciński, oraz bardziej niedo-
wiedzeniem. Wydomaerono projekt zbioru praw
Justyniana, których same tylko indyfuency do-
czasow narzecz doordy. Tomarenie to, którego
autorem jest niejaki Teofil, i które od tam następo-
wado mne Justynian Justyniana, nie jest li-
ralne też obiermiejre nad oryginalne, a zjamo-
ści i wykładu. Podług powszechnego zdania póź-
niejszych prawników. bardziej jest zachwalane.
Wydał je najpierw na widok publiczny Vi-
glius ^{Trachten} *Trachten* prawnik XI. wieku. z rękopi-
smu kardynała Bessaniona w Bazylei r. 1534.
Później wydanie nastąpiło drugie w bazylijskim.

w tymże roku, trzeci raz w 1536. à douvain w roku
1581. wyisto znówu stómaixenie tych Instytucyi
obow textu przez Jakóba Kurcyusza zrobione, a
dużyma Märe wydanie w Lionie. pózniej Kar-
rol Annibal Fabrot dawny profesor prawa, ten
sam text grecki obzedł rękopismów które się znaj-
dowały w Bibliotece królewskiej w Paryżu, i tak
stómaixenie Kurcyusza poprawił i wydał r. 1636.
i 1637. w f. w paryżu z notami. Są jeszcze dwa
tych Instytucyi wydania, jedno przez Jana Dou-
jat profesora prawa w Akademii paryskiej r. 1680.
z notami Kurcyusza i Fabrottego, które przez stu-
gi czas w wielu krajach następowało nieyşe ele-
mentarnego dzieła. Leciwa ono samo stómaixe-
nie Kurcyusza. Drugie najlepsze przez Wilh. Otton.
Reiz r. 1751. w 4to a to przy stómaixeniu no-
wego steymnie Kommentara i 200. rozpraw.

Dopiero panowanie Bazylego nazwai re-
cywienie można epoką upadku praw Justyniana
w państwie Wschodnim. Cesarz ten znał pisał
zbiory te zbytnie ciemnymi i stugiem, rozka-
zał je skrócić, i miał 40. ksiąg tylko skończonych,
gdy nimien niedzwolił a mu dokonać przedziwizia-
leon filozof jego syn i następca dosięgnął do
ksiąg 60. i nazwał Bazylekami. Nakoniec Kon-
stantyn porphyrogenata najmłodszy Brat Leo-
na uporządkował w nowo to dzieło ogólnie
w państwie r. 910. Od tego zbioru praw Justyniana
przeistad napędnie być w użyciu, a Bazyleki
statyq, księga praw obowiązująca, na reszko-
dzie. Jest to zbiór rozporządzeń rzymskich daw-
nych i pózniejszych, w którym prawo pózniej-
szych Cesarzów Wschodnich nad prawem rzy-
mian na czasów wolności i Cesarzów aż do
Tyberynosa przemaga. Wielkie także na ksi-
gi i tytuły, ten tytuł niepodzielać znówu, jak
w rebraniach Justyniana, na pojedyncze rozpo-
rządzenia.

Niemniej Bazylek w takim stanie, w jakim
znajdowaliśmy za Konstantyna porphyrogenety,
prawnicy i uczeni XVI. wieku uważali na gro-
dzie k strate. Viglius Lincien jest pierwszy który
w przedmowie do Instytucyi Teofila, odhrył kilka

183

ich Knig. W roku 1557. Gentien Hervet wydał
28. 29. 30. 45. 46. 47. 48. W roku 1566. Kniga
cyjusz. wydał 60. z kłomaczeniem. w paryżu wyd.
Labbeus zaś z kłomaczeniem Knigacyusza ogłosił
Dmichien Knigę 38. i 39. oraz tytuły Knig 40. i 42.
Wyrzda nakoniec najzupełniejsza Cyprya Tabrot.
tego w paryżu r. 1647. vol. VII. fol. zawierająca
Knigę 41. lubo nie całych. do których Meermann
w Thes. Tom. V. dodał 49. 52. Knigę

Oprócz Bazyliki iano Drieda autentyczne-
go. i w całej rozciągłości Obeymniałego prawa
cywilne, znanego nam pod nazwą prawa
grekorzymskiego. mamy krótkie ich zebrańia.
pierwsze przez Michada attaliola w r. 1072.
ogłoszone. które Jan deublarowis wydał w II.
Tome swego zbioru, pod napisem Jus Graeo-
romanicum. Drugie, mocniej zachowane przez
Konstantyna Hermenopola w r. 1143. pod pawa-
waniem Eumaniela. Komnena wydał na
widole publicany przez Jana le Mercier. z kłom-
aczeniem dainoskieim, a które Dionizy Golo-
fred r. 1587. w Genewie poprawił - Trzecie przez
Eustathiusza sprzedawniemich, którego wyda-
nie również wzmianki starannie wspomnio-
nego wydawno deublarowiska. Driedo tego
pisarza zawiera wazne zaletki prawa na
wchodzie, zachowywanego aż do r. 1363. to jest
do czasu w którym państwo reubodnie zabur-
zone wewnątrz i zewnątrz, i prowiduicze
bliski upadek, poprawy praw swych zamierzało.

z. Remonit le wydanie Treher Fran-
1596 tom II pod tytułem tytułu.
W wielki XII stęży Theod. Patrone.
który Photyus nomokanon twemi
komentarzami obitnie i w którym
niele widai śladów prawa rzymskiego
w bazyli. Wydatie Hen-
ryk Justellus in Bibliotheca grec lat
juris can. tom II pi. 1312.

Rozdział VIII.

O upadku powagi prawa rzym-
skiego od czasu wzięcia Konstant-
ynopola przez Machometa II
do otworzenia katedry jego
w Bononii.

Dobycie Konstantynopola przez Macho-
meta II. r. 1453. podoży do końca panowania
Cesarzów Grecich; po tem przez darcenie po-
waga prawa rzymskiego na reubodnie upadła

pramie
f -)

prawie zupełnie, gdyż to co demulawin
p. in pref. ad lib. III. praeclitlor / i. Meritius / Amven.
jur. civ. cap. XLVI. o przyjęciu onego przez Eu-
row i wydomawienie na użytek lurski powie-
dzieli; rozumieć się tylko powinno o niektórych
małej wagi rozporządzeniach. Na zachodzie zaś
provincje opasowane przez Franków. Burgun-
dów i Gotów. miały wyprawdnie dozwolone sobie
używanie prawa rzymskiego. lecz nie Justynia-
na ale Teodoryusza z dodatkami Justyniana
zdan prawda i innych prozathorów przedawanych
pralombiois do którego do dawna przywykły.
przezinnie prowincje męstwem Belizaryusza
i Narcesas do Włochów odrywane, jakoto Włochy,

4. Prowincje zachowywały się nie ma Sytylia i Afryka. nadane sobie przez Justyniana
imien w Rzymie i Rzymie, które
publiczne prawo ich
6. Prowincje zachowywały, lecz Włoch przez Longobardów. Karłotypie. - Lucej-
Włochy urządzenie powstanie. Eranney bowiem dozwolali każdemu wolnego ich wy-
wstąpieniu wydatk w Rzymie tylko
i Rzymie go zachowały, w innych
zaś częściach im prawo Teodora Longobardzkiego / l. 29. 2. 11. 56. l. / Już owym w IX.
im. straszenie w zachowaniu było.
Imieny II. pociąg. miódce wojny
z Analektom wypracowania. i go bardów zmięczył. cresso odwrócono się do prawas
1130 wzmocni na prawo dotaryusza
II. Brera. Ten chego opamiętał
Amalfi, utrudniał wypracowania. i
cyfry. Niearykowie chcieli umi-
go ofiarowali aforan przez wdzię-
nowi przywrócić do dawnej formy
największą wartość. Pandekty były tuie zaginęły. i dopiero w roku 1137. podczas
takimże typem. w roku 1408 Włochy
wzięte były strumem do wyspa
i Amalfi, i go. nie dozwolone
nawet Capri i ten i tak i tak
najbardziej. Włochy przeniosł
pandekty do strumienia.

Amalfi i Analerione. darowane były miady
pisanym, który do zmięczenia Lotaryu-
sza nad Rogierem. do staraniem Anacany
pandeków przytoczył. Mylnie był powieści u-
tworzonej, napisanej przez fr. Raynerusa
de Gramis pisanym w poemacie de probis
Tuscia przyprowadzonym przez Muratorego p. in p.
rer. Ital. T. VI. / XIV. wieku pisarza. a przez
późniejszych cresso powtarzanej, okazywali do-
wodem Kouruz. / de orig. jur. ger. cap. 21. et seq. /
D. Guido Grandis p. in epist. de pand. ad cl. virum
Joh. Averannu florentia a. 1727. i Joan. Dan. Rit.
ter / hist. jur. civ. rom. ac ger. Argentorati a. 1751.

remery

Justynian, a przed nim jego, praw Justyniana
ułożył w Bononii, gdy szkoła w Rawennie upa-
dała. przypuszczenie, że to jest mniemanie, że nagłe
upowszechnienie znajomości tego prawa, które
mimo swej powagi we rektorach, w wiekach
owych tam nieprzechylnych naukow. powrze-
dzenie było zamieszkiwane - że stworzenie publi-
cznej lekcyj, talent i wymowa Justyniana u-
miejętego zapewne przekonał, o potrzebie u-
miejętoci, której wykład przypisał na siebie, a
stad zaprowadził smak do niej, dato powód do
tej fałszywej powieści, jakoby skopisł praw-
dę analesioną w Amalfi, a stamtąd do
pizy przeniesioną, dał nowe życie prawom
Justynianom.

Rozdział IX.

Upowszechnienie się prawa rzyms-
kiego na Zachodzie. Od czasu za-
łożenia jego katedry w Bononii.

Opanowanie Zachodu przez ciarły przycho-
dnie, niezmieszczęto zupełnie władzy prawownej
od dawna będących - Ludy ciarły bowiem iako
mniej uobyczajeni, nie tylko dozwolali nadze-
mianę, temu prawem, ale nawet czynili jego
zbiory. Tak na początku VI. wieku we rektorach
Król Ostrogotów po zwycięstwie nad rzymianami
używając kodexu Teodozjusza wprowadził,
i wdał w kodex obejmujący po większej
części toż prawo utożyci rozkazów. W Gallii i His-
spanii na rozkaz Alaryka Wzygotów Króla
Amianus znakomity swego wieku prawownik
ustanowienia pojedynkowe z kodexów Grzegorza,
Hermogeniana, Teodozego, tudzież z Justynia-
naja, zdani prawda Alfiana, i papimiana, z przy-
taczaniem przekładu Gótyckiego, i zastosowaniem
do ówczesnego użycia, zebrad w iedną, księż anas-
pisem Breviarium legum romanarum. Toż
samieś powieści ualeij o dziele na Zalesenie
Gundebalda Burgundzkiego Króla zrobione, które

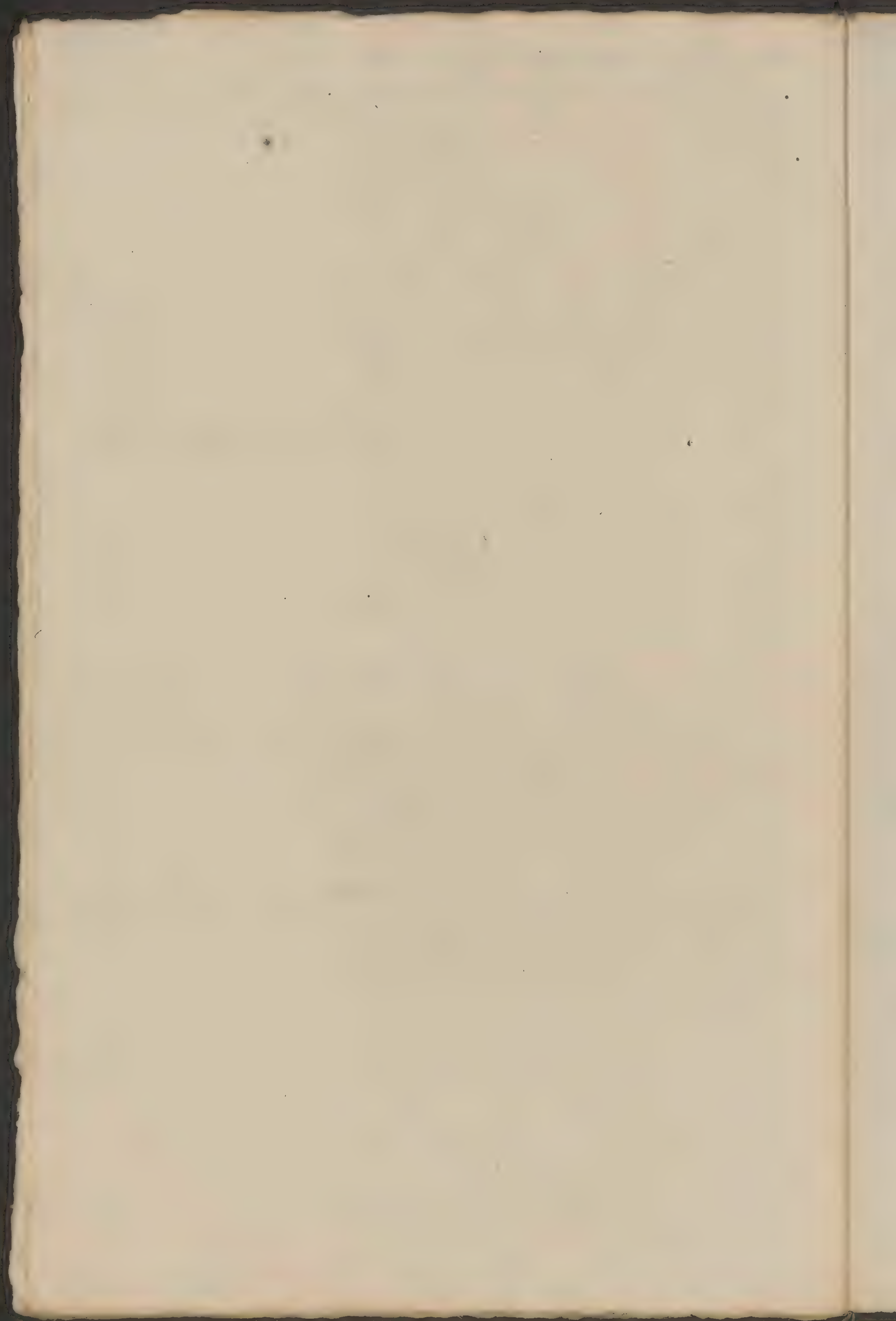
znany

znany pod nazwiskiem Responsum Papinianum.

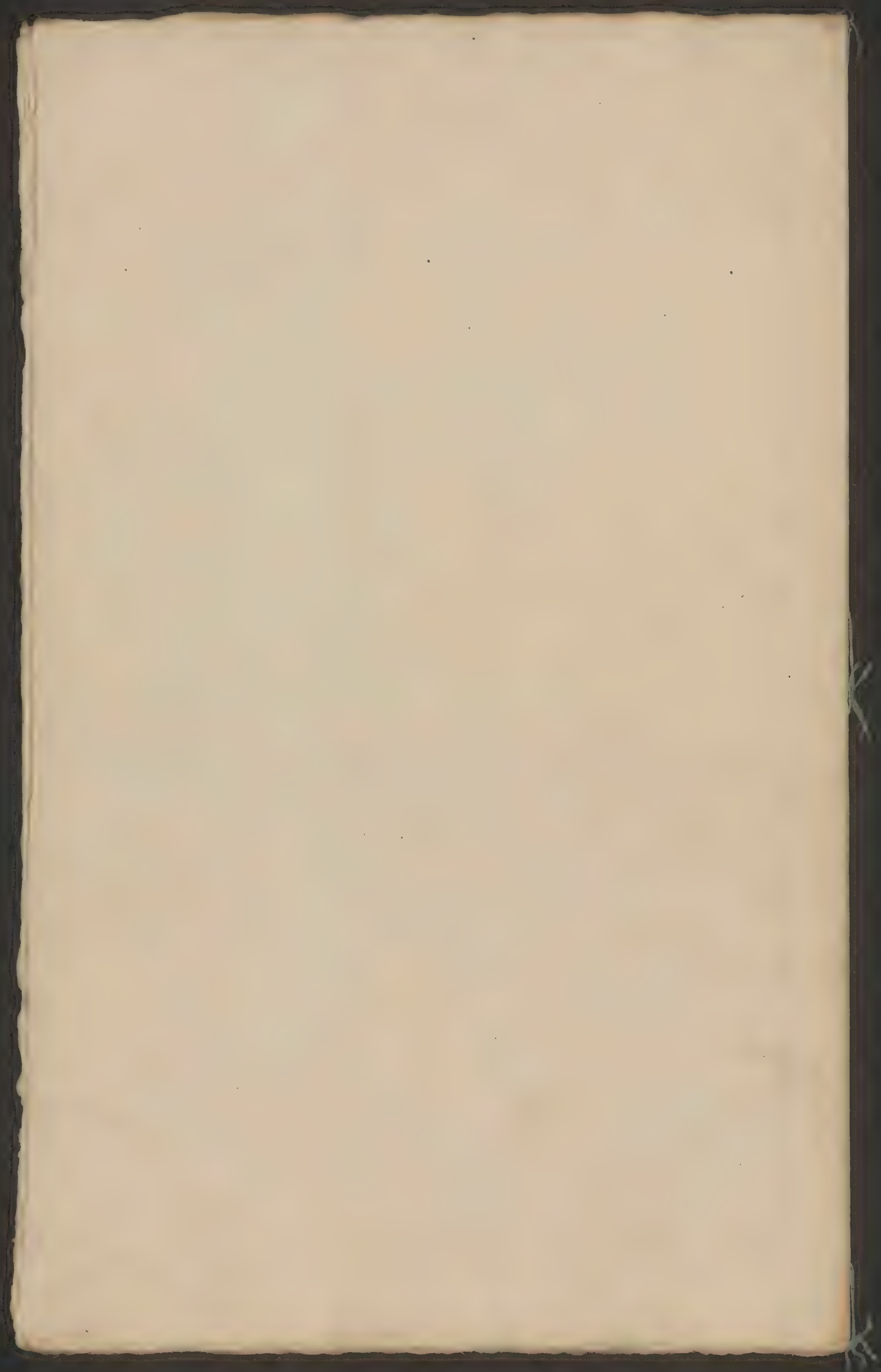
• To wspaniałe miasto Ostrogoskich Krolaw zlozoz okolo r. 568 wlozky opamowali Longo
w podrobie VI. wieku, prawodawstwo Justyniana baroudi. w wieku IX wyzjal ich hand,
wprawdzie bylo wprowadzone, lecz gdy Cesarze
wschodni przy tej prowincyi utrzymac nie
mogli, wyszlo znnowu z wrywania, i zaledwie
tego slady w Rzymie i Rawnie dostrzegli
uczeni. Dopiero przeto Epoka wprowadzenia
tego, zaczyna sie od XI. wieku, w ktorym na
rozkwiecenie nauki i polepszenie smac
ku, ustanowiona zostala znakomita Szkoła
prawna w Bononii przez Imeryusza, i jego
uczniow. [•] A jak we wlozyskach, tak w cadyj gra
wie Europie, a szczegolniej w Anglii, francyji
Hiszpanii i Niemczech, bylo i znowu, i
z tych przyczyn, jak bylo w Bononii, wyzda-
lano wladze obowiazujacego przepisu, ^{odpowiednie} nie zmy-
slniey spamiatany woli, ale iak wielu wzus-
niec chiedo, lecz znadogu, i przekonania o jego
dobroci.

2 Ironyutsem'i iop naitdowsem
minimoy autentyki, glosy.

Do zbioru Justyniana, przytoczył także prawo feudalne: wygnanie bawarów Longobardów, osuszenie po totoszech zebrane ewangelie, przez Filiberta biskupa, Genarda Niepa i Alberta, Alaric Hugolin przewodawca bawarski: werset z konstytucjami Konrada III i Fryderyków do wyrażonych wydań praw rymskich przytoczył a Fryderyk II miał to potwierdzić. Przytoczone do nich głównie Capitula extraordinaria i niektóre inne konstytucje cesarskie znane pod nazwiskiem extravagantium.

112

§ 3. Prawo jednemu narodowi lub państwu władcze, ma inné i pewnego zamiarom jego i cel, zasady i przepisy ustanowione przynależące do stanu i stosunku obywateli i charakteru narodowego i starostować o przez dodanie danego i mianem je uchwycić i utrzymać i mowy.

§ 4. Podług nadzwoje naturalnej
i powszechnej dyktando w prawie
tem opisanym, prawo cywilne podne-
mij, na polityczne cyli konstytucyj-
ne jego nadaniem i prawo cywilne
siłk wzięty jego pryncipium. Stwierdza
ogólną naturalną i powszechną dyk-
tando wziętych konstytucyj dyktando
i konstytucyj. Stwierdza konstytucyj dyk-
tando i konstytucyj dyktando wzięty
tem cywilne pryncipium.

§ 5. Wyjątkiem prawa jest rozstrzygnięcie, dokonane przez sąd, że w danym przypadku prawo przesłanki co do mocy umocnienia prawa wyrażenie jest domyślnie niewyjaśnione albo odwołane do jego postanowienia daty poprzedniej.

§ 6. Wzrostanie przyrostu jego pr-
aw, prawne, skutki i trwanie.

Przepis władzy prawodawczej może
i tak fizyczny lub moralny od praw-
otwórczego prawa, wyższej, nazywa-
ją propozycją, mianem (prze-
jęciem) być in materialny (real) i po-
sobiły (acoustic).

8 F. Haynle i dany wódcę kę-
ney do pewnego obioru doszło.
To famili i dany do mi i estary
wizany tak, że na drodze
do nabywów ich dość niepełna.
Haynle atakcy wódcę inowatny toż:

Uwaga

411
pewnemu towarzystwu, stać się wstano-
wiz towarzystwa, którego kiedyś członkiem
używać iść upoważniony. Trzeba więc
z dobrodziejstwa przywilejem osobistym
nadane, stawa się na drodze uprzywile-
jowanego mianownika, krewnych, lub
bratniaków, lub w imieniu i ich sta-
tek woli nadawcy być wyjątkiem
od powszechnego prawa, natury przy-
wileju krewnych, osoby, bratniaków
młodniem.

§ 8. Przywilej krewnych dawać się
może do rzeczy lub cywilizacji i rodzin-
lany wyrażnie być albo wyjątkiem
czy rzeczy albo pewnemu ich zabranianiu.
Obadwa są wstanoiz samego prawa.
na im to krewnych młodniem
ych zjadła nieprzekroci. Mnie także
dla publicznego dobra cywilizacji jaśno
mnie imię uprzywilejowanie i wyjątkiem
prawca oncy umiemi z imię wyjątkiem
mający krewnych przywileju. Wstanoiz
młodniem.

§ 9. Należnie podzielać prawnoiz
przywileje na wstanoiz (propria) i
młodniem (non propria). Pierwsze
są skutkiem samego dobrodziejstwa nadaw-
cy, drugie należą się przez samowolę
młodniem nadawcy i uprzywilejowanego.
Do klasy ostatnich należą przywileje
władające pałowy obowiązek na oddano-
nego oraz przywileje nadane za jaśno-
iz zastępcy.

§ 10. Do prawnoiz przywileju opier
zabierania formy prawem przypisa-
ney, potrzeba aby nadawca i mający
być uprzywilejowany mieć moc je-
den czynienia, drugi przypisywania
nadawcy: przyjąć między ważne, iść
jez wyrażny lub domyślny woli umiemi
młodniem

niezmienion.

§ 11. Skutkiem przywileju prawne
natyłego jest, że tego właściciel mo-
że używać dobrodziejstwa w nim wy-
rażonych i że wyjątek obywatela ma
pewność dozwolenia aby ich używał,
jeżeli takowe użycie ich prawu nie
wstacza. Jeżeli wypada że przywilej
wydany na rzecz trzecią, jest nie-
ważny.

§ 12. Istotą moc przywileju na-
przed przez użycie samej wim obre-
śbnej, 2) śmierci osoby uprzywilejo-
wanej śmierci utraty lub umiarko-
wania będącej jego przedmiotem, 3)
rozważenie jej wyrażenie lub domysłu,
4) dozwolenie.

O tłumaczeniu prawa.

§ 13. Gdy prawo dla niedokładności
języcznej, druków lub innych jest ciemne
lub woli prawodawcy przeznaczone, nie
używa się do tłumaczenia. Istotą
sprawie sam prawodawca lub za jego
pozwoleniem prawodawca. Tłumaczenie
prawodawcy podług tego jest jest wyrażenie
lub domysłu, również autentyczne (in
terpretatio authentica) lub wyrażeniem
(usualis). Tłumaczenie prawodawcy podług
prawideł sztuki nazywają, ma imię na-
ukowego (doctrinalis). Jeżeli prawodawca
odmieniście wyraży, ich zgodę, nie i ista-
nia lub poprawiając pisał głoszą i pi-
smo, ustawa ciemną wianą; tłum-
czenie jego grammatyczne interpretatio
grammatica). Jeżeli prawodawca użył
bądź mógł prawodawca, aby ze zna-
czeniem wyrażen pogodzić, tłumaczenie

Rozróżnia się do większej liczby jego jest logiczne logica, a jako takie jest
przebiegiem interpretacji: prosząc alos rozróżnia (extensiva) albo skracając
czyli jest to, ścisły prawnik tak tłum-
aczy prawo jak brzoń wyraży. re (restrictiva) albo opowiadające (deda-
nativa).

§ 14. Środkiem do wydobycia myśli prawodawcy jest rozumowanie i dobre użycie zasad przyrodzonej sprawiedliwości. Wiedząc, że tak ważny zamiar dotyka życia i rozporządzeń między częściami państwa, ustawy, czyli dominowanie ich w tych samych, podobnych lub przeciwnych przypadkach, prawodawca powinien, podobnie lub przeciwnie rozporządzenie wydać by było pewnikiem, wówczas powody które prawodawcy do napisania prawa skutecznego mogły, stara się oberwać z obywatelami, skłonnościami, geniuszem narodu, opiniami, prawem, myśł prawa porównywalną z przysięgą wówczas wyobrażeniami o prawie przyrodzonym.

§ 15. Ogólne prawidła tłumaczenia są następujące: 1° jeżeli pismo lub druk tak są ciemne że nie tylko znaczenia wyrażają ale i myśli doćci nie można ani środka do ich wyrozumienia nie ma; odmienić się należy do władzy prawodawczej, aby je autentycznie wyjaśniła lub nowe wydała. 2° jeżeli wyraz ustawy są wyprowadzić ciemne ale nie tylko jednak aby o myśli prawodawcy ścisły kłopotliwie nie było pewności; należy one tłumaczyć z dobrem publicznem. 3° jeżeli ciemności ustawy nie z przyczyny niedokładności języka, lecz z sprzeczności dominującej woli prawodawcy z pismem pochodzi; wówczas należy zachować ostrożność. Gdy bowiem przypadek mądry być zastanowiony, obywateli jest prawem niewłaściwego znaczenia, naciskać je do innej myśli zapomocą tłumaczenia niewolno, gdyż jame prawo choćby najsurowsze, prawem przeciwnym nieprzebiec. Gdy zaś przypadek mądry być zastanowiony, prawem obywateli jest, gdyż się i przystoi mieć do tłumaczenia.

mażenia. rozciągniętego stosownie do
myśli prowadzący a to dwójką
posobem uczynić można; raz eto-
żć inne rozporządzenie jakowy przy-
padek opisać do przypadku nieo-
pisanego który tejże jest natury,
a takowe tłumaczenie może mieć
miejsce nawet w sprawach zwyczaj-
nych na ukaranie, drugi raz eto-
żć inne rozporządzenie jakowy
przypadek opisać do przypadku pra-
wem nieopisanego, który domi jest.
tytło podobny, a takowe tłumaczenie
inż tytło w sprawach gwałtownych może
mieć miejsce. Gdy natomiast przypa-
dek ma być być zastępowany nie jest
ani opuszczony ani opisany wyrażnie,
inaczej go mówić ogólnie w tłumacze-
niu prawa podciągając, chyba że sta-
nowego podciąganiem wyniknąć mia-
ła jakawa nieprzezwyciężalność np. dprze-
mość z inną ustawą lub prawem na-
tury albo chyba że wiadomy był do sta-
temie powód prowadzący wżec tak-
wemu przypadkowi przeciwny.

Historia i literatura prawa rzymskiego.

§ 16. Twórcie ciekawych historii prawa
rzymskiego są:

Hoffmann (Christ. Gotf.) Historia ju-
ris romani Justin. voll. II Lips. 1704
in 4to.

Torrignon (Antoin) Histoire de la juris-
prudence Rom. à Paris 1750 in fol.

Heinelmann, historia juris rom. & ger.
observationibus aucta. &

Brunquell hist. juris rom. ac ger. Am-
stet.

statut. 1780 8°

Bach Hist. jurisprudentie rom. Lips.
1775 in 8.

Gravina Origines juris civilis T. II
Lips 1717 in 4to

Schubart Defectus jurisprudentie rom.
exercit. Jene 1696 in 8°

§ 17. Przynajmniej osada przycho-
nia, w pierwszych swego osiedlenia,
wymaganiach rządy niż iakiem wyra-
nem prawem rządzić się. Wówczas urzę-
dzenia które potrzebne były się sta-
wały ogłaszali królom i ustnie i po-
stępując upodobania, dopiero za pozwo-
leniem się królom i po wzięciu.
Tudzież na Kurie przez Romulusa apor-
tują na centurę przez Serviusza
Tulliusza ustalali zasady porząd-
ku ustanowienia, które przez Pry-
musa w jedną szereg zebrane otrzyma-
ły imię prawa królewskiego. Między-
le o tym pierwszym zbiorze powiedzie-
nia, gdzie stał się ofiarą czasu. To
widział w szczególności XVI i XVII wie-
ku urosen z Geronem, Dionizem z
Halicarnasem, Liviuszem, Plutarchem,
Aula Gelliuszem, Festą i Varronem
wyrażają, okazuje dostatecznie: że
Romulus wiele łacijskich ustan-
do rządczego przez siebie miasta
zaprowadził, urządził dyktando cywie-
nia swatów publicznych, postanow-
ił kapitanów, opisał granice włości
i obowiązki rozmaitych magistratur,
prawa

prawa cywilne i patronów ubierze-
czył; że Numa Pompilius obrządku
religijnego ucałował okularami, po-
dziel rok na dnię i nocy,
urządził ruchy dni, narnaczył
święta i wine ofiar rocznie; że
Servius Tullius wstawił i o soby
obywatela postanowieniem praw
o kontraktach i przestępstwach
mocy obwarował.

§ 18. Po wypędzeniu Tarquinii-
usa pyrnego, władza prawodaw-
cza stała się całkowicie w rękach
ludu, który wkrótce ujął się
tytułu w materjach politycznych,
rozdzielenie sporów między prynci-
pami i ustawami. Patrycjuszom jako
wyłącznym w postępkach rządu wot-
nego sprawiedliwości urzędnił.

§ 19. Wkrótce nadzieję się
stwierdzić władzę ludową i nieporo-
zumienia między Plebejuszami
Patrycjuszami; dążył więc do potrzeb
rozdzienia się prawem wyrażeni, pro-
to za wniesieniem Pomptiusa
konsula roku 300 do zatwierdzenia
miasta, wyetansu prynciów którzyby
cywilizację i prawodawstwo atenskie
cywilizację z innych we starach bę-
głych miast greckich starożytnych
czas nauki Pitagorejskiej, ustawy
zebrali i do ogólnego przyjęcia. Sta-
ło się, zebrani dwunastu ustaw-
wy te teraz z dawnymi wyznan-
mi i prawami, na dziesięciu tablicach
wypisali.

47
wyrzli do których wkrótce dwie do-
dano. Takie jest nastanie praw pier-
wotnych Przym. Zaigie wtoch
przez Gotów porbowito nas tego staro-
żytności zabytka. Samo więc tylko czy-
tanie autorów łacińskich którzy pra-
wa te naocznie widzieli lub o nich
z podania słyseli, doprowadzić mo-
że do jakiegokolwiek ich marności.
Ta droga postępnie przynosiła uwe-
ni nam znaczą ich cechę iuzi w sa-
mych księgach iuzi w myśli tylko. Wy-
znać atoli potrzeba, że strata ta
wielka z trudnością i mierzawce
z przyszłym skutkiem nagrodzona
być mogła, ani utamki których
księga coraz się pomniejsza coraz caw-
sze to imanie dawności, abyśmy je
berpieniąc za prawdziwe sądzili.
III tablic braci mieli. Jakub Gotsfred
w pierwszej połowie VIII wieku żył-
cy, nasz któregoś czasu z lepszych wy-
dani praw Justyniana winniśmy, ko-
zystając z poprzednich użycowań
w tym zakresie tudzież z pism Naria,
Festa, Pomponiusa, Geronas i wielu
innych, zebrud je w porządku wja-
śnim reunowić na tablicach mia-
ty być wyrzute. Według niego tedy
na tablicy I mądrwały się prawa
opisujące sposoby zaprowadzania, na II
o spadkach, kredzie i długach, na III
o pożyczce, na IV o władzy ogow-
skiej, na V o testamentownem i bez-
testamentownem odziedziczeniu tudzież
o opiekach, na VI o posiadaniu i
rozwodach, na VII o podpalaniu, tru-
cie i innych przestępstwach, na VIII
o reba-

o rebraniach (cechach), wstanościach
miejzkich i ziemskich i o szeregach
siach, na IX o prerogatywach i o-
bowiązkach obywatela dla Republiki, na
X o obyczajach pogrzebowych. Tablice
III i IIII według zdania prawie
głównego obejmować miały przez
decyzjiwów przypomnienie rozporze-
dzenia i w drugim dopiero roku ukoń-
czenia dodane; miały więc być tylko
bydź dopiętnieniem poprzedzających
i zawierać ustanowienia w innych
materiałach.

§ 20. Przyjęte z uniwersum ad litem
prawo III tablic, będącoby ogólne,
niezależne i czyste ciemne, potrzebo-
wano tłumaczenia za którego by pomo-
cą myśl jego objaśniona była i przy-
padki niemi nieobjęte do przypadków
niemi objętych zastępowane być mogły.
Tłumaczenie to przez osoby prywatne
bierze w prawie uciążliwe, trymano
w kolei wieków powagę obowiązującą
pod najwyższym responsa pruden-
tum, ius maxibus introductionum,
consensu receptum, disputatio fori
a nawet ius civile.

§ 21. W tymże czasie patryjusz
choć przewoź użycie zawikłanym
w materiałach prawem opisanych, po-
wynały pewne nowe formy,
stare w takim po dyktando i
wamie zostały a zaniedbanie ich
pociągało za sobą utratę sprawy. For-
my to były legis actiones actio-
nes legitima naprzód przez Księcia
Flawiusza pomimo przeciwności
senatu

Senatu pierniej przez Sexta Aeliana
ogłoszone, stężył się pod nawie-
ścią jus flavianum i adrianum.
Obadwa te obiercy czołw naszym
doty. Stawny Prezydent Brisson
ist pierwszy wtoremu lubo nie-
petue ist przywrocenie winni ucieci.
Dzień jego de formulis i solemnibus
populi romani verbis, składające
się z otwinn sięg przez formuł pro-
cytych attów u Brymian i Tydowego
przewoche, zawiera wiadomości obier-
ne o obrydach religijnych i rztu
wyszkowej.

§ 22. Zyskato takie mienato prawodaw-
stwo rymskie z publicanego mianowania
wtorego pierwszy dał przytad Tybary ko-
runkami, tudeci z pism w roznym ma-
terjach i odwarci publicmym na zapy-
tania osob sądowych lub stron prosiących
o radę; które lubo władcy prawa nie-
miały, zwolna wszakie dla samej pi-
treby i przez wzgląd na popularite dobro
w użyciu po sdownictwach weszły.

§ 23. Względny władcy sądowj piastujący
a mianowicie pretorowie, edykcie wyżsi
i rządy prowincyj, zywaniemi byli do
ogłaszania w swoich wydmatach usta-
nowien edyktami zwanych. Dyktate
albo opisywały pojedyncze jakowe przy-
pady i po ich umienniu przedsta-
wały mieć moc obowiązującą albo nowu
zatrzymwały mianem do końca wy-
dowania osoby która je wydała. Pierw-
sze nwały się przypadkowemi (edicta re-
pentina), drugie rocznemi (edicta annua
i ad perpetuam jurisdictionem). Z tych
ostatnich znnowu różne były które cozwane
stawa

119
a tem samem przepisy poprawowa-
nia ustaw dawnych i ostarania nowych
jak Ulpian, Dyon Kąpyusz i utimek
ustaw urolowych wianey enaleriony
w Janyuie za Gregoria IIII papieża po-
swiata. naukowy wsakie mniem
jedną zgodną iudany sobie wtedy
ukrywa nieśmiało. Praca jego na jego
prawniczym po rozumieniu i oświeceniu przez
kieru do ogólnego na rozumieniu
kieru aliości?

3 20. Za tego monarchy było po-
wstanie drugiego prawa, promysłu
na publicznego i nauk. Dawno po-
stawiano regimiony obywateli i wo-
wodawstwo tymi dechtem jednostajności
ktoś, jak pisał na wyspy jego
dokładnie, lecz za Augusta zabrano
mniemanie rozumieć i rozumieć się
w domu. Antystryk Libon i inne
jako kapitan były prawnicy i mniem
na sposobu życia i myślenia stany-
li na ciele dwóch sekt Sabiniarow
i Proletariarow, które to dwie wiel-
kie są wani w domu i w pracy. Libon
mniem mniemomany cnioty prawnicy
czynie libona stolicy, rozporządzenie
juznego prawa do przepisów przy
rodzonym sprawiedliwosci stosował.

Kapitan mniemomany w emiarach
i surwy w postępowaniu, tyle miał
w życiu, wchlebstwo ile przeciwnik
jego lubił zasady i tuteż dworu.

Przyrzany do dawnych wyzrajow, go-
low był dawno przywiązany do dawnej
kieru mniem wyzrajow mniem wyzrajow.

1 27. Za Jberysta mniem mniem
za mniem przenta do mniem. (dawne)
za mniem

zachować cię dawną swobodę, pro-
jektu ustaw w mowach przez siebie
miewanych. lub listach przesyłanych
do Senatu. podawać zaagły a wysta-
wiony projekt i zamienienia ich
w prawo i ptygę na kraj mający,
awgły byli domagać się ich potwier-
dzenia. Winię odmienit się mi-
wu ten porządek a projekta w Se-
nacie uchwalane nieporozumiały
mocy obowiązujące dopóki przez
Cezara potwierdzone niebyły. Później
w czasów Augusta edamia o odpo-
wiedzi prawników, także tylko zaszy-
cany się powaga; jakże miewać wygła
nauka nad umysłami chcącemi się
otwierać: odtąd wzięty na siebie po-
winięć się postać i stać się public-
nem. i dawać obowiązki zaagły.

§ 28. Już Tryon przez ustaw za
czasów rządu republikańskiego uchwa-
lonych posiadał wielką liczbę praw
których przeważnie lepiej obywateli
stosunki i zmiana okoliczności wy-
magaty; już uczeni naukę prawa
objawili; uporządkowali i systematyz-
nę uczynili; gdy Adrian monar-
cha również męstwem, stolicy pro-
waria jak naukę stawny, objęł
berta po Tryjanie swym wujem.
Mnożstwo edyktów pretorskich potrze-
bowato wyboru i uporządkowania; roz-
kaz je uczynić Adrian Salviem
ni Julianem i odtąd ten rozkaz
edyktu wiecznym (edictum perpe-
tuum). W tymże czasie lub co-
wiek później na wzór edyktu wie-
nego zebrano prawa utworzone przez
Trymon.

Przymowi podległe wady i te niegłównie
 narwanemu nowemu edyktowi provincialnemu
 (edictum provinciale). Aby
 z tych utworów niektóre były zarysowa-
 ne i utwórki zebrane najpierw przez
 Equinarda Barona a później przez
 Wilhelma Rauhena. Zarzucało
 Juljanowi wanie w zbieraniu uchylie-
 nia a osobliwie że opuszcza wiele
 dawnych edyktów nawiązujących do urzędowania
 których pretorowie nigdy nie stanowili.
 Te uwagi opuszczenia i niedostatków
 zamiast dowodzić winy lub niedo-
 wolności, okazują rozległą naukę, trafny
 smak i rozsądek zbieracza. O tej książce
 edyktu provincialnego, był on następ-
 stwem wroczeniem ustanowien w edyktie
 wiecznym ogłoszonym z wyłączeniem tych
 które w Rzymie w zachowaniu nie były,
 a przeciwnie dodaniem tych, które
 istniały były w innych prowincjach. W
 rozdziale wykładu w tych utworach, nie jest
 z pewnością wiadomy. Paul Gotfred po-
 prawiając wspomnianego niedawno
 Equinarda Barona /w druku: Toutes
quatuor juris civ. Genue a. 1653/ uo-
 cyt tablicę w której widzieliśmy
 między innymi tytuły ale nawet kilka i po-
 rządek różny w których edykt wieczny
 istniał i w miarę. Pokazuje ona nawet
 nie naprzed: że podział edyktów nie-
 jest jak sobie utrzymywali chociaż po-
 dmiotem w tym zbiorze zachowanym
 podobny, że obejmując 210 edyktów,
 w rozdziale mniejszych dzieł liczony był
 niepowinien.

S 29. Edykt wieczny i provincialny
 nieodgrywał roli w na wskazywanie
 w życiu

3

biegłym w prawie osobom rozkazuje
aby co dobrego i potrzebnego w daw-
niejszych kodeksach znajdowali wybra-
li; co niepotrzebnego opuszcili; co nie-
dokładnego poprawili i do obecnych
zastosowali okoliczności. Najpierwej
więc Trybunian konstytuował od Adrya-
na aż do swoich czasów w jedną księ-
gę zebrał i Kodeksem Justyniana nazwał.
Księga ta r. 529 w państwie ogłoszona;
wkrótce znówu odwołana została.

§ 33. W ułożeniu Kodeksu, umiłow-
Justynian najpiękniejszą w różnych
materiałach prawników wyjął i w jed-
ną księgę ułożył pod nazwiskiem: Dy-
gestis albo Pandectis. Długość to w-
dług zalecenia samego Justyniana
składa się z 50 ksiąg z których każ-
da dzieli się na tytuły a te znów na
pojedyncze rozporządzenia prawni-
czne. Prawo ma także swoje czci;
pierwsza będąc wyrażenie wstęp-
nowe są prolegomena (principium) in-
ne mają nazwisko paragraphis. Kade-
te każdego prawa dają się widzieć.
nazwisko prawników i tytuły ksiąg
z których było wyzerpnięte. Drugi
podział Digestis również przez Ju-
styniana zalecony, jest na siedem
części. Trzeci XIII wieki sięgający i
przez rzymskich kanoników ułożony
jest na trzy części: z których pier-
wsza Digesti veteris, druga Digesti
superiatis; trzecia Digesti novi i
nie nowi.

§ 34. Nim digesta ogłoszono, roz-
kazał Justynian Trybunianowi i dwóm
innym

innymi ^{współ}prawnikami Teofilowi i do-
rotusowi napisać ustawy ^z Insty-
tucyj, któreby zasady nauki pra-
wa obejmując były mogły dla ucz-
niów być dziełem podziwem.

§ 35. Dowiadujemy to cesarz, przed-
sięwziął nowe słowne wydanie i dāt
mu imię codex repetita praelectionis.
Dziś to na 12 ksiąg podzielono, przez
Instytucyj w pierwszym kolecie za-
warte obejmując 50 dekrety dla po-
tężenia słowna oporem, przez Insty-
tucja wydanych.

§ 36. Zachodzą przypadki niepre-
widziane przez edyktów, dāt więc
potrzebac nowe uchybienia i niedostat-
ki chce Justynian je poprawić
i zaopatrzyć wydawał nowe rozporze-
dzenia zwane nowellami. Wszystkie prawa
napisane były w języku greckim, prze-
łożył je tłumaczem na język łaciński
współ z nowellami Justyna Julia-
nus nauczyciel prawa w Konstanty-
nopolu roku c. z. 520. Wskazano
Julianie prawa Grecy i znowu pow-
torzony ich przekład, który co jest
literatny ma imię autentyki. Za-
raz po nakładzie i sędziom takim był
wymagany otrzymał nazwisko prze-
kładu zwyczajnego (traductio vulgata).
Ogłoszono go pierwszy raz roku 1130
a w dziewięć lat później podzielono
na dwie części: czyli collacjy i
w takiej postaci mamy go do dnia
dzisiejszego. Wollacja nada dāt
ją na tytuły tytuł herennius tytuł
sub

lub kilkanaście nowelli ięte n. m.
ranych liabami: każda prawie
nowella ma swój wstęp, wiodący
i dokonienie. We wstępie wyklada
czarę wyrażnie powody, dla któ-
rych stanowi prawo. Roderik za-
wierają rozmaite rozporządzenia i de-
tę ię, wown na paragrafy. W dokon-
czeniu znajduje ię, zakończenie postu-
powania ustawie. Trudno jest udy-
nić dokładny opis tego zbioru: po-
mimo to bawiem się gwadziat na kol-
brze jest bez przychyty, każda no-
wella obymnie maicy wężu m. m.
wypreń żadnego między sobą niema-
jących związku. Pisano powie-
dzieć można o trynastu Justynia-
na edyktach, w edyktach jego zbior.
popołicie umieszczone, które za-
wierają urządzenia publiczne dla
prowinicy i żadnego w krajach któ-
re się prawem rymuńskim rządzą
maceria niemiaty.

§ 37. Od egonu Justyniana do r. 529 pr-
wodawstwo rymuńskie niedowiadczato na
wschodzie wainey odmiiany. Za Justyna
II zebrane zostały Nowelle Justyniana
i jego następcy. Maurycy ięty Tyberpu-
sea, miał pamięć sławnego prawodaw-
cy, a język dawnych Rymian uznar
bydzi językiem rządowym. Iżuka sprzy-
jał przekładowi na język grecki czyto
jak wielu romani, przez zanisć sta-
wy Justyniana czy dla upowszechnie-
nia greckiego nawet między prostot-
stwem. Wytkumawno więc kodeks,
Pandektę i Justynianę; ten ostatni
tylko tłumaczenie przez niezakiego

Theophila sporządzone, czołów naszych
doszło chociaż niewierne, bo obser-
wacje nad oryginał ma jednakże
zaletę, z jasności, oswojony myśl i
przydatności do zrozumienia praw
samego Justyniana. Wydał je naj-
pierwszy na widok publiczny Vighius
Luyken naony 1711 wieku z wy-
bitu Kardynała Beryonow w Ba-
ylei 1534 r. W r. 1581 wybito mu-
ru tłumaczenie na język łaciński
tego dzieła obok tekstu przez Jakuba
Nurcyusa w diecie. Później powsta-
now wydania w kilku razy, lecz naj-
lepsze jest Wilhelma Reiz r. 1751.

§ 38. Dopiero więc panowanie Ba-
ylego Macedonczyka nazwać praw-
dziwie można epokę upadku praw
Justyniana. Cesarz największe je był
obserwami i ciemnymi, wskazał kro-
ci i już 40 się było gotowych, gdy
mierci przerwała przedsięwzięcie.
Leon filozofem ewangel, syn i następ-
ca Baylego, dodał się do i nawrócił
Baylekami. Gdy natomiast Konstan-
tyn porphyrogeneta nadał im nowy
porządek i w panstwie rozgłosił Karat
roku c. 2. 910, prawa Justyniana
przeszły na wschodzie mieć moc ob-
wierzając. Jestto zbiór równoczesnych praw
w którym ustanowienia późniejszych
cesarzy wschodnich zaczynając od Ty-
beryusa nad dawniejszymi przema-
gać. Niemamy go w takim stanie
w jakim znajdował się za porphy-
rogenety. Wreszcie XVI wieku, usiłowa-
li nagrodzić tę stratę. Vighius Luyken
jest pierwszy który w przedmowie
do Justyniana *Theophila* kilka się
Baileki odkrył. W roku 1557 Henricus
wydał

wydar XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII,
XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII, XXXIX. W roku 1568
długość XX wydrukujmy. Labant
winnisiny długość XXXVIII, XXXIX
oraz tytuły, długość Xd, XdII. Wystrana.
Kwintie najzwyklejszego edycje Far
brother w Paryżu w 1642 zawierają
na długość 41 lubo niecałkowitych, do któ-
reg. Meerman dodał XXXXIX i XLX.

§ 39. Oprócz Bazyliki jako dietawa-
tej rozciągłości obejmującego rozprawy
dienia praw grecko-rymskich, mamy
Krotkie ich zebrania. Pierwsze przez
Michała Attaliastę w 1072 ogłoszone
a to wydruk Jan Łuk Klauwiusz w 11to-
miej swego zbioru pod napisem: Jus
greco-romanum. Drugie również za-
chwalane gwarantuje pod nazwem
niem Immanuela Komnena przez
Konstantyna Harmenopula w r. 1443.
Wydruk je na widok publiczny z prze-
kładem łacińskim Le. Mercier, Dyo-
nizy Gotfred poprawił r. 1584 w Gen-
ewie. Trzecie przez Eustachiusza o
przedawnieniach, którego wydanie wri-
nitany staraniem wspomnianego me-
dawnu Łuk Klauwiusza. Dotąd graniczo
wchodnie miotane precyznościami;
przewidując bliski twój upadek, popra-
wy prawodawstwa zamodato, którego
powaga po zdobyciu Konstantynopola
przez Mahometa II prawie zupełnie
upadła.

§ 40. Wznowienie paristwa zachodniego
niepodlegające całości Justyniana
berta Cesarstwa rzymskich, praw jego
nieprawy, lecz rozprawy i oddawna
widocznym Teodorego i nawet po wsta-
gnięciu Franków, Burgundów i Gotów,
zachować go dla siebie potrafili. Hoy-

ciężcy mi. To orientować im. Słow
restaw, ale naszym dla tem. Catorog
zachowaniem dawnych, czyni ich skro-
nia. Tak na przykład VI wieku w sto-
leciu Krol Ostrogolow po zwycięstwie
nad Rzymianami; używając Kocera
Teodora upewnić i wstąpić do jego praw
obowiązujących po zwycięstwie cesarza w poro-
żeniu prawodawstwa rzymskiego który
wskazał: tak we Francji. Hipsystris
na wskazywanie Włazgotów Krola
Amisus znakomity, owego wieku praw-
nik, po odjeździe wyprawy z do cesarza
Griepora Armeno-orienta Teodora tu
długo. Wstąpił, który nara, odni. Kwesta, K.
giana Hipisiana z przytoczeniem prze-
kładu gólskiego i zastawieniem do
owego cesarza cesarza w jedną. Sł. 8
stora. noli. noli. Bravienim. Kocera
romana. Tu. Taisam. powiadają. moim
o. Sł. na. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.

§ 41. Wstąpił. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.
Kocera. Kocera. Kocera. Kocera. Kocera.

Tablica pierwsza.

Prawidła opirujące się do sądu przewoźnego, (de in ius vocando).

- 1^{ne} Stawaj ze stronę powodową przed sądem niezwłocznie.
2. Jeśli strona obciążana odizga się stancie przed sądem, powiadać się przytłumieniem a otrzymać prawo przyniesienia jej aby stanęła.
3. Jeśli ten którego chce powoływać przed sądu, chce ci się wyznaczyć lub opierać, może go zyc.
4. Jeśli ten którego chce powołać do sądu jest podanego wieku lub stary, musi go przyniesić; jeśli się temu opiera zaciągaj mijsz obowiązany dostarczyć mu wytego poworu.
5. Jeśli iden powoływany, emaycie powoływać, w którym był może.
6. Za bogatego, bogaty tylko zyc może, za ubogiego dady.
7. Umowa w czasie drogi do sądu między stronami zawarta, będzie prawidłem dla sądu.
8. Jeśli między żadnej mijsz umowy między stronami, sądzić będzie od wschodu słońca do południa, dopóki czas trwa sprawa, strony przytłumieniem być mają.
9. Mijsz urząd po południu przyniesaw rzecz zstępującą, mijsz, w zachod słońca mijsz układać konie powozi i sądem.

Tablica II.

O odnoszeniach, stronach, stronie obciążanej obciążonych i jawnych kradzieżach

10. Jeśli będzie wybrany sądzić (arbiter) strony będą obciążane dady przyniesienie ze przed nim stanę. W przy padku niestawienia się, strona niestawiąca wystąpi umowioną sumę. Jeśli jeżeli komu przeciwko temu choro, lub, powozi w interesie. W. lub interes z awow- niemcem, wolno będzie sądzić, arbitrowi lub obowiaz- odstąpić się na dzień inny.
11. Mijsz i świadków, wolno będzie przez trzy dni przed domem strony przeciwnej.
12. Słodzić nosem, zabit, być może bezkarnie.

13. Jeżeli kto popełni kradzież i ją na siebie ujęty, ma być ciwiczony i stracić się niewolnictwem tego, którego okradł. Jeżeli stąd jest niewolnictwem, będzie ciwiczony i z gory napitokiem zepchnięty. Jeżeli zaś matoset- ni dopuszcza się kradzież, będzie karany puotłęj zda- nia pretora a stracić stronić powrotem.

14. Jeżeli stąd jest napada obroni, napadnięty po wo- waniu głosu pomocy, mieć będzie prawo zabicia sto- nika.

15. Jeżeli będzie sprawa o kradzież tajemną, stąd jest zapłać swito wartosi rzeczy okradzionej.

16. Jeżeli po wyrzuceniu od prawa upoważnieniem, braynie się w domi rzecz okradzonej, kradzież policy- tana będzie za jawozę jako taka karana.

17. Sznajcy drewna ande, za każde zapłać 25 aspiu miedzianych.

18. Wotno będzie studejowu z owoty okradzionej, zaw- rzeć umowę, po której owota okradzona, niebędzie miała prawa przedawania sędownie.

19. Rzecz okradzona, niepodlega przedawaniu.

Tablica III.

Prawa sędownie (deposition) lichwie, processach,
prawa wierzycieli względem dłużników.

20. Jeżeli sędownik dla zysku oświadcza że co se sędadu utracił, karany będzie na opłatę switej war- tości tego a oświadcza że utracił.

21. Stokolunek od pożyczonych pieniędzy wynosić bę- dzie procentu więcej niż 1 od 100 na miesiąc, kara- ny będzie na zapłacenie summy której wazę większej.

22. Żaden andziemnie niebędzie w mógł bronić pre- dawaniem od zapłacenia długu a każdy obywatel wy- stępić będzie miał prawo zapozowania go w jakinukol- wick czasie.

23. Gdy kto wygnaje ie winien długi, lub gdy iest
skarany na opłatę, wierzytel da mu 30 dni czasu
po którym może go arestować i do sądu przynieść.

24. Jeżeli dłużnik webrania się długi opłacać a niema
poręczytela, wierzytel może go sprowadzić do domu
swego, więzić, okuć w łańcuch, byleby niebyło cięższe
nad 15 funtów, wolno mu jednak więzić bezprawnego człowieka.

25. Jeżeli dłużnik ze swego chleba się utrzymywac, wol-
no mu to być; jeżeli nie wierzy da mu funt me-
ni na dzień lub więcej.

26. Jeżeli dłużnik z wierzytelnem nieczyni ugody, ten
będzie go mógł więzić przez dni 60, jeżeli w tym prze-
ciagu czasu nie może się uiszc, wierzytel wyprowadzić
go będzie na rynek przez dni 3 i obwoływać zawieszoną
mumiją.

27. Jeżeli dłużnik kilka wierzytelnom niezapłaci,
wierzytele trzeciego dnia targowego posiedzą u siebie
i podzielą się nim albo go przedadzą mienkajszemu
za tybrem.

Tablica IV.

O władzy ojcowskiej i o matczyności.

28. Jeżeli ojciec urodzi się dzieci matce nieznają-
cej, niech go natychmiast zabija.

29. Ojciec może być nad dzieckiem przeważają-
cą iycia i śmierci i być może je sprzedać, jeżeli ma
na to potrzeba.

30. Jeżeli ojciec po trzykroć przesława syna, ten uwal-
nia się z pod władzy ojcowskiej.

31. Dzieci zrodzone z wdowy, w dzień tym mienią-
ca po śmierci męża, ma być za prawne uznane.

Tablica V.

O formalności testamentów, porządku następstwa

i opickumach.

32. Reprezentacja cywilna następuje majątku lub opicki dzieci, zastępuje go jego śmiercią miene prawa.
33. Jeśli ojciec bez testamentu umiera, niemający do niego, bliższy krewny będzie dziedzicem jego. Jeśli nie ma bliższych krewnych, majątek jego odchodzi do dalszych krewnych, noszących jego imię.
34. Jeśli wywołanie bez testamentu umiera i do niego, majątek jego dziedziczy patron, a jeśli patrona nie ma familia.
35. W śmierci dłużnika, dzieci patują, a jeśli nie są, sunie wziętych caput: a gdy się niegodzi, pretor traci arbitrio namara.
36. Gdy ojciec dziedzicem matulatu adumiera, najbliższy krewny opickę sprawuje: inancy pretor z popowstom opickuma namara. (Winnicy owduy był pretor tutelarius awany, potem konsulowie a w Justyniana Fideus z biskupem, opickuma namarałi:)
37. Szalone lub marnotrawca bez stroia, ma krewnego lub imiennika za opickuma.

Tablica VI.

O przedzię, ^{porządanie} przedawum ^{prawy} i prawie szepu.

38. Umowa hypoteczna jest gwałtem broniemia swego, przedawca rzeczy za stan rzeczy: gdy niejork tatej ptani jej wartosci swowitę.
39. Gdy obywatel stara swoy majątek na drugiego, wywarz których nżywa, stanowię naturę praw ostatniego.
40. Jeśli niewolnik którego testator od pewnego czasu przywrócił uczynić wolnym, w tym przecięgu będzie ^{przedany}

57
przedany: po jego upływie nie może być odzyskany
wolności, płacąc nabywcy umówioną cenę. Jeżeli zaś niewol-
nik uznany jest w testamentie za wolnego, skoroby pew-
ną sumę dźiedzicowi wypłacił, staje się wolnym.

41. Rzecz przedana i wzięta, nie jest własnością, jeśli
nie jest zapłacona.

42. Dobra nieruchomości dwoma a ruchome jednym ro-
kiem przedawnia się.

43. Towaryżka toż dobrowolnie mieszkająca rok cały
z mężczyzną, nieprzystanna przez trzy noce, staje się je-
go żoną.

44. Mąż nie może żonę odstąpić bez prawnych powo-
dów przed sądem przewidzianych.

45. W sporach z obu stron świadków mających, preter
przyjmuje posiadającemu, gdy niema dowodów, czy kto
jest wolnym czy nie, prawo stać się sędzią na stronę
wolności.

46. Znajdujący w domu lub winnicy cudzy sprzęt
podporę, może ją sobie twierdzić opłacić a wtemczas od-
bić, gdy dom lub winnica własna zostanie.

Tablica VII.

O przestępstwach i składowach.

47. Skłoda przez zwierzę spowodowana, wynagrodzo-
na być powinna albo zwierzę uszkodzeniem oddać.

48. Skłodzący wmyślnie... niewymyślnie płacić
skłodę wolnym zostaje.

49. Wprowadzający wąż tródkę na cudzą ziemię...

50. Zarządzający ranami cudze, będzie poświęcony na o-
gień święty.

51. Lek jeżeli dzień ten popołudnia występł, preter
da damie o jego ukaraniu i nakazie dwuistą wartość
uszkodzonemu zapłacić.

52. Podpalający albatwier albatwier
ogień pod cudzy dom lub zapalający
zboże blisko domu cudzego będące, będą
spalony po wyćwiczeniu i więzieniu.
Jeżeli pożar stanie się przypadkiem bez
chęci szkudzenia, nagrodzenie szkody
zmarie więz. Ale jeżeli sprawujący ta-
kim sposobem przez nieuwagę szkodzi,
niejest w stanie wynagrodzenia, naley-
szej karze podlegnie.

53. Ochraniający, podlegnie karze
odochu jeżeli nieragodzi strony.

54. Łamiący kość szpata 300 funtów
miedzi, jeśli to etamianie wykonane
było na wolnej osobie, 150 jeśli na
niewolniku.

55. Za rany zadane 25 asprów szpata-
cie naley.

56. Otrzymujący stawy lub pastwisko,
podlega karze kija.

57. Zabijający rozmyślnie człowieka
wolnego, karany będzie jak mzioboyca.

58. Ktośkolwiek nawek (urzędnik) ocig-
gać się będzie świadczą o sprawie
innemu wianey lub w której wiadkiem
byłi przyrędk, będzie uznany za infa-
mista i niedobrego do świadectwa.

59. Fałszywy świadek, zepchnięty
z góry tarpeyenię będzie.

60. Wzywający czarodziejekich zamowien
karany będzie jak mzioboyca.

62. Podnicoboyca z głowę okrytą w wo-
rek zaszyty, w wodę wrzucony będzie.

Winnicy zaszywane w worek psia, kota
i jaszczurkę. Adryan odnosi to prawo
tylko do krajów nadmorskich, innacy
spalić lub zwierzętom oddawać wżar.

63. Opiekun źle sprawujący się nagonianymy będzie, prze-
miany o kradzież, wartość swiętych reptyli.

64. Patron zdradzający klienta, karze smierci podlega.

Tablica VIII.

O bractwach, cechach, wstawiach miastach, ziem-
skich i tutejszych, zabudowaniach, drogach i wodospadach

65. Wokół urzędów jakiegokolwiek towarzystwa, być nieprze-
ciwne prawu publicznemu.

66. Między domami 2½ stopy miejsca wolnego będzie.

67. Droga prosta 8 stop, uboczna 10, szeroka będzie powinna.
Jeżeli droga między dwoma polami będzie, przepuści się, wol-
no będzie jechać tym polem którym się spodoba.

68. Jeżeli kto sprowadzi wodę na grunt sąsiadki, pretor
wezwie trzech arbitrów do ocenienia szkody i wynaleźnienia
środków któreby uszkodzonego nadal zapewniły.

69. Aby granice gruntowych wstawi były na pięć stop
przedawnienie niekładać temu rozporządzeniem.

70. W sporach o granice, pretor namiera trzech arbitrów.

71. Dom wiejski... polsko... chata...

72. Gdy cień drzewa uszkadza pole sąsiadki, wol-
no będzie obciąć go do wysokości stop 15.

73. Gdy owoc z drzewa spada na grunt sąsiadki, wolno
właścicielowi drzewa wziąć go.

Tablica IX.

O przywilejach, przestępstwach obrażonego majestatu, spis-
kach, przedawaniu, kradzieży skarbu publicznego wowie
o przewidywaniu używanym w zastawianiu o przestępstwach
publicznych.

74. Niegodzi się osobom prywatnym nadawać przywilegi.

75. Przywilegi należy dawne prawa miast i miasteczek
stwierdzić ale i uprzedzić im niepotrzebnych gdy do
swych powinności urosną.

76. O życiu obywatela rzymskiego, niewolno stanowić tylko na sejmie przez centurye.
77. Zgromadzający kupy w wolnej porze, śmiercią karany będzie.
78. Pobudzający cudziemca przeciw Rzymowi lub podający obywatela nieprzyjacielowi, śmiercią karany będzie.
79. Sędzia lub arbiter przekłamany o przedawności, podlega śmierci.
80. Dważ wiewartowie do sądzienia mężobogów wyznaczani, niewolno karać bez urzędu lub woli ludu.

Tablica X.

O przysiędze i obyczajach pogrzebowych.

81. Przysięga jest świętą i niedmienną.
82. W mieście nie palić zmarłych ni grzebać niewolno.
83. Żytek i smutek nad miarą nieporwała się.
84. Drewna na stos gotować niepotrzeba.
85. Wozny może być przytomny obżęści, ośmiu dniem śmierci i pogrzebu, a gdy igrzyska mają się obchodzić, nietylko ceremonii niżje pomocnika (accensus) i listowów.
86. Tęty tylko suknie z purpurą włożyć na umarłego wolno a dziewczęta tylko będące grającymi na piznarkach.
87. Twarzy drapać z zębami i kłyby wydawać kobiety nieboga.
88. Odciąć członki zmarłym aby je osobno pochować niewolno, chyba gdy umarł na wojnie lub za granicą.
89. Wamazać cięto zmarłych niewolników i piętnować nich niewolno.
90. Mięso rozlewać na zmarłych niewolno.

91. Niegodzi się zdobić pogrzebu girlandami i suchymi otłamanami.
92. Gdy zmarły zastużył na wieniec, wolno go chwalić na pogrzebie, wolno wtoryć na głowę czy w domu czy w czasie pogrzebu.
93. Gdy zasturiony umarł, spiewano pieśni przy odgłosie trąb.
94. (Kowal umarły) ze złotem niewolno, chyba gdy umarły używał nici do zębów złotej.
95. Jeden pogrzeb sprawić i jedno łóżce dać zmarłemu.
96. Grobowiec i stos, niebliżej być nie nad stop 30 od domu adnego.
97. Przedawienie o posiadanie grobu lub wezwia do niego miejsca mieć niebędzie.

Tablica XI.

Dodatk do pierwszych pięciu tablic.

98. Winięzre prawo od ludu ustanowione, emoi dawniejsze jemu przeciwne.
99. Patrycyusz z rodu plebejów ion wybiera niemoga.
100. O legacyach dóbr wolnych na rzecz duchownych.
101. Wostatki niebąd braci spadku bez testamentu a jeżeli same bez testamentu umierają, dobra ich należeć będą do towarzyszek.

Tablica XII.

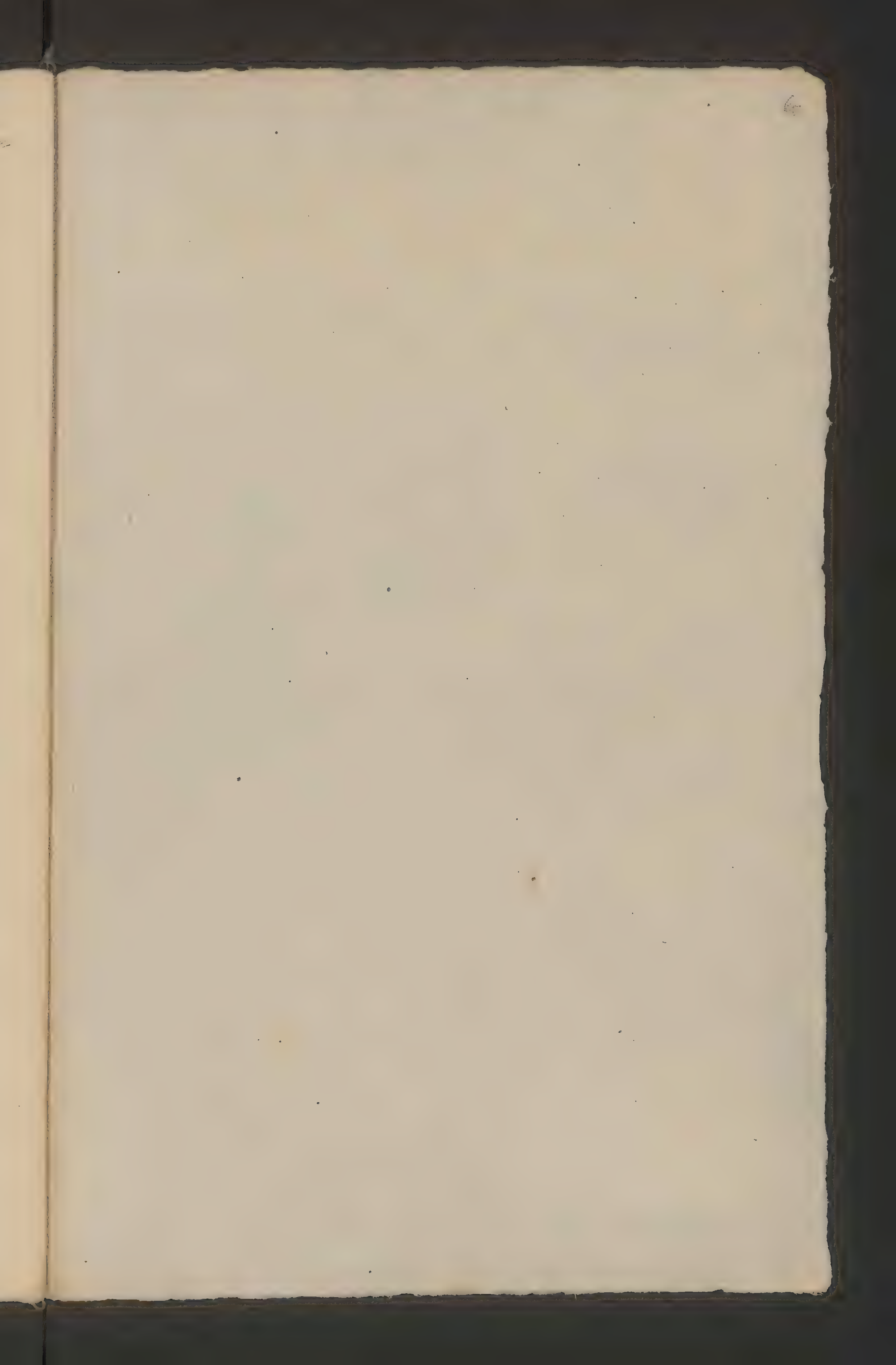
Obowiązki dodatki do pięciu ostatnich.

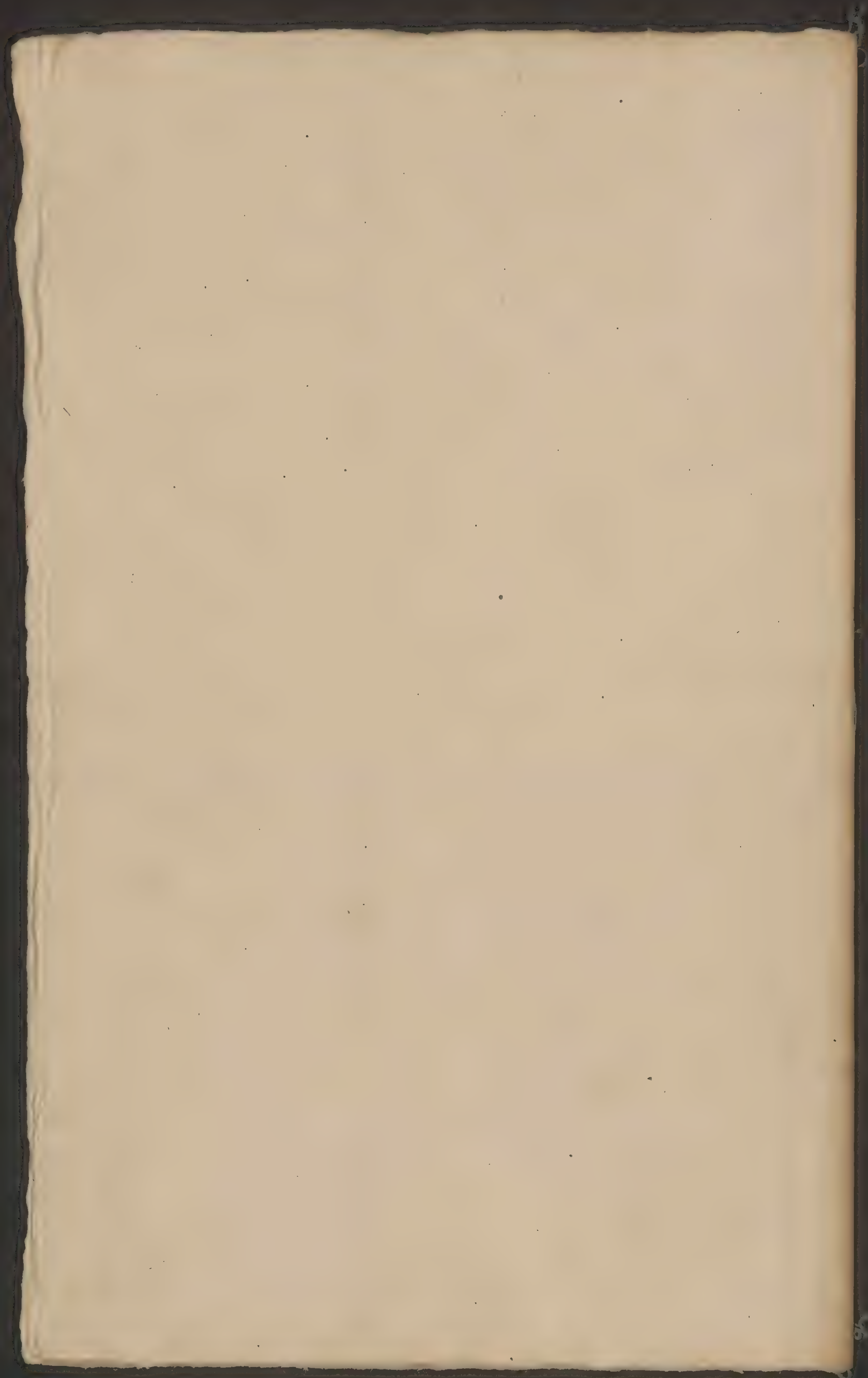
102. O zastawie.
103. Powołujący bogom wstawić w sporze, będący zastaw 20 jej wartości.

104. Jeśli kto wystąpił sobie posiadanie rzeczy,
o której wie że jest cudzą, pretor wezwie trzech
arbitrów dla rozstrzygnięcia tej sprawy i posiadacz
z tej wiary skazę na zapłaćeniu dwójtej wartości
przechodów.

105. Jeśli niewolnik za wiadomością pana po-
jętnie kradzież lub schodej krową, eważdź, pan
odda go na karę.

Pozatli

Poznański prawnik Rzymskiego.

§. 41.) Kuzide cywilne Prawo sióde użyte, jeżeli
jest pomocne i uspetne, opisuje wzajemne należności
i powinności współobywateli. A iako takone nalez-
ności i powinności bonwia się albo do osób tyfko bież-
nie, albo do mury, albo nakonici do spwkoio do-
pomnienia się ich i wżegnieniu; tak też prawo cy-
wilne wżecia się zwykto na trzy części, z których 1) opra-
wach osobistych, 2) o prawach rzeczowych. 3) o przy-
wodzie sądownym traktuje.

Cresc. 1.

o prawach osobistych.

42) Prawem osobistym: Jus personarum; podług
prawa Rzymskiego, konie by zbiór naturalności u ciał
świtych osobowości, uwzględnemu w pewnym stanie;
stan ten należę mu natura, lub piłane prawo.
W stanie rodzonym od przyrodzenia, uwzględ powin
nićmy osobowości raz podpisów, Drug raz współni
z innymi to jest potężnego książki krwi. -

Roxaria 1.

Вотавику увараным пвѣдѣніемъ.

43.) Ludzie w stanie przyroczonym przedzruko-
awczani, t.j. narodzeni lub narodzeni t.j. mężczy, mężczy-
xoi lub kobiety, petroleini lub metaleini, xdrini lub
chomni, przyroczeni wstanołi wixurawczy, lub marnotrawni: -

44.) Krew człowieka wychodzi niekiedy w krystalu row-
nownym, i w tym stanie zdrowia ix' można mieć nadzie-
ję, o jego życiu; prawo myślenia ma go za narodzinę / na
Jasakowicia / okazywanie życia, iako: ruch oddychania,
tętno białej, płaciz, okazywanie, tużnia narodzinie kiz w
śwódnym miejscu po powstaniu z dostatecznymi postu-
żkami / dowodami w tej mierze. —

45) Dzieci i strona międzynarodowa nie ma siły mówiącej. A
wzajemstwa w dobrodziejstwach prawa, i jednomyślne przy-
znaczenie skutków które je uważają, i takby już wyszła
na świat i dla tego przynależała mu wszystkie prawa ^{które} po-
biegi ma skoro się narodzi i żyje, i w kontekście wyrażonym.

46) Również różni pti, dani powoł do odmiennosci prerogatyw osobom posiadającym stacyje maziurych. Wyprawy nie bawiem stan Robiet iſt poſedniocy. Dotkli-
wosc na wysytko, ſtawie w ſitach, i tworzenie wyzwy-
ia, trokliwney) nad toby Opieki i troskawoſci prowadawcy,
tak w do wtamoki, iſn co do kar, lue mawianiem odpra-
wowania urzędów, Armiemii ſpraw po budownictwach, twia-

Quæritur etiam? Quæ actio ordinaria, extra-
ordinaria? — civilis, honoraria? — dire-
ctor, utilis? — Conceptus virginis, utero-
ginis? Civilis pretoria? — personalis,
realis? — Peremptoria, dictoria? — Re-
plicæ Duplicæ.

§. 44) Nie wiadomo, p. m. czy kto nie-
mowcy stracił wypręśd na świat bez kto-
regby, czy nie narodził; byleby wypręśd cały:
p. m. uniwersalny, w tym im narodził się
nie ma, czy nie narodził się, czyby nawet
odkrył, nie odkrył — Co jest monstrum
seu Prodigium? Co abortum? Co jest
p. m. abortus? —

5
To jednak dobrodziejstwo nie rozciąga się
do innych, tylko gdy ich interes stają
wony, i z interesem mającym się ro-
znieć, który także przyczyną nie wdzięcz-
ności, większą, najmniejszą, kłopotli-
wości, i innych może być roznieć -

46) Preus vopline napisane do obaveza pti
na rovine izdoveti. —

nie mógł, potrzebna jest pewna uwaga... 1) prawo
wzięcia zań które z prawem zarządzania mająt-
ku związku nie ma, iako to: w przyjmowaniu
wzrostu. Opiekę, powstaje się za małoletniego chyba że
inny pozbawiony prawizy.

48.) Inne są także prawa osób dotkniętych iako-
wa choroba na umyśle lub na ciele albo na obwi-
gu razem łaskami zaś są ludzkie pomieszanym zmy-
ślow i niedołężni; pierwsi albowiem nieprzytomni sobie
lub innym szkodzić mogący; powstaje się że nie będą-
cych w stanie w chwilach trwania choroby nie prze-
bi przedmiotem, i dla tego zwyczajem naznacza ku-
rator; drudzy w miarę niedołężności, lek w uszanowaniu
iako i w zarządzaniu majątkiem zastępuje na wiek-
szą lub mniejszą dobroć i Opiekę.

49.) Kierownictwo w wydatkach nie znać miedzy,
celu, i czasu, własności, iwa, niezaważnie trwoni,
powstaje się że zaledwie w każdym razie
gdy o prawa zarządzania wstąpić, i jest pyta-
nie. Jedyną wyrok urzędu, nie zaś publicznie mni-
manie czyni kierownictwem Obywatela, i aby onę-
szą przyjmujący nie był, naznacza kuratora.

50.) Chorym narzuca się, kromę choroby nie moc
lub wiecane kolektwo dopełniać obowiązku zycia na
dawała, która mianowicie powinna uważać, prawa
gdy związek matczyński również zamysła.

Rozdział II.

O ciotwicku uważanym w związku kromę innych.

51.) W związku kromę uważany ciotwick
jest krowym lub powinowatym.

Pokrewieństwem zowią się związki osób od wspólnego
pochodzących, przodka i kielichowick on jest płci, mę-
skiej czy żeńskiej. Powinowactwo ma imię, zawi-
zek matczyński iednego, i krowym matronka owa-
giego.

Ważnym związkiem pokrowych oznaczają się, pnie
stopnie /: gradus /: czyli odległością rodzaje do wrodzo-
nego: przez takowych stopni ma nazwę linii /: lineay.
Jeżeli linia wystawia wzajemny związek rodzających,
albo wrodzonych zowią się prosta, /: recta /:, i jest albo
góra /: ascendens /: albo dół /: descendens /:.
Jeżeli znawu wystawia nie już osób pochodzących z nie-

§ 48) Lyceum /: Luceum /: Terc. III. 5 /: narzy-
wa /: pascitur, /: mentis ad omnia
causas /:.

— tu uważają —

wzajemni bracia i siostry osób do których pochodzą-
my, to jest między nami, a naszymi stryjami, wujami,
i ciotkami rodowymi: przeto nie ma go między
bratem a siostrą, ani między polewanymi, którzy
chcąć wspólnego bratstwa bliźni, do niego beztre-
dowi nie pochodzą, —

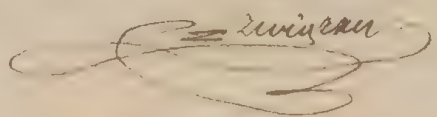
55.) Czysto prawo pisane dla publicznego dobra
osoby, ze obecnym względem siebie chce wiedzieć któ-
rych natura ~~prawnem~~ ^{prawnem} przyznaje. Niekiedy albo-
wim pokrewieństwa same prawo przyznaje, nie-
które prawo cywilne ^{tylko} inne, nakoniec zabudowa ra-
zem uznawają. —

56.) Pokrewieństwo naturalne powstaje prawem
pisane nie wsparte, wstępując się być razemie gdy
osoby od wspólnego pochodzą, bratstwa, lub w zwier-
zkości krwi najwzajemniej, tak że się nie ma
na to względy czy do jednego lub dwójga Rodzice-
łów wspólnie pochodzą, czy prawa obojga ptu męskiego
lub obojga ptu żeńskiego, czy z sobą, potężne, czy
nakoniec słabsze, czy z matczynstwa potwó-
nego prawem pisane, lub nie ~~z~~ zuzięzku
tęż prawem zabronionego albo nieupoważ-
nionego. —

57.) Pokrewieństwo od obojga prawa uznać się
to które z zuzięzku matczynskiego prawnie za-
wartego pochodzą. —

58.) Jest nakoniec pokrewieństwo tylko od pisane-
go prawa uznane, a to przyrodzonego bynajmniej
nie pochodzące, iako to: najprzód = 12 przez przypu-
sobienie zuzięzku, zachowuje ono między przypo-
sobionym a przypośobicielem, tudzież krewnemi
iego po nim. Je przez Amest i Bierzmowa-
nie nowe duchownem / cognatio spiritualis /
upoważnione przez Justyniana do Katolików roz-
ciągnięte. Protestanci go nie przyjęli. —

59.) Obrazem pokrewieństwa jest powinowactwo
/ affinitas / przez które razemie się zuzięzku krwi idne-
go matczynka z krewnemi drugiego matczynka. Jest
ono także naturalne tylko lub prawem pisane
upoważnione i przez rozpoznanie z matczynskiego.

zuzięzku

interdiktis ignis et aquae et deportatio, nadzwyczajnego stanu
trwało wreszcie w udobrodziestwach piątego prawa
lecia zachowywał te które ^{zawsze} przyrodzenie ~~same~~ zapewniało.
Kto nakoniec nie trwał w wolności i prerogatyw obywatel-
stwa, przechodził na promień, przypisując do innej
familii, i z Cyga familii poddawając. Obowiązek
podległości tymże ustawy, nadzwyczaj obywatelskiego stanu
w najmniejszym stopniu.

[illegible]

Rodriat W.

(3.) Wolność w Prawodawstwie cywilnem rozumiemy: przynależność
naturalną do cywilizacji tego, czego cywilizacja wypiera utrudnia lub
ustawą nie wybroniła; Od niej wypływa warunek świ
podziału na wolnych z umiarkowaniem i ingerencją i wyzwole-
niem i libertiniem. Wolnym z umiarkowaniem podług naszego prawa,
rozumie się ten, kto się urodził z matką wolną nawet jeśli
ciężko choruje gdy w ciężkiej chorobie. Wyzwolenia ma imię,
kto zostaje w niewoli od prawa upoważnionego pozbawionym
umiejętnym roztakiem.

64.) Niewolnia stał się niewolnym lub gdy go Pan dla kark-
twa lub choroby opuszczał, lub pod tym warunkiem nabyt aby
go usamowolnić. Tu gdy Niewolnik odkrył zamiar na od-
wieść się od Pana, lub warnie dla dobra publicznego po-
służył zastępcy. Tu gdy go Pan swobodny woli wyzwał.

(65.) Prawo wyzwolenia: jus manumittendi; siście
mówią, należało do Panów. Potrzeba jednak aby mający
wyzwolić nie był właścicielem, arodziny notowny, miał moż-
ność czynienia testamentu, gdy wyzwolenie czynione było
miało w testamenta, albo podług ustawy Ilustro Sentienca
przynajmniej dwadzieścia lat tkowionych i czci^{ści} wyzwoleni
wyzwolenym sposobem. Ktoż do urzędów wyzwolenia
powinni byli okazywać sądowi powody tej dobroci i innych
ustanowi postarac się. Wolno było wyzwalać niewolników mate-
rnie, a nawet dzieci i inne narodzie się mające, również
iako osoby nie^{prawnicze} wyzwolenia. Lecz nawzajem niego-
dowało się wyzwalać nie wolników cudzych i innych wrażliwych,

4 Prawo to postanowione w Augusta
r. 757. August tak iż polecił im, uważać
iż umniejszać ich twierdzą. Dziś każe im
wykonać onęgi ^{tytuł} wyrok, i złożyć
połowa. ^{tytuł} Wielebny tego prawa, i wyrok
o który, & o całości, i o ^{tytuł} całości, i o całości
Dowiedzieć się można —

Pro nie był wstawił optacenia atugow dawnoy xxiigzinych.

6) *Pana Laccia* byta obywateli w rymskich wol-

(68.) Wywołaniej przed nastaniem nowego w tej mierze

69. Pras. praenox pertronikae! Pras. pertronafus! Pras.

ig. to prawić ~~praca~~ wywołanie nawałnicy siewu lub

[illegible][illegible]

całemu pod warunkiem wywołania go w czasie napisania: utrwało się zaś albo dobrowolnie przez siebie, nie się przez siebie stwarzających, albo przymusowo z przyczyn prawem opisanych. —

70) Kto ma prawo do ołoby, obowiązany być wyzwolenia, względem Patrona swego do utrzymywania i podległości, a nie postawiony podlegać karom od Sędziego narzaczonym, lub nawet utracić daną sobie wolność. Z tego przyczynę rozprawy Patrona bez pozwolenia Protonotariusza w sprawie dobrego i jego imieniu szkodzącej ostatecznie lub kłopotu nie może; ubiegając powołaniem był z własnego dochodu utrzymania, czynić osobiste postęgi chociażby nie przynosił, odbywać dla samego Patrona i jego dzieci, roboty wszelkie do którejś z prac. Szpitalną lub przysięgą zobowiązał. Postrawia te uprawnienia w chorobie, lub skazaniu wyzwolenia, tudzież gdy Patron wykrył od ^{nich} ~~swego~~ kłócenia się lub gdyby przystąpił do dopełnienia ich niedostatecznie. -

2/1.) Na mocy prawa do własności Pateron ~~był~~ był prokurym
wyzwoleniu swym, lub jego dzieci wykupki lub jedno z
nich któremu ojciec wyzwoleniu niewolnika potcił lub
prawca Pateron zapisał.

C/2) Niewolniczo podległym woli cudzej stać w do orobę
ich i wstąpić, sowie się niewolę i serwitut. Prawom
nym wyznawali, że do praw Pana do niewolnika
nie przypisano przyrodzenia ius gentium u nich samego,
nie i rozporządzenia prawodawstwa państwa. Samo przyo-
brzenie podległo nich czyniło niewolnikiem gdy kto rościł
się z matki niewolnicy lub był zabrany na wojnie. Pra-
wodawstwo zaś państwa po zmieszczeniu uchwały Senatu
klasyfikujące, ieden tylko rodzaj niewoli upoważniało,
to jest ^{gdy} wolnie narodzona osoba lat dwudzielcia małego,
w ramach obywatela nabywcy i podzielenia się ceną
z przedwzajem przedać się dozwolita.

73.) Lubi niewolnicy prądny sprawa pana, nie byli
mieli na oboję to jest ludzi, pewne znaczenie w spotęgow-
siej cywilnej, mierzonych, i dnieka' we względną sprawę
sprawiedliwego nie byli porównani skutków z pokre-
wienstwa lub, powinowactwa wyptymizujących, właśnie nie
dobra kawaleria umowy i dny, niemi obawdzali, a
nawet zabójstw na niewolnika dokonane, karami było
sprawem komelinska rebiar-nis. -

2/4) Cui tytuł wstawy państwa nad niewolnikami,
dla wszystkich stan był ieden lub nie iednani w wystugach
powinno. Poddani bezczynni umia byli wolnością pań-

[illegible]

munione aris gentium: / Nie mieli też tej, zwyciężeni-
nej, wstępu nad ziemie i inni mieszkańcy, Raymu; mal-
żonstwa ich nie były wprawdzie imienia connubiorum,
wstąpienia ich nie miało skutków wstąpienia
Kwintalnego i t.p. —

O/P) Jak Obywatelstwo nymskie nabywało, ^{nie}porazę
urodzenie, przygrobienie, wywołanie, lub publiczne
przyjęcie; tak również utracę tego prawa śmierci natural-
nej lub cywilnej, przez wygnanie lub domyslną śmierć.
nie było, a. prawa przepiętnie przestępstwa utracę, onego
za sobą, przygrobienia. Nie samą więc nie przytom-
ność ani samo zamieszkanie czyniły Obywatelom lub tego
zamieszkałe porabiali, lecz obywateli zamieszkałe tego
pobytu lub wyprawdzenia było. Mężczyzna, który i tak
kobieta dla cudzoziemca dla granic, za niego i idzie ob-
ywatelstwa nie utracę, tak również nie nabywa go sobie
przebywania w kraju dla administracji handlowych, ura-
nych i t.p. Jeżeli przeto, obywatelstwo czyjeś przechodzi bez-
dawnie pytania, szukaj naley dowodów, któryby obywatel-
nie takowego zamieszkałe Okazywały. —

A domyslna śmierć, którą jest wygnanie, która
nie była potępieniem i śmiercią, a samą
nie potępieniem, przygrobieniem obywatela
w całym kraju.

Rozdział VI

O zaręczynach.

79) Zaręczynami zwiazek małżeński poprzedza zwy-
kły zaręczyn / Sponsalia / które nie są innem sa-
mym przyrzeczeniem zawarcia małżeństwa, przeto układy
poprzedzające między osobami, które w tym iaki pożytek
dla siebie utrzymują, mogą, lub dawnie ^{zawzięcia} ~~zawzięcia~~ na
samo zaręczyny nie stanowią, natury zaręczyn ale
konieczność zawołania obowiązuje narzeczonych potrzeba. —

Oni wyobrażenia podzielił, między tego prawa
Kanonickie Sponsalia de presentibus de futuro.

80) Zaręczyn, który mogą, wstępu, który 12 od przestępstwa
wymagalny lub zawieszający, zawarcie związku małżeńskiego
za, wolni. Do małżeństwa lat siedem koniżonych, byleby
przyrzeczenie do lat w których zawarcie małżeństwa
jest i tak, dozwolone, w dawnym przedsięwzięciu trwało. —

81) Powiadomienie / 579 / że do ważności zaręczyn
potrzebne jest wzajemne narzeczonych zawołanie; obni-
dy używane i takkolwiek on był, że tylko dowodem, że
narzeczony takowe zawołanie nastąpiło. Okazanie
onego może być na piśmie lub ustnie używane w
bramieniu wstąpienia, lub podług miejscowego zwyczaju.
Może być także okazane przez kogoś innego, i tak-
to wstąpieniem na palec przed ślubem obrączki, lub ofia-
rowaniem narzeczonych darów, które podług okoliczności

między

miejscu i czasie, danego słowa na dowód. Nieprzy-
tomnie Owo pobrał się, mający być bynajmniej do war-
stw tego aktu nieprzekraczając: może albożem być
dokonywany przez wyrażenie listy lub petnomenitow.
Lecz obala i ruszy, takowe niepowolenie dowiedzenie
przymusi, pomyłki lub oszukanie. Przymus udnawie
powinno być wielką ^{jak} ~~nie~~ np. obłą, dwyma i rusz.
Drogą, którą jest w stanie, prawny, to jest do tej chwili
wsoby która je sprawi jest upoważniona, nakazuje w ma-
wie o która, może i tak to jest w nakazie zawiadania
zawieszka. Pomyłka również powinna być w do istoty
rzeczy, jako to: co do wsoby, jej stanu, i myślenia
pomyłki i tak to: względem wieku, majątku itd. nieume-
wianie zamierzając chyba że zamierzając jej w ten u-
mowie położycie się za warunkiem wyrażenie. Tem bardziej
oszukanie czyżliwa zawieszka nieważnym, czy to on jest
w tenże istotny lub przypadkowy, i ani pomyłka strony
Drugiej ani która nieostrożności moc i tak, im nadziei. -

Narazem: niepodobny do wykonania
jest tenże zawieszka, prawna lub pomyłka
równa: A rozumie należy, że sporne-
liwa zawieszka?

(P3.) Umieszczenie ^u zawieszki umowy warunków i tak
jest podobny do wykonania i godziwy zawieszka lub ni-
szary skutki zamierzając, według tego i tak jest i także sprowadza-
ny lub i tak się spełnić. Jeśli zaś jest niepodobny do wyko-
nania lub niegodziwy czyżliwa nieostrożności. -

(P4.) Do utrwalenia zamierzając prawnie zawieszki stu-
życi zawieszka zamierzając, zawieszka, lub umówienie jej wzglę-
dem który w przypadku niedotrzymania danego słowa.
O przyszłości i także należy według prawników słusznych tym
pomyłkom i także które się umyślnie ^{danie} ~~nie~~ pomyłka i także.
Zawieszka i także i tak jest, zawieszka, powołanie nakazuje;
chyba gdy zawiadanie umowy i w ten, i także go nasto-
pić. który w przypadku zawiadania umowy, umówienie,
samem i także prawnem dowolone od tej tylko stro-
ny opiewa się, która do takowego zawiadania przez
oszukanie lub w ten data powód. -

(P5.) Skutkiem prawnie zawieszki zamierzając jest ob-
wiesza zawiadania matrymonia w umówionym lub przy-
zwolonym czasie. Nie jest on jednakże tak ścisły aby do
jego spełnienia przymusił moim zawiadaniem i także
i tak, przez to sprawnie mogą być wynagrodzone. Jeśli
prawnie zawiadanie przez zawiadanie zamierzając wynagrodzo-
ne nie jest: i tak jest upoważniony do nadania zam-
ierzając w do cywilny i skutków własności zawiadaniego
matrymonia tak względnie do samej zawieszki, i także

być i tak

ci, którzy ich narodziły, lub ichże narodzi-
cia miały.

86.) Kryzacja się zawierała 1° przez brzocho i udu-
żenie narodziły. 2° przez użycie ostateczności, czy
to przez obustronne oświadczenia czy przez zobowiązanie
chcąc. 3° przez ostateczność udużony, do skutku, przynajmniej.

Rozdział VII

O małżeństwie wogółem.

87.) Niewątpliwie rozporządzenia praw Ju-
styniana o małżeństwie, wzmiankowane pierwszy prze-
bież po krótkiej skróconej wzmiance w sprawie omawia-
wania i prerogatywach użyciowych osób w
ten związek wchodzących. Dawni rzymscy pra-
we wielu pisałi o obyczajach tego tak ważnego w rzy-
mie społecznym akcie, lecz Trybonian zastawił
w Pandektach Dawni rzymscy rękopisy: *l. l. ff. de rit. nup.*
małżeństwa opisał. Kapłaniem ten niedostatek wiadomo-
ściami wyprzedzonymi z Bractwa, *de ritu nup. c. p. cons.*
Kotlomana: *l. de vet. iur. nup.*; Thomasius: *l. de uni-*
de nup. l. p. *prac. d. iust. f.* Trzy były uroczyste zawarcia związku
małżeńskiego obyczaje. Pierwszy zwany *conferentia* i
przez Romulusa ustanowiony, w którym po ukoniecznieniu
chleba (do którego wchodził chleb żytni w prymotymie-
ckim i kłódko oddawano młodemu małżonkowi
nazwanemu w wyrazach pełnym utworzonych sposobem
którego był on samym kapłanem *Pontifex* i *Fla-*
mines zwany wtajemniczony, i tak się niektórym zda-
wało: lecz użyciali go w powstaniu uszytych obywa-
tele: zachował się między wspomnianymi kapłana-
mi nudy i duszy; ponieważ dla nich był Romulus. Skut-
kiem takim sprowadziło zawarcie małżeństwa było:
1° Małżeństwo rzymskie, w jaki oddawany przez młoda Bo-
gom familijnym. Dla tego to *Modestinus l. l. ff. de rit. nup.*
opisał ten związek małżeństwa, przetrzymiem się małżonkowi
z kobietą, użyciem i udużonych praw boskich i ludz-
kich. *Nuptiae sunt conjugatio maris ac feminae.*
Divini et humani iuris communicatio. 2° z tegoż
związku wyodrębione dwiema nazwami *patrii et materni*
wielkie wprawdzenie religijnych obyczajów posiadał
przynajmniej. Takim sposobem zastubione małżeństwa
są użyciem nazwiskiem *Parri* *Domus* *Matrisfamilis*
brada spadek

Przez rzymskie pismo rzymskie rzymskie
Tania o rzymskim rzymskim rzymskim
wzajemnym małżeńskim rzymskim, prawem
Dawni rzymscy rzymscy rzymscy rzymscy
Człowiekiem i rzymskim rzymskim rzymskim. Dawni
rzymscy rzymscy, luboby, rzymscy rzymscy
byli rzymscy, przysięga, lub rzymskim rzymskim
rzymskim, rzymskim rzymskim rzymskim rzymskim
rzymskim.

Encid. 161. v. 9/5.

Amid L. 14 = 103.

Toteż Obwód miastem matroniſtwa p^o przedawnie-
 niej per uſum. Zona poſtęży ſiwiaćchwa Aula Gelluſina
 /lib III e 2/ która w pnieuſy riku z męſem ſyſie, za po-
 ſroſtewiem Cyra lub Opickuna ani pnie ſy nowy niepny-
 tomie, nie była; ſtawiać ſy wleſmocie ongiowſzy. Toteż
 ſyſi ſona nie miła chci poddawia ſy wleſmocie ongiowſzy, ſtana-
 ta ſy przynajmnie^{nowy} ſy ſonem przepieć; takimi bowiem

Orange

sprowodem prorywatu ty przedawnienie, a róna ni brata
spadku po matce, lub nawraciem maza' ni brat' sy dóbr
pod imieniem poręgu. —

88.) Katónistawie podług Jusdykumy /: Communion
nuptial /: xowie ty prawem upowazniony między wymiemi
obywatelami zwiastek męskoznany skobita w ramiane
wydania na świat i wychowanie potomstwa. Wypada stać
ni do uwarunki matróstwa potrzeba i z uwarunkiem re-
sawolonia /: faworte pruto z przymusu, lub w porzeczaniu tmy-
siów, ^{niech wame} stanu xstowia i lat spsobnych do wydania
potomstwa, matróstwu pruto z rąpaniem lub męzay-
ona nie maziym lub ostonatka, a kobieta nie maziym
lat dwónatka, za prawne uwarunki byda' ni moze. Dni
niuwani iest hazi matróstwu z kilka kobietami lub
męskoznami w iednym orznie. He bek sawolonia Cy-
rowstkiego; ruzonni między Obywatelom a Cudzoziemcem
tem bardzy między wolnym a niewolnicem, lub między
osobami niewolniczym stanu saworte sluby nie maziym
miemia wstawnego matróstwu /: Nuptial, communion /: ale ty
xowi matrimonium Contubernium. —

89.) Uwarunki prawa Rzymskie matróstwu iako korinod-
ne, nieprzystojne, skobitnie, i iawotnie za mawim ostanca. —

90.) W matróstwu korinodne /: nuptial i iawotnie /: wstawnie
bliski krow ni i powinowaci. Prawo allowiem rymskie za-
kazalo zwiastek matróstkich w linii prstaj tak mi-
dy potnunami iaa powinowatomi do niekoniowmy lity-
by powolenie w linii potnomy /: z między krowi krowy wogla-
dem siebie miysca Rodzina i /: dociu katepauca iako to mi-
dy ^{wotki} katepauca a katepauca wotwiy linii mstacy i iawotnie,
między wujem a katepauca, stryjem a synowicem. Dre
między bratem a katepauca, tudziej przymysem
katepauca między bratowem a bratem mawotkim
tudziej między katepauca a katepauca katepauca. —

91.) Nieprzystojny matróstwu miaz imie zwiastek sona-
tora lub tyne. Senatorskiego z uwarunkiem lub podług stanu
osoby, obywatela skobita i iawotnie ostanca lub katepauca
na katepauca wstawnie /: katepauca skobita, przymysem katepauca
ba z mawotny, katepauca z katepauca. —

92.) Katónistawie katepauca /: nuptial nonid /: sawotnie /: katepauca
swianin z osoby w katepauca mawotnym, Opietum lub tyne
tygo z katepauca mawotnym przed obnawotnieniem ty katepauca
dom z katepauca oddanych. Uwarunkiem przymysem katepauca
skobita i iawotnie katepauca, katepauca i katepauca katepauca katepauca. —

93.) Kto przymysem tym rozporządzeniem katepauca mawotnym katepauca

wart, nie może być uwalnieniem przywilejów prawego mat-
~~rymonu~~ to jest: nie ma tej władzy nad dżiemi, i koma-
iata, pisane prawo napewnia, prawy zony nie jest wstępując.

Nota. Tak wazny w życiu obywatelskim owo, i jakim
jest wysoki w małżeńskie związki, godzien jest pilniej-
szego rozważenia. Nie dopuszczamy tego z wielkim
pożytkiem ian porównywania w tej mierze rozumu, de-
nia prawodawstwa Justyniana z drugiemu por-
wion francuskim. —

Obecna prawa rozstrząsać się w tym, że reformator i a-
koura, lecz rozspółne małżeńskie rozwołanie stanowi ist-
te małżeństwo, że do omaga uwalnieniu rozwołanie jest
Ogłoszenie potrzebne. Lecz w prawie Rzymskim potrze-
ba ta wypływa z władzy Ogłoszenia czyli iak by mówić
zwyczaj i prawa iani ma Ogłoszenia do dżiemi, iak do pocy
własności. Prawa tego niedzieli matka, ian bawiają
krowci. W prawie francuskim wyobrażenie tej władzy
jest inne zupełnie. Prawodawca francuski nie do tego
przyznał ian Ogłoszenia, ian iak nie przesądzić dżiemi
uwagać się powinne do własności, lecz że ^{własność} ma Ogłoszenia
dżiemi miłoś i regulować uwaga, byd przekonany i
rozprawy iak: gdy dobro młodych pokoleń powierzyć
kom Ogłoszeniu, i do tego więcej na ich przywiązaniu i
rozkładku niż powołanie polega. —

Donaga władzy Ogłoszenia w przyzwoleniu na wybór
małżonka w rzymskim prawie nauisza się tylko do dżiemi
prawnych; ustanowienie to ma swa karadę w tymże pi-
wisku: że dżiemi /prawne/ jest własność Ogłoszenia. Pon-
war' bowiem władza Ogłoszenia podług ducha tego prawa
jest skutkiem prawnego małżeństwa; dżiemi nieprawne
oncy niepodlegało. Prawodawca francuski rozstrząsa
władza Ogłoszenia iakim ian przewidzieli, na przywiązaniu
i rozkładku Ogłoszeniem, rozstrząsa ian nawet do dżiemi niepraw-
nych byleby były uanone. —

Obecna prawa dżiemi rozstrząsać się z sobą waznym
przekazem z ^{bliskiego} ~~bliskiego~~ pokrewieństwa lub powinowactwa po-
chodzących, obecna woinny miaz okyści, uwalnieniu,
obecna w przyzwoleniu ian tego uwalnieniu obywatela wy-
maga, ^{dobro} ~~dobro~~ powołanie nie przesądzić dżiemi, ian ian
chmota nadowu przyzwolenia na rozwole tego rozwole w
stopniu bliskim np. Wicia lub Strycia i ian ian lub ty-
nowicz: obecna z roiny dżiemi adnoszą uwalnieniu wyram-
cać — — — — —

Lecz iak prawo rzymskie umilkła, francuskie prawo dżiemi
ponowu ian ian ian, wymagać się powołanie Obrazem nadu-
tome ian ian ^{skaza} ~~skaza~~ ian. Obraz dy to ian następnicę i

1. Dnia 11. lypca 11. -

Wzajemny obchódni się powinni w przytomności cywilnego urzędnika okręgu w którym mieszkają ieden z matronkami.

Urząd ten jest świadkiem wzajemnego zobowiązania się i do w imieniu prawa przysięga.

Jeżeli zobowiązanie się odbyło się powinno w domu matronym.

Dwie wypowiedzi w przemówieniu dwóch tygodni ogłoszenia powinny. Przybiciu się one na domu matronym okręgu zamieszkania matronki.

Jeżeli ieden z matronkami nie stawi się nad rzeczą braki w okręgu zamieszkania: wypowiedzi ogłoszenia być powinny w miejscu zamieszkania dawniejszego.

Jeżeli wchodzący w zakres matronki zostają pod obcą władzą: wypowiedzi ogłoszenia być w miejscu zamieszkania osób pod których władzą zostają.

Jeżeli żadne przemówienie się nie zachodzi: urzędnik stanu cywilnego w domu matronym w przytomności dwóch świadków przemówi słownem aktus przysięgiy tożsame obywateli i następnie rzeczą ~~akt~~ tytułu: O matronstwie, o obywatelnych prawach i powinnościach matronki. Potem następnie wyrażne stwierdzenie słowne a urzędnik ogłasza imieniem prawa rzeczą potężone, i spisać akt matronstwa.

Rozdział VIII

Owzajemnych prawach i powinnościach matronki.

94) Prawa i powinności matronki w s. albo wspólne obywateli, albo każdemu właściwe. Pierwsze ~~to~~ drugie tyrać się osób lub majątków.

95) Prawa i powinności obywateli matronki wspólne, wypływać z celu tego związku i przynależenia nawzajem matronstwu wiary, moralności, obowiązków się do wspólnego postępowania i uspiwania się.

96) Prawem samemu mężowi właściwem trytemu zachowania domowej gospodarki i porządku pochodzącem, i jest władza matronki /: pokłos matronki /: upowiadania mu przysięgiy ze strony swojej podległości w składaniu nań obowiązku ulegania woli matronki, zawierania go i pomagania w zażyciach gospodarskich. Ustalenie to, ma iedenak swoje wyjątki. Powinności, jest który towarzyszyć mężowi zamieszkanie odmienniającemu; iedliż starożnanym nie był na wygnanie. Pomoc w pracy tak co do wyżywienia i wychowania dzieci, iako też w robotach gospodarskich do wzajemnego utrzymywania się potrzebny jest równie obowiązkiem żony; co może i może pomóc wy-
= pomagać

Розація X.
Свойствами.

100.) Inne jest przypuszczenie i nazwisko porażki danczowskiej przy Ocyra, lub Krwawych Ocywstkich w linii górnej, czy to Ocyra sam wyprowadził winę, czy Kuznierz zamieszkały Dobremi wyroczynami. Chybażby była usamowolniona; inne nazwisko porażki danczowej przy Matky lub nawet nie brzożego w zwyczajach porównaniowa lub powinowactwa który przy uzgodni na Matke, winę ich wyprowadzi! p. eneryk zwiaz. praw- nicy mymmy porażkom ocywstkim / dos profektibia / drug: mauiorytym / adambitia: / —

101.) Wtenciu ponęga kile mówisz, nie jest twierdzą, po-
winnosci, małżeńskie lub wyprawa cię, czyli tu don't
gólnie nie robisz, że. Dacie słowa. Jednaki tu ow-
by które ma tam ucieka ^{na} sprawiedliwi oń i dobro postu-
piti, idęym za mat' kocham dać, postęgi tu obowiązane.
Przed ukrętkiem innem obowiązany jest wyprawa cię, czyli
córka nieustanowionem i prawem, równie pręgi, czyli
a w przypadku cię Amien lub ubóstwa, bądź i pręgi
z linii męskiej. matka do wyprawa cię, czyli postęgi pro-
wiedniczego prawidła pręgi, czyli byda niepowinno, chyba
s pręgi, czyli pręgi, czyli i pręgi, czyli opisanych, iako to gdy ojciec
jest w miedostatek, a córka chęgi, czyli pręgi, czyli byda nie może.
lub gdy wyprawa cię, czyli chęgi, czyli a matka jest katek,

Bracia także i siostry moi, obowiązki danią powo-
gu siostrze podany i nieduży ogół, przenieśliśmy na
tego obowiązku względem siostry przypisany. Prawo daw-
stwo rymskie wkradając się na krewnych obowiązku wypowia-
dania, miało na uwadze ułatwienie bratku dla kobiety
wychodzącej za mąż, upatroszenia przypisanych stanów, i wygo-
dnienia rozporządzenia potrzeb domowych, wypada zatem:
1te że należy się powoływać chętnie przyznaniu onego nie było.
2te że ta należy się bynajmniej z zawiązaniem matki-
skiego kumieństwa nie ustaje. 3te że kumieństwo obowią-
zani są dać powołaniu powoływać córce, która go bez własnej
woli utraciła. 4te że ojciec któremu narodziła się córka
siostra, córki ^{poruczone} powołanie było, po prostu wypowiadając
to jest niewymienianiem z jakich okoliczności to uczynił,
wypowiadając ją z dobrowolnych. 5te że córce lub krewnym
wzajem z siebie majątki, mił do dania powoływać przyzwo-
ny być nie może. Ustaje obowiązek wypowiadania po en-
cjemii się wypraciem lub domysłem ze strony córki, która refle-
ksując się będzie niegodną Ojcowstwu przyznaniem, idąc za
mierzonym podległym stanem, pomimo woli Ojcowstwu, płacąc
złoty obydwóm stanom imienia, okracając się niewdzięczną, za-
stawić kumieństwa, lub co najmniej popędzając, za co w przyszłości
czemś ukarany być by mógł. —

102) Wyplata potazu nalezij. Lemu, cayin iſt obowiazkiem
torzy wyplatki na potrzeby domowe, to iſt matkonowi lub
iego pednomoimowi, iſli ſtożenne do prowadzenia nappo
matkonca pod uſadę Cyra lub dżinda, xytai, wyptatamalej kiewi.

103) Daje w potazgi bydr mwa uszytko, kępkolwiek do po-
tazeb gospodarskich qdxi ſi uſy' acatem summy lub nlezy, poic-
dyne, wlotnoſi domyſlowe lub umyſlowe, np. protenye mawone,
prawo ſpadeku, pobierania przychodow itp. dobra wtasne lub au-
dxe to iſt co do pożytku i proſtogo posiadania bez wtasni-
stwa lub prawa komercyjowania. Dobra kupione wtasni-
stwem dżindane, lub dobra dżindane wtasnielstwem mawonem.

104) Iſli pwiſynura mwa dxi ſi w potazgi, wolno iſt do-
iżemu wzyci' onę bez wzaczenia ceny /: dos inekimaka /: lub
dxi po uemieniu /: dos ekimate dxi /: Wſtadnim przypadeku re-
bromenia umowy, lub podobienstwa bliſkiego do prawdy, ludzi
nalezij, kę wzaczenia ceny ^{uſygnie} ~~uſygnie~~ byto w myſli oddania
mwa na xawſke wyſpob ^{aliſt auſy} ~~ekimate~~, kę tytu dla mienia praw
sondu iſt uſzkodzony bydr. Gdy oſim i pwiſynia dżindani
ſi, nie mozna: qdxi ſi domniemywa: ſe uemienie potazgi
uſygnie byto w myſli oddania qd wyſpob aliſt auſy —

105) Wymiar wielkoſi potazu nalezij, id umowy lub
rozporządzenia prowadzonego i uſwian potazgi iſt pewny
/: dos certa: /: Do wyptaty, gdy umowa lub praw ni uſygnie
iego wielkoſi nle ſtanowi, potazgi kwi ſi mē puiſym /: dos in-
certa: /: Do wyptaty potazu niepewnego i umowy mawon-
ka, qdby mawo przyrekaſa przyrekaſtwa bydr mwa, ob-
cy zai uualoria ſi od przyrezenia wyptaniem mawon-
twa, iſli. Oznaczeniu iſli potazu niepewnego i prawu lub
przyrezenia Cywiliſkiego ſtawu ſi pwiſino mawon-
kowi, który dobra dopedni obowiazku kwi, iſli na ſtaw
zamożnoſci oſoby, która wyptatkem przyrekaſa, lub pwa
don iſt obowiazana, na ſtaw mawonka i uſygnie w oka-
liſy przyſty uſygnie mwa dxi.

106) Wyptaceni potazu następie mwa pwa ſubſtynacii
i uawianiem domyſlen: ſi xwiżga dozonanym dxi,
lub pwaſubſtynacii. Poſtanowieniu xai onę mwa mwa mwa-
ka cay w teſtamentu w ſpob pwiſynia teſtamentowego
xypu, cay w xypu donauyngm, cay nato nie pwa poſte
przyrezenia lub wzaczenia —

107) Przyrezeniu wyptaty potazu, pwiſty dawny pwa
wa pwiſno byto bydr uſygnie i publiſne Wyptatkiſy,
formuły ^{przyrezenia} ~~przyrezenia~~ wymienia iſli, a przyrezenia onę przy-
mawoſy. — Chiti. Dos Camphite iſt.

Talenta quindien. Camph. acipuo. Toront. And. V. 4. 167.
Opxa ten noſit mawonka dxi dxi. lub xnow mawonka
lub ktokolwiek inny przyrezenia potazgi formuły pwiſynia
xypuſtwa ſi wyptatkiſy o iſliſtawonę adierat od pwa.

Makowie

Zuróci iest obowiazany. Na mocy tegoż prawa ma
należyci do niego doproszenie się ożycia, paragonu, w którychby
kolwiek zawyżowała się rekta. Gdyby więc mąż lub ktoś inny
który imieniem jego paragaj przysięgł, gruntu paragonu przedał;
przedając iest mąż winny temu. Dławić się po rozważeniu si zura-
ku matrinistycznego żona lub jej de wicem, w czasie ożycia trwa-
nia tam matrinistycznego. Dobra przedanie odrywanie od kęskut-
wisk bez powrotu ceny iest upowazniony. Są iestnawne par-
gadki w których ^{przez} ~~przez~~ uoglad słuszności trawura czy moli
nabywa mocy niewolniczej a te są: 1) jeżeli żona w ta-
kowiej paradaj paragaj nie pomiesza, iestli np. prinnia, are wogto
były, na kuzno. Dobra wogtoż obicunigz dżurys, lub iestli
dobra paragonu po tinnieru żony spade maia, na męza itp.

110.) Co si tyżas kummi i wstano i danyh w paragu / po o-
cinu u spowob przedaj / 28. 104. / iadickolusa one sa, nuch-
me czy mienichom. Staw si zupnny i nie kuznawny wla-
dnosci męza, wogtoż, iestli wogtoż męza mienichom po-
wosci męza nie bydy w stanie, wogtoż domiem żona do doli
ktorych si męza powozat trawania matrinistycznego dżurys pow-
był, po iego zenu anu powozat.

Rozdział XII.

O zuróci paragu.

111.) Po rozważeniu si matrinistycznego zurażku po tinnieru ied
żony z matrinistycznym lub zaważ, paragaj wraia do kory lub icy
Dziadziow: iestli iestko powo ożycia trawania zurażku powo-
cony nie byt, lub iestli na mocy prawa albo umowy powo-
stały matrinistyczny nie zatrzymuje go u siebie, albo nawa-
nu żony z paragonu prawem opuszcza, go nie utrnia. Są
paragadki w których nawet w czasie trawania matrinistycznego
zurażku żona męza ud męza lub kogo innego doprosi
si zurażku paragu: 1) gdy iest obawa że go męz utrnia,
a utoni lub zaci. 2) gdy żona iest w obowiazku utrnia-
mywania ulogów, rodziców, lub braci. 3) gdy iest wnie-
sienie paragu / 101 / ożycionu byt męz, iestli
112.) męz skazany byt na wygnanie, matrinistka wroco-
ny sobie paragaj maia, nie pozostawia prawu zurażku
nie nim dowolnie, lub dżurys up widynie dla ^{tem} ~~tem~~
pewniemu lub zpuricem i dla upedzenia potrub do-
mowych. Prawo ktorego żony damagajniowa si zura-
tu paragu wacy podług prawa zymniwego męza, iest dwo-
iaki: 1) uindictio. 2) actio calupulatio; drugi len prawu oży-
mał narazko twa, chonit mienichomnie paragonu iest po-
ragu obradem zurażku promissio dolis per stipulationem
/ 28. 107. /

107.) czyż nie było, miało to sobie własne i nie dawa-
iury, nie było dobra, mianem obywateli domyślne typy
też, zastrzeżenia iego prototypy, ale nawet uwarunki jest
za uwarunkiem uprzywilejowania, to jest pierwsze przedmiotem
majątku do tegoż i dobi prawo. —

112.) Gdy jest pytanie komu prawo urońcy bycia ma, od-
różnić należy prawo wniesione przez obywateli, matkę, krewnych
z linii żeńskiej, lub przez samego matkę, od prawa
wniesione przez Ojca lub krewnych z linii męskiej § 107.
Jeżeli obywateli wyznaczają uwarunki sobie uwarunkiem uro-
ńcy prawa na przypadek zaważenia matki i żeńskiego
krewnych, odwołanie się należy do mimo spóźnienia
sądownego. Jeżeli zaś nie zachowują tej ostrożności, lub jeśli
są one z własnego matki, którzy wniesli, ona sama ma
prawo dopomnieć się do tego. Jeśli pod władzą ogólną
nie zostaną albo Ojciec i jego imieniem do którego władza
ta należy. W przypadku śmierci żony wstępuje to prawo
iż dźwice, po śmierci żony ustawy która, prawo
tego rodzica z żony oddaje się na matkę. Prawo przez Ojca
lub krewnych z linii męskiej dany, gdy ożwiolenie w
umowie przedlubny nie wspomnieli, po zaważeniu się zwa-
ża matkę i żeńską, Ojca lub krewnych, jeżeli żona
władzy ogólną, podlega, samą zaś żona jeśli jest uro-
moważeniem, to przypadku śmierci żony urońcy bycia
powinno być następującym, a w niedostatku następuje Ojciec. —

113.) Zaważenie prawa jest obowiazaniem matki, lub te-
ż który imieniem syna, podług braku jego władzy po-
sady przysięd, powołaniem który za cetero urońcy doli w-
krym. tudzież iego dźwice, nakoniec własną publi-
nego, po umieraniu przedają dobi osoby, która do zawa-
żenia była obowiazana. —

114.) Powołanie do zaważenia oddaje ^{to} urońcy prawo
wz. gdy bez ożwiolenia lub po ożwioleniu w myśli zaważenia
ożwiolenia dany był. ^{Dr. np. urońcy przybytki np.}
^{useny,} ~~temper~~ dawa podmiot na piśmie. ^{Qui} dochody przed
zawołaniem i po zaważeniu się matki i żeńskiego krewnych zebra-
nie. ^{4^{te}} procenta od kwoty dochodów od chwili ożwiolenia
iż do zaważenia. —

115.) Jeżeli prawo bycia wniesione bez ożwiolenia lub nawet
po ożwioleniu, ten także w myśli zaważenia iego urońcy;
powołanie do zaważenia odpowiada za zaważenie, przeto chęć lub
wzrost urońcy i matka imiennie, oraz przez zaważenie bawie tego
stanu iaku o urońcy dobi mianem, tak za zawa-
żenie, i wielką wziętych odpowiada gdy żona lub iego
dźwice po zaważeniu się matki i żeńskiego krewnych z przy-

zawołaniem

Maize: Bu 12000.

11.) Po przyrzeczeniu zwrotu posagu według miar na-

117.) Po przypisaniu zwrotu pasażu włączyć mić na
ceży na różne rodzaje wydatków przez małżonka
na dobra pasażowe wyłożonych. Wydatki na porzadka-
nie dochodów wstępnego roku trwania.

w prostej, pólwał ciżnygo. (Naprawadawni tygo prawa przypis-
 sue Hincel. Aut. Rom. p 143 1). ukawm Alexandra hewna
 w Ktoży, Paweł miał wyrozu. Rom licet occidere liberos
 ad. Licbat. „Při Jako wtaniewel owby, dxuicizna, miał

[illegible]

120.) Nabytkiem obywateli: Paulium castrense:
zowie Justynian, wszelka własność przez syna podarowana mu-
by wydzierawcy nabytku, lub od krótkolurkich bydzi, wyjchodzą-
zoner do wydzierawcy darowawcy. Własności królowy synu ru-
pełnym ieft panem, nieust pro nowym zawymawcy powinno, lub
wydzierawcy ze szczyty. Przygotowanie nie, ieft wymawimicy
nie odczynnicy. Jelli pełnotelnim nie ieft, czynnicy ieft
dach w którym powinno kurator zawymawcy ieft potrzebny
bycie powinno do podania, lub nauczyciela nie obowin
kurator. W przypadku śmierci syna, którego własność
podlega zawymawcy, podanie zawymawcy prawa, przynależnego
nabytku bycie, Justynian zawymawcy prawa nie dziedzic-
own przynależnego.

122.) Immy rodzący i dzieciom w łasności ofiarowa-
noy przez Cyja, lub Krąg imięcy, byłoby przez względ

Nyctonyx rabythion hacturali: Christ. Skam
D. Historia. Sur. civ: de p. oculis. Leps. 1770.
Galvan De usu. 2. 7. Hyotfred de tyd. And.
Teod. de bon matrem. et de bonis quib. filii.

na ojca dziecka nie wchodzić, do publicznej sprawy,
można by tym czasem narwać; nabytkiem bywało ty-
nowskiem /: Peculium profectuum /: w nabytku tym wola-
niec / two / Prawo zupełnego posiadania należy do Ojca,
tylko zaś, ile to zgodna być zwykło ojcowi, sprawować tylko
obowiązek zarządzającego. Odróżnia go od inna prawem
zupełnem, jeśli ma go Ojciec przed usamowolnieniem nie de-
brał, lub jeśli dobra bywańskie wzbiorowi podległy. —
[23.] Nakonec własności nabytej przez dziecko przypad-
kiem rep. testamentowym zapisem, darowizną pr. oboj-
obym, własnym przemysłem i szkarami, przez związek mał-
żeńcki, lub zapis matki, i inny krwiny, darowizną nowo-
nabytkiem nadzwyczajnego /: Peculium adventitium /
W tym mianu bycia przez prawną zarządztwa, mianem
ogólnie, ma nadto prawo pobierania przychodów do
Śmierci. Oni też obowiązany do darowania własności, z onego
czasu. Ten narządzeniem ma powinności utrzymywania
dziecka, którego własności posiada, kosztów wydatków
na nauki, i wyposzczenia, ma powinności opylenia / przy-
warciły na polepszenie gruntu nakładów, opłacania po-
datków, porównania kontów prawnych. Pr. usamowol-
nienia zatrzymuje Ojciec (dawny mianem, bycia w ka-
kim przypadku ożegad być może mianem dzieckiem,
własnością zupełną) Podległ prawnie porównanego,
mianem pobierania przychodów z własności, który dym
przez ten akt był właścicielem. w następstwie wyprzed-
ownego dobrodziejstwa. Co się bywa prawnie zarządztwa,
mianem ono bycia dziecka tym mianem lata zupełne, i m-
ianem iuż tak do opylenia / opylenia / iuż dzieckiem
władze bez pełnomocnictwa synowskiego bycia
za tego przyzwoleniem, iak do prawnie alienacji. gdy tego
potrzeba, lub spodziewany przytek wybiega. bycia za-
mierzającego takowym nabytkiem, Chyba alienować prawnie
onego czasu, nie potrzebnie konieczne zarządztwa iuż
chud przynależny bycia nie może, do zarządztwa inwentar-
na, ten tylko do krótkiego i prostego czasu, ani do zarządztwa
przypięgo, lub zdania rachunku. Takie jest ogólnie m-
ianem natura nabytej nadzwyczajnego; wyprawy się
iudnacie może, że pełnomocnictwa / Prawo zarządztwa
i pobierania przychodów nie do bycia iuż po prostu, ten
do dziecka właściwi będą. Przypadek takowy ma mianem
ten: Ten gdy dziecko umyślnie był zapis, pod wa-
runkiem aby prawnie zarządztwa, i pobierania przychodów
władze do niego, lub gdy opylenia takowy zapis
narządztwa do sprawowania dobre / opylenia / obojnego
kierownika. Ten. gdy bycia prawnie takowy wyprawy
lub domyślnie iuż matka. Ten. gdy dziecko nabyto
własnością po mianem woli bywańskie. At gdy własność
dziecka jest darowizną prawnego lub inny matki.

56. gdy dzieci nabyto własnoś' idąc do spadku poro-
dzonego bracia wespół z ojcem. O to gdy dzieci ma to-
bi przypadła własnoś' matki, bez prawa do roszczenia
dług. (Jeżeli nie ma pewności jaki jest nabycie dzieci-
nie: ojcowsko- synowski czy nadzwyczajny; wtedy z
domniemania uważa się być nabyciem nadzwyczajnym)
/ w. Hoff. p. 451. T. I. /

Rozdział XIV.

O nabyciu władzy Ojcow/Kiej.

125.) Władza która prawo cywilne ojca wyłącza-
niec Matki nad dolnem przyrodzonym, nabycia się za-
warciem nadzinstkię zawiązuje, uprawnieniem i
przepisaniem. —

126.) Uprawnienie / Legitimatio: Konstatywna Ce-
sarjkiem zaprowadzone, przez którą dzieci nieprawo-
dzone z kobietą nie będącą z kimś innym w związku
matczym, ani w związku krwi, przechodzą pod
władzę Ojca, jest Aktem prawnym nowa którą dze-
cie nieprawo- odzga prawa prawnego. Aby mogło mieć
swój skutek, potrzeba jest wyznaczenia lub domniemania
małżeństwa uprawnienia, ludzkiego zachowania
tych z ich urodzonym prawami przysługujących. Tęż tak
urodzonym jest: zastąpienie się skutkiem którego by-
ty uprawnienie / Legitimatio per subsequens matrimonium
rozumieć: że Konstatywna wielkiego i ta prerogatywa
niezależna. że do dzieci cudzoziemnych lub koczowniczych,
a nawet z kobietą iawnie rozpustną uprawnionych,
lecz tylko do dzieci które urodzonym naturalnem
małżeństwem. Uprawnienie per derogationem, sągand, zmian
Legitimatio per subsequens matrimonium: / On-
rowni tego zawiązuje i domniemanie małżeństwa onajęzkiem na-
im przed samym rogiem jednego z matczym, okazuje
umowę przedślubną, data, onaj wstąpienia. Gdy urodzy-
łowi per. Teudoryjusz zaprowadzone, należy na nim: gdy oj-
cie ma prawnego typa / polina w porcie Dekuryonów, lub
cośne kawa z jednego z tych urzędów wyda / Legitima-
tio per oblationem curie: / Tęż y ostatnia która wy-
łącza jest per. Instytucja, w której się byci rozumi, gdy
prawnicy na prośbę Ojca, dzieci prawnym małżeństwem i
prawytem małżeństwem się uprawnienia, obrotym /
do prawa uznania / per rescriptum principis: / Skutek upra-
wnienia jest ten że dzieci przechodzą pod władzę Ojcow/Kiej
dotyczy tych wypadków, przegrat. któreby mu bez tego braku
stwierdzi, gdyż się urodziło prawem, jeżeli między nim a
dzieckiem prawnie urodzonym wzajemnie odpowiedzialne
prawa / ^{nota} nie są one uprawnione dzieci idąc do spadku,
i rodnym prawem z dzieckiem prawnym, lecz tylko do upra-
wnienia per. następne małżeństwo, że gdy na prośbę Ojca /
uprawnienia prawnicy. Co nie ma to zawiązuje, Uprawnienie per
Oblationem curie od prawnym się uznaniem, lub rescriptum
rozdzielnym iawnym nie są one.

[illegible]

7
Dlategoż i tak ma miejsce wtenczas, gdy Dyui lub Matka
albo obci razem aktem urodzonym nie wchodzi w ma-
żniński związek lub po jego zawarciu i uznaniu. Dzieci
naturalnie uprawnione równie i tak w prawie rzymskim na-
leżą do rodzicielskiego opieki wspólnej; natural-
nie ^{uznane} także tytuł wtenczas gdy niema dzieci prawnych.

Artykuł II Przygotowanie uwalniai małżonka uwalnia-
jącego podług powołanego powyższego wprowadzenia umi-
nionego prawa przysięgi na obiedni strony, równie byci po-
winny przysięgi. Wprowa i powołania w stosunku dla przysięgi
sobie i drugiemu, prawo do opieki dla przygotowanego; te są
dwa wielkie korzyści, ^{z razem} ~~zrazem~~ dwa główne cele, które
prawdą stanowią ~~stwierdzenie~~ o przygotowaniu
miej winien zawiadzić na uwadze. Rozstrzygniemy i poro-
wnujemy w porównaniu prawa francuskiego i rzymskiego
przygotowania i opieki dobroczynny.

Widzimy, że doleżni obywateli dobrodziejny i mianowicie
należy doświadczenia kłopotliwym, przysięgi przygotowania
obci, któryby mu byta pomocą i powołania w takich po-
derżkach, a po zgoni doświadczenia mianowicie. Jest war-
ne przedsięwzięcie, dobrodziejstwo dla wielkiej, zastępcy
na ~~stwierdzenie~~ ^{rozstrzygnięcie} prawo zabraniające tego aktu przed
wzrostem rokiem ciężkich karani i doświadczenia, dacie
mu doryć czasu do namysłu, bez porzucenia ~~stwierdzenia~~
i przygotowania do siebie mianowicie byci przygotowa-
nym, a drugiemu przysięgi obowiązek pielęgnowania przy-
gotowania i tego w stabilności podlega wieku, karmie-
nie i utrzymywanie w przypadku ubóstwa, wymaga
wieku i dokładnej wiedzy karmienia. Wyższy jest
okoliczności oczenia życia przygotowania i towaru
prawa francuskie, i w żadnym przypadku przygotowa-
nia przed pełnoletnością mianowicie nie może. Ina-
czej jest, i takimi widzieli w prawie rzymskim, któ-
re mianowicie w ten sposób na celu utrzymywania imie-
nia rodziny i na zapewnienie pomocy w starości, przy-
gotowania i towaru przygotowania, dozwala
przygotować mianowicie przed określonym rokiem,
byłoby razem i tak ogólnie nastąpiło. Rozporo-
dzenie to, nie odpowiada przygotowania celowi. Przy-
gotowanie przygotowania. Do tego porzucenia potrzeba przygotowa-
nia, na którym może nigdy nie zawodzić, a przygotowa-
nie i przygotowania do swojej rodziny i dzieci którego,
skłonić i przychylić do siebie i tak mianowicie
nie jest doryć pomocy i wsparcia.

W prawie rzymskim przygotowanie przechodzi
do obci rodziny, argum. wszelkie przygotowania i rodziny

Proxiat XV

Capitulum w którym wtadza cyrowiska iusticie.

128) Ustawa wtadza cyrowiska iusticie górną lub iustę potomek umiera, naturalnie albo cywilnie: rtem tylko odrośnięciem ze tmei. Działalność wtadza to wyłączenie umułow mimitary, ale ię tylko jedna na cyra. Pate. honori cywilny. Konary ię ta wtadza, gdy przedk lub potomek wtadza stan utrać i o bywatelstwo racem, albo tylko stan obywatelstwa. In. ustaci wtadza cyrowiska iusticie ię podlegają, o niego górną (dubo Dymy. Halik. utraymuni (11. p. 96) ze iusticia górną odia. dzy ty mimitaria; wiadomo iudak z Ulpiana /: Frag. 1. 5. / i Geliusa /: Noct. alt. 1. 1. 12 / ię od nadyawmityraydora rai Flaminis dicitur. ię dory; Wstaki, byty od naid wolne do tego ze Pontifex Maximus bracie rad na, wtadza. Górną Patrycyuszom ze Marcom Greckich, byta nadyawmityraydora w kniui, wyzra nad Prefekta, Pretora. Górną Patrycyuszom rax Prefektorie Pretoris wydawali twori Edyktu. Opnia Biskupom kod. XXXI uwalnia od tej wtadzy Konsulom, ażeby Konsulom Prefekter miasta Magistres militum i Patronos ^{flavii} Patrycyuszom Biskupia lub imia iakawa, która od obowiazku ^{delegacyi iusticie} ~~De~~ ^{delegacyi iusticie} uwalnia / Nov. 87. c. 1 81 górną te wyłącza. S. ult. c. de decur. /: Górną Konary ię ta wtadza gdy cywie lub onę maia, dzieu tme lub wmułow samowalnia lub praprobici dicitur. —

129) Uamowolnieniem /: Emancipatio: pronie ię Akt po. który osoby przed wtadza cyrowiską zostają ię ię, ni Panam. ię woli. Akt ten cywile mowia wy- maga rekuzowania stron obojga to ię wyłączenia ię i wyzwole ię mowia. S. ię w. ię ad tego prauitua wyłącza, które mowia, mowia, gdy dicitur lub cywie iusticie ię mowia ię ludka ię obchodzi, na rozpustne rzye naradabsumus ze praprobici uwamowolnie- nia praprobici, albo gdy Dobro dicitur ię dicitur iusticie praprobici uwamowolnienia ktemo wymowa. Opnia tego uwamowolnienia aktu iusticie od zachowania Obowiazku prauem. praprobici. Praprobici VIII tablie wsparci iusticie prauitua ię chuiado aby mowia uwamowolnie, praprobici po praprobici ię na w praprobici ię. iusticie ię iusticie ię po praprobici ię wyłącza. osobie iusticie, który noid imie cywie praprobici / pa- ter fiduciarius /: ^{flavii} ~~flavii~~ ^{flavii} mimitaria ię praprobici ię. iusticie ię praprobici. Dominus fiduciarius. ię to mowia- nie kija praprobici dicitur iusticie iusticie. Górną ię praprobici dicitur iusticie iusticie praprobici. ię vero. hunc fiduciarius mowia iusticie mowia, ea condicio iusticie mowia iusticie. praprobici iusticie bonos bene iusticie oportet te praprobici iusticie

gdzie dzieci na własny majątek lub w pełnym stanie rozumu,
chcący i w wieku 18 lat i mierzalności nie może być zamknięte
tylko drogą kanonicznego sądownictwa, podług formy przepisanej
na dzieci które już 18 rok ukończyły.

Zamknięcie dzieci, może podać przedsięwzięcie Prokuratorowi
przy Trybunale apelacyjnym Prokurator ten wywiadać
sędziów oświadczyć od Prokuratora przy Trybunale tej instancji,
który prezydentowi Trybunału apelacyjnego, któ-
ry uwiadomiwszy Ojca i matkę wzywać o białym i ma-
mory oświadczyć albo ograniczyć nakaz wydany przez Prezy-
denta Trybunału pierwszej instancji.

Obojętne pobieranie przychodów z dóbr dziecięcych, z na-
stępstwa: bez względu obojętne, jakie mają wydatki po-
bierania przychodów. Zmniejszenie, utrzymywanie, wykonywanie
dzieci podług ich majątku. Zmniejszenie, wykonywanie
albo procentów od kapitału. Albo kosztów pogrzebowych i na-
stępstwa na istniejących chorobach.

Jakie pobieranie przychodów nie może być przypisane Ojcu
albo Matce, przeciw którym wyrok rozwodu był wyda-
ny: ustanie względem Matki w powołaniu matki i w istocie.

Do pobierania przychodów nie może być rozciągnięte do ma-
jątku dzieci nabytych przez ich pracę, lub przemysł, albo za-
prawnego pod wyrażonym warunkiem że ten Ojciec al-
bo Matka przychodów pobierać nie będą.

Wielki młotek uwagi: mówiąc prawdę, a nie so-
mych ustępów, że „dzieci w każdym wieku winno upra-
wiać Ojciec i Matka, usłuchawszy w tym głośno przywo-
dzenia i przepisów Moralności; mówiąc dalej że „to-
stawi pod ich władzą, dopetnoscności, lub usamodzielnienia,
porad na natchnieniem natury, rozumu i popędu do dobra.
Przewidując że rady napromienienia ichle domowe, który mo-
głyby do powiększenia i kłopotliwego dzieciństwa i poprawie-
nia jego natoru być niedostateczne, między stanowią, że
władza rządowa i sądy Ojcowi i matce powierza „
tym sposobem z tej strony wskazać radą powagę
Ojca, matki i sądu powoły do umiarkowanego ustra-
nia dzieciństwa i kłopotliwego umiarkowania i niepomiar-
kowania grzechowi Ojcu i matce. To również
godne uwagi jak ustawa, pod § 382, ma do kanonicznego
nadzyciem władzy Ojcowi i matce z tego usposobienia so-
me Ojca wyznaczone między innymi; gdyby bowiem dzieci
poradziły matce, że wolą pracować i przemysłem zdobyć
na proste radanie Ojca i matki być mogło; Ojciec ma-
notruwa, miałby przesłuchać go z tego, mógłby w tym
na odmówienie pozwolenia i zgromienia korzyści i tego ma-
jątku, mógłby natomiast przyznać dzieci aby odstąpi-
mion i który onego czasu był okupito wolności.

— Nie można dążyć —

Nie można żony i wychwalii napomnięcia które stanowią się
 „w każdym razie w którym bycie sądzę uwierzenia nie-
 „ka pism ani żadnego formalności sążnysze byde
 „nie powinnno” Inaczej przeto bytoby chęć ostate-
 „kai i uwierzenia pamięć utomwiti wiktai młodego,
 bytoby iłi prawieli odnowi kury i na ows balny ażeby oby-
 wateła, otwierai młodo młodościowych wynubow. —

Uwaga II. W prawie rzymskim ~~każde~~ koniecznie
władza Cyrowska z rządem Cyra. we francuskim
pozwolano matronie z dwiema krewnymi męża ona spra-
wiała. Do W prawie rzymskim do śmierci Cyrowskiej
mężczyźni nie byli cywilnie, ale cywilnie, lub za-
pełni nie znoszą. Skłanianie Skłanianie / 129 / mówili
im. W prawie francuskim odmienia się z rękami
mówiący ogólnie. Także do pełnoletności dzieci ciasto
jest do 21 roku życia jest naby, i małżeństwo nie praw-
ny opiekunem, najmniejszą ważę akt praca dwu-
cie bez zawołania Cyrowskiego zdradany warium nie
jest. Co pełnoletności Rodzice sa tylko doradcami
dziecka, ma nie uważa dzieci rodzice ma nie.

Kim

kim. przeda go lub darował. Tuzi xadagae itp.
 Słowem w dwóch tylko najważniejszych w rzymi po-
 stanowieniach, iako to: w wyborze magistrata, i
 w renowowaniu na przyprowadzenie siebie, ubawiający
 jest prosi o radę rodzicielską. Również w prawie
 francuskim iak rzymskim, tuzi Cywie tuzi wła-
 dzę ^{o smierci} naturalną lub cywilną, tuzi też w całej prak-
 tyce umiarkowanie, to jest: xoyu starych kurato-
 rem. Również w obywatelskich prawach, iakto umiarkowanie
 nie było xkeczernia li, tuzi, w tuzi, nad xkeczerniem,
 powinien być cywilny umiarkowanie: lix w prawie
 rzymskim umiarkowanie nie powraca iak w ~~prawa~~
 francuskim pod władzę cywilną. qdyby ale był lub
 marstrawit mawitek. Należnie prawo, rzymskie
 samemu Cywie dać władzę umiarkowania, fran-
 cuskim dozwała rodzice familiarzy umiarkowanie
 matoleknijs po 18 latach mawitek.

Rozdział XVI

O opiece w ogólności.

Znajdujemy ustanowienie opieki u Rzymian i u
 za królów. Antius i Kartius wymagają na opiekę
 na synu (Xarus Targumiusus staryp. Pom-
 unia xar Targumiusus, mł. był królem And-
 so miewu, anni wawuas o opiece przydany
 wiedziano; w mł. należą: do tawne wypra-
 czenie wziętione było w testamentu.

131.). Opieka, /: tutela: / zowie się władza
 którą prawo nad osobą matoleknią samowolną
 tworzą wolańców, iego przyznaje. Servius l. l. f. f.
 tutellis: / nazywa się, władza, osoby wolnej, której
 celem jest bronić tego, który, dla niedorękości wra-
 ku bronić się sam nie może prawem pilanem poru-
 szona i dozwolema. „est vis ^{ac} potestas in capite
 libero ad tuendum eum, qui propter etatem
 se defendere nequit, iure civili data ^{ac} permessa.

W mawicym xwtawu pod opieką, to tuzi, przy-
 by znaydować się powinni: matolekni, stan oby-
 watelek, hamowolnik. Wypada stąd że niema
 opieki nad niewolnikami i osobami xwtawicemi
 pod władzę cywilną.

Sprawy opieki zowie się Opiekunem: / tutor
 Munkmannus, Munkiburdus: / ^{hota} wyprawy te idiomone w
 kradziech wiekachs oznaczają również kuratorom, iak
 Opiekunem. Opiekunowie są, idni tawu którym nad
 nad osobą i mawicim siewoty, jest powołany, dnu-

= tuzi, który =

23

Rozdział XVII.

133.) *Chwizę sprawowanie opieki* ^{ustaw} *która testament,*
prawo i Urząd. Powszechna im opieki testamentowej, i he-
stamentaria; i władzy cywilnej i odwiecznego rozporo-
żenia prawa All table pochodni, którym dowiezione sobie
le władze mającemu nawiązać Opiekuna dla potomstwa
i aniego kłótwie bądź słupie, potomkom i innemu nawet nie-
narodzonym lub wyprzedziwym, byłoby po śmierci
testatora pod władze cywilną innej osoby nieprzechodzi:
(Prawo i wytwórni ie grammatycznie. Quid
enim homines possident in terra quod domi-
ni sunt pecunia vocat. servus sibi vas, ager, arbor
pecus: quicquid horum est pecunia vocat. August. de doct.
Christ. II p. 585.)

134) Koye bydi opickunymi naxanawim lakoyso-
we iak synowim familii, lub otoby prywatni iak ukra-
dunij, lak ludzi praj zdowyd smyslach bidady, i pelsu-
lebi, iak matulebi i muiay, kormidrom smysly, pod
wawim kim ordowienia lub myjia do zdowia, i oba-
kim nazi uogd naknaka tymnawego kumatora.
Sam beshamcal lub beshamentowy mypis poluindro-
my, tshmentenka iel awprajnem miysem awprajne-
nia Opickuna, nie alowy ras bynawymiy, ay opre-
kun iel awprajowy bez warunka lub xawunkim.

czy nasz nacowny, jest dzieło od którego ^{lub do którego} zobowiązał się,
sprawować ma lub nie.

Jeżeli zupełny, może być w wykonaniu testamentu
mego Opiekuna sui defuncti; potrzebne jest potwierdzenie
urzędu iurisd. np. wyznaczone, byś do osoby, która dotako-
wep wyznaczenia prawa miała, i tak mi być wyzna-
czony, zgodnie z prawem przepisany albo nakonie-
nie ma potrzebny, do tego przywołano. Testamentary
opiekuna i tych przypadek od urzędu potwierdzenia, nie-
przebiegał nowi nakazem testamentowego, lubo nieny-
wicie obajmuje władzę opiekuna przyszanego.

§ 13.) W przedostatku opiekuna testamentowego, opie-
kun prawny obejmie ten obowiązki. Prawem III
tablicy najbliższymi do prawnej opieki byli krewni z li-
nii męskiej, i tak najbliżsi krewni, dwojgi, czyby
w małżeństwie i bez małżeństwa, przed se i iurista; ponio-
długie hynali miyue krewni tegoż imienia / ganku.
Później, rozporządzenie to przez tłumaczenie Praw-
ników, zastawiano byta. Opiekun Patronowi ich
dzieci nad wywołaniem małżeństwa i ich dzie-
ci, którzy dano imie opieki Patronowi. Na wstę-
pie opieki tej, wyznaczone opieki, wierz, która
zwykle powierzała się rodzinie, i ich nieumowno-
wionym dzieciom nad dziećmi ustanowieniem.
Justynian to dawne prawo rozporządzenie
zodmienił, a znosił, nimis miedzy krewnymi z
linii męskiej, a krewnymi z linii żeńskiej, najbli-
ższym krewnym, oraz mającym najpiętsze prawo do
następcstwa, opieki, to przyznał. Jeżeli znalazł się
kilku osób w jednym pokrewieństwie stopnia, jedna
z nich, lub kilka opieki, przyjmie, za rekomyg wy-
stąpił przestąpił. Matka lub Babka krewny, wnie-
słataku opiekunów testamentowych lub krewnych wli-
nie górny, plei męskiej, za podług Justyniana do
prawnej opieki, przed pobocznymi wywołane, i tak ni ony
dobrowolnie podymia, miała potrzebne przyzwolenie,
i tak ni rekomyg dobrodziejstwa uchwałą Senatu rwa-
ne Senatorem. Nellyanum nadany, i mo-
notni wysłać w powołany małżeński kuzin. (Uchwa-
ta, ta postanowiona byta za Klaudiuszem, r. 2. m.
§ 13.) moze, który paręki dane przez kobiety, i adney
mi miały wagi. W powołaniu dobrodziejstwa tego
nie by nawet niemogły.)

Nota: Prawnymi Opiekunami podług prawa fran-

wierania opieki wymiędzy myśli, cypr. Jakże codziennie przekonują dowiadujemy, że Siedziowie nowożytni, ku umiarkowaniu okazyj przychylności, mają u siebie Dzielni wolanie. Podzielić wiek symulacjami i tak od podrywania o podły wzgląd na osobiste dobro, a mianowicie roztaczając i dając dowiadujemy, następuję między tych rabiejów które czyni mianem i iden między roztaczając myśli, ~~leż~~ w nadziei że manifest który pomógł widzieć stanie się kiedyś jego wolnością. —

138.) Jakiś kłopot opieki o mianowanie, a między królestwem ^{niema} (młodo, któryby mógł, lub chciał to powinnoli podnieść; Młodo nomen opieki i kłopot nazywa się Opiekunem przydanym / lubo rabus / (kłopot nomen powinnoli być bezwarunkowe run ad diem ^{neq} ex die.) Według Pretor z wiekz potęg Trybunał popiołowa nomen opieki podług prawa. Attyliusz ^{sta} uchwała popiołowa przeprowadzona r. r. m. 443 / Lin. 118. 30. / Na prawnym zaś z prawa nomen Lex Julia et Titia ^{sta} wo to postanowione r. 722) ~~razd~~ Cesarz uchwałami senatu, bierze to rozporządzenie. Młodoż takowy na Klaudyzas Konsulowie nomen opieki. Na D. Młodoż ta prawnym powinnoli do Pretorów. Tymczasem Prawnym tym wspólnie z Biskupem Dykuzym mianem byby Rozporządzenie prawa Pappiusa opieki nomen nomen i tak: dobra Lin. 500. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Jaki jest powód opieki? Jakże codziennie przekonują dowiadujemy, że Siedziowie nowożytni, ku umiarkowaniu okazyj przychylności, mają u siebie Dzielni wolanie. Podzielić wiek symulacjami i tak od podrywania o podły wzgląd na osobiste dobro, a mianowicie roztaczając i dając dowiadujemy, następuję między tych rabiejów które czyni mianem i iden między roztaczając myśli, ~~leż~~ w nadziei że manifest który pomógł widzieć stanie się kiedyś jego wolnością. —

Rozdział XVIII

do wody stron obudowa, i wydać jej wypływ zwolniony do
wysokości poziomu rzeki. Pozwolenie latynque
prawy, od obciążenia tego mianowania jej —

143.) Przygryziona poproszyna problemie inwentarum,
przygryziona i n. w. m. -

Prawowentan rozumieć się porządne huianie własno-
ści ^{i wady} publicznej i uroczyste w przytomności osoby
urzędowej, świadkowi osob do tego upoważnionych. Wydat-
ki jego zwobienia rachuje się na własność huioty. Za-
niezbawia tej oświadczenia, lub niewierne inwentaria zwo-
bienie zastępuje na karę powrócenia ^zfrad, do usunięcia
opiekni, i karę postępu roddaku ludzkiego. Należy jest i dnu-
cie przysięgi powrady, dla której zwobienie inwentarza me
następuje np. jeśli testator od kcy ostróżnym Opickuna
uwolnił, lub nawet robić inwentaria mu zezwolił. (Nato
nie wypisywać zdania się Prawomij.)—

Po storzeniu przysięgi przez Opickunów, obowiązany jest
tenże Opickun podać rekymnia na ceteri wstawni koro-
cey w przytomności urzędniczej ~~na~~ masob kypulacy. Od tej
powinności nieumalwidzają się Opickunowie testamentu-
wi lub po rozstrępieniu między naturalnem. Opickun nie
drugiej rekymni posiada mianem i iaku podczymany od
obowiązków Adalony bywa. —

Roxdriest N.N.

W sprawowaniu Opiekcy.

[illegible]

145) Własności własności biory, Opiekun, repli
 postępuje jak na dobrego gospodarza przystoi, wskazuje
 do właściciela w szczególności zaciągając się i
 nie trzymając onę wspaniałym stragocem autem
 z pismem z

[illegible][illegible]

14/1) Druga część wstępy opiewającej jako nie wzięta
w potężnienie czynniki historyczne lat 17 m. 1800

= my mummy

1. Tarent. up. Eunuch 111. 3.
Sane tum erat suspicio
De malo hoc fieri omnia.

tego podczytanym ktokolwiek ostatek uian podczytanym
bydli mógł.) Opiekuna podczytanego uważa prawo
nawet i w publicznego pniekper, i dla tego kaze mu
ostreżenie go ostrzeżenie docuwać. Sam owzem szadzie
bez popudrniwego opkardimie d thony raporwad, i usu-
nie go d obowiazku mori. Równie Opiekunowie
testam intouri i prawni iate przy-danani, odpowiel-
dalni sa sadownie za cta, wion lub med baton, rta
tylko rosmiye ze unad tych pierwzych przy wyglad
na zachowanie dobrej slawy i imoty iako krow-
nego ostrzeżenie powinnim. Ustaw nie czyni owty podczytanego.

155.) Przed ukoniecznieniem prawda o rta uian lub nie-
obaton w sprowadzaniu opieni, ciuwa ty od obowiazku
opiekun a na tego mieye wyznacza tyg lymozawny kse-
rator po dokonaniu sprawy i dowiedzeniu pniekper-
stwa lub wion. Hasi twoy unad Opiekun na ruzne
chociesy szadze niewymnig. Ustalenie d opiekun
wymierzenia kary, tyg mazi lub kary infamii, gdy
rta uian dowiedziony byta. -

Rozdział XXI.

O dzialaniach sadowych, do których spra-
wowanie opieki moze dade powod. -

156.) Nie wierne lub niedbate postepowanie opiku-
na, zastapieniem własnego mierzka uwadkow na u-
trzymanie w dobrym stanie nierowy własnoti lub na
osobie samego ieroty, rade mori powod do sadowego dion-
tarnia, ktor w nauce nazy, noty ogolne nazywa: Actio
hutelld. (Dzialania k nazywaja Actio civilis person-
nalis quare ea contractu bonae fidei rei per se ceto-
ria perpetua directa aut contraria, iu ruznych
tu Dzialaniach typ, uiaqua osoba ktora pod opiekun
stawiata, i Actio tutelld directa i lub iey dioncie pniekper
opiekunowi o ztosliwosc i wion uielly i maty pniekper dion-
com iey, tylko o ztosliwosc i wion uielly chytba gdy uir-
ne maty z samym opiekunem zawiast iu byta spra-
wa lub gdy dioncie dioncie i adaw, kony. - Jazeli ktorka osob
obowiazek opieki sprowadza, takdy sprowadza wza radza-
nie podzielnem, opłaca opiekun kady z caci rta mu
powinnych, takdy rta sprowadza wza radzanie niepodziel-
nem powinnim powinnim kady ktorykolwiek kady raporwad,
Wolno iest jednakże w tym adzawieniu raporwademu opiekunowi
zgadac przyspekawia w pol opiekunowi kady pniekper miaz chye-
aby Najpierny raporwad rta ktora miaztek miaz w re-
mierzanie rta raporwad kady miaz wile trzonosci lub
raporwad kady miaz miaz wile wynagradzania kady -
157.) Głównym celom dzialania uagc kady miaz pniekper
rta ktora opieki wypta iest kady miaz dioncie

H. Salvo beneficio diversionis ac excursionis. -

nachunkowi. Co powinien być Opiekun, nie może
wziąć się nie może, lub o krótkie dochodów i rozchodów obli-
czenie, uważać prawo być dostatecznym, gdy opiekun
umowa, lub testamentem w uwzględnieniu rozważa na-
chunów być uwolniony. Po obliczeniu i okazaniu masy-
wistości dochodów i rozchodów według inwentarza pozosta-
łości wrócić się powinien. Przymuszać powołanie na-
chunów nie wolno, zwłaszcza gdy nie ma dowodu do-
kładności tego w prowadzeniu przedawania. Temże
działaniem przymuszone być może Opiekun, do
wpłaty procentów od sumy na własną, użytkową po-
trzebę lub w oknie przymuszonymi niedodanych w porządku.
Procentu od procentu od summy małoletniemu zawi-
nioncy nie jest obowiązany płacić Opiekun. Przymuszo-
ny być może do wynagrodzenia sprawionych
pomoczkowości wielkiej i małej, a niekiedy nawet
winnym masy. Nakonem jest inny sądowy dział-
nie sądowy, którego osoba z opieki wychodząca i tego
działu po części opiekunowi użyć mogą o zwrot pie-
niędzy lub własności w obrotach utajonych takich
o kapitałach swych wartości. Działanie to nie rozcią-
ga się do dzieciństwa Opiekuna, i w każdym razie przed-
stawiać może po ukończeniu się opieki. Autu
de rebus distrahendis. /.

158.) Nawracanie po ukończeniu opieki działania tego
używać ma prawo Opiekun, po części osoby która przed wła-
dzą jego zastawała i tego dziedzicem o powrocie sumy
i procentów na wydatki gruntowne lub utrzymywanie świąt
dobra, wiara, takowe, o uwolnienie dobiegającego od hipoteki
złoty i z przynajmniej opieki zła. Autu testatorem umierania. /.

159.) Postępowanie osoby która nie miała ułożonego
na sobie obowiązku opieki, lub. mijał go ułożonego nie-
podległy prawem Opiekuna, sprawując go dobra
wiara, w do masy swą i skutkiem nie rożni się w niczem
od postępowania osoby której opieka powinna być poruczona
zastawie być. raty tylko różni się w trybie i sposobie
pomoczek opiekunem Opieki. Działanie nie sprawującym one
sądownie są uprawnieniami i nie wszelkie umowy opokada
lub zamianę własności hierarchii umierania nie być.

Opieka Opiekunów powołanych do tego być mogą
160.) Poręczenie każdej w szczególności za przypuszczeniem in-
nych, lub dobrodziejstwa podziatu. Działanie, Dział-
dziedzic Opiekuna ożłosłości i winę wielką, gdy mogą
dziedzicem lat skonieczony i obowiązku poprzednika swego
go sprawować nie przestając, postępowania tego nieda-
li Sumaryczna, gdy summy swego wypłaci, lub wie-
myślności podmieści. /.

161.) Ostatni sądowy działania sądowego, użyty
być może przez osoby która z opieki wyszła i tego

Działanie

będać siule mówiąc Doprawda! history powiem! 14-
 164) W przyłączeniu obowiązku kuralu, toż samo
 zachować należy wsi, mówiąc o wymowieniu
 w przyłączeniu opieki f. 140, 141: f. o potrzebie kuralu
 wyroku f. 142: f. Spowiadanie inwentarza f. 143: f.
 przyłącze f. / i dani rekony: / powiedziele.

(135) W sprawozdaniu tego obywatela, że, tak same
zestawiać należy prawidłom, jakie są, przepisane
na opiekunów /: / i tak różniąc, że w kurateli
osób miewających pomieszczenie szpitalny i chorych szcze-
gólnie o wyodrębnienie i bezprawnie kurator
czynić staranie powinno, że przeciw nim w kura-
teli nieporobawionych rozumie, oraz nad osoba-
mi nie bierzących w rozprawie powinno kuratorów.

166.) Ustawę Kuratela w tychże przypadkach
co opisał /: 186.) tuzież po uchronieniu się wmy prawni-
ków iako to gdy wolna dwudziesty piąty rok skwi-
czyła, lub przypilej pełnoletności od parunku
czego otrzymata /: /: gdy wryskata użycowanie
rozumu, lub wyrokiem urzędu otrzymata wol-
ność karze śmierci własności. —

10.) Działanie surowe dokonywane osobie która
wyszedł z opieki pozeim opiekunowi iuz renowem-
ow, przedziwne oraz przymi uxi drukom i poze-
cownie opiekunowi pozeim osobie która wyszedł
z opieki /: /: wzięte byda moge, także pozei Os-
be która w kumatei xostawala i kumatora
/: actiones utiles evocationi iuxta /: -

1108) Odróżnić należy kurateli, których mówili-
śmy dawniej, od kurateli samej własności lub spra-
wy: cura bonorum:/. Kuratora tego rodzaju, ob-
owiązanem jest mieć pilny dozór nad powierzo-
nem sobie dobami, który podług natury takowych
i zatrudnienia, różnie uważać się może. Wtym
rodzaju liże, si kuratorowi wyznaczeni do za-
wiadowania nabytków dzierżawnych:/. /: którymi
wypni rozstrząsał sam niechę, albo nie może, ku-
ratorowi wyznaczeni małoletnim w przysposobkach
mora między nim i kuratorami ich. Lecz
wyszczególnię liży:/. tu powinności kuratorowi
zici namodzi si maiecyb, własności bezdziej-
niemy, dóbr sługami obowiązanych, i nieprzyto-
nych. Ostatniuk tu mówić tylko będziemy.

(19.) Jeżeli kto będzie nieprzytomny, ani sam
kłamstwa swych, nie będzie, ani wyznać się
nie będzie; do urzędu którego wtoczył nieprzytomny, czy to
z powodu potężenia wstąpił, czy z powodu za-
nieczyszczenia dawniejszego swego, należy wy-

4) *Commissio* pro iure XII habita osobach po
mniejszych zmysłach i marnotrawnych, uspo-
rządzone; r. L. M. 490 starosta. Uchwała po
spółstawa bez latowia która dokuczała
Pretorum narodziła kuratorów dla mto-
winiow i to protawych po roztwarzaniu
nowej. Jak piewo nie mogli mtozko-
cy do wyprawnienia tej kuratorów? Uchwa-
ła Senatu r. 18. No. Aureliusza narodzi-
ła Pretorum narodziła kuratorów ma-
toletim nowet bez roztwarzaniem nowy.

2. *Григорий*

wyznaczyć Rządę. Nominowanie takiegoż me-
dus niezawisła jest kuratela, tylko przyjął
w niej spow. do obicia obywateli, naj-
bardziej i dla tego wyznaczyć ^{się} powinni kre-
wni najbliżsi tak, nie jest i najbliżsi krewni
z małżeństwem, maż dobr. tow. wych. jedynaka
z osobą które w tamokim, małżeństwie ^{zamiast} ~~zamiast~~

§(10.) Przyjęcie takiegoż kurateli poprzedzi pro-
widno sporządzenie inwentury, złożenie na roz-
kaz urzędu reżymu na przysięgę zaniechanie
dobra nieprzytomnego aniżeli przyjęcie. Obowią-
ki takiegoż kuratora są, prowie tak samo co
tego który w tamokim, młodzieńca sporządza. §(11.)

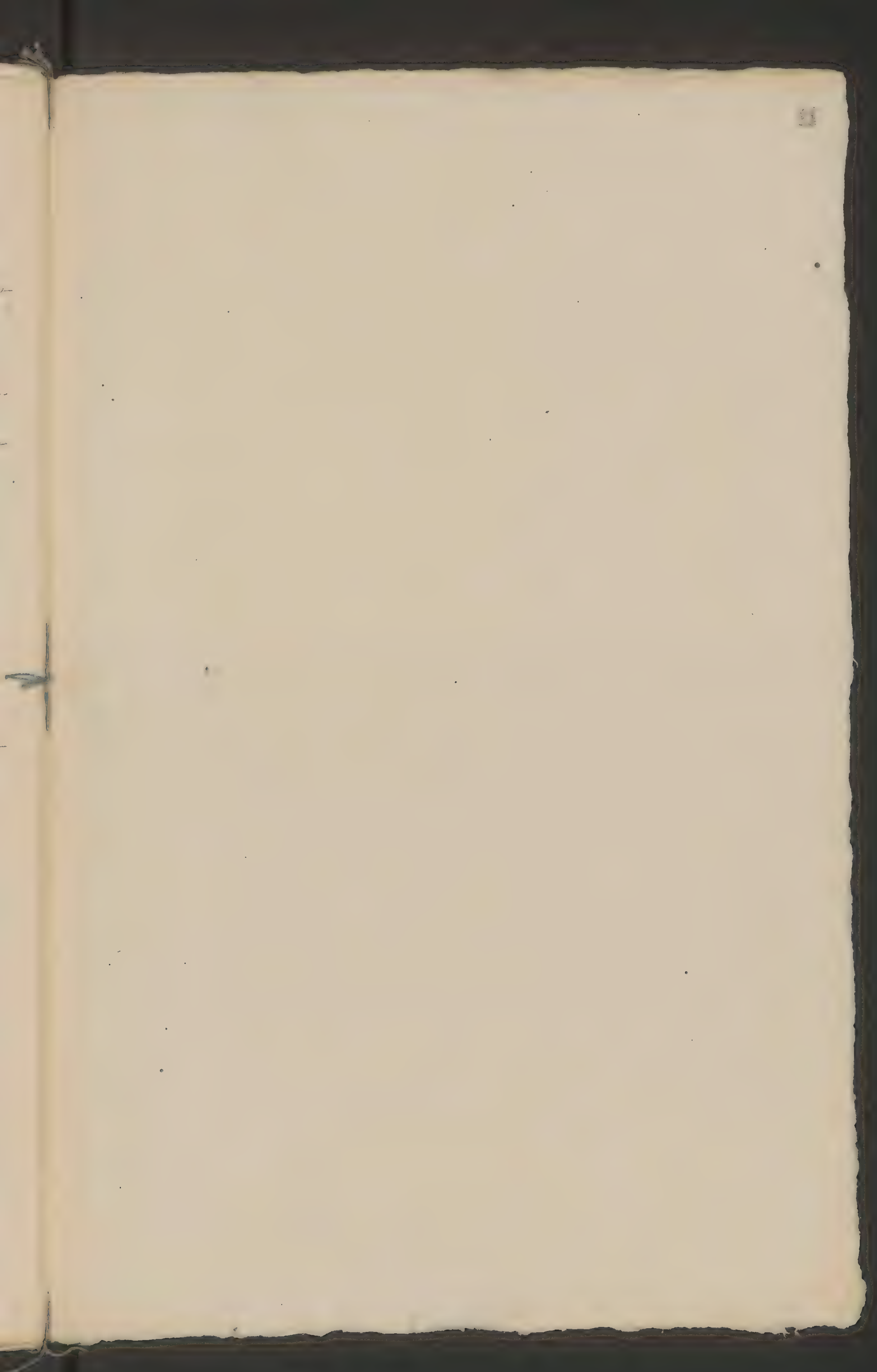
§(11.) Ktoż się tego rodzaju kuratela, gdy os-
ba one sprawująca na rty nad wyrokiem
urzędu jest asunier, gdy kurator umiera, gdy
nieprzytomny umiera lub powraca do zdrowia.

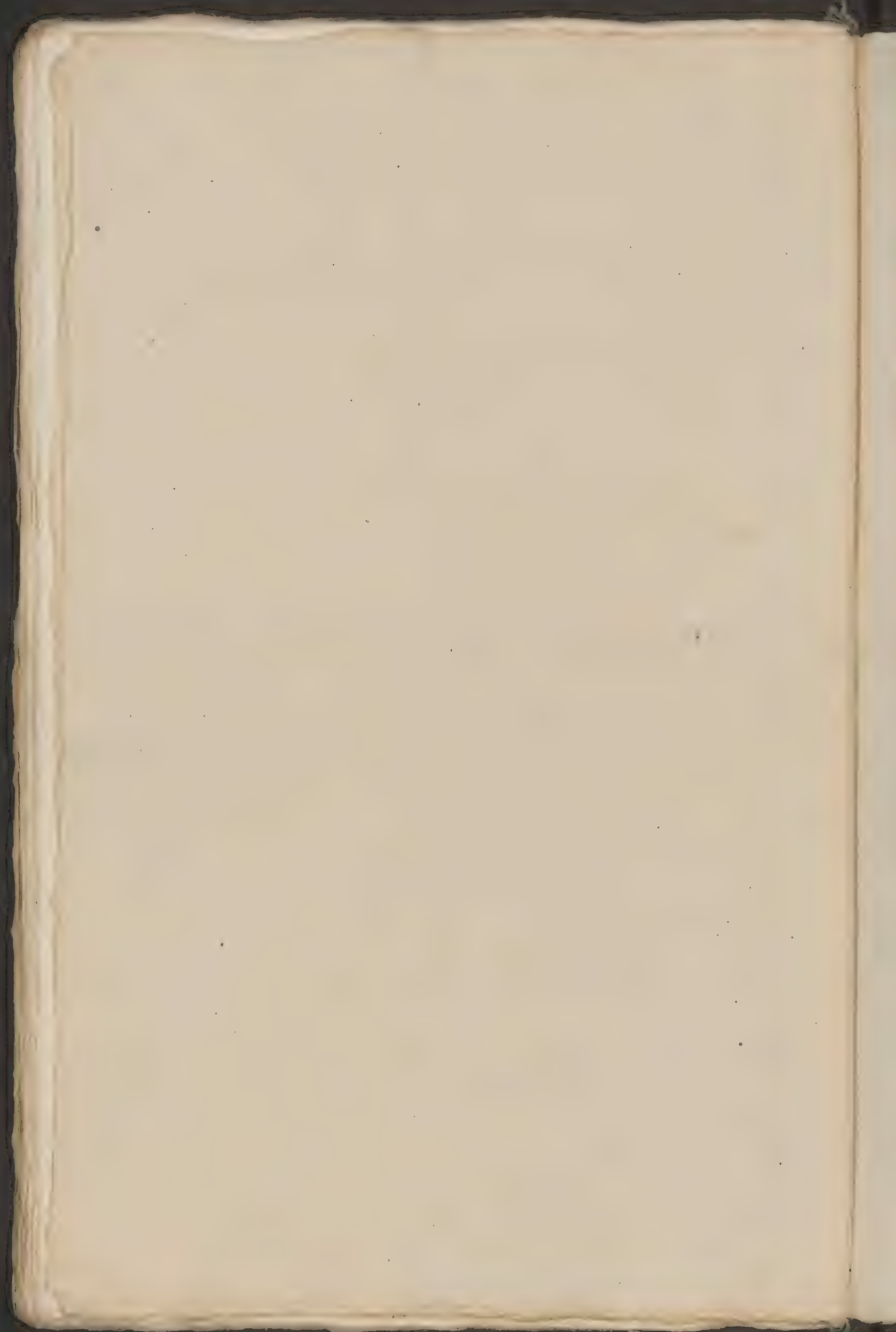
§(12.) Gdy są dowody o reżymie nieprzytomnego
lub gdy z demencją, prowie smierci tego
domyślać się dowodzi; dobra osiercone w rodzinie
reżymu oddawia się osobom które w czasie pro-
dawcy smierci najbliższymi nieprzytomnego by-
li następujami. Na powrót zaś nieprzytomne-
go kurator zdaje rachunek z dochodów zebra-
nych i na chłobności, winę wielką i małą odpo-
wiada. Jeżeli jednak ewitacyi wyrażony, nie dat
dobra jego ^{nie} podlega.

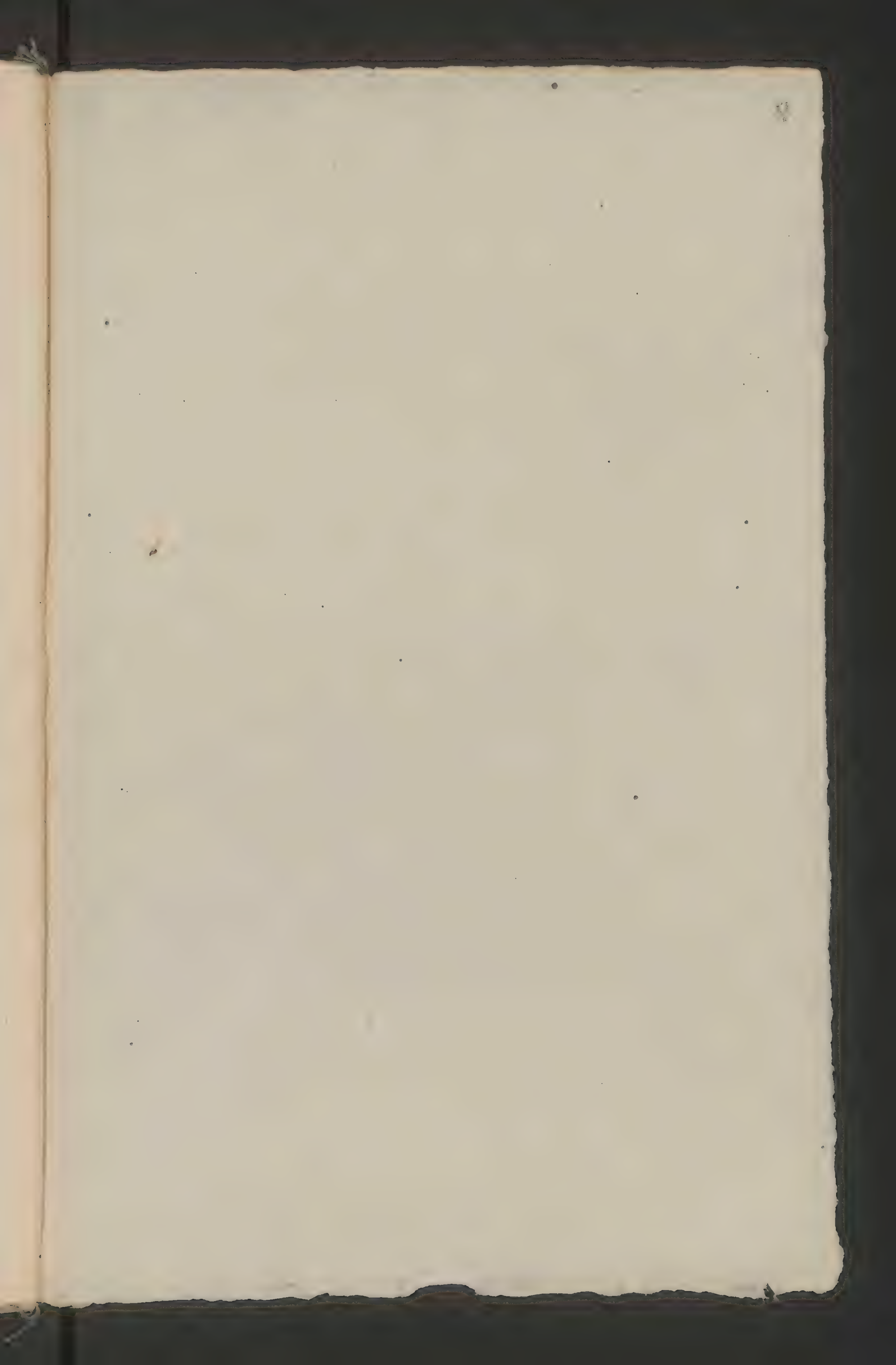
Novum

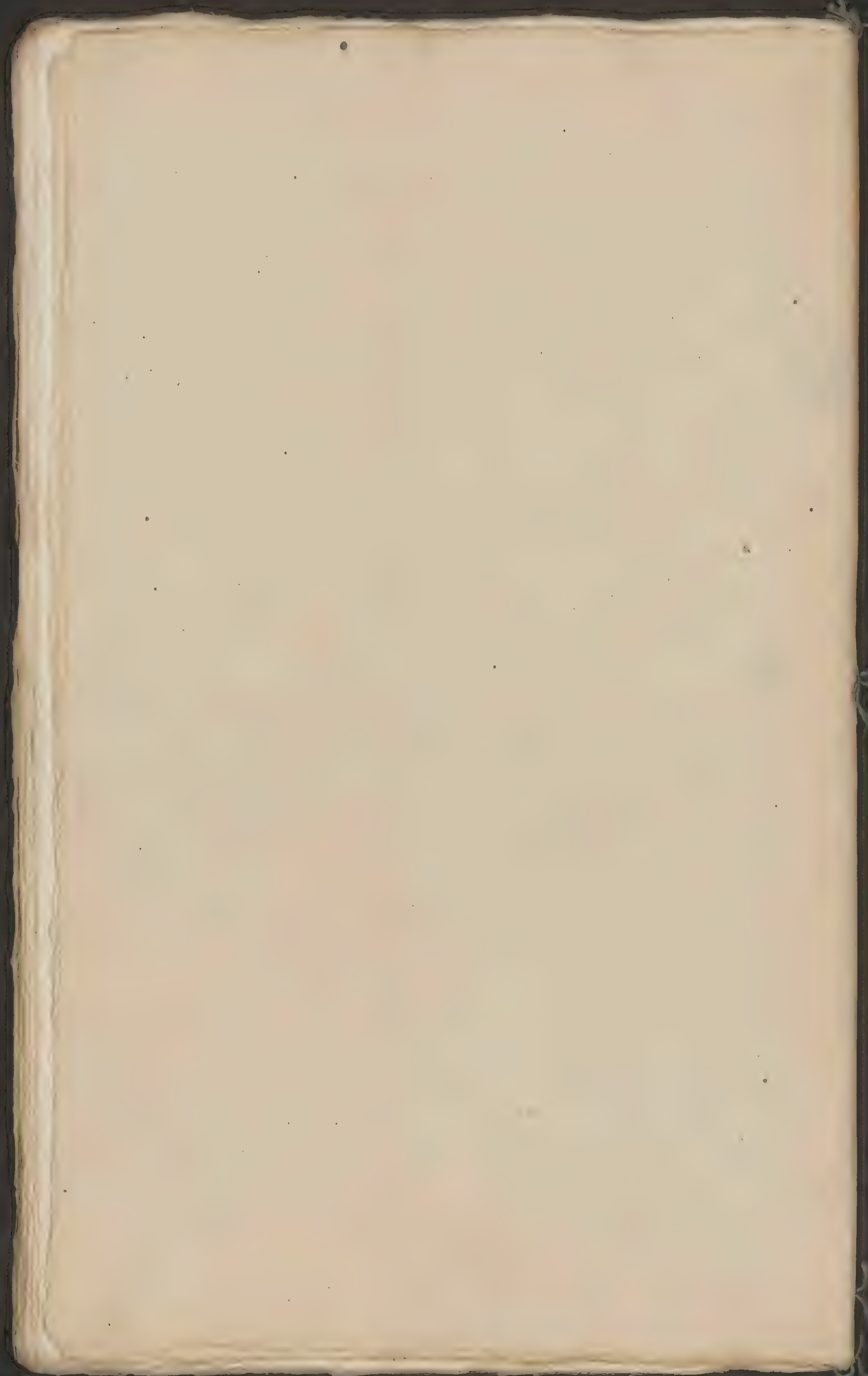
Części pierwszej

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Rozdział I.

Prawa rzymskiego.

Część II.

1. Prawach rzeczowych.

§ 1. Prawo własności jest to prawo, które daje właścicielowi rzeczy prawo do niej, jak do swego ciała, i prawo do tego, aby nikt inny nie mógł jej użyć, bez jego zgody. Prawo własności jest to prawo, które daje właścicielowi rzeczy prawo do niej, jak do swego ciała, i prawo do tego, aby nikt inny nie mógł jej użyć, bez jego zgody.

§ 2. Prawo własności

§ 3. Prawo własności

§ 4. Prawo własności jest to prawo, które daje właścicielowi rzeczy prawo do niej, jak do swego ciała, i prawo do tego, aby nikt inny nie mógł jej użyć, bez jego zgody. Prawo własności jest to prawo, które daje właścicielowi rzeczy prawo do niej, jak do swego ciała, i prawo do tego, aby nikt inny nie mógł jej użyć, bez jego zgody.

[illegible]

kształt czyli wartość monocy od woli władzy naj-
wyższej nadana, stanowić zawsze będzie wartość
pieniądza i zwracać często uwagę naszą - per-
musa składa wewnętrzna wartość monety, dru-
gi wartość zewnętrzna. (Vid. Höff. §. 1. prap. 6.
146. ~~Wewnętrzny~~ podział rzeczy materialnych u ad-
bena w imię. ten podział i materia uważa-
je się jako nie z natury i rzeczy przez i du-
ch. Właściwość iść z natury iść z ducha i
przez to jest podział rzeczy materialnych.
2. Ten podział rzeczy materialnych na go-
spospodarstwo i gospodarkę i gospodarkę.
Jednym z dodatków uchodzą w nauce naszej
słowa, które, przymioty, które są przymioty i go-
spospodarstwa i jakoś sprawa granic
podniesienie ceny za pomocą środków
moralnych, mianowicie, lub abieque okoliczności
szczęśliwych, jak rzeczy umysłowe np. przycho-
du i przybytki wszelkie, sądzić o nich nale-
ży według sposobu polecania celu w którym
to polecanie nastąpiło i porażka samych
rzeczy.

Rzecz która może być pożyteczna za dodatk
drugiej 1° Właściwość że od rzeczy głównej pochodzi
iumentum est. Właściwość która dla rzeczy
złoty istnieć np. dla pieniędzy, które mo-
gą być białe, brązowe, drewno wszelkie stwa-
nowości dom przywieszane: do domu materia, wszel-
kie przybudowania rzeczy zainwestowane, płoty ro-
wy, kanały, kłusze, ogród itd. 2° Właściwość
że na zawsze do użytku rzeczy głównej jest
przeznaczona, chociażby z niej korzyść poleca-
na nie była. Właściwość że materia z rzeczy na-
czas mijała nie ozdoby lub zachowania do orn-
amentu dodana nie jest iść dodatkowi. Statue affi-
sae basibus structilibus aut tabulis repositae

O podziale rzeczy umysłowych na materialne
i duchowe.

„O. Istotno stąd będzie wniesiecie ze cośmu o Dobroci
wielce porównańi równie do posiadaczów wagiłnem
naczeniu iak do samych właścicieliow zastosowa
nie ma.

[illegible]

rekrutowania i innego miarzyn, co by wykazywało sprzeczność materialnego prawa przeszkadzało miasto.

187. *Wobec powyższego nadmieniam, że w sprawie
dotyczącej wstąpienia do majątku byłego
1) osoby, która zmarła lub jest nieobecna, a
ciężko doistać się do jej synów i niewolników których
zabito 1) 1) stara się własnością być lub
pasa. 2° Osoby obecne jako: opiekunowie, kurat-
torowie, pełnomocnicy byłoby ten którego imieniem
ciężko doistać się do majątku byłego syna i
majątku, ponieważ i dać swą upoważnienie.
Jeżeli dotychczasowy posiadacz (pół) własności imie-
niem, oświadczając się ostatecznie, posiadacz swą
imieniem byłoby ten, który ma prawo do niego
ma prawo do niego i prawo do niego do niego do
nieco prawa konstytucyjnego posiadania majątku.
Mając to w pamięci z tego, że ten, który ma
o jego imię naturalnie posiadanie, posiada
zatem, że obywateli imieniem, aby zamarli
dać ten, który ma prawo do niego i prawo do niego
rozumianem, posiadaniem, majątkiem, posiadaniem
imieniu Dzierżawny i to aby dać ten majątek
my być za zezwoleniem i potwierdzeniem, aby
wraz do obywateli w posiadaniu majątku:*

[illegible]

187. *Hesperis matronalis* L.
in the garden at the base of the tower

nie współposiadaniem gdy dwu lub kilka osób
w jednakim sposobie rzecz dzierża, gdy jedna
np. posiada naturalnie druga cywilnie: również
nie jest współposiadanie gdy koleja, wzniesła
iwo dwie posiadają osoby bez wstąpienia. Wład
posiadanie to nabywają osoby w jednej chwili lub
jedną później niż druga: w jednej chwili współ
posiadaczami stają się np. współwłaściciele
działki, współlegataryusze, współwierzyciele kła
że albo wszyscy albo jeden imieniem wszystkich
i powołani, następująco: jeden później niż
drugi stają się współposiadaczami ci którzy u
pewnego z uczestników uczestnicząco posia
dają lub za wyrokiem sądu. Wszelkie skutki
współposiadania są, tak same co posiadania
jak jednakże ze względu na trzecią osobę współpo
siadacze poczynają się za jedną osobę, względem
siebie samych zaś użyć mogą działań sądo
wych ich prawom właściwych.

Rozdział III.

O oddziały praw rzeczownego.

190. Prawo którego przedmiotem jest rzecz jakichkol
wiek natury, w szczególności uszerzeczanie
prawnego dziedziczenia, zderzenia z innymi posiadanie
ma być zawsze wyłączone od podzielenia
gdyby, jeżeli dziedziczy, nie powinien na niego
,,uszerzeczanie i prawo do rzeczy ze względu na
osobę (jako ad rem). Pierwszego domagamy się
niezależnie od jakiegokolwiek rodzaju przedmiotu
tam gdzie znajdujemy się może: drugiego
poszukiwamy na osobie która nam go zapo
życzyła. pierwsze powstaje ze związku mas samych
z rzeczami drugiego powstaniem jest związek mas
z osobami drugą. Wszelkie jest to wynalazek pro
mienisty, twórców prawa naszego, błądzący
nie znamy. Co ujęci nazywają powołaniem do
rzeczy

rzeczy bez względu na osobę to Justynian nawet
właściwością w obszernem znaczeniu; dom
mój i to całe domstwo nasze są, to wszystko
jest i być i stać się na osobę i w sta-
cie, to jest małe i wielkie i obywatel

[illegible]

111 : 10 : 100 / 11'

1. *Alföldi, elstárta az országot*

[illegible]

2. tego Tatywa nabyła wyobrażenia różnicy
między własnością absolutną /dominium
plenum i relatywną /minus plenum. B
stała się wszystkie prawa które do tego wyraża

напрямую же не является предметом исследования. Однако, в силу того, что в процессе исследования мы сталкиваемся с различными фактами, которые могут быть объяснены только с помощью определенных теоретических предположений, мы вынуждены прибегать к таким предположениям. Таким образом, в процессе исследования мы вынуждены прибегать к определенным теоретическим предположениям, которые могут быть объяснены только с помощью определенных теоретических предположений.

193. Na teyże zasadzie prolega inny właścicielstwa
rodzaj: Właścicielstwem ograniczonem
"limitatum" zowie się gdy użycie praw Bon p. 194
wymierzonych wyrażane prawodawcą rozporządzeniem
o szczególnej ukladzie żadnych nie kilkadziesiąt gram.
Zzeciwnie których użycie ogranicza jedynie prze-
szkod wspomnianych stanowiąc właścicielstwo
ograniczone "dominium limitatum". Ograniczo-
nem właścicielstwem są np. małoletni za marnu-
trawnych wyrokiem sądu umianami, i t. d.

194. Jeżeli ograniczenie wyłączenia praw znaczeniem
wyrazu własności obciążonych nie da osobie
ale do czasu odnosić zechcemy; pojmujemy po
dział inny własności nie odwołalnej
(irrevocable) i odwołalnej (revocable). Sama
natura rzeczy skieranych własności nie
własnościowo posagu, układ szeregów lub wo
ła restatora jest zasadą tego rodzaju. —

195. Według natury prawow które m. m. n. s.
cielstwo byk. może naturalne / naturale / lub
cywilne / civile / pierwsze jest niewystosowania dru-
gie z domniemania pochodzi takimi samymi
smośi prosiąco.

196. 2) Skoniec nie możemy nieuwspomnieć o po-
dziale własności według dawnego rzymskie-
go prawa na kwirytalne i dominium quiri-
tarium i pospolite i bonitarium i pierwsze
własności było samum obywatelom rzymskim
z prawa kwirytalnego i. Drugie wszy-
stkim innym wspólne. I to odróżnienie by-
ło dawniej wielkiem. Ważni: Własności kwirytalne
zabierano tylko w razie woj-
ny i zwykło się poszukiwać o nie
in rem directa, pospolite zaś same zabierano
i w czasie pokoju. Własności bonitarne

197. We własnościeliście zawiera się prawo wyzicia
rzeczy: wyzicie to widzieć się dacie w zastosowywa-
niu rzeczy do naszych potrzeb przekształcając
dawne ich postacie powiagając i niszcząc lub waki-
nując. Alienacja w najściślejszym tego wyrazie
oznacza nie innego niż jest jak przeniesienie
własnościelistwa na inną osobę na drugą
wypada stąd że zamierzanie nabycia na
missio aquisitionis / lub akt przeniesienia ty-
tułu własnościelistwa alienacja nazywać się
nie powinni

198. To cośmy o własności w ograniczonym
powiedzieli stosuje się najbardziej do aliena-
cyi: za szczególne przypadki w których aliena-
cyja zabroniona jest prawem: zabronienie
to być może bezwzględne np. rzeczy publicz-
nych, kościelnych itd. albo względne np.
zabroniona jest małoletnim za marnotraw-
stwem uznany; wyrokami sądziego, testa-
mentem lub szczególnymi między prywatne-
mi umowami. Prawem np. zabroniona jest
alienacyja własności publicznych, kościel-
nych §. §. prosiagowych §. §. spornych
zabroniona jest także osobom małoletnim
i za marnotrawstwem uznany: alienacyja

1. *crinosa* / per additionem horarum libertatum sen
 variam causat. Natusci na macy uchwały sena
 in zwaney Senatibus conuenerunt claudendum. In
 legna macy macy pro sta

Herbertus

*Naturabnym mabyicin wta
scicelstwa.*

[illegible][illegible]

jeśli wódz nie oddaje ich prawnie. Przemy-
słuchowe skarby publiczne zawiera, publiczne po-
daje najmu, osobom zasłużonym rozdawczywa
lub przy dawnych posiadaczach z obowiązkiem o
płatki zostawia.

209. Przeważa cudo za zawioleniem właściciela naby-
wania się za pomocą wręczenia [traditio]. Właściciel
tego rzeczy od przymiotów wręczającego i rzecz
przymiatającego tudzież od sposobu dopełnienia
tego Aktu. Wręczający powinien być właści-
cielem rzeczy, lub prawnym od właściciela
do tego szczególnie być umocowanym, musi
też zamiar przeniesienia własności
swojej: o czym sędzia ze sposobu jakim
pierwszy właściciel nabył i jakim je anowu aby
wa, przekonuje się zwykł. Przekazuje to
o sobie że z doznaniem prawa rzecz do
nie jest miara za wręczenia, dopóki wypłata
umówionej summy nie nastąpiła, albo prymay
miej dopóki kupujący nie analsat wiary
lub receptów za sobą, przymiatacy winien
ręce obiać, rzecz siebie lub swego pełnomocnika
w tem przekonaniu że właścicielstwo z dawne
go właściciela na siebie przenosi. Trocz 1. o wrę-
czeniu także jest rzeczywiste [traditio vera s. pro-
pria], gdy rzecz niedawno nabyta obejmujemy
fizycznie otrzymując ją do rąk lub na mi wcho-
dząc albo anowu commemoratna tylko [traditio
ficta s. impropria], gdy rzecz nie obejmujemy
fizycznie lub obejmujemy ona za pośrednictwem
znaku rzecz takowa wyobrażającego. Oświadcze-
nie przyjęcia rzeczy z jednej strony a z drugiej
jej oddania, ma znaczenie jakowym maniem
przyłożeniu pieczęci [traditio longa] ma nie
tenie wyrazne na to, aby właściciel dawne one
posiadać nieprzesłał, albo na to aby takowego

posiadać
20

rym być formowan.

213. Do przedmiotu skutecznego materiału winie
nie być kawałka o kształcie, nożem, cięciem,
przyłączenie, zabudowanie na cudzym gruncie
zasianie lub zasadzenie na cudzym gruncie,
niszko lub madowidło na papierze cudzym lub
tym. Na mocy tego, przedmiot kształt usta
nie powinien materiały jako rzeczy głównej.
Podmienienie gatunku materiału do trwałego sta
nowego. Jeżeli ktoś z własnego materiału
długo materiały nowy gatunek rzeczy utwo
rzył za wiedzą właściciela; rzecz staje się wła
snością wspólną; jeżeli zaś bez wiedzy wła
ściciela jakoby zmienione zostało, to
staje się własnością odnawiającą, czy może
stać się nową, bądź do dawnej, przynależą
cą. Jeżeli zaś ktoś z własnego materiału
nowy rzecz do tego samego gatunku
nowego do trwałego stanu przetrwał, to
będzie to rzecz do odnawiania, gdyż jest do da
wonego stanu przywrócić, być może do wła
ściciela materiały materialny. Potrzeba jednak
w obu przypadkach aby dany nowy postać
czynniki materialne w całości, a nie części
materiału albo — rzecz podobna, przetrwała
cały materiał. W przeciwnym razie, jeżeli
nie jest gatunku w ściśle określonym materiale, a
żyć może sądowych. Dyktary o wynagrodzeniu
szkod, jakie różnym przyczyną, podobną
tego jak rzecz odnawiana, posiada lub nie,
i podobny tego jak do dawnej, czy też wierz
szkodę. *exceptio doli, et non est factum, et factum*
Jeżeli rzecz zniszczona, czy też zniszczona
długo gatunku lub różnego do dawnego stanu
przeobrażone być mogą; każdy z swego
materiału

Nota. Prawa pozwalające nabyć i własności
stwa za pomocą przedawnienia zdać, że po
tekstach uwadze zostawiać do nieporozumienia sprze
czności z moralnym rzeczą porządkiem. Albo
wiem nie godzi się po prostu mówiąc utrzymy
wać że pnieć zasa niesprawiedliwe posiada
nie w sprawiedliwe samowładztwo, że co z po
czatku jest złem może przez sam upływ czasu
stać się dobrem. Jednak mimo tych zastrzeżeń
nie ma w całej budowie cywilnego prawodaw
stwa rozporządzeń bardziej potrzebnych i uspo
kajających do zachowania współczesnego porządku
i bezpieczeństwa wewnętrznego narodów nadli
prowa jakże moc przedawnienia opisana. Zatem
młotem nauki nie osmielił się na nie nastawiać.
nazywano je owsem powszechnie wielki fitylarem,
teraz powszechnie pokoiu. I w rzeczy samej wie
de ma za sobą niezliczone dowody.

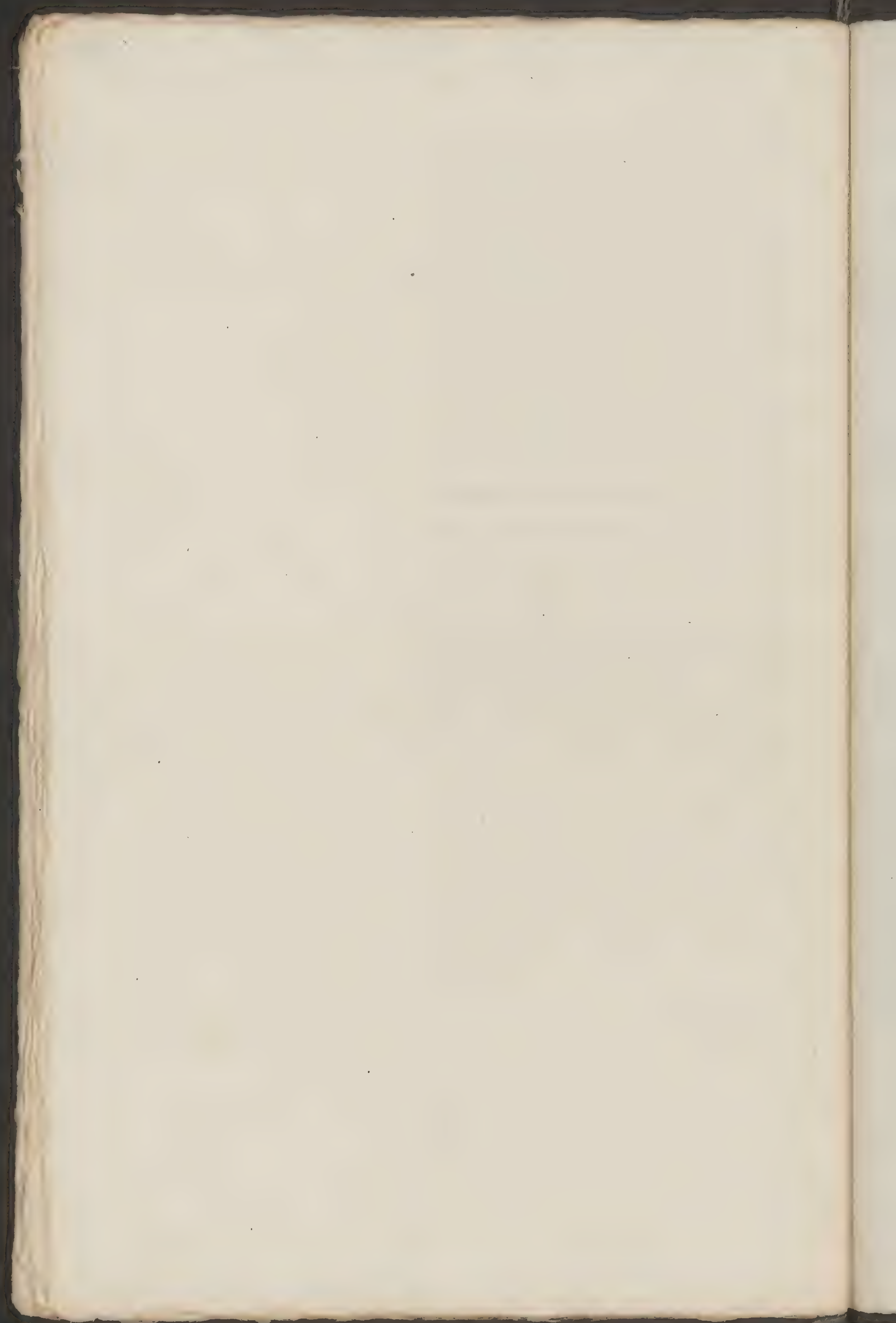
W pierwiastkach społeczeństwa, samo fizyczne
obciążenie rzeczy nadawalo i zatwierdzało prawa
własności: w wiekach owych, oświadczeniu
woli mienia nazywało się dla siebie okazywane, zastępo
walo miejsce tytułu a okazywanie iu aktem re
wizyjnym iakiem jest fizyczne obciążenie mien
sa prawnego wykreślenia. Stąd mawiano
się w nauce naszej pierwsi że w niedostatku
tytułu któryby okazywał własności ob
cny posiadacz ma pierwszeństwo. *Beatus
qui possidet.*

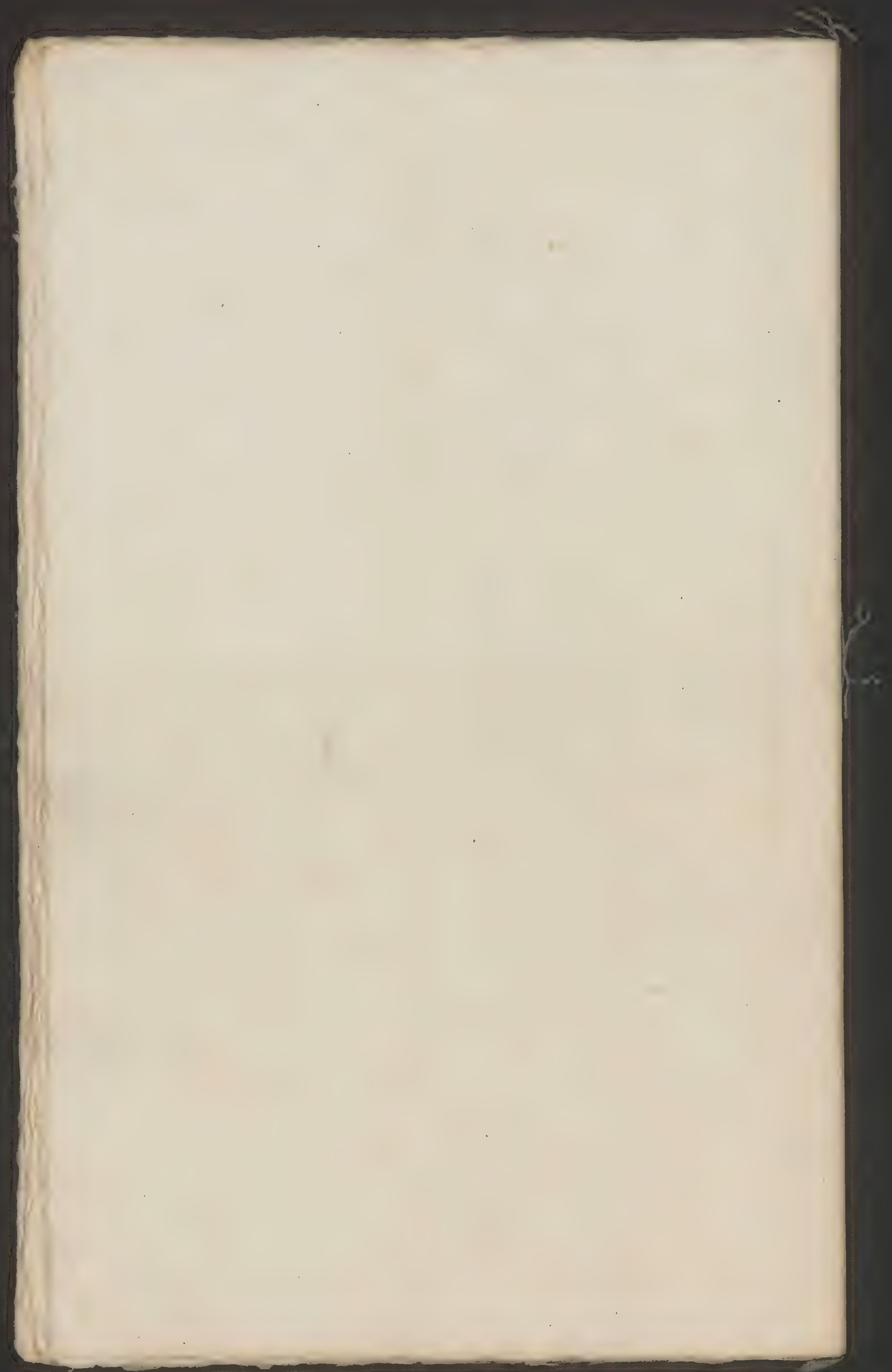
Posiadanie jest celem każdego nabywania i
oraz czynności statycznie iawniającej się nane
driom umysłowej: nie możemy na nie po
glądać nie obudzając w sobie promiennego
wyobrażenia o prawach własności iaku
brzydzimy nie odieniem z niem zacywnej - Jest
ono pnieć razem skutkiem i dowodem nabytego
własności

multisocietativa.

Pracownicy w tym zakresie, powołani
do życia w celu zaspokajania potrzeb
miejscowego społeczeństwa nie ma wątpliwości
o ich wieloletniej, ciężkiej, nieustannej
i bezinteresownej pracy, która sprawiła
mów naszymi bezpłaceną były od nadzwyczajenia
zaburzenia i zmniejszenia.

[illegible]

106
Ga ma się ukrywać. Równie posiadanie
bez innych dowodów, jak dowody bez
posiadania są tylko podobieństwem
do prawdy — Lecz to podobieństwo do
prawdy z posiadania myślane, pod-
nosi się do szersza rzeczywistości,
w miarę dłuższego przeciągu czasu:
przeciwie myślane innych
dowodów, która się coraz bardziej
do niepewności — Należy domniemy-
wać się można że osobom do-
wody bez posiadania mająca, któ-
ra dowodzi, posiadaczowi, używai
spokojnie praw swoich przez czas
prawy, na przedstawienie prze-
pisany, ten samem brzołta się,
ich domniemy albo innym porobyta
spółcem. —

Upomniemy więc jest prawo-
wem, które lub dłuższych okre-
sach czasu, z przedstawieniem, które
do tego wzmianki, stosunkach, które
mają sobie, z przypuszczenia ostrożno-
ści, szukać prawdy; któreby za-
bierając nabyte posiadanie, ta-
dy oraz koniec wszelkim wąpli-
wościom. Prawda ta może być
różna, podług rozmaitości, i
natury rzeczy —

Jeżeli jednak pomimo mądrych
prawdawcy usiłowań, przynajmniej
sprawiedliwości obratona, który, gdy się
okazuje, dobry obywatel przynajmniej
ty, między siebie, powieść się wiarą,
dobro publicznej poświęcić, potrzebi-
nie ma bowiem innego, sobie, do za-
bierania własności, przez na pa-
sion, takowego pieniacza; bez niego
cały życie obywatela, wzmocnić można, dając
trwania domowej pracy —

Przedawnienie winno być po-
czątek w Krymian ustanożeniu,
prawa XII Tablic; które posiadaczowi
raz, ośmiem, przez rok, jeden —

Konwerty.

a) *Altera prava XII tablic* 4: *usus*
auctoritas fundi tiensii, ceterarum
rerum annuus usus est. Gothof. tab. VII.

nieruchomości przez lat dwa, wie-
czne własności two przyznano. 4
Kazano ie usucapio: wielkie iest
podobienstwo do prawdy, że prawo
ateniskie było dla nich w tej rzeczy
wzorem — Plato który najczęściej
w swaiej Rzeczypospolitej Prawa Aten-
skie przepisywał o nich wspomina —
W okresie rządów Demokrytów
włochy były granicą krajów Rzymskich:
ustawa ta przeto odejmowała
własności nieruchomości w obrębie
włoch kręgu, tudzież te ruchome
które dla wyższej swej ceny
zwykły były się alienować obcym
miejscem pod nazwiskiem
emancipatio. Po opanowaniu
innych krajów, upowolnienie
dawniej przedawnienie nie mogło
się stosować do osób leżących na
provincyi i osób niemałych
obywatelstwa Rzymskiego: *Talibus*
remane ^{prohibentibus} ~~floribus~~ *adversus*
hostem, aeterna auctoritas est ad-
[sic de off.] musiano więc nowy
wynalazek, zrobić i zaprowadzić —
no drugi rodzaj przedawnienia
preskrypcyj ~~longa~~ *longa possessione*
cipio, longa possessionis praescrip-
tiva 7 zwany — Czas tego zaprowa-
dzenia nie iest nam wiadomy:
to tylko wiemy że edykt pretora
miał preskrypcyj pewny kształt
i rozciągłość — do tego nie mogły
należeć własności posiadanej
przez siebie rzeczy. Dla tego np.
że niebył obywatel Rzymskim,
~~lecz~~ że rzecz położona była na
provincyi, zaprowadzony o niej po-
wroćcie bronił się okazywać do-
wody dawnego posiadania *perce-*
ptio diuturnae possessionis. 7 iście
więc mówiąc preskrypcyj w po-
wroćcie

względnie nastania nie był sposobem
nabywania własności ale
 tylko uprawianiem posiadania
 do obrony i dawał użycie inne
 racjonalne. To różnienie ra-
 chowa Justyniana, w tem tylko
 przedawnienie dawne porównał
 z preskrypcją: że ie. rozciągał
 do własności prywatnych
 i że odniósł w niem odmienne
 przeciwieństwo. - Jakże wchodził
 się w myśl rozporządzeń Ju-
 styniana w tej mierze, zaprze-
 czyć nie można Bulgarowi
 i Szkole z XII wieku (Gilken ut. Fr. P. 1. c. 3)
 aby preskrypcja była nie miarą,
 iako tylko środkiem broniącym
 na zaprowadzenie dawnego włas-
 niecia, nie zaś sposobem nabycia
 własności. Ażali późniejsi
 uczeni, idąc za powagą ^{Molina} Koryllit
 i ~~Molina~~ przedawnienie dawne
 zwane usucapio i praescriptio, za-
 myślają idonozność ne uwarowania. Jedna-
 kowoż nie należy brać za jedno prze-
 dawnienie zwykłego z przedawnie-
 niem lat 30 i 40 których wkrótce
 osobno mówić będziemy -

216. Nie nabycia własności
 za pomocą przedawnienia: 1°) który
 czyni nabytów nie mogą na swe
 imię, iako to niewolnicy i synowie
 familii co do nabytów. Ktoś inny
 dywagował dzieciństwo nabytów. 2°)
 kłótywa zatem przedawnienie
 przywiązane do posiadaczy przez
 nich własności na korzyść pa-
 now i dyków. 2°) Osoby małe
 pomieszczone dymyśy chłopi
 imieniem posiadali opiekunowie
 ponieważ woli posiadania mieć
 nie mogą; przeciwnie nabycia

własności przez przedawnienie
mato letni, w latach niemożliwych,
za pośrednictwem władzy opiskun-
skiej, w drugim zaś przedziele mi-
ku Dziecińskiego / / nawet bez
tego pośrednictwa (Zie) Szasani
na karę Zwaną Deportatio i cudzo-
ziemcy —

217. Przedmiotami przedawnienia
są własności rzeczy Zmystowe,
nie własności i przez fałd obciśnięto
rzeczy zmystowe, które w posiada-
niu być mogą i których prze-
dawnienie szerególna ustawa nie
jest zabronione, takimi są: granice
woda, łąki, rzeki, chłosty, posągowe
religijne i publiczne / / rzeki
skarbowe: to jest te które do Kró-
stawy iur. weszły, oraz do Agro-
madrów miejskich należące, wła-
sności sieroty, rzeki posagowe
jeśli nim posagowani być zaczęli
przedawnienie nie ulegają, wła-
sności kradzione dopóki do nabywcy
dobrej wiary nieprzejdą, na mocy
prawa decemwiralnego i ustawy
Atyniusza, ~~z wyjątkiem~~ ^{z wyjątkiem} ~~z wyjątkiem~~ ^{z wyjątkiem} Prawo XII.
tablic stosnie to rozporządzenie do
samego Nadrzeja, Prawo Atyniusza
do Kwidego ię posiadacza dopóki
do prawdziwego właściciela nie powró-
ci — Przynać mi się wnosie tak
można z Cula Juliusza / / (Not. At. XVII. 7.)
„ut quod subreptum est, ejus rei
aeterna auctoritas est, nisi si in
ejus cui subreptum est protestatus
reverti est” i innych. Wiek tej usta-
wy nie jest z pewnością wiadomy;
niektórzy chcą narzucić rok 556,
od Zatożenia miasta — Własności
gwałtem w posiadanie objęte,
na mocy prawa Juliusza i Ploty-
usza, (ustawa Plotusza postumowio-
na r. 664. ustawa Juliusza do
Augusta potężniejsza i Zatożenia iak

tego wreszcie mamy przykłady - Rzeczy
kroścy prawnymy analitycznym Darowane
Zobacz porządkiem ^{prawym} Juliusza do pożą
w reszcie pierwotnego nabywcy zostają;
tak dalece że przychody i przybytki
za ich losem - Nakoniec - rzeczy
których alienacja testamentem

Zabroniona -
218. Nieupływa przedawnienie
non korzystać tego, który w cywilnym
posiadaniam rzeczy p. p. nieznanym
ie się, kto zatem jest bez tytułu na-
bycia i dobrej wiary -

Tytuł nabycia powinien być prawnym
szacunkiem własności i udzielić osoby
na drugą, np. Kupna, Darowania, po-
sadymszego testamentowego zapisu,
Zięcia, Kosa, Zapisu, adziękowa-
nia, itd. nadto powinien być pra-
wny to jest: prawdziwy lub przynaj-
mniej mianu za prawdziwego
np. gdy rzecz wrogona była z powodu
fałszywego, który przez nabywcę
mianu za prawdziwy, lub gdy do
takowego wrogona żadnego nie-
było powodu a otem nabywca nie
wiedział i rzecz przyjął. Okazanie
onego należy do tego, który prawa
swoje na nim opierał -

Dobra wiara, zależy na wewnętrz-
nym przekonaniu, że osoba od
której nabyliśmy, była właścicielem
rzeczy albo przynajmniej miała
możliwość alienowania. Wypada stąd
że nie zależy bynajmniej na tem,
czy nabywca nabył ^z zły lub dobrej
wiary posiadacza, bo jest gdy wła-
stym postrzemu posiadania nabywca
w dobrej zostaje, wiec: ta wiara
pozniej nastąpi, niekiedy bynaj-
mniej - Zły wiary domniemywać się
nie godzi, przeto dla tegoż przeciw
przedawnieniu domnieć się powinien -

219. Nakoniec potrzeba upływu
czasu zaxresłonego niekiedy nieprze-
rwanego posiadania, to jest: w prze-
dawnienie zwykłym, podług

prawa późniejszego lat trzech w po-
siadaniu własności ruchomych Dzie-
sięciu zaś lub Dwudziestu w posiada-
niu własności nieruchomości; podług
tego iak ich właściciele pierwsi byli
przytomni w przewinie w której
ich własności są położone lub nie -
Kasuba i rasia tak w tem iak w ka-
żdem przedawnieniu być powinna
czynność tak że ostatni Dzień za-
ręty uważa się iakby już upłynął -
Czas posiadania pośrednika, przy-
stępu do czasu posiadania sta-
stępy: tak np. Dzień przedtęcia
przedawnienie własności przez jego
przodka dobra wiara posiadanej
choćaby sam wstępn zostawał wie-
rze, i nawzajem zła wiara po-
średnika kładzie mu chociażby
sam w dobrej zostawał: tak iak
Kobuś czy inny nabywca pod tytu-
łem fałszywym przedtęcia toż
samo przedawnienie jeśli wespół
z innym pośrednikiem w dobrej
zostaje wierze -

220. Okoliczności które przeszo-
dzają przedawnieniu lub je prze-
rywają dwuakiego są rodzaju:
jedne albo wem sprawują to że prze-
dawnienie zawazi się nie może albo
przynajmniej onego upływ wstrzy-
muje się potrąceniem czasu przez
który trwa ta przeszkoda iego przerw-
nia (taki przypadek byż może gdy
właściciel nie jest w stanie dyspo-
nować swą rzeczą (Stoffaker T. II. p. 1. §. 5. p. 1.)
Drugie przedawnienie zawazi przery-
wają lub już skończone bezskute-
cznym czynią - Przerywa zawazi
przedawnienie tak że czas później-
szego posiadania liczyć się nie
może do czasu dawniejszego posiada-
nia wytrącenie z posiadania (usurpatio)

czy to ani jest naturalne tylko czy cy-
wilne. Przenywu skazane i
przedawnienie, art upoważniający do
prawa którym dawny właściciel
rzecz swoją odzyskuje per restitutio-
nem in integrum.

221. Przedawnienie 2te jest dodatkiem
zwyczajnego i potrzebnie czasu lat
30 i 40. To obadwa mają wspólne:
1° osoba powinna być zdolna do
przedawnienia; 2° rzeczy takiej na-
tury być mają; 3° mogą być wzięte
w posiadanie; 4° posiadanie to
nie może przerywane być nie powinno
4te posiadać w powrocie przynaj-
mniej w dobrej wierze zastawiać
powinno w ten sposób różni się
przedawnienia, nie jest obciążony
okazywać tytułu swego własnictwa
za którym to nie ma prawa
wależy. Trzydziestu laty przedawnia-
ia są rzeczy skradzione, wydarte,
które do właściciela dobrej wiary
przeszły; własności małoletnich,
nabyte dziedzicze przez agnację
nowane; zawierające do czasu
w którym syn zpadł władzy agnaw-
skiej był uwolniony, własności
prywatne dobra i praw dzie wiarę
lecz bez tytułu posiadane. naxonię
rzeczy przez złę wiary posiadane
bez wiedzy właściciela alienowane
i dobra wiarę nabyte. Przedawnienie
lat czterdziestu podlegają dziedziczne
Pamiągęgo własności, własności
skarbowe, kościelne i podobne fundusze.

223. Przedawnienia od niepa-
miałych czasów praescriptio inme-
morialis; ma imię, nabyć rzeczy
własności za pomocą 2° 2te
giego posiadania i aiego powrotu
własności zasięgnąć nie można.
Prawo nasze nie mówi aniem wy-
raznie, upoważnia go jednak ustanowieniem

§ 222. Istnie przedawnienie
upływa 30 lat potrzebnie, którym przedaw-
nia się rzeczy do księgi rymskiego nale-
żące (li 23 Cap. de sanctis. Sec. 3. H. g.)

niektórych w tej mierze rozporządzeń. Nie ma więc przepisane go czasu różni się od innych przedawnień, awszem natomiast tego wznaczenie iakiegos przedawnienia w ogólnosci nadali, nosiły niepowinno.

Dowodzący przedawnieniem tego okazać powinien dokumentami, świadkami, powszechną wiedzą, nauką, rewizją i bliższem do prawdy podobieństwem: że 1° rzecz iakosmogąca być w posiadaniu przedawnienia podlegała 2° że zastawała w posiadaniu tego i jego poprzedników 3° niepomietnego czasu —

Ten jest przedawnienia 3° niepomietnych czasów skutem, że zastąpił miejsce tytułu lub przypisaniu okoliczności mu przeciwnych rozporządzenia pospolitego prawa lub dozwolenia —

Za pomocą jego nabywają się przysięgi, własności narodowe —

Rozdział VIII.

O Darowiznach.

224. Darowizna / donatio również naturalnym sposobem nabycia własności iak cywilnym nazwać się może — Najis w swych instytucjach a zaim Tymoniam i późniejsi uroeni to miejsce dali iis, dla tego że na mocy prawa Cynejus za to swę własności wymaga danego w nauce naszej obrzędu publicznej idealnej sprzedaży zwany mancipatio / ob. Brummer leg. Rine. cap. XIII. / Admienne są własności i skutki darowizny s powodem przychylności Tannej lub chęci okazania łaski, uspokojenia umysłu itd: uroynionis, którzy prawnicy a nawet klasycy pisarze dają

inimie podarunku /; donum / a dano-
wizny wzywniany przez wdzięczność
za wzywnioną przysługę lub innego
podobnego uczucia /; munus / piesz wpra-
dawnioną, własną /; propria /; dru-
gą niewłasną zwai będziemy.

Munus mówi Marius lib. 214. 2

de verbisign. / proprie est quod necessitate
obimus, lege, more, imperiove ejus
qui iubendi habet potestatem. Do-
na autem proprie sunt quae nulla
necessitate juris, officii, sed sponte
praestantur, quae si non prae-
stantur nulla reprehensio est et si
praestantur plerumque laus est. —
Oszczędność i sporadne przedstawianie
na miernym mieniu były prawi-
dłem Rzymianina, nim szereg i
adwaga nie czyniły go panem
kraiom za wstachaniem, notorycz. W tym
przeto czasie nieznat obowiązku
daruwizny ani tej nawet po wsta-
snych krewnych wymagat —
Sposob ten okazania wdzięczności
i przysługi, nastat skaprowa-
żeniem bogactw i zbytku a iax
we wpryżkiem prawi tam równie
w szarodrobliwosci Rzymianie.
inne przemysłyli narady — Nic
odtąd nie było pospolitego nad
podarki czynione patronom,
Panom, Cesarzowi urzędnikom,
przywilejom krewnych itd. okazani
poważ i ias ofiary, liżne, były
przebieżmy ie pokrocie.

Pieniądze, dni stymania poswie-
cone umyślnie okazywaniu
takim sposobem przychylności,
szacunku, uszanowania lub wdzię-
czności. Włosi posyłałi dary zrosz-
sładnich złozone, przez to dai po-
znac szeregie pżezienia chwila szan-
sliwych i przyjacielskich — Zwieta
dokładnosia mówią o nich: — For-
scaliger / ad Tibull. lib. 1. / Martialis
18. lib. 11. 33. v. 11. / Maistreys
Zwiazana Cesarzem czynili ofiary,

* O podarkach panom ze zmiętki.
Książki posyłanych Tarantulus Thoma. lib. 2.
v. 5. 1. 2. 3.

ze złota i srebra. Krymiono też
tamto podчас obchodu parniętni
obyczaj radaw co lat pięć, dziesięć itd.
złoty nazwiska annuum ablatitium,
coramariuum, których w Kadecie
Teodorze go często jest mowa -
Nadto podчас Saturnaliów, meżowie
podczas matronaliów żony, dawaty
i przyjmowaty podarki. Ostatnie te
odrywaly się w pierwszych dniach
marca. Na tego iego Juvenalis (Sat. 1. 8. 3.)
Kobięceni / femineas nazywa. Pi-
sali o nich Sueton. / Octav. LXX. Resp.
cap. XIV. / Marcialis / Epigr. lib. XIV. /
Tibullus / Eleg. III. 1 v. 1. / Martius Roma-
ni feste venere Kalendae Evorsius
nostros hinc fuit annus avis et vaga-
tunc ceteri discussunt undiq. pompa.
Perq. vias urbis, munera perque
domos - Tibullus Eleg. III 1 v. 1. -
Scis certe, puto res tua iam venire
Saturnalia martios Kalendas
Tunc reddam tibi, galla, quod dedit
Martia. Epig. 1. 84. v. 10. -
Mieniasz kowanie w tej mierze
Patronius, dając powód do ustano-
wienia prawa. Za Trybunstwa
Publicjusza, którym asztrzerono: aby
tylko cereus dla majestetszych go-
dziło się ofiarowac - Ten bardziej
Dzień obchodu urodzin tudziei
asmy lub Dzienszty Dzień po naro-
dzeniu się Dzieciucha, a. tego obowi-
zku wolne nie byty. (De lustratio-
ne infantium v. d. Steiner Comment.
ad legem Juliam et Pap. Popp.) -
Marcialis / lib. VIII epig. 64. / dawcipnie
wymienowa kłyt, który zapalony
z góry strzymywania dawał, siedem
lub osm razy na rok mieniony swe
obchodził - Mienniejszy kładro-
bliwasii dowody Krymianie dawali
w ofiarowywaniu godawych podar-
ków pemptialia donat / nowozakubio-
nym o których często jest wzmianka

u prawników - Często ~~one~~ bywały one
tax, niekiedy, że miejsce posagu za ta-
pic mogły - Plinius ofiarował taxim
spółobem córce Kwintry kiana za mał-
żędziny 50,000 sztuk monety. (Vid Epist VI. 32.)
Lec w cześć najwyższej szynianie
lubili okazywać swoją szynianie
i zbyt, to najwyższej w oddawaniu
gosi: taxowe dary nazwane per
excellensiam debia. Temżoznie
patrycyusz, zwykli byli iednać serce
pośpółstwa i do swych dumnych za-
miarów sztanąć - Niepomiar-
kowania rozrzuć z iedną a z dru-
gich strony podta chciwość i nie-
stusne wymaganie dary użać po-
trzebę ustanowienia prawa zwanego
lex Cincia o. 569 ad R. m. ^{którym} Provia;
cym sporów, zobroniono przyznawać
podarki od swych klientów. Zbyt pospie-
sznie i w zapale mydane prawo nie
zastęgiwato na powagę, August chiał
go przywrócić i wzmoć, postano-
wił więc karę pieniężną, we chworna-
sob przenosząc wartość przyztego
podarku. Klaudyusz ie umiarko-
wat i mówcom szdawnym przysięć
sestercyów przyznawać pozwolił - Za
Trajana w Uktuale Senatu odde-
no: że strony przysiędz powinni
przed rozłączeniem sprawy, iako adwo-
katoru nie nie dary, nie obietcy
nie zanczyty, że po uxorieniu
sprawy godzi ie, będzie ofiarował
dzieć się sestercyów - Odtąd rozporza-
dzenie to w takie zamieśdanie poszło
że prawnicy niezawstydzili się ma-
grody adwokatoru należący zwaney
szynianie honorarium sztanąć
czyższem / merces / a zobowiązanie
między niemi a stronami kontra-
stem najim. Naduszcia ztąd my-
niat opisać dobre Brumenier,
[Comment. ad leg. Cincian.] Drugim artyku-
tem tego prawa sztanąć sztanąć
wyższ pierwszy szynian. [szynian] szynian
dyta sztanąć, niezgodzić się uxorieniu

Hotoman / De donat. l. 1. / naznacza ior
wyżej 12. całego majątku - inni
na fundam. l. 34. De donat. / nazna-
cza ior 200 sztuk monety złotej /
chyba jeśli była publiczna uży-
wana krewnym lub powinowa-
tym oraz w nagrodę usynio-
wej przysługi. Jeżeli wartości
darowanej własności. przeciw-
ta summa prawem opisana
urzędnie nakazywał odtrącenie -
Trzeci artykuł wyrażający darowizny
warunkowe i spowodu obawy śmier-
ci ^{czynione} nakazywał czynić przez idealną
przedar i wtrącenie, wyrażający da-
rowizny warunkowe i spowodu
obawy śmierci. Przykłady ich wi-
dzić możemy, na napisach w reba-
nie groters. Już nawiązyliśmy
jak ta ustawa ze zwyczajem wy-
chodziła i przez Cesarzów odna-
wiana była. Jtak uchwała Anto-
nina, pozwolono czynić darowizny
na korzyść krewnych i powinow-
atych nie przysługując się do pe-
wnych formuł i bez pośrednictwa
idealnej przedar. O uchwale
tej wspomina Modest Teodora
l. 14. c. Theod. de donat. / Zabroniono obda-
rowanemu wspomnieć się więcej
ior darowizny czynić byt wstanie.
nakazano w akcie darowizny wy-
mienić pojedynko własności da-
rowacę się mające - Przeciwnie
darowizna która mogła czynić
ojciec dzieciom, nie miała żadne-
go ograniczenia, lecz też nie mia-
ła natury innych darowizn
zawsze albowiem była odwołalna.
Dla tego to ojcowie zwykle byli za-
pisywać testamentem 1/2 włas-
ności którą dawniej antem da-
rowizny ofiarowali. lecz Justinian
i to rozporządzenie odmiennie / l. 25. c. de
donat. int. vir. et uxor. /

226. Czy nie darowizny mogą, wszyscy
 wzy z drawym rozróżku będący którym
 tego wyraźnie prawo nie zabroniło
 Przeto nieważna jest darowizna
 Dzieci które siedmiu lat nie skoń-
 czyły; osób pomniejszych. Zmysłowych, niepełnoletnich,
 niemających prawa zarządzenia
 swoją własnością, marnotrawnych,
 rozrzućnych, matolefikich, opiekunów
 i kuratorów; rzadców własności
 cudzych gdy o tego bezregulownem per-
 sonalności twem upoważnieniu
 nie są, synów pod władzą aycowską
 zostających znabytków aycowsko-
 dziecińskich i dziecińskich zmysłowych
 nych; bez pozwolenia ayci - osób
 skazanych na karę główną -

227. Równie przyznawać darowi-
 zny, mogą ^{wszyscy} którzy mają używanie
 rozumu i którym prawo tego wy-
 raźnie nie broni. Przeto usunięci
 są do możliwości przyznawania daro-
 wizn: osoby mające ponieszone
 zmysły, niepełnoletni swoim inie-
 niem, ^{familioliki} bez upoważnienia opie-
 kunów lub kuratorów, matrona
 wśród trwania matczyńskiego zwią-
 zku, synowie rodziny wyjąwszy
 to co się uważa za potrzebne iako na-
 bytek obrony - ^{i jako obywatel} któryż mowa w sprawie
 w innym przypadku synowi przez
 ayci darowizna, zatrzymanie swą
 własność gdy iey aycie umierając
 nieadwokat lub przed usamowolnie-
 niem nie odebrał -

228. Co się dotyczy własności: do własno-
 ści darowizny nie przeszkadza czy są
 one zmysłowe czy zmysłowe, wła-
 sne czy cudze co do skutków spodia-
 nia i przedawnienia otrzymać się
 mogących obecnie posiadane czy spo-
 dziewane -

Istotę darowizny podług Justyniana sta-
 nowi samo okazanie woli stron obu-
 dwóch, iednocyⁱⁿ (wypis ad exomisa dobro-
 dzieystwa drugiej w anego przyzycie
 w słowach, napisanie przez jedno-
 cinnikow lub postanow. Jeżeli iednak
 wartości pięćset sztuk monety zło-
 tej przenosi, wnieścienia w publi-
 czne akta nymagazjune w tej
 mierze było rozporządzenie dawne-
 go prawa. Konstantyn Chlorus i
 Konstantyn wielki kazdą darowiznę
 chcieli widzieć ukrymioną na pi-
 śmie i w publiczne akta zapisa-
 ną; Teodozy i Walentynian zniszczy
 drugi aktykus prawa Lyncy usza
 (iako wielu chce umiemać) darowi-
 znę której wartości dwieście sztuk
 monety złotej nie przenosiła, ustnie
 ukrymioną za wartość ogłosi-
 li. Ustawa Justyniana po jego śmierci
 dopelniona nie była; za Albonsien
 ślady ukrymienia darowizny na piśmie
 własności mniemy^{nie} wartujących
 pięćset sztuk złota. Za panowania
 Justyna umieszczone w Krypsie
 (Defunctolen) kilka darowizn w iednym
 czasie ukrymionych, iestli przenoszę
 wspomnianą sumę, tudzież da-
 rowizny opłat ukrymionych i kaso-
 wych tylko które wartości wspomnio-
 ną przenoszę, równie wnieście-
 nia taxowego nymagazja. Wyis-
 te są od tej formalności darowi-
 zny rzekę przez pamiącego przy-
 wiatnym osobom dawanych i na
 wzajem. Wzajemne własności nie
 iest dowodem chęci ukrymienia
 darowizny; obowiązkiem iey oka-
 zania przez wywistosć lub domie-
 moria prawem upoważnionego

a) Własności ukrymionych darowizn ukry-
 mionych, darowizn na poprawienie domów
 szpitalnych lub szpitalnych, i na wykupno
 bractw.

jest osoby oddarowanej: domniemanie
 tożsamości jest dozwolone, jeżeli osoba
 przeciw której Dział oddarowany,
 zapisał się dług który nie dawał się,
 oddać dłużnikowi swemu kartę itd. —
 Nieprawyżta darowizna przestaje mieć
 swą wagę po adwocowaniu lub śmierci
 darującego, przeto do dziedziców od-
 darowanego nieprzechodzi — Przy-
 jazd może darowiznę nie tylko sam
 oddarowany myślnie lub domy-
 ślnie, także jego pełnomocnik szereg-
 lnie umocowany i niewolnik —
 małoletni i małoletni przy-
 mują one za potwierdzenie opieku-
 nów i kuratorów — Przyrzeczenie
 wykonania darowizny dane przez
 stipulację, upoważnia oddarowane-
 go do wzięcia przewodu zwanego
actio ex stipulatu: Darowizna zaś
 wykonana przez umowę *pactum*
 daje powód do działania przewo-
 dem zwanym *condictio ex lege*
 przeciw darującemu i jego dziedz-
 com do wzięcia własności daro-
 wanej lub jej wartości z przy-
 chodami iekże niezabawieniem
 przeciwnie przez sam wzgląd
 dobrej chęci darującego nie może
 oddarowany przynaglać do opłaty pro-
 cętów od czasu zwłoki, z ingerencją
 ani wymagać więcej niż jest w sta-
 nie wykryć. Po wykryciu
 wzięciu właścicieli two i wystąpi-
 ciego dozwolę zlewać się na odda-
 wane go. Dla tej przyczyny gdyby
 rzekł ianowa dwom darowanym
 była a iednemu tylko z nich
 wierzona; byłaby ten który miał
 one sobie wierzona; jest pierwszemu
 w prawie, Drugi zaś może tylko do-
 nusić się do siebie od darującego

o szkole, przez to sprawnione. Gdy-
by darowizny przed włączeniem
umartwiego Dzieńca wskutek nie-
go są obowiązane. Jeżeli Darowi-
zna niewymiona jest pod warun-
kiem, przed jego włączeniem, lub
lub dopomniem, ani daru-
izny ani jego Dzieńca adwokat
ich nie mogą. Długi darowiznego
ogólnie mówiąc, nie są obowią-
zane; chyba gdy szczególnie są
do własności darowizny przywią-
zane.

231. Jeżeli darowizny w swej szro-
towości nie zachowują miary
także osoby do pewnej części tego
majątku prawo mający, są skrzy-
wdzone, może mieć miejsce
działanie pod nazwiskiem Quarela
inoficiosae Donationis. Działanie to
zaprowadzone na wzór tego które
zawierane jest w traktacie o Testa-
mentach pod imieniem Quarela
inoficiosi testamenti, skutki Decisum,
rodzicom, a niepełny sposób bra-
cium darowiznego przeciw obdarowa-
nemu o nieważnienie Darowi-
zny w tej mierze w której nadwe-
żona jest część z prawami nale-
żącymi. Stosowanie wartości ma-
jątku całego, do wartości rzeczy po-
zostatej o ten samem tego co dla
krewnych którym część prawna
należy, pozostała nie wazniejszą miarę
się może powinno i tak po Sumie
darowiznego; stan jednakoż jego
majątku uważa się taki, iani był
pod czas wyzniesienia jego Darowi-
zny. Jeżeli darowizny kilku osobom
w różnym czasie pozaym Daro-
wizny, ostatnia tylko ile część pra-
wa nadwzięta, nieważniona
dupesnie lub zmniejszona być po-
winna. Wziąć środka tego do unie

warunka lub zmniejszenia darowi-
zny przez swego krewnego, ucywilizowany, nie
mogą nastąpić, którzy nie wdziknosci
dowód obdarowy, którzy darowiange ty
wymiarie lub domyślnie uwaroli,
który przez lat pięć od śmierci swe-
go poprzednika ustereli.

232. Odwołana być może darowizna
naprzód z powodu niewdziknosci
obdarowanego, dowodem jej jest
targnienie się na darowiznę, złości-
we przygotowanie o wiek szkodę,
zaradki na życie, nieopiekiwanie
umierającego w zapisie warunku.

Pierwszy, trzeci i czwarty dowód
może być wszędzie przyzty, jeżeli
oświadczy pewnej części majątku darowiz-
nego prawo majątku, jest matka
która w powstanie materskie me-
szka z lub. Po okazaniu niewdzi-
kności, który działanie zwane condi-
ctio ex lege, samemu darowiznemu
nie zaś jego dzieciom przeciw
obdarowanemu nie zaś jego dzieci-
com o powrocie rzeczy darowanej
w stanie w jakim się obecnie znaj-
duje. Odwołana natomiast mo-
że być darowizna z powodu na-
padzenia się darowiznemu dzie-
cia, potrzeba wskazać aby darowizny
w czasie darowizny był bezdziejny
i prawa adwokacji nie rozchodziły;
W przypadku tym darowizna umie-
wienia się iaby po usterzeniu
się warunku rodzicielskiego; może
przeto tak sam darowizny dar jego
dzieci działai o zwrot rzeczy prze-
ciw obdarowanemu lub któremu
kolwiek jej posiadaczowi —

233. Niewłaściwość (impropria)
darowizny nazwisko mająte, które
nie przez samą usterzość lecz
z pewnej części zwykłej przy-
czyn, taniem są darowizny nagra-
dzone

Działne / remuneratoriae / oprawa / pasaze /
 qu / donatio propter nuptias / Darowi-
 zny uczynione pod warunkiem (sub
 modo) i na przypadek śmierci daru-
 iącego donatio mortis causa —
 234. Darowizna z tego względu iż po-
 wodem ię byłaby chęć uszczuplenia się
 w naturalnym obowiązku porównai
 morina do wypłaty stęgu i dla tego
 ad zwyższenia ię jest bardzo odwiec-
 na. Ryń ię mogą mało lekko,
 opiekunowie, kuratorowie zarządza-
 ię cudzą własnością matronko-
 wie, dykowie i synowie families —
 uszczuplenie ię godzi się, dozwie-
 mywać z samego względu i do-
 stunde obdarowanego żadnej nie ma
 wagi i woli, wnieście prosto do
 ant nie ię koniecznie potrzebne.
 Także należy się obdarowanemu
 prosta do czasu zwłoki z wnie-
 sieniem ani darowizny wyznaczyć się
 tem może, iż iść się w swem
 przyrzeczeniu nie może: non est
 locus beneficio competentis, narodzi
 darowizna tego rodzaju odwrotną
 nie ię. Co justycyarni darowizną,
 propter nuptias miarunie, narodzi
 morzenie bez wahania się opwa-
 wa pasage, ię to zapis summy
 dla zabezpieczenia pasage — Da-
 rowizna właściwa z natury zwią-
 zku matronskiego doposaż uro-
 czyste obrzędy ich zawierania re-
 zygować nie mogą, mię się
 między matronkami mię nie
 mogła. Maż i stonaz ię dykowie z ię-
 xą, w duchu prawa dawnego sata-
 dali iedną osobę: ryń ię ię sobie
 samemu podarunki ię ię ię ię
 rzeczą. Później ustawa przyznała
 nieważności darowizn między
 matronkami. Antonin prosto za-
 karał powtórnie aby ię powiedzieć

Ulpian (l. 1. de donat. inter vis. et uxor)
 i Plutarch (deust Rom p. 265.) małżo-
 nek upoiany świątym szorstliwosci
 nie ogabacat się kumajacym a daniem daru
 nie przypominat, że dobro idzie o-
 soby może być ad totum drugiej
 oddzielne. Leż wyszysto to rozumieć
 należy o darowiznach pod czas trwa-
 nia małżeńskiego związku. Jiny
 jest powód, inny ~~jest~~ cel oprawy
 posagu. Pożeważ dawniej opwa-
 wa posagu przed zasubinami
 zwykłe bywata uxorionu, nary-
 wano ją donatis ante nuptias.
 Justyn pozwolił one czynić lub po-
 wieszać po zasubinach, zastawi-
 iac darone małżonko. Justynian
 widząc że nie stosownem, admiem
 i nazwał propter nuptias -
 Pożeważ przeto ten rodzaj za-
 pisu ma za cel zabezpieczenie
 posagu, azywista rzecz jest, że bez
 niego nieśca mieć nie może i
 że mu równy być powinien -
 Oprawa ta uxorionu być może
 przez męża lub przez kogo in-
 nego, ~~lub~~ przed zasubinami lub
 po zasubinach w sumie równiej
 posagowi, a jeśli sumie 500 sztuk
 monety złoty przenosi, do akt wie-
 sionaj być powinna. Jednakowoż
 zaniebawie tej ostrożności, żanie by-
 nowniej nie szkodzi - Przeno-
 żon do własności sposobem oprawy
 żonizanych, mają, iakimś patie-
 dzeli cel zabezpieczenia posagu.
 Jeśli im były wgrane sprawy i
 nad niemi własności two cywilnej
 moce, którego w przypadku zabójstwa
 meżow zatrzymują ie dla siebie
 i alienowane naniw kokuier
 bądź porzucić - Jeśli oprawę
 tego stanowia rzecz ruchome

Smierci naturalnej daru tego sto-
ie się zupełnie — Daru tego albo tylko
przypisane daru tego albo tylko ^{niez-}ada-
nowanemu wnętra w tej myśli
aby stała się jego własnością, do-
pięro po jego zęściu. Daru tego
aktów mówieny, kilku względów
podobna jest do przedmowego testa-
mentowego zapisu, tak dalece że
Justynian ich różnię osobną nowellą
l. 10. 8. i. in profl. wskazał być przymu-
szany. Czyni one mogą wpisać
którym wolno jest pisać testament;
w mładości w wieku będy, syno-
wie familii analityku dzieciniego
za zwołaniem. Kuratorowi i cyow-
kównie przymowni tego nadanie
daru tego mogą wpisać, którym
Spowiedziowych testamentowych za-
pisaw karzypai dozwolity prawa:
byłyby pod czas zęścia daru tego,
zobaczni byli do nabycia — Wa-
żna jest przy daru tego wyznio-
na synowi, matronowi. Nako-
niec to wpisać daru tego na przy-
kład. Smierci darowane być może,
co może być testamentowy w pie-
dymy zapisem zapisane. Co się
dotyczy sposobu i formy, potrzebną
jest nie tylko determinacya daru tego
czego być zęściu strony przycię,
obdarowanego tudzież w przycięm
ficein his ad now. Skutek daru tego
tej zawisł od brzmienia zapisu
i przypadku zęścia daru tego — Je-
żeli tylko przypisane nastąpi;
rzeczy wyrażnie opisanej, stać się
obdarowanemu właścicielem bez po-
średnie? Przeciwnie rzeczy nie
opisaney wyrażnie wpis gatu-
lub ilości i anowey nie stać się
obdarowanemu właścicielem inowey

iax za pomocą działani'a przeciw
dziedzicowi, actio personalis. Jeżeli
znów wzajemnie nastąpiło; dano-
wizna stała się, nieadwokatowa.
Kto nie w tej dano-wiznie i ax w po-
cęgach w testamentaryjnym zapisie,
ma miejsce potrzebnie. Tak dy-
usza, prawo przyrostu, tranzyta
mocyano. Stała się dano-wizna na
przypadek śmierci nie warowa;
po adwokatim dano-wiznego myśla-
żnem lub do myślenia, po usunięciu
niebezpieczeństwa, które do niej
daje powód, po zęciu obdarowa-
nego i ax za życia dano-wiznego
choćby wzajemnie pierwszy nastę-
piło, po rozstrzygnięciu się bez ku-
terem dano-wizny tej, obdarowany
lub dziedzic może wzajemnie ob-
wiązać się powrócić z przycho-
dami i przybytkami, po wypła-
cie potrzebnych i przydatnych na-
kładów — Działanie do tego wzięte się
możesz n. vindictio directa, condi-
ctio, utilis rei vindictio. —

abstencja i ax w ogólności

Podział IX. —

238 Jeżeli własność i axowa sturzy
w pewny sposób ax wytkowi osób
które własnością nie są; mó-
wić myślimy: że postanowiona
jest na niej abstencja. Justynian
nazywa abstencją / servitus / prawem
do rzeczy cudzej do którego właści-
ciel jej obowiązany jest zwoleć
Kamul - in rem pewnego przykła-
dów o niej te trzy pewniki
wymisny mieć w pamięci -
1. Abstencja tylko na cudzie

własności postanowiona być z
może 2° przywiązana jest do sa-
mej własności nie zaś do jej
własności; przytem zatem drugiej
strzymany jest podobny przytem
w mogącym być strzymanie sko-
noważania np. (Znajmu)
3° Obowiązek wyprawy drugiej
dla własności jest zawsze biermy.

Dwa są sturchności rodzaje:
jedna rzeczowna / praediorum / dru-
ga osobista / personarum / pierwszy
własności służy ku użytkowi dru-
giej własności, drugiej własności
służy ku użytkowi osob.

Rozdział X.

O naturze i gatunkach sturchno-
ści gruntowej

240. Do natury sturchności rzecz-
ownej należy: 1° aby własności
jednej służyła ku użytkowi
drugiej; dla tego jeśli nie styka-
jące się rzeczy przynajmniej
bliznie siebie być powinny -
2° aby użytkownicy na której
jest postanowiona nie przedzi-
szać użytku z tej dla której jest
postanowiona 3° aby rzecz
na której jest postanowiona
statecznie była sposobna do przy-
noszenia przytoku dla posada-
rza rzeczy dla której jest postano-
wiona -

241. Sturchności rzeczowych dwa
są rodzaje: jedne z nich miejscie-
nie drugie miejsciemie się różni -
Przerwanie rzeczy dla której
jest postanowiona, nanowaz nas
czy one to lub inne nazywają ^{namy} ~~moż~~
moż itak sturchnością miejscową
/ urbaną / będzie, gdy rzecz dla
której jest postanowiona jest bu-
dową do mieszkaniowa w miesie

lub na wsi położona - lub gruntem
do samej przyciemności sturagan.
Kiedyż znów więcej na /i/ ruszają /i/
iżeli przez dla której jest postano-
wiona jest budawa lub gruntem
do wzięcia rolniczego lub ogrodn-
czego. Nie wdajemy się jednak
nie, aby ten podział miał być
bez brzydoty; mogą alboż nie
znajdować się sturagany, któ-
re więcej ziemi i więcej kłopotu
godziłyby się nazwać -

242. Przez popolitą, której prze-
mierzeniem było pomiaru
kiedyś znane w Szwajcarii
na sznurach przetraciła zawasy
w obiegach murów miejskich.
Pomiaranie się, ludność, zpra-
czyły prowadzić i napływać lu-
dów podbitych podniosły ceny, placów
i związku jednego szwajcarskiego
zim potrzebniejszego wzniesły.
Mieszkańców dawno ad hoc
przez obmurowanie, które to także
sznurów i nixie rozszerza, i
podnosi, innymi także dawno
okazał się, powstać stała placach
publicznych przez które szły sta-
wne wodociągi i służby obwie-
sione zostały po powrocie za-
budowania zburzonego przez
gallow miasta prywatne gma-
chy: chociaż mieć wodę w swym
domu, miał potrzebę wysoka
pozwolenie ad sasciada poprawa-
żenia kanatu przez plac ię
do kanatu publicznego - ^{notk} ~~notk~~
stem Liv. /Hist. v. fin/. Testinatio
curam exemit vias dirigendi, dum
anipso sui alienig³ discrimine,
in vaens aedificant. Ea est ^{causa} ~~causa~~
sunt vetes cloacae primum in per
publicum ductae, nunc privatae passim
habeant ducta formae, vobis sit occupata
magis, quam diviae simili 7-

Publicanym klom, sprawca iost
iox, iuradory Siwiusa i Dian. 2° talis
Tarwiniusa stary, były one tak,
usprawiały, że Kaspiodor mowi
tantumq^{ue} videntibus contulisse stu-
porum ut aliarum quoq^{ue} civitatum
potuerint miracula superare.

2° talis, mnogie rozporządzenie
ustaw XII Tablic o sturibus i ark
miejscach, które prawnicy swe-
ni, thumaisensiami i Ceffarce
przez swe Konstytucje panno-
zyl. Między innymi pierwsze
trzymia miejsce: 1° Sturibus
przez Która Sciana lub Kolumna
domu Sasiada utrzymuje użąd
domu Sasiada drugiego (Servitus
oneris ferendi) prawo XII Tablic
wydaje o wicy rozporządzenie
w tych wyodrądkach: paries oneri fe-
rendo utimur est, ita sit. (l. 33.

ff. de serv. prae. urb. / Sturibus
to przeciw państwu emu spra-
widło to ma do siebie, że wstaci-
ciel z prawem obowiązanym i est do
naprawy ariia sciany lub Ko-
lunmy sturisy na podparcie sasi-
adnego domu, lecz w razie na-
prawy podpieranie domu należy
do jego właściciela... 2° Sturibus
wyprowadzenia, ielxi na dom cudzy
servitus tigni immittendi, proci-
endi, protegendi / 3° Sturibus
wyprowadzenia dy mu z domu cu-
drego, poprowadzenia wadownu
przez grunt cudzy, zrobienia na
cudzym gruncie podziemnego ka-
natu dla spustu nieczystości do
kloani publicznego (Servitus fumi,
aquae, cloacae)

4te Sturibnośi zrobienia ascien
w scianie spotney lub sasiada
kuchay mianowicie: p. servitus li-
minum / 5te Sturibnośi niepo-
doszenia wyzey domu p. servi-
tus altius ^{non} tollendi / 6te Sturibnośi
nieprzeszkadzania dobru wid-
kowi do ascien sasiadnego domu
p. servitus ne luminibus officiantur
servitus prospectus et ne prospectus
officiantur / 7me Sturibnośi przy-
mowania wody spadajacej do
domu sasiadnego kopalni lub
przez ryzy (flumina stillicidia,
ubi rursus sunt ita fluant cadunt)
p. Brisson. Antiquit rom. l. 1. p. 22. - /
8me Sturibnośi dozwozenia aby
sasiad wyzey domu sway podnosil
p. servitus altius tollendi / 9te Stu-
ribnośi dozwozenia postawienia
sciany przed oknami naszymi
p. servitus luminibus officiendi -
243. Kiezy Sturibnosciami
wiekszeniu Anonimistze. saj
1te Sturibnośi przechodzenia przez
grunt nasz p. servitus itineris /
2re Sturibnośi podziemia przez
grunt nasz bydlat i przeciwnie
mniejszyemu powozem p. servitus
actus / 3te Sturibnośi przeciwnie
powozem wiekszym p. servitus
viae / 4te Sturibnośi sprowadzenia
wody przez grunt nasz (servitus
aqueductus) / 5te branie wody
(servitus aquae haustus) / 6te puszczanie
bydlat do wody na gruncie naszym
(servitus pecoris ad aquam adpulsus) /
7me paszy p. servitus pecoris pascendi /
8me Sturibnośi gaszenia wapna,
kopania piasku, dobywania kredy

i kamieniu, szturibusz węgierskim
 cirkoniam iagrod węgierską / scisłus
 calcis coquendae, arenae fodiendae,
 cretae lapidisq. eximendi, ligna scin-
 candi, was praemendi / etc. -

Prodział XI.

Jakim sposobem postanowienia
 szturibusz?

244. Gruntka i wstępno co do nich
 jest przywilegiarum podlegać mogą sztu-
 ribnosciom gruntowym, niewolno
 jest stanowić szturibusz na rzeczach
 świętych religijnych ani na samych
 szturibuszach. Postanowienie wola
 wtasciela kupieckiego lub szlacheckiego,
 współwtasciciel szturibusz postanow-
 wie nie może wtasciela obciąża-
 wtasciela szturibusz przez testa-
 ment lub umowę. Postanowienie
 testamentarne do swego zupełności
 nie wymaga węgierskiej, dozwolona
 przez szlachecki urząd, stare zaś ku-
 pieckie gdy wtasciela dozwala i jej
 używać a szlachta dla którego grunt
 był dozwolony, przejąć się wcho-
 dzi w tanowe używanie: one albo-
 wiem miejsce węgierskie zastępuje -
 jeżeli wtasciela dwóch wtasciela
 z których jedna szturibusz nie wzięto-
 wi drugiej, jedna lub obie dwie w tymże
 czasie alienuje, ^{umowa} ~~umowa~~ to nowa
 kamienica szturibusz, i tak by
 bez tego wzięto, tak alienowanych
 wtasciela szturibusz i szturibusz (zobacz)
 lub szturibusz by. Umieszczenie
 w umowie postanowienia szturibusz
 bnoś warunków po którego dyspozi-
 cji

grunt do tego niezamieszkałby
zostaci wolnym, tudzież orda-
nienie i czasu po którego upły-
wie służyćby miałby usta-
wai, żadnej więc nie będzie
mocy, prawo to bowiem tak się
do rzeczy wiecła że tylko z niej
zyskujemy ustale. Proponujemy
jednak wynaleźć. Działanie dwa-
ne exceptio panti vel soli, któ-
rym właściciel broni się prze-
ciw sąsiadowi. Działanie gremio
nie własności tanowego warunku
lub nierzeczywistości w któ-
rymby kairyci się powstrzyma.
Wnoszę zatem iż ośmą należą
aby nie wolno było właścicielowi
własności sąsiedzkiej przepisać umó-
wą sposobu wywiania tego pra-
wa lub wyłączenie chwili w których
tanowe wywianie będzie mogło
mieć miejsce. Jeżeli posiadacz
gruntu przyległego nie przestanie
otrzymywać korzyści i wygody
z własności sąsiedzkiej przez
przeciąg czasu na przekroczenie
nie przepisanej; jeżeli otrzymanie
korzyści przestanie i wygody przez
lat dziesięć lub dwadzieście podług
tego i tak właściciel był przytomny
lub nieprzytomny; prawo jego
stać się niezmienne. Zawsze jednak
dobro wiara jest potrzebna; ora-
danie tytułu jest niepotrzebne. Wła-
ściciel przedawnienie otrzymu-
je się za pomocą posiadania
służebności że posiadać nie można;
potrzeba było tłumaczyć aby ten
mógł do służebności zastosować.

120
wzięli i prawicy. Leż prawo
był bousin za Rulost 4. 750.
za to więc wzięli: ma to miast
wysam longa usurpatio. Nako-
niec wola sędziego postanowienia
starebnos^{maye} policy przez nęgras w spra-
wie dzierżawy.

Rozdział XII.

O Korzysciach ze sturcbnosci gruntowej.

245. Postanowiono na gruncie
lub budowie sturcbnosci, stać się
nieadzielną jego własnością, z gruntem
przeto lub budowlą każdego
posiadacza przechodzi. Posiadacz
własności dla której wyta lub
wygody jest postanowiona, zbie-
ra dostatek pozwolone korzyści
zposobem przepisany. Jeżeli
w umowie sturcbnosci nie wy-
miano o taxowym sposobie,
wzywać panu prawo własnego
z najmniejszą swego sąsiada
zakład. Przykład na łąkach i
polach. Luba własność rzeczy
obciążonej sturcbnoscią, posiada-
czai wyciać nie może; wobec
mu wskazuje się zanie ze swej
własności to zbierać przytaci,
które temu nie zarowi, niepodle-
gają, a nawet korzyści mu pod-
legających wzywać wspólnie
awsem jeśli przeciwny układ
nie zaszedł, gdyby grunt wspól-
nym potrzebom nie wystarczał,
własność onego ma pierwszeń-
stwo.

Proiziviat XIII.

O czasie ustanowienia słuźebności gruntowej.

246. Przyjęty ustanowienie słuźebno-
ści gruntowej pieniężnej są:
Wyrocz. rozstrzygnięcia sądownego, duo-
stajny słuźebności postanowienia
pod warunkiem lub do pewne-
go czasu dopełnienia lub uiszcze-
nia z warunku pod którym
uzyskany był przedziorny testa-
mentaryjny zapis na którym dzie-
dzie słuźebności postanowione.
Ustanie słuźebności gdy własność
jej podlegała, cała, wiela się roz-
pełnia do własności dla której
wzrostu postanowiona była lub
nawzajem, także nie powstawa-
na nowo chęć aby później roz-
strzygnięte były. Ustanie gdy jedna
z własności mieszkała: taż mo-
że powstać: jeśli do pierwszego
bydnie przywieziono stać —
ustanie także słuźebności przez
rozstrzygnięcie się onej wyrażne
lub domyslnie; jeżeli własność
razem słuźebności ma wolność
wzrostu tego co jej wzrostu prze-
słus. są; przez zupełne uiszcze-
wanie, ~~przez uiszczenie~~ przez
dot. dzierżby lub dzierżby
podług tego i tak własność raz-
em dla której wzrostu była po-
stanowiona był przytomny lub
nieprzytomny. Jeżeli w uiszcze-
stanie razem do zwolnienia było uis-
zczenie rozstrzygnięte w pewnych prze-
ciwstojach

40
ciażarkę naszą w pewnych latach,
pożach nosu, miedzi, ciek, nie ustaje
stwierdności iax gwe dwadzieścia lub
czterdzieś lat niewywaru, podług
tego iax wtasiciel rzecy. Na której
wrytu była postanowiona być
przytomny lub nieprzytomny.
To jest ciekmy o ustalenie stwierdności
gruntowych. więcej ich posiadanie
niech: więcej nie niewywaru
bywa iax więcej się nie zmienia, lecz
przez iax nie, gdy wtasiciel rzecy
temu iax iax podlegającej obrotu
wiarą, nieprzecie przez iax prawem
na posiadanie nie przepisany, czy nie
to, co postanowionej stwierdności iax
przez iax. Przy iax na tej odmien-
ności rozporządzenia ^{w tej rzeczy} prawa, nie jest
inna tylko iax stwierdności więcej
zależy, ad niewywaru wtasiciela
rzecy, na której była postanowio-
na. Stwierdności iax więcej ad
samego niewywaru ze strony
wtasiciela rzecy, stwarzającej.

Rozdział XIV.

o stwierdnościach osobistych w ogół- ności.

248. Stwierdnością osobistą jest po-
bieranie przychodów, wywarcie,
pomieszczenie, wysługi niewol-
ników. - Wolno jest w imieniu sta-
nowiącej stwierdności zrównać,
przywierać, one do osoby iax osobie,
szeregowej, dowolnie, czepiania
wady, przetrwania do niej byłoby iax.
Zamienić się, ona następująca
w osobistą. Te iax o których
mówi.

umowie hydrisury, nie z umowy
lecz z natury swości są osobiste-
mi i do następstw nieprzechodzą-
cemi. —

Porządek XV.

O pobieraniu przychodów.

248. Pobieraniem przychodów,
zarwie się prawo wywołania do po-
traby i wygody własności cudzej
niepsując jej istoty. Rozstrzygnię-
cie: 1° Wola właściciela (nie zupełnie —
go) obowiązana w testamencie lub
w umowie. Jeżeli właściciel testam-
mentem prawo pobierania przy-
chodów zapisał, wzajemnie potrze-
bne nie jest, jeśli dowolnego prawa
umowę obciąża w posiadanie lub
z drugiej strony, dozwolenie wy-
wołania prawa to przenosi. Wolno
jest umieszczać warunki, po którego
spełnieniu prawo to ma mieć
swe skutki lub one utracić,
wolno jest także zawrzeć oś
którego zawyżać się szkodliwie
lub do którego trwać ma. Posta-
nowienie 2° Wola sądziego w pra-
wach dziedzicznych: może albo wem
jednej osobie przyznać samo pobie-
ranie przychodów bez właściciel-
stwa, drugiej samo właścicielstwo
bez pobierania przychodów, ani
w takim przypadku. Oba wyro-
nia ^{konieczne} ~~jest~~ potrzebny. 3° Ostrzymanie
także to prawo drugą stronę woli
prawa wyzwać, na raby trach
dziedzicznych, dzieci spod władzy
cywilnej niemowląt i a

na

a na postanowie taxowych nie nabytów
działu usamowolnionych, M. i. i. i. i.
na obrotach darowanych działów
ad rony i pierwszego nadziewstwa,
lub nabytych przez dziedziczenie,
Matka uboga do dziedziczenia
z porostaniem po śmierci ojcowskiej
idąca. Należnie można nabyć po-
bierania przychodów prawa
pomocy ~~przejmowania~~ ^{przejmowania} podług pra-
widła któreśmy mówiąc o skuteczo-
ściach rzeczonych opisanie. —

249. Wszelkie przytaci które wcale
to skutecznoscia obciążona sama
przez się lub za pomocą przemys-
tu i sztuki wydać, nabyć czy stać by
i narodzone w tym czasie potan-
stwo niewolnie twórcy przytaci, któ-
re rozarzy tylko posiadania ich
otrzymać można, stając się własno-
ścią mającego prawo pobierania
przychodów. Należnie także do po-
bierającego przychody, przytaci wszelkie,
które przynosi lub przynosić może
różną przez przybycie w czasie
posiadania do własności temu cię-
żarowi podlegającym w cielnosci. —
Uprawniony on jest przedsię-
brać w tym celu co by jego behady
powiększyć było w stanie, usuwać
w tym celu co by ich więcej przeszed-
zło, ani w tem sam nawet wła-
ściciel nie może mu być przeszo-
dą; wolno mu jest przez przor
siebie posiadania komu innemu
odstąpić do czasu towaru i stule-
cności, przez przor, nabyć lub
przytaci. —

250. Nawzajem powinności tego
jest, nie tylko nie miszeryć i
niepsuć ani przekształcać rzeczy
których przychodzą używać, ale
nawet przykładem dobrego gospodarza
starać się o zachowanie
ich w dobrym stanie. Obo wiążany
przeto naprawować ludzkie kawa-
łki bydła, utrzymywać i adre-
mować niewolników, dawać wyso-
ko, licząc domowych. Zwierzęt w za-
pisanej sobie drodze i przychodzą
do danego stanu przywieść, na
miejscu reszty drzew młade,
zasadzać. Wyćnie także powinności
nastady na utrzymanie części wła-
sności ich, nie są tam niektóre ze
korzystniejszą, bytoby ^{stać się} rzeczą, rzecz
się swego prawa. Jeśli zaś przez
własność, więc do reprecia rzeczy
których ma pobieranie przychodów
stać się powodem; obowiązywać jest
onę naprawić chociażby nastady
przewyższając miały politykę utrzy-
mać się z niej mogące — Pono-
szenie ciężarów do gruntu lub do-
mów przywiązanych, iakoż opłat
podatków, opłat służących pen-
sji rocznych lub dwuletnich
również do niego należy: przeci-
wnie opłat procentów i samych-
że długów gdyby nawet ich hy-
poteka zapisana, bytoby, miała
na dobrach służebności, toż obia-
żonych, jest powinnością własni-
cieb —

251. Ustanie prawo pobierania przy-
chodów, jeżeli w jakimś miejscu
w ustanowionej umowie spełniać się

151
lub dopuszczonymu do tego, jeśli ras
do którego dozwolane, było upływać. ^{Wskazuje nam, że pobieranie przychodzi}
prawo to bowiem nie przechodzi ^{umiera:}
do dziedziców a jeśli kiedy w stosun-
ku umiarkowanie przeysie anego kanonu
zapewnione było; Uważać je nale-
ży iako udzielenie prawotne pobie-
rania przychodów. Nadanie osobie
moralnej, kanonów się z upływem
stu lat, chyba gdy w tym czasie
zgromadzenie przez państwa
zwiększenie do tego - [gdy przez trze-
ścienie ziemi lub ^{zalep} ~~wyłączenie~~ znis-
zczone było: iako w dawnych był
obraz niszczona miast. Kanon się
tanie, gdy pobieranie przychodów
utraca stan obywatelski lub nad-
mierza w stopniu średnim; gdy
prawo swego się wzrasta lub
anego przez lat dziesięć lub dwa-
dziesiąt nieurząd, podług tego iako
był przytomnym lub nieprzy-
tomnym. Nieurządzenie prawa
swego na części dóbr ciężarowi
temu podlegających, w części je
umiera. Gdy następnie podaje-
nie prawa własności z pra-
wem pobierania, przychodów,
przez to pobieranie przychodów,
rzeczy przez siebie dziedziczy
nabywa lub praw swych wła-
ściwości odstępuje. Zatrzymanie
tanie, zniszczenie lub przeciwsta-
nie własności na której posta-
nowione było pobieranie przy-
chodów, znosi to prawo. -
152. Skoro prawo pobierania
przychodów ustaje, rzecz mu podle-
gająca

gosić, powiada do innego wła-
ściciela — Przychody naturalne
zebrane, do pobierania przychodów
niezebranych, do właściciela nale-
żą — Cywilne które natami ^{w pty-}
~~potwierdzone~~ ^{mają} ~~potwierdzone~~ ^{mają} do pobierania
za czas przetrwania, te zaś które
opracowania się w jednym czasie
podzielone są między obu dwójkę

153. Ustaności które w naszym
państwie się i mieszczą, podług
ducha prawa demokratycznego
prawu pobierania przychodów
podlegać nie mogły. Ustawy
Senatu za Tyberjusza, jak się
widać postanowienia, zaprowadzane
go pod nazwiskiem ceno-pobie-
rania ~~dochodów~~ / quasi usufructus /
wkładając obowiązek złożeń re-
kazy na to, że rzecz powróconą
będzie w tymże gatunku i ilości -
Jako pobieranie przychodów w ten sposób
ad samego pobierania różni, że
własnościowo rzeczy używanej, na
pobierania przychodów składa się.
Ustanawia się jako pobieranie
przychodów domów sposobami,
które nie są ustanowione samo
pobieranie, to jest p. przedyskre-
taryentowy zapis lub umowa -
konieczne jest zaś ze śmiercią lub przes-
nowienie stannu pobierania
przychodów —

Rodriat XVII.

O wzywaniu pomieszczenia i myślo-
gach niewolniczych.

154. Wrywanie [usus:] i est prawo

pożytkowaniu. Zresztą każdy do
potrzeby bez zepsucia i czystoty -
Wolność w używaniu w skrajniejszych
zawierają się obrotach: sama potrzeba
nie zaś wygodę podług stanu jego
godności; li tylko osób familię jego
stać się może, aresztować i miarkować;
Mając używanie instytucji go osobie
innej nie może, chyba gdy obznanie
nia transakcji stanowiącej jest do tego
upoważniony. Ciężary wszelkie przy-
wiązane do własności prawu temu
podlegającej, podzielać się powin-
ny używającego i właściciela w sto-
sunku pobieranych pożytków -

155. Sturchnosia pomieszczenia
habitation: / Ktoś się prawo wzięcia
cudziego domu. Ma ona to sobie
swoje gołębego że niewyżwaniem
ani utraty lub nadmierzeniem
obywatelskiego stanu, nie kłócić
się utracić. Kłócić się od sturchno-
si pobierania przychodów z domu,
że kto je nabywa do pomieszczenia
tylko nie zaś do innej potrzeby cu-
dzego domu wzięcia, ad użytkownika
domu, ad używania domu, że
kto je nabywa wana potrzebą
ograniczać się musi -

156. Sturchnosie niewolniczych wy-
stęp: / operamur serui: / jest prawo
pożytkowania roboty cudzego nie-
wolnika - Tu jest ich natura
że dopóki żyje niewolnik do dzie-
niów przechodzi: przez niewyżwanie
i utratę lub nadmierzenie obywatel-
skiego stanu nie staje; przeciwnie
staje gdy kto za pomocą przeda-
wnienia staje się niewolnikiem wta-
czaniem -

Nota do Roz. XV. Trzy tu. mają war-
niejszyze użyć można pytania:
Jako się nabywa prawo pobierania
przychodów? Janie są, należy to-
ści i powinności mającego to
prawo? Kiedy te należytości i po-
winności ustają? Ktostrążinymy
je w krótkości zbliznionego dwóch
pramodawców do siebie. — —

W obojdwóch prawach postawa-
wia się pobieranie przychodów
za pośrednictwem ustawy lub
umowy, pierwszy an. dał sposób
trzeci, sposobem tym jest otrzyma-
nie umowy miarowicie w spwa-
wank a przedziat doboru wspólne-
ści cielskiej. Pierwszych. — Jest
możen Sędzia miarowy który mu-
si być niepodzielnym bądź do nie-
lub który strony niepodzielnym
miejscu, podzieli, takim spo-
sobem że osobie jednej zostanie do-
własność, drugie pobieranie
przychodów. — Ten następstwo
to nie naturalne, pozostawiać pra-
wa które do jednej powinno nale-
żeć osoby, wiele szerególniej ze
względem ekonomii publicznej
złych porządku do obywateli —
Jakoż winniśmy na przykład
Prawodawca Najwyższego powie-
dzić że był a niekiedy przeznaczy
gdzie lubo nie miał targować się
przeciw tak bardzo uproszczono-
nemu Związkowi, osiadać
jednak Związek swoje aby był ile
można najprzedszym [L. 6. ff. h. t.]
i dodać z Ulpianem: » quia hoc
per necessitatem fit » [L. 10 ff. cum di.]

Prawomoci pobierania przychodów
 są następujące: 1° Sprowadzenie
 inwentarza 2° Wzięcie rekony-
 trowanie teyże rekony młynoga
 prawo francuskie ian rymfkie:
 lew prawo rymfkie nie posiadało
 wyrażnie co urządnik w przypadku
 nie możności iey złożenia w przed-
 wzięciu ma: wyry przyzgodzie pobie-
 ranie dochodów mającemu dui
 prawo, naradzając właściciela na
 spustoszenie lub utratę własności,
 wyprzeciwnie składając się na
 stronę właściciela, wysiła w posia-
 danie mającemu prawo pobiera-
 nia przychodów zabronie. Przy-
 ga którąby pobierał dochodów
 chiał złożyć w tym przypadku przy-
 zwolta nie jest albowiem niezaspa-
 kaniem dostatecznie, właściciela w oba-
 wie sprawiedliwej o iadość iego ma-
 iętku u pobieracza przychodów
 ad zbytki kamianow zwłaszcz gdy
 z niedochowania iey zwolne ko-
 rzysci, osiągnąć może, nie odstępa-
 cza do zachowania przyzgi zale-
 ży ad moralnego usposobienia
 osoby: usposobienie to ma być pra-
 wodawca kształci: do osiągnięcia
 smych wielkich kamianow zwłasz-
 cza ufać mu, gdzie idzie o bezpie-
 czeństwo własności obywatelskiej,
 nie zwym - Dla wymierzenia więc
 sprawiedliwości obojcy stronie sta-
 nówi prawo francuskie, że wszelkie
 nie równości, uszereżone być po-
 winny w zierzanę, alho urządzenie

albo urzędawnie zatrzymane, gotowe
pieniądze oddane na procyt, chorob
sprzedane i pieniądze gotowe odda-
ne na procyt, procenta zaś i do-
chód z dzierżaw należący powinny
do pobieracza przychodów (z kod. Nap.
§. 603.) 3^{ie} Princypium jest także
pobieracza przychodów ponosić ugi-
sary, iakote: podatki, naprawy itp.
lecz nie bez wyjątku iak w pra-
wie Rzymskiem. Ciżary te są albo
coroczne i zwykłe albo przy-
padkowe i nadzwyczajne. Pierwsze
całkowicie ponosi pobieracz dochodów
Drugie wspólnie z właścicielem
to iest: właściciel apteki podatek
lub kosztu naprawy, zaś pobie-
racz przychodów winien iest
przez ciąg czasu w którym swo-
iego prawa używa, aptekar-
owi od nich procent —

Co do należności pobieracza
przychodów do wytalismy się w pra-
wie francuskim, i rzymskim
ze wolno mu iest nie tylko swo-
ich przychodów lecz i praw nawet
pod iakimkolwiek bądź tytułem
odstąpić. miałyby to rozporządze-
nie przeciwieć się prawu przyro-
dzenemu? nie iestli pobieranie
przychodów osobistą służebnością
na którą zezwalając właściciel
miał szerególniejszy wzgląd na
moralne usposobienie pobieracza
przychodów i sposób życia?

abyśmy usunęli ten wątek.
Zawsze, zastanawiamy się i ani
cel zastadano sobie w stanie -
nie tego prawa - Stanowca
prawa tego, i jakiegoś powiedzie -
li jest prawodawca sam albo
własiciel - Gdy jest stanowi
sam prawodawca gdy nie do-
zwala rodzinom pobierać docho-
dy z majątku na matulskich
Przici spadłego, gdy jest nadanie
mężowi na posagu żony; czy nie
to bez względu na osobę której
sposób moralnego życia nie
jest i nie może mu być
znajomy - Dozwala zaś pra-
wa tego, dla tego aby Przici
lub matronę odwołać korzy-
ści z udzielonego sobie dobro-
dziejstwa, był w stanie usunąć -
niezadowolony przyrodzony powin-
ności tej Prziciom swoim to.
jest aby je utrzymać i przyzwo-
ite dat im wychowanie - Gdy
jest zaś stanowi własiciel czy-
ni to przez umowę lub testa-
ment. W obadwoch wypadkach je-
śli jest chce mieć przywłaszczenia
do osoby, której moralnemu
życiu zaszkodzi, powinien się
tylko osunąć i a mola
jego spełnienia zostawić.
Jeśli się nie osunąć, może
przez

przesamo miłczenie poznać że
go bandzić samo udzielenie
prawa, niż sposób owego wy-
cia zaimmie, że zatem domysł-
ne, wprawdzie, lecz nie mieć
pełne dat moragennu, po-
bierać przychody, kierowanie
wyi tego prawa, iakby sta-
siebie sądził być z najwię-
kszą korzyścią.

Przyrzyny które pobiera-
nie przychodów tworzą w obu
prawodawstwach teni same,
z. niewielką atoli różnicą;
i tak aby podług prawa
francuskiego zostało, potrze-
ba aby owego wyi zanie-
dane było nie przez lat
dziesięć iak w prawie rym-
skiem, lecz przez lat trzy-
dzieści - 2° jeśli je posiadała
osoba moralna up. niasto
lub zgromadzenie, potrzeba
upływiecia nie stu lat iak
w prawie Rzymuśkim, lecz tylko
trzydzieści - 3° Datagenna
jest iessure w prawie francus-
kiem o której Justynian wy-
raznie nie wspomina, Przy-
rzyna tworząca to prawo a-
ta jest: gdy pobierać przycho-
dów

na to go wrywa, gdy up. pu-
stoszy grunta albo liter. brawa-
ta izby przez to utrzymywa-
nie miszery - Janowi ar. eius sie
jest sprawnedliwa, ddebrai, prawo
osobie, ktora i. wadurywa: ino-
czyj wystapi. by toby do zwalci.
bezkarne miszery i. ciada wsta-
snoci. Sedzia przede w tano-
wym przypadku - moze wedlug
osobliwosci dadez wyroz, zio-
szozy zupelnie pobieranie
przychodow, albo rannarai
wtascicielowi wejsc w posiada-
nie rzeczy tem prawem obcia-
zoney, pod warunkiem o-
ptowania corocznie pobiera-
niem przychody oznaczona
summe, az do czasu w kto-
rym prawo tego ustai po-
winnos. —

Jeżeli są iacy pobierawcy
przychodow wierzy ciela?
» mogą wplywac do sporow
w tym względzie, dla utrzy-
mania praw swoich, mogą
ofiarowac naprawę kosztów
spustozren i zarzucenia
na dal. — Prawo rozporz.

dzemie.

Dranie to addano sprawie -
dlivosti rydzijem i przywie-
szyli kapitalistom, ktorzych
az nadto czesto nawet ze swo-
dajniary publicznej krzywdzi-
ly prawa wielu dawnych
i terazniejszych narodow -
w obecnym naszym stanie,
w ktorym dobra ruchome
nie mniysze iow ziemskie
wlasnosci skadajac na lę
narodowych bogactw, wzru-
cie wlasnictwo rownos
w srodach prowadzacy swie-
te byc powinno: wymagaj-
tego przyrodzonego sprawnie -
dlivosti, lepiej dzis wyjasnio-
ne) dobro handlu i nego-
driet, dobro samych wla-
scielow gruntow, ktorzy dla
poprawienia stanu swych
wlasni, ziem wiazanych ~~z~~
tak czesto pomoy kapitalistow potrze-
buj.

Powstanie XVIII.

wierzytelności na wierzytelności kaucyj-
tekojwaney swego dłużnika, może użyć swe-
go prawa tymże sposobem i w tymże cza-
sie w którym mógł użyć prawa swego sam
dłużnik, co się stulebności gruntowych dotyczy:
ponieważ nie może być od gruntu oddziel-
na, zaktadem bez wierzytelności być nie mo-
że, ani nawet wolno jest dla takowego za-
kładu stanowić stulebność wyizwoszy stu-
lebności ~~mięską~~ i tym skutkiem: że wierzy-
ciel, jeśli ma blisko położony grunt, może
ię wywabić, i gdy wierzytelność wyptacona,
nie była, sąsiadowi onę odprzedać.

Rekomyia jest ogólna /: pignus generale/;
i szczególna /: speciale/; ogólna obciąża wszy-
stkie dłużnika własności teraźniejszej i spóźnier-
wane, zmysłowe i umysłowe: wyizwoszy do-
bra posagowe, testamentowym wierzytelnym na-
pisem zapisane, rzeczy do codziennego uży-
cia. Rekomyia szczególna obciąża własności
w umowie stanowiczej wyrażone, czy to są o-
ne zebraniem rzeczy, czy rzeczami pojedynczo-
szemi. W pierwszym razie, nie tylko potępi-
one karak od początku do całego zbioru na-
leżące rzeczy lecz i późniejszy przybyły rekomy-
mi podlegają: w drugim razie, podlegają
także wszelkie przybytki i przychody.

Cel prawa w stanowieniu rekomyi, jest
zabezpieczenie wierzytelności i dla tego iak-
ko umowa dodatkowa może mieć miej-
sce w umowach głównych wszelkiego na-
zwania i rodzaju. Można owszem za-
dać rekomyi za części wierzytelności, mo-
żna ię żądać za należące się procenta.

Rozdział XVIII.

O postanowieniu rekomyi.

262. Rekomyi początkiem jest wola
osoby prywatnej, prawo, rozkaz i powaga u-
rzędu: jest więc dobrowolna /: voluntarium/;
i konieczna /: necessarium/; Dobrowolna re-
komyia znówu pochodzi z umowy lub te-
stamentu.

263. Do ważności rekomyi dobrowol-
nej obu dwu rodzajów, potrzeba aby da-
cy onę był właścicielem rzeczy, zaktadem
wierzytelności bądź mającej, nie należy też
na tem

na tem czy rekroimca jest sam Stuznik
lub kto inny. Wolność jest jednakowoż kapi-
nie rekroimie na własności spodziewanej;
na tem przypadek, jeśli pod jego właściciel-
stwo przejdzie. Jeżeli własność cudzą da-
na była w rekroimie, bez ostrzeżenia przy-
padek, że pod nasze właścicielstwo prze-
jdzie; rekroimia taka jeśli ięj właściciel nie
zatwierdził wyraźnie lub domyślnie nie
broniąc np. kapisania ięj na swęj wła-
sności, na skutek, niewiadomionego wie-
rzyciela, jest nieważna. Stać się rekroimia
kapisana na własności cudzej ważna, je-
śli właścicielstwo ięj przeszło do Stuznika
a wierzytel nie wiedział, że własność tak-
wa była w rzeczy samej cudzej. Niegodni
się kapisywać rekroimi, na rzeczach któ-
rych alienacja lub obciążanie długami,
jest prawem zabronione, iakoto: na po-
sagach, własnościach wierzytelnym kapi-
sem kapisanych, rzeczach nieruchomych,
spornych, rzeczach które w nagrodzie pa-
się spodziewamy się, narzędzi rolniczych.

264. Maia takie prawo kapisywania
rekroimi osoby, które władzę rozrządzenia
własnością chcą za pośrednictwem pra-
wa lub szerególnego aktu otrzymać, iak-
koto: opiekunowie, kuratorowie, petnomo-
nicy.

265. Samo oświadczenie woli sta-
nowiącego rekroimie i wierzyciela, stano-
wi ięj istnienie: oświadczenie to uchylio-
ne być może. Staw, przez postać, listem
i.t.d. Gdy się z porządkiem aktem urzęd-
owym w brzmieniu wyraźnym, ma i-
mie rekroimi wyraźnej. Inną jest natu-
ra rekroimi domysłnej, która się kaci-
ga za pośrednictwem spraw naszych.
sktonienie woli pówiadających, lub na-
mocy samego prawa. Pierwszego rodzaju
rekroimia domysłna jest, gdy np. kto daie
zareczenie, gdy wierzytel własność przez
dłżnika wierzytelni dla zabrania-
nia wierzytelności ureczona była, gdy
czytel podpisał transakcyę, w której sta-
niła

47
wisk, zaczyna się od chwili onych wniesienia. Dzieci na dobrach rodzicielskich, dwójakie mają zabezpieczenie. Pierwsze na dobrach ojcowskich, za ułgi w dobrach po matce lub krewnych w linii żeńskiej, tudzież majątku z przyczyny zaślubin zbranego w nim oycie zarządca lub miał na nich prawo pobierania przychodów; a to od chwili objęcia administracji. Drugie na dobrach jednego z rodziców w pierwotne matrzynie wchodzącego związku, które na dzieci z pierwszego matrymonialu spadły. Też same hipoteke mają małoletni na dobrach opiekuńców lub kuratorów, od czasu objęcia opieki lub kurateli. Niezawsi się ona po upływie czasu sprawowania władzy, ani po złożeniu rachunków ustaje, tem bardziej nie ulega interwencji sieroły; lecz przechodzi do jego dziedziców i trwa dopóty, póki nie dojdzie do powstania od danej nie są. W szczególności opieka matek ma to do siebie że, gdy przed złożeniem rachunków w pierwotne matrymonialne wstąpią ślubby, ich dobra i ich mężów obciążają się hipoteką na korzyść dzieci z pierwszego matrymonialu urodzonych. Nakoniec jest jeden jeszcze rodzaj prawnej domyslniej hipoteki istniejącej tym, którym przez pojedynczy zwykły lub wiarytelny zapis zapisat testament, lub darowizną, z powodu obawy śmierci darował na dobrach zmarłego o też zapisy z procentami, hipoteka ta nastaje od chwili zejścia testatora nie ma jednakowoż tej mocy aby zwykły lub wiarytelny legatariusz, powołując się na wiarytelność zmarłego.

Vid. Hoff. F. H. pars I. p. 364.

266. Ustanawia się hipoteka przez testament, jeżeli testator zapisuje co spowodem pojedynczego zapisu; ustanawia się ona przedniech prawni Urzędu i Prełata, ma imie przed rozstrągnięciem sporu dla zabezpieczenia praw, które mieć może wierzyciel, legatariusz uszkodzony, dziecko narodzić się mające. Urząd w tym razie przed rozstrągnięciem sprawy, Strzeżenie całości dóbr zostawia przy wierzycielu, legatariuszu itd. wydając wyrok przyznający posiadanie dóbr; między tymczasem bonum: dla nich jednak dzieci nie może być wykazanie posiadania do czasu zapadnięcia wyroku drugiego, którym wierzyciel legatariusz ma otrzymać swoje ich przejęcia. Nakoniec ustanawia się hipoteka wyrokiem sądu, już po rozstrągnięciu

szkazy ma ona w nauce naszej imię są-
dowcy: pignus iudiciale; Alstancawia iż u-
możliwia wierzyciela w pro-
wadzeniu, dozwolone, i tak to objęte sprze-
żeniem i tak to jest; a ni wierzyciel mo-
że być przymuszonym, do wyłączenia z jego posia-
dania nim w swej wiarytelności nie będzie.

Przebieg. III.

C Prawach wierzyciela na hypotekę.

267. Prawa o hypotekach celem jest tylko
ubezpieczenie wiarytelności, własnościowo pro-
to należy na obciążonej nieruchomości prawo po-
siedzenia przechodzą, zostaje przy tym, który
one postanowił. Wypada stąd nie refleksywna
ktokolwiek on jest dłużnik: lub osoba tre-
cia, ma moc alienowania własności hypo-
teki podlegającej, a nawet jeśli o niealieno-
wanie żaden nie kaszedł iktad; i wolno mu
jest rzecz nieruchomości, którą on posiada
przeciwienia się wierzyciela: pło alienacji
przechodzi własność do rąk innych z po-
zytkami swymi i dziaćkami a wierzyciel
tychże środków względem nabywcy użyć
jest uprawniony, którychby mógł użyć
względem samego rehedawcy. Przeciwnie jeśli
tęność zabezpieczeniem wiarytelności be-
dząca, jest ruchoma; alienacja jej bez wiado-
mości i zezwolenia wierzyciela jest niewa-
żna; uważa się prawo nasze jako krajów.

268. Ma moc wierzyciel hypotekarny, na-
bywca jego wiarytelności i dzieł, alienować
ruch hypotekę obciążoną; ani dłużnik gdy dłu-
gu niewypłaca, przeszkodzić temu krokowi
w jaki sposób może. Jednakowoż alienacja
ta może mieć miejsce w ten sposób, gdy
dłużnik na terminie niewiszący się, lub powo-
lany do wypłaty w każdym czasie wymaga-
jący wiarytelności zastawu. Wypłacenia okre-
śli dłużnik, nie przeszkadza aby wierzyciel nie
mógł przystąpić do alienacji w celu uży-
cia tego, co jeszcze pozostało. Zachować
w niej należy dobrą wiarę i pewny
sposób: nie jest wolno alienować jej za tań-
szą cenę niż warta lub większą część ni-
leżba do powrócenia sobie swej należności.
Teżeli na kilku własnościach zapisane by-
ło zabezpieczenie, wybór do wierzycieli nale-
ży: jeżeli szerególną i ogólną hypotekę razem

summy z procentami. Po upływie tego czasu iść własności nie zawrze, zostaje przy wierzycielu: zawrze jednak, jak uprawniony iść do nagać się od dłużnika dopłacenia, gdy wier. toli w ręceoney mii własności jest mniejszą należącą mu wierzytelności; tak również powinien wrócić to, w czym tak iwarłowi jego wierzytelności przewyższa.

270. Jeżeli w alienacji woli...
ekowaney, sposób przepisany prawem, zachowywany nie był, to jest gdy wierzyciel nieprawnie alienował, przed terminem wypłaty lub przed brzmieniem umowy; alienacja żadnej nie ma wagi a dłużnik uiszcza przeciw obecnemu posiadaczowi, działaniami o zwrot własności: vindicatio rei. Jeżeli zaś wierzyciel ma jakąś moc alienacji, to wprawdzie iść może w jakieś formy, za niedostatek lub za wiarę alienować; dłużnik może działać przeciw niemu o powrocie szkody: actione pignoratitia; lub przeciw nabywcy wiadomego oszusta: actione utilitatis empti; aby po otrzymaniu summy z procentami, własności z przychodami powrócić.

271. Własności hipoteką nieobciążona, obciążona, tylko urzędowo alienowana, ludzi może. Jeżeli bowiem po upływie terminu we dwa miesiące nie uiszcza się dłużnik; sprzedać się przez publiczną licytację. Gdy nieznajdy się chcą nabyć, lub do nieofiaruie odpowiadającej ceny; sam...
... do kupna przypuszcza się być...
... w licytacji, toż samo co oby ofiarował...
... zapłacić; jeżeli zaś i wierzyciel nabyć...
... nie chce; wprowadza się do posiadanie...
... wyrokiem Ranniczego uznawany...
... właścicielem z obowiązkiem powrotu...
... w przypadku wypłaty w czasie prze...
... urzeczysanum, jakiegoś dawniej po...

272. Innego rodzaju prerogaty...
... może wierzyciel na hipotekę, po...
... szczególne ze swym dłużnikiem umowy, by...
... były byty jedne z tych, których prawo dozwala...
... a i tak: wolno jest takiemu wierzycielowi...
... mówić się, że w przypadku nieuiszczenia się...
... na terminie, mieć będzie moc własną, prawu...
... woli w posiadanie dóbr hipoteką obciążonych, że jeśli summa na terminie wy...

275. Są wiarytelności uprzywilejowa-
ne, którym dawniejsze ustępują miejscami
wo rzymskie w tym ie wystawia jurystów
długów zalicz uione na ruz o urzędów nie-
tórych dźiedziących: ad militiam emendam
reclita: 2te Długi prawinione skarbowi pu-
blicznemu przez Urzędników, których obo-
wiązkim było dostarczać wojsku żywności.
Zabezpieczenie ich tak iest obosłone, iż dźiedzi-
cy ich nie mogą być pozbawieni.

3te Posag ze wszelkimi przybytkami, przycho-
dami i procentami, od chwili rozzerwania się
matrimoniu. Prawo to używa żona dźiedzi-
cy i wnuki, nie zaś inni dźiedzice. 4te Zale-
głości opłat do skarbu i długi uroste z umiary-
dry administratorami skarbu publicznego 5te Wie-
rytelności sierot, na dobrach za ich pieniądze
kupionych. 6te Wiarytelności lichw, które na ku-
pno dobr hypotekowanych pozyczyli i takową
hypotekę: obie umowę obwarowali. 7me Wie-
rytelności na nakłady dobr hypotekowanych, 8me po-
statowici summownie sprzedawcy lub zachowa-
ne roczne wypłaty.

276. Sposób sporządzenia transakcji
hypotecznej, wiele także wpływa na pier-
wzeństwo wiarytelności. Transakcja pu-
bliczna: pignus publicum: przez urząd do
tego przyzwolony sporządzona, otrzymuje pier-
wzeństwo przed inną publiczną: quasi
publicum: zrobiona w przytomności trzech
osob wiary godnych pteci męskiej a ta zna-
wa przed prywatną: privatum: Hypoteka
z wyroku: hypotheca pretoria, judicialis: hy-
poteka testamentowa, prawna i umowna
wyrażna, też same ma własności co publi-
czna; skoro prawnie dowiedzione, by dź ma-
ie i skoro uznano to wszystko, co do te-
go iest potrzebne.

277. Wierzyciel późniejszego upo-
życzenia iest upłać i weyść w jego prawa
wierzyciel prosty z innej przyczyny własności
tużnik posiadający, może wierzycielowi hy-
potecznemu ofiarować wypłatę a przez to
w jego prawa wchodząc, przy posiadaniu
nowstac.

O ustanowieniu hypoteki.

Розділ XII.

[illegible][illegible]

. Rozdział XII.

6 Odrędziczeniu.

Podzieliśmy: /: je cztę są cy-
wilne sposoby nabycia: o przypodobieniu
zwanem arrogatio in iur. mówiliśmy, odzie-
żenie dla zachowania i wstrętu, kłopotliwej
nas nie powinno: wypadła wiec mówić
o odzieżczeniu i posiadaniu osób.

279. Odziedziaczenie /: acquisitio hereditatis /: jest nabycie dóbr wszystkich których zmarły był właścicielem. Zasadza się ono na wolności czynienia ostatecznych rozporządzeń lub bezpośrednio woli grawa: jest więc testamentum lub testamentum.

Proxiat XXIII.

Средиземноморскому.

quis post mortem suam fieri velit

280. Testamentum: testamentum a statione mentis: xowie się ostateczne roz-
cie, co się po śmierci naszyć do
brami nasza będącimi własnością, stać po
winno.

281. Samo prawo czynienia testa-
mentów, iest opisane ustawami powsze-
chnymi, to iest, wszystkich ogólnie obywateli
bawiących, lub xowu ustawa-
mi dla dobra niektórych w narodzie o-
b. pozwolonemi. Stąd nazwiska testa-
mentów zwyczajnych i uprzywilejowa-
nych.

Rozdział XXIV.

O Testamentach pospolicich.

282. W testamentach pospolicich,
war. zachować, pytania: ich czynione
być powinny? i co ich wadać się prze-
ciwi? Potrzeba aby mający **zamiar** czy-
nienia tego tym sposobem **dziedzic**
miał m. czynienia testamentu i aby go
uzynił według prawideł przepisanych do
prawa. Potrzeba aby w chwili w której
bierze się do tej czynności, miał zupełną
używanie rozumu i nie był do prawa le-
prezawatywy pozbawiony. Przeto szaleń-
ciągłe i mający pomieszane xmyty, za
marnotrawnych wyrokiem sądu uznani,
osoby które z dzieciennego wieku niewyszły,
piłani, w zapale gniewu będący, głuchoni-
mi z urodzenia tudzież głuchoniemi z prz-
padku, którzy pisac nieumieją, niewolni-
cy i branci, obłączeni, zbiegi, skazani na
śmierć za przestępstwo pociągające za
sobą konfiskatę dobr. skazani na karę
wygnania, zwaną deportatio, ciużoziemcy,
osoby pod władzą oycowską zostające, he-
tycy, apostaci, iawni lichwiarze, a któ-
zy xaxirodne matzieskie xwiązki za-
warli, lub za szkalujące pisma na ka-
rę skazani byli; czynić testamentów nie
mogą.

283. Prawidła przepisane od pra-
wa, według których testamenta czynić
się powinny; nadać im pewny kształt

1. Testament mającego pomieszane xmyty up-
wanych chwilach, może być za ważny uznany, je-
li osoba interesowana dowiedzie, że w czasie
czynienia testamentu był przy dobrych xmytach.
2. Testament dziecięcia nie staje się ważnym,
jeżeli później był xatwierdzony, lub przez o-
biektora uznany.
3. Takim zabronity testamentów
6. 10 C. hoc t. u. xpromiōne rozporządze-

oraz stanowią jakie ma być ich brzmie-
nie, to jest, incusey mówiąc opisują formos-
ności ich zewnętrzne i wewnętrzne.

284. Prawo dawne, różne w
czynieniu testamentów przepisano s. 40.
Pracę ogłoszenia, ustaw XII tablic,
testator dopraszał się zgromadzenia lu-
du na sejm przez kurję i żądał przyję-
cia jego ostatecznych rozporządzeń. Mia-
ły one przeto moc i postać powszechnie
w prawa i dla tego to zwyciężenie uży-
wania ich trybun rozkarniającego. Ułcha
Pracy do obozu lub przyjęcia ubrani w sa-
mą wyrokowa, mieli wstąpić sobie sposób
ich czynienia a testamenta ich otrzymali
archiwisko testamenta in procinctu. Póź-
niej gdy prawo ocemwiralne ocemwoliło
złożyć przywilejne rozporządzenia; nasta-
ły testamenta w sposób mancypracy czyli
w sposób przywilejny: testamenta
per verba et libram auream. Formy te zachę-
wywane dawniej w mancypracy, w za-
mieszanie poszły: Prekrowie przeto upa-
ważniać zaczęli testamenta, w przyto-
mności siedmiu świadków zrobione i
przez nich podpisane: dawniejszy iedenak
obrzęd nie przestawał być w użyciu, do-
póki Cesarze edyktem pretorskim iedenak
nowego z prawami innemi nie nadali
siem. Historia zmian w sposobie
ienia testamentów pisali:

Dyukers chock, obs. 11.2.

Heinekeus, De origine testament.

Thomas, De sensu legis Decemviralis testamen-
tariorum.

Thomas, De initiis success. testam.

Trechsel, Le orig. atq. progres. testament.

285. Godzina prawa pozniejszy tego;
testamenta są prywatne lub publiczne. Pier-
wsze są pisane inakiej tajemniczy myśli
czymś swane: dla tego ich brzmienie
nie było świadkom znane, albo ustny.
Formalności w testamentach prywatnych
potrzebne, i one są obudum rodzaiom wspól-
ne, drugie każdemu właściwe. Wspólne są

Wąpniowskie testamenta czyniono na cym-
mach rzuwanych calatur. Byli im przytomni
7. Kapłani. Gellius: Noct. 24 v. 14). zachował nam
forma, uniesienie, „Velis iubeas Quiri-
tes uti L. Titius L. Valerius tam jure. leges
sibi heres sit, quamsi ejus filiusfam. pro-
dimusve cognatus esset. Accipite ut si-
xi, ita vos Quirites rogo. Później nasta-
ty Testam. in procinctu. Kiedy podług Roma-
iali powód tego zaprowadzenia? Testa-
menta zaprowadzone prawami XII tab. — U-
powód do ustanowienia testamentu
aes et libram. Obraz ten służył do
innych: familiae mancipatio i mancipatio
testamenti. Po ustanowieniu mancipacji
testator trzykrotnie publicznie wzywał do
wzięcia: „Accipite in his tabulis
ve scripta sunt, ita do etc. Do ich spowa-
żnienia używani byli prawnicy — Co z ty-
chuzysz mówić Gicero do Seneki / de Orat. / 2

scripsi sine ulla juri peritote rationem au-
mi mei potius secutus quam minimam et
miseram diligentiam: et si minus alia
legitime minuire perire facero, pro jure le-
gitimo haberi debet, hominis laus vel
fidei re suynaynie zhtadand:
ie pisanu?
Jah natawie popmedaito pretare We.
Cyero boniam; in Ver. 1.45 / pywaozge
edjnt Worreray, si de hereditate conju-
tur, et tabulae testamenti non minus
multis
preferas, secundum tabulas testamen-
ti possessionem hereditatis
xywago tralatiwn est, &
testam: p. et librum, a.
Teod intoduxego.

1° Ingressione per processu testamenti
Unitas actus et contextus.

1° *Unitas actus et contextus.* 2° *prawna*
przytomność i świadków i poświadczanie.
świadków i, mają być czternastu
dobrych zmysłów, powinni wiedzieć i sły-
sząc mówiącego testatora i być umyśl-
nie do tego proszonymi. Nie mogą być
testamentowymi świadkami, są małżonka
wnych umian, w dziecięcym wieku będący,
otusi, niemni, pozbawieni rozumu, ciążoziemien.

ci wolnicy, na wygnanie zwane deporta-
cją skarani, kobiety, za pisma szkalujące
religiję skarbu publicznego lub cudzo-
stwo skarani, heretycy, apłostaci, oycowie w te-
stamentach ożeninnych i synowie w testa-
mentach oycowskich, bracia w testamentach
braci. 1° Za formalności w właściwych testa-
mentom pisanych, należy: 1° aby testator wła-
skim kodzikiem bądź ięzyku sam testament na-
pisał i to w nim wyraził, albo go prosił
sąd przynajmniej lub gdy piszeć nie umie
osmego świadka do podpisu wziął, 2° aby
użyci świadkowie wozyący czy w samym
testamencie czy na obwinieniu imiona i na-
wiska swe wyrazili i uycisnęli pieczęcie.

Formalności potrzebne, w testamentach słow-
nych są następujące: Potrzeba aby testator
a) rozporządzenie swe, w wyrazach xro-
miatych wyrażnych oświadczył. Przeci-
wnie na papier rozporządzenie słowne, nie jest
testamentem pisanym: Gdy więc, zachodzi
tanie czy testament na papier przeniesiony,
czy się uważać jako pisany, lub ustny; to

... iować należy, prawicie, że testa-
tor, która wskazuje formalności pisa-
nia, to jest swoimi zachowanie mia-
łoby, to jest nie rozporządzenie oświadc-
czyta; powinien się uważać jako strony, i że
to w piśmie takie znajdnie się, uchybienie
iż testament jako pisany musiałby być nie-
ważny, byżi uznany, byleby testator nie
oświadczył wyraźnie, iż testament takiowy
jako pisany uważać chce. Sama zaś

niemy - finacja, prowadzi nas do sze-
stnastu prawideł: ze szczególnych okoliczno-
ści wyzerpniętych: 1te Jeżeli testament
przez testatora pomyślany i na papierze
umieszczony, tudzież świadkami do podpisu i
wyciągnięcia pierzei pisany, był przez
świadków podpisany; powinien mieć
wagę pisanego i przeciwnie. 2te Jeżeli
testator wola swą, z karty wyrył i o-

...the, ... migration ...

zostawia; testament jego powinien się
uważać za ustry. 3^{ci} testament ustry
mieć będzie wtórę przełanego na papier,
jeśli za życia testatora świadkowie dla
ramięci piktani będą a ich świadectwa
będą spisane. Wątpliwości ustnego testamen-
tu przełanego na papier, należy od auten-
tyczności pisma i zgodności onego ze świad-
ectwami. Skutek zaś jest ten, że nie u-
nawia chciećby pismo zastąpiło, jeżeli in-
nymi dowodami wola testatora okazać
można. Te są formalności, zwyczajnych
wzroku obowiązani są być, do mianowania
dzieci i do wzięcia osmego świadka.

280. Testament publiczny może
być 1° testamentem publicznym, 2° testamentem
opiecznym, 3° testamentem przy życiu. 1° Testament
publiczny, jest, principi oblatum, a
jest to testament, który jest sporządzony
przez notariusza, który jest urzędnikiem
urzędu magistratury, który jest powo-
łany do tego, czego mu do tego formy
nie dostawać mogło. 1)

Do materji czyli części testamentu, nale-
ży 1° wyznaczenie opiekuna; 2° mia-
nowanie dziedzica 3° rozporządzenie pwie-
dyżczemi własnościami. Pierwsze i dru-
gie, właściwe jest samemu testatorowi, a
ostatnie testamentom i testamentowym
przypisom wspólne.

Wyznaczenie opieki, należy do testa-
torze, mającej, xowie się mianowaniem
testamentu, i heredis institutio; zważyć tu
należy, że testament, który jest sporządzony
przez notariusza, jest testamentem publicznym.

Wyznaczenie opiekuna, należy do testa-
torze, mającej, xowie się mianowaniem
testamentu, i heredis institutio; zważyć tu
należy, że testament, który jest sporządzony
przez notariusza, jest testamentem publicznym.

1) Wzięcie nie dla tem pewniejszy jego za-
chowanie testamentu, xwyczajnem bytu
u Prymianu składac i u zgodu iaku
Madika / Princ. jur. rom. A. II. § 495 /
z pewnej formuły Markulfa / L. II. Form 24 /
dowied. usitował.

m'isero, e che l'altro, che è stato fatto
 per me, e per tutti, e per tutti, e per tutti,
 e per tutti, e per tutti, e per tutti.

280. Prawno wydziedziczenia z uwagi na to, że na tem aby testator osoby wydziedziczyć nie mógł, po imieniu wymienić. 2te aby je wydziedziczył bez warunku zupełnie 3^{cie} a 4te i 5te wyrażamy tego nie, ...

Pracovníci, kteří se testovali, naměřili, a které z nich se jim podařilo, že u mianovani byli všichni s ní. Takže i Triceni, bez ní tak daleko, potvrdili.

260. W mianowaniu odciedzia mowa-
jąc winniśmy, na podstawie, których za-
kazywanie do brawności tego aktu jest
trzech, na rodzaju takiego mianowa-
nia, który przedstawieniem nazywamy,
warunków i sposoby mianowania i
wzięcia.

19

Cześć mi, kochany, przesyłam ci
 serdeczkiego pozdrowienia i
 serdeczności. Wierzę, że ci się
 w tym wszystkim dobrze
 przebiega. Miłego dnia.

pinniching⁴ as we did for the first time
 no go we swam in the water
 go wicket i $\frac{1}{2}$ m. from the shore. 10
 12

Sextus. $\frac{9}{12}$ Decimus - $\frac{1}{2}$ l. s. v. l. s. $\frac{1}{2}$
 Septimus. $\frac{12}{12}$ l. s. v. l. s. $\frac{1}{2}$ l. s. v. l. s. $\frac{1}{2}$
 Octo. $\frac{12}{12}$ quatuordecim - $\frac{1}{2}$ l. s. v. l. s. $\frac{1}{2}$

longi nec cresci. *Pinus* *resinosa* *A.*
Pinus *S. L.* *Pinus* *resinosa* *A.*
Pinus *resinosa* *A.* *Pinus* *resinosa* *A.*

sextula & arctura 13. *sextula* 13.
hemisphaera 14. *hemisphaera* 14.

rozporządzeń testamentowych do niewolnika
dziedzica, prawodawcy rzymscy wyznaczyli, woli-
wienica.

93. Podstawienie (/: substitutio/): jest mian-
owaniem dziedzica drugiego na wypadek
zmarnięcia pierwszego zapisanego sobie dziedzictwa
niechciał lub nie mógł. (który i tak nie
mógł). Można się podstawić osobę, drugą
z wyjątkiem ofiarowanego sobie dziedzictwa,
jeżeli nie chce lub nie może i takowe pod-
stawienie.

1) *substitutio pupillaris* (/: lub gdy z przyczyny nie-
pełnoletości na pierwszym miejscu dziedzictwa
dziedzica, testator sam mianuje drugiego
wtedy w przypadku niewczesnego zejścia dzie-
dzica pierwszego, dziedzictwo objąć miał pra-
wo: podstawienie takie nazywamy sierocem
/: *substitutio pupillaris* /: — Powiedzieliśmy że
podstawienie jest mianowaniem dziedzica

drugiego, w tym celu w stałym wyrażeniu ci podsta-
wienie musi być wyrażone: *klirny* wolni się z pra-
wa do przyjęcia dziedzictwa na pierwszym
miejscu, że wolno jest także podstawić ową
na miejsce tej i nawzajem się godzi się
podstawić osobę, która wspólnie z dziedzicem
na pierwszym miejscu do odziedziczenia na-
zwaną była. — Względem podstawienia dzie-
dzącego, mierzmy to zawsze w pamięci: 1°
pochodzi z ustawy ojcowskiej, 2° że myśli ma-
jącego być dziedzicem, 3° że to jest

aby dziedzictwa testamentem zapisane z po-
wodem niedożyłatości wieku dziedzica na pier-
wszym miejscu mianowanego, bez wstąpienia
nie zostały; że mianowicie podstawienie to na-
zwane można powoływać testamentem, po-
niważ dwa razy wolny do dziedzictwa są
wezwane. Stych uwag następujące wynika-
ją wnioski: Ponieważ takowe podstawienie

władzy ojcowskiej pochodzi; ojciec tylko
i jego gromi po śmierci, mają moc taki-
podstawiać i sposobem: podstawienie
możne przez matkę, jako takowej władzy nie
mająca, nie jest sierocem bez wyjątku.

Nawet na miejsce tych tylko dzieci, które się
podstawiać, które, do władzy ojcowskiej
nie zostały; wolno więc podstawić na miej-
sce nieusamowolnionych, narodzić się mają-
cych, pośmiertnych a nawet wydziedziczonych.

Trzeba więc podstawienie kroczyć mieć zwa-
żając, gdy dziecko przed śmiercią testatora
samowolnione, albo już po jego śmierci adro-
gum było. Ponieważ znów powodem
opracowania dzieła ustawa w tej rzeczy, i stała

skiem: bez o tych mówić będziemy gdy be-
dzemy o testamentach uprawnionych.

Volno jest mianować dziedzica pod wa-
runkiem, lecz przeciwie zabrania mianowa-
nia dzień w którym osoba mianowana o-
biec dziedzictwo lub innego odziedziczyć powinna:
chyba gdy do dnia przysięgany był warunkem.
Warunek każdy jest wykonalny lub niewy-
konalny: *conditio impossibilis*: Wykonalny może
być od woli i możliwości osoby, do odziedzic-
zenia wezwanej, częścią od przypędu częścią
woli i możliwości tejże osoby. Warunek niewyko-
nalny, jest takim z natury swej lub z rozpo-
sądzenia, do odziedziczenia nie ma prawa i samej przystojności. Względem
warunków wykonalnych to należy rozkładać
prawdę 1° Warunki wykonalne warunków oso-
by dziedzicem mianowanej, obowiązane jest
dopełnić koniecznie 2° warunków zależny od
woli lub możliwości osoby obcej, porzucić się za-
mierzając. Warunki zależne od możliwości
punktu umierającego, prawa swego nie nastę-
puje nie przenosi. Względem zaś warunków nie-
wykonalnych, uważamy 1° że prawo uważa-
ć za niebyłe, 2° że warunki sprzeczne
z miarą w testamencie mieć nie powinny.

249. Nakoniec sam sposób zapisania
dziedzictwa, wpywa na ważność lub nie-
ważność testamentu. Znałomosci starożytności
ni prawicy rzymscy uważali za nie-
przekony testamentu napisany był zwykły, ko-
niecznie jest potrzebny iść do wyrozumie-
nia ich iść dla poznania odmiennych sku-
tków i tak: iedne testamentu podług nich za-
wzię się zednemi, niesprawiedliwemi, zry-
walnemi, drugie nieprawdemi, czeremni, ni-
wczepalnymi. Testamentem zednym: nullum:
czyli który do porzątku najmniejszego
nie miał znaczenia, czyto z przyrzeczenia, nie za-
bowiazania wewnętrznej formy, iakoż i z testa-
tor, zaniedbał mianować dziedzicę, lub dziedzicę
które mianować dziedzicami lub wydziedziczyć
czyt być powinien opuścić, czyto z przyrzeczenia
niezależnie od mocy testamentu. Względem
testamentowych rozporządzeń. Nieprawie-
dliwym testamentem: *injustum*: jeżeli się
ten który nie był napisany podług zewnętrznej
formy. Pierwsze zednego nieprawda-
cia skutku to jest: wszystkie przyrzeczenia w nich
rozporządzenia, mianowania, mianowanie dze-
dzica, poświęcenie zapisy i inne pomniejszych
artykuły, zostają bez mocy. Drugie, iść te-
stator, w testamentowym przyrzeczeniu
zyczenia swego aby rozporządzenie

[illegible]

[Faint handwritten botanical notes, likely bleed-through from the reverse side.]

Sexterm 12.

O Testamentach uprzywilejowanych.

[illegible]

...mowa tego przywileju polujący, duka
...niektórych mniemali, ani wyszła
...a leżących, pogranicami, i innych.

ciągłoność później to Dobrodziejstwo co do por
my zewnętrznej, do tych osób stanu cywilnego;
które będą w obębie, z potrzebą publicznej i
...i chętnie życia xnaiducia, że, sam te
...i powinieli być z ogółem z prawa
czynienia ostatecznych rozporządzeń, że
mianowicie Dzieci nie mogą być nawet osoby,
które prawo obywatelskie z pewnością zabrania
to: wyjąwszy skazanych na karę niewoli
...i w xrepiach: wyjąwszy o
...mianowane w chwili
...statoru, jest zdolnym do przyjęcia
...Dzieci zatem do broni, i

...własności, a w takim zakresie
...do testamentaryjnych przecho
...iżyciu, przytomności i incho
potrzebne, byleby nie było o ostatecznej
woli mojej było mieć pewność, gdyż nie
można powołać Dzieci niepełnoletnich i
ale nie to osobom iux lata młodości nie ma
...oraz osobom obcym, Dzieci iux
...cykowską zostając lub iux usam
...wolności, narodził się lub iux narodził się
...mające prawo przysięgi lub młodości
...to Dziatania: querela nullitatis, que
...officiosi, iżanie przyrzeczenia prax
...Dzieci Dobr młocin bramiu testamentu,
...iżne tu, nie ma, Testament prax wy
...owego w domu prax pokoiu nieprax
...nie sporządzone, otrzymać swą, wainoli
prax potwierdzenie onego prax wyprawy,
dwa awżen rozporządzenia nie w jednym
...nie, są, wainie iżli wbie się
...iżni, prax i słobania byney
...iżni, iżli tak jest test
...wola; naturu potracenie części
Falcydysza i Trebellego, miejsca nie ma. Ta
ha jest wainoli iżni testamentu, u
...onego prax iżni: że waintra wy
...a, a po roku od czasu wyszła ze iżli
...osobom iżni i iżni. Prax
...iżni, w testamentie tegoż iżni
...iżni, prax osobę stanu cywilne
...iżni, iżni, iżni, iżni, iżni
...iżni, iżni, iżni, iżni, iżni
...iżni, iżni, iżni, iżni, iżni

we że pisać mogą świadków w przy-
 pisku niemożności mieć ich więcej i
 utatczony, że umiejący pisać mogą się pod-
 isać za nieumiejących byłoby w jich przyto-
 wści, że nakoniec gdy żadnego świadka
 umiejącego pisać znaleźć nie można, swia-
 ectwo ratne przyjęte w sądzie być powinno.

300. W testamentach pisanych zarazy
 gwałtowności w kraju, nie jest potrzebny teo-
 czony podpis świadków: ta atoli przero-
 tawa słuszy tylko osobom przebywającym w
 miastach i domach gdzie choroba ca-
 a się wzięła.

301. Należnie uszanowanie nale-
 żne rodzicom, zobowiązuje dzieci do zachowa-
 nia ostatecznych rozporządzeń, uczynionych
 rodzicami rodzicielskich prymitywów ich obcy-
 niących, chociażby, wszystkie formalności
 zachowane nie były. Cóż różnic tu należy
 testamenta, w których samym dzieciom lub
 dalszym dolnym zastawie się dziedzictwo
 testamenta, prawa: od tych w których osoby
 obce pewny mają udział: testamenta mix-
 ta. Według prawideł ogólnych testamentu tego
 rodzaju, w których testator czynił podział po-
 między dolnych w niczem od zwykłych
 nie są odmienne. Równie obowiązkiem
 woli testatora powinno być w nich i
 one i doskonałe: przede potrzeba zapewnienia
 że testator miał chęć rozporządzić majątkiem,
 że nie był oszukany, że o balnych rozpo-
 rządzeniach nie myślał, że miał używanie
 w nich. Równie w nich rodzice ich w any-
 cznych, mianowicie mogą dzieci dziedzicami
 według upodobania w częściach równych lub
 nierównych, wydziedziczenie też same ma
 skutki, równie nie wolno jest testatorowi pisać
 jego odciołka zastępujących wtórnie przepisać.
 Jest wyrażone w późniejszym testamencie
 odwołanie rozporządzeń pierwszym testamen-
 tem objętych, nie jest konieczne potrzebne. W
 szczególności zaś testament tego rodzaju, po-
 winien być na piśmie, pisanym przez samego
 testatora lub podpisany z wyrażeniem wto-
 rną ręką i imion dzieci w całej rozciągłości glo-
 szone lub w skróceniu i znakach pewnych.
 Należy także uczynić wzmiankę o czasie przy-
 stąpienia do tej czynności, w wyrazach cał-
 cownych lub w skróceniu i znakach. (Je-
 żeli zaś każdego dziedzica, nie licząc też wyra-
 zami powinno być mieć. W testamentach

inzerpis cognator ~~to~~ prowadzona edyktami
unde cognatis. Co są cognatis? między nie-
związanymi z rodziną. Wskazują na to
gwatełshim. Martspaweli. Co nie-
związani z rodziną stopni.

(1) spadkach między powiernymi.

Trzy są linie powiernych: górna, dolna i, w bocznej; każda podziela się na stopnie. Linia pierwsza występuje druga, druga trzecia; po trzeciej w bliższym stopniu ustawa w stopniu szerszym będących. Otrzymujemy spadek, prawem własnym lub prawem reprezentacyjnym. Jest to przywilej pewnym służący osobom, zaiste powołania miejsca tego poprzedników, którzy naturalnie lub cywilnie za zmarłego jest mianowani. Prawem własnym otrzymujemy spadek na głowę, to jest w tylu częściach ile znajduje się osób doń przechodzących lub podług linii. Spadek podług linii zawie się, gdy krewni po śmierci po kądzieli, podzielać się potowię własności oświadczone. Gdy prawem reprezentacji osoby do spadku przystępują; osiągać go podług potoleń ponieważ ci, którzy zmarłego wyobrażają, nie tylko jego zastępują miejsce lecz oraz tę część, którąby nim przypadała, pomiędzy siebie podług linii, około podzielać.

305. Krewni dolni w linii prostej, są najpierwszemi: w tym porządku prawo żadnej nie łączy różnicy między płcią, bliskością lub dalszością stopni. Przeto nie bliższymi dziedzicami są dzieci z prawego matrymonialu i z przysposobione. Również dziedziczą po obojgu rodzicach, drugie po przysposobicielu same między sobą, lub wspólnie z dziećmi z matrymonialu prawego przysposobionemi, byleby w czasie śmierci przysposobiciela już jego oycowską zostawiały władcę. Względem dzieci uprawnionych nie jednakże jest rozporządzenie prawem uprawnione przez zawarcie matrymonialnego związku z kobietą, z którą były uprawnione, w nich nie od prawnych nie różnią się. Uprawnione przez testament monarchy za życia oycowskiego i na jego prawie, dziedziczą wspólnie z prawnymi i przynajmniej narodzonemi bez potwierdzenia prawnej, lub po potwierdzeniu prawnej, gdy uprawnionemi były po narodzeniu się prawnych. Dzieci uprawnione testamentem monarchy po śmierci oycowskiej do spadku należą wspólnie z prawnymi nie mogą. Naturalnie jeżeli dzieci uprawnione było przez zapisanie go w powołaniu testamentu lub wydanie córki za tego uprawnionego; po ojcu tylko dziedziczą. Dzieci nieprawne z obojgu związków matrymonialnych i z jednym nie potraczonych, po matce tylko wspólnie z prawnymi dziedziczą; chyba gdy ^{matka} ~~matka~~ małżonką osobą matki dzieci prawe, w którejś bowiem dzieci nie prawne pierwszego powołania z prawnymi do spadku przysposobione nie bywa. Tak do spadku po ojcu i w linii oycowskiej nie należą w żadnym razie: dzieci urodzone, kazirodne ani nawet nieprawne w świątym małżeństwie, jeżeli znajdują się prawne lub jeśli znajdują się z ojcem cywilnie
prawego

nowego, w niedostatku prawnych biorą część i
stała; zastąpiła; dziedzictwa wespół z matką. W następ-
stwie tego podzieliła się, dziedzictwo na tyle części ile
rodzeństwa stopnia pierwszego: rodzeństwo stopnia
drugiego i tak dalej, biorą część równąby apłota ma-
jącego, poprzednika, gdyby był został przy życiu i po-
dobnie w równych częściach ona pomiędzy siebie po-
dzieliła.

306. W niedostatku krewnych w linii dolnej,
miejscowi sprzedali do linii górnej. Otrzymują go
rodzice i dziadawie i babki, po miecie i po kądzieli
i t. d. Dzieci własnych i prawnych w tymże po-
rządku jakichkolwiek wpadło nieco opisali. Jest samo-
stanie prawiciele, względem górnych, dzieci upra-
wnionych. Przyposobicieli, albowiem przyposo-
bienie nieuprzedzone, nie dziedziczne po przypo-
sobionym ani jego wstępni: również kobieta przy-
posobiona nie dziedzicznie po przyposobionym
lecz dziadawie i matce nieuprzedzonego przyposo-
bienia przyposobicieli wespół z ojcem przy-
posobionego, tudzież ojciec przyposobicieli w
zespół z wstępni przyposobionego w dzie-
cinym wieku schodzącego na przyposobie-
nie, zezwalającemu, do spadku należą. Po dzie-
ciach nieprawych, matka i jej górnicy, w tym
wymiarze, prawem dziedziczenia; ani wyłączenia ich
matki znanego znanego, albowiem ze-
ści górnicy takich dzieci, w ten sposób tylko przy-
łączenia ich do spadku, gdy nie ma prawych
ani innych, a to podobnie do szóstych części. Po dzie-
ciach cudzoźnych i kazirodnym, nie dziedzicznie
wstępni. Porządek ze-
ści dziedziczenia jest nast-
ępujący: jeżeli zmarły, braci i siostry rodzone
nie zostawił; najbliższy górny przypuszcza
się do spadku podług stopnia: jeżeli kilku gór-
nych dających w jednakiem stopniu spadku
nie ma; wówczas gdy z jednej linii spadają;
dziedziczą podług głębi: jeżeli nie z jednej linii
spadają; jedną potęgę otrzymują krewni po
miecie i ruga, krewni po kądzieli, bez względu
na porządek. Dobro. Podobnie się postępuje
z górnymi do spadku przychodzący tak; iż naj-
bliżsi górnicy bracia i siostry dziedziczą podług
głębokości, dzieci ze-
ści zmarłego brata lub siostry
gdy wespół z górnymi stryjkami i ciotkami
przycho-
dzą, prawem reprezentacji. Przycho-
dzą ze-
ści do spadku z temi najbliższymi po-
dobnymi nie tylko ojciec lub matka zmar-
tego ale oraz w swoim porządku wszyscy
inni górnicy bez wyłączenia dalszych.

307. Nakoniec w niedostatku dolnych
i górnych, następuje grobowość. Między niemi
bracia i siostry rodzone i ich dzieci, pierwsza

razymnia miejsce: tamci podług głowy to po-
tęg pokoleń. Dzieci braci i siostr gdy się sa-
me anayduia, dziedzię, podług głowy czy to
nie z kowanych braci czy z przyprawnych po-
chodzą. Po braciach i siostrach różnionych
tudzież ich dzieciach, następniac bracia i sio-
stry tudzież ich dzieci z jednego ayca a nie z je-
dnej matki lub z jednej matki a nie z jedne-
go ayca xrodzeni, nie tylko prawni lecz i u
prawieni przez następne matczestwo i przez
restrykt Monarszy, równie bracia i siostry przy-
spodzibione lub adrogowane zupełnie. Bracia
nawet i siostry z nieprawego matczestwa yto-
drone, z prawemni wespół do spadku należą
tymże porządkiem, iakiśmy mówią o spad-
ku na braci i siostry tudzież ich dzieci opi-
sali, bez względu na pochodzenie dobr. Po
nich dopiero następniac dalsi krewni poboczni, po-
dług bliższości stopni, lub na głowy gdy się sa-
li w jednakiu stopniu anayduia, aż do same-
go włączenie. Tu pochodzenie dobr iednej ró-
żnicy nie stanowi, wyżej nad dzieci braci i
siostr prawo zastępstwa nie ma miejsca,
ani się ma uwzględ na dwoiatoli pokrewiestwa.

Proximat XVIII.

[illegible]

Ami

§ 744. jest wyjątkiem poprzedniego.
i stanowi bieżący następni wyjątek po-
mych.

Małżejżeż się ma, gdy polowcami we-
spół z górnymi do spieku przychodzą. Gu-
stynian rodziców. Bracia i siostry dwójkowe,
wywają do adziadziństwa w równych cze-
ściach, kaset, podług głów; synowców zaś i sy-
nowice, siostrzeńców i siostrzenice prawem
ma i siostrzeńców, gdy wyjeżd-
żają z stryjami i ciotkami przychodzą. Nad-
to z tego winny o porządku spadków na gór-
nych przewidzieli, nieśmiało domyślać się na-
leży: że gdy jedno z rodziców piernicy u-
marło, część nań przypadała podziela
się i przyrasta w równych częściach do czę-
ści osób spawek biorgących tak górnych
jak i dolnych. W ten sposób
w ten sposób, tu tutajże dziesięć wie-
dzieć potowey: iedną przyznać wstępnym
w wieś w 24...

w pierwszym tylko stopniu, druga pobocz-
nym do czterech stopni, to jest w drugim ste-
piu karie dzieć Friedricha według głów-
nej góry, w dalszych zaś według pot-
ki. § 748. 749.

Nakoniec przy nie mieśc solnych i gór-
nych, całe dziedzictwo według obojga praw
podziela się między braci i siostry i ich do-
łnych. Tu dawna rymała w zbiegu bra-
ci i siostry obobocznych lub ich dzieci, odda-
lając braci i siostry iednobożne, nie ze-
wiedzi mawiedzi przysięgę przez siebie. Tu
można albowiem czynić domniemanie, aby
brat ze względu na ciałowitego niości dla bra-
ta rodnego i wyłączeniem przysię-
g. Podzielenie majątku na dwie po-
łowy przezneuzonych krewnym w dwóch
liniach, podato prawodawcy francu-
zkiem i sposobem przypuszczenia do
spędu braci i siostry iednobożnych, bez
ubliżenia przysięgę prawu i po-
gwatcenia praw bliższości pokrewień-
stwa. Prawa dwubocznych ich prawo
dział ieden i nieroznych naszego wieku,
za dwa razy silniejszy: dwuboczni bawie
za podzielenie, i nieboszczkiem prawu
i ztem. Sprawa iedliu i prosto
prawu dawca francuzy, i ztem i
części w obu liniach, gdy przeciwie i-
ednobożnym w jedynej tylko. § 752.

Gdy się nieznajdą bracia i siostry
i ich dzieci, przechodzi dziedzictwo do dals-
zych krewnych w tejże linii. § 752.
cap. 4. i k. N. § 752.

To jest, wzyetho, cośmy o spe. Kach
zwyczajnych inaczey porządkowaniu
zwanych w krótkości powieszcie byli
powinni. W niedostatku krewnych gór-
nych, dolnych, i pobocznych, prawa wy-
wiedzi zwyczajnie dzieci nieprawe po-
zostatego matierstwa i skarb publicz-
ny.

Powiedzieliśmy iednie o rozpor-
ozenia prawa rymańskiego wyłączenia
i nieprawych i uprawnionych. § 754

165
jeżeli przypadek zachowato częścią także cy-
chyłego majątku dziecięciu nie prawemu;
porządek i potężny wymaga, aby częścią ta by-
ła muć się od owego która prawemu przy-
znaje prawa. Przyznać niemożnać mu-
siemy że w tym względzie nieumiano do-
tąd zachować się w przyzwolonych obyczajach.
Nieprawiecki przestępstwo dotychczas
nieprawie dzieci państwa i szereg nawet prze-
stępców umiarkować nie i goj prawodawca nie-
nie te nieszczęśliwe ożary za przestępstwa
ojcowskie, sami przestępcy w powszechnym
mniemaniu wolności boga od winy,
spokoynie i bez zgryzoty wymienia dobro-
dzieci zabezpieczających im wolności
zafowania majątkiem na korzyść ob-
cych osób. Tak czerwiły Dawid zapomnia
obyczajów, nie powinien był mieć miej-
sca w księdze praw XIX wieku. Jeżeli
prawodawca francuski wadziły prze-
ciw rewolucyonemu mniemaniu, nie
śmiał i szereg prawdziwego przestęp-
stwa naznaczyć znamieniem nieślawy, do-
kazał tego przypominąć się niewin-
nym, zajmując miejsce iahie mu bez n-
arobku przytłoczenia i dobrych oby-
czajów można było naznaczyć; naci-
śnienie nie będzie. Oto są sławy pra-
wa / §. 757. 758. 759/:

„Jeżeli ojciec albo matka zostawili do-
nych prawych, takie prawa zachować się w trze-
cich częściach dziedziczy, którą by i to dzieci nie
prawa gdyby było prawe: a w potowie gdy
ojciec albo matka nie zostawiają dolnych, lecz
górnym tylko lub braci albo siostry; w trzech
częściach ciuższych częściach gdy ojciec albo matka
nie zostawiają ani dolnych ani górnych ani
braci ani siostry. Dzieci nieprawie, nie należą
do części dobr: szereg ojciec iego albo matka
nie zostawia krewnych w stopniu datym
do brania spadku.”

W przypieku poprzedzającej śmierci dzie-
cia nieprawego, dzieci iego albo dolni mogą u-
pomnieć się o prawa oznaczone artykuł 6.

Podług takiego rozporządzenia, dzieci nie
prawie, nie mogą nosić nazwiska ojcowskiego
jeżeli ich ojców nie uznają: nie kładzie się im,
gdyż się inni krewni zoolnu do objęcia dziedzictwa
zmarłego. Wobec tego, jeżeli się ma
iowane: że rozciąglejsze, gdy ojców dotychczas
bożnych zostawia, bardziej ograniczone, gdy
zostawia dzieci prawie, górnych lub pobocznych.

Należy uważać, należy, że ta prerogaty
właściwa tylko, podług prawa francuskiego,
nieprawym uznaniem dzieciom: ponieważ za
imanie dzieci krewnych i cudzoziemnych, jest
zabronione (§ 335): jeżeli też tego prawa
do spisku wstąpić nie mogą: dochodzić się im
do alimentów z ojcowskiego majątku, gdy
zostawia lub jeżeli ich nie uznają. Wobec
tego, jeżeli się przywołać, powołano takiego ustawu
nowienia. Czy wiele nas, nie byłoby wstydkiem
zabranianiem praw podobnego rozróżnienia.

Gdyż się niezaprzecza, że dzieci, nie prawie,
podług prawa francuskiego, jeżeli się
nie pierwotnego matronka a w jego
stadium na szkodę publiczną. Jeżeli tu tylko
zrobimy uwagę. Istotny przypadek w cze-
ści ma miejsce, gdy niezaprzecza się, że
krewni dzieci to jest: dolni górni i pobocz-
ni, którzy do upływu czasu na proce-
dowanie, zabronione, mają, należy, to
pomocniczo się o prawa swoje i wzięcia
w jurisdikcję, majątki, gdyż by im nawet
przez tego innego chętnym, zostad: potrze-
ba więc aby dobra spiskowe zachowane
były w całości, do czasu prawem zabronio-
nego, na przypadek gdyby bliższe prawo
mający do spisku w nim iawili się, do
zaprzeczyć ich, masę, zobowiązań tymczasem.
wie przypuszczających dobru do zapewnienia
majątku i t. d. Należy, w czasie gdy o-
graniczone dobra odcinają i dzielą, potrzeb-
ność z kłopoty mający iawieholwie, pra-
wa dżiatali sądowicie. Prawo francuskie
zabranym przez nazwa Kuratora,
stanowi kiedy ma być mianowany i
iawie się jego obowiązki, stowem zepobie-
ga temu wszyttemu aby mogło służyć

zwiskiem czynności i mieniem dźwigni
zrobioną.

312. Osoba przygotująca do dźwigni
ciernia, powinna być zdolna, z prawem do
wymagalności z testamentaryjnych zapisów nie
tylko w chwili aktu objęcia dźwigni ale nie-
cier w chwili rozporządzenia i podjęcia inwencji
testator. Powinno być, iż osoba ta rozumie
z tego przygotowywania dźwigni, małego pomie-
szanie zmyśle. Uważać tu należy, czy zostający
w takim stanie, jest samowolnym lub
niezależnym. W mieniu samowolnego
go, obowiązany jest objąć dźwignię. Kurator
mu jednak, iż przez to tylko tymczasowe po-
ziedanie dóbr otrzymuje, którego ten jest
skutkiem z prawa małego pomieszanie
zmyśle, przewidzieć się do czasu powrotu do
zdrowia i wyprzeżenia zrobienie aktu otki-
rny miewany. Gdyby w czasie pomiesz-
zania zmyśle, został ze inwencji; spraw-
nie po nim lecz po jego poprzednim otwie-
ra się tak, iż ci nie będą prawo go obje-
cia których albo samo prawo iako naj-
bliższych krewnych, albo po
nie w testamencie ustanowić. Jeżeli zaś
będący pomieszanych zmyśle jest z
własnowolnym, czy też otrzymuje tym-
czasowe posiadanie dóbr które zwrócenia
dźwignię, gdy syn powróciwszy do
używania rozumu zwróci się zapisu
albo gdy w chorobie tej umiera. Należy
należy prawnie dźwignię, mający pomiesz-
zanie zmyśle, zapisane mu przez powin-
dźwignię niewolnika lub dźwignię, pod jego
cykowską zostającego wstąpić. Też samo sa-
rozporządzenia o niewolnikach; tymczaso-
we posiadanie otrzymują ich cykowskie, opie-
kunowie lub urzą. Powinno także osoba
do dźwignienia przychodzić, być z pro-
wa zdolną do czynienia z bezwzględnie. Z tego
przygotowywania dźwigni, małego, który
z mienia wstępnego wieku, wyszł, albo mien-
iści się, własnowolnym a dźwignię ko-
myśle, potrzebne jest przyzwolenie opiekun-
ów: jeśli są, bezwłasnowolnym, potrzebne
jest przyzwolenie cykowskie: jeśli ani cykows-
ani opiekunów nie mają, obowiązuje się za
osobistym powagą urzędu. Też samo
powiedzieć należy o małoletnich, będących
pod kuratelą. Marnotrawni obowiązuje dź-
wignię za przyzwoleniem Kuratorów.
Dzieci pod władzą cykowską zostające, mogą
i objąć

ie obiac, minie przeciwniecia sie dydaktycz w ta-
liem xarszeniu, xarszenia sie chca xistow w na-
lytch Dzieliny nadzupczajny; przeciwniecia
bitus irregularis; : natwierdzy xiede xie
itwa nie przysmusie, przysmusie ie, moze dydaktycz.

313. Dzieńcie wyobraza osobę zmarłego.
złego papieża: wszystkie zatem przykazy
i ciąża Dźiedziectwa do niego należą. Właściwość
wszystkie których papieżem był właścicielem,
i prawa, które do właściwości przypisane są mu
jego władanie przechodzi; przechodzi także mu
jego, władanie wszystkie dochody i przybytki
do reszty papieża do chwili objęcia dźiedzi-
ectwa. Nadziarem wszelkie umowy przez pa-
pieżem zawarte, obowiązują dźiedziców. Dzieńcie
który zapis, miłość, obowiązany jest do wypła-
ty, który jego papieżem zaniósł i
indianami co sami papieżem.

any był morze, chwałę by wartość ciędy-
ciach ich masę ~~z~~ przemian. Zawsze iępnah ro-
zumięto, należy o otęgach cywilnych, ^z tajemności
lub osoby testatora przywiazanych, uiszczenie
ię albo wien i x rokowiażeni x których powołem
były przestępatwa naprzednikow, iakto: heny, wy
nagrozenia ożdas, do dędycau nie męleżę.

314. Alby, więc dyktando, zbyt pośpiesznie
i niedługo nie obejmowane lub dokonane nie
były; zaprowadzone zostały dwie prerogaty
wyjątkowa zobowiązania, namyśle, druga do
dyktando inwentarza, zwane.

318. Zobowiązanie namyślnie: już weli-
rany; jest należytą dwiema osobami miano-
waną obywateli, rozważenia przez pewny or-
gan. ogólnie mówiąc do lat trzydziestu jest, 1°
testator nie przypisał kiedy obywateli do przy-
jawnie niedeterminowania się obywateli do pod-
stawionych lub prawnych obywateli przeżył
będzie powinno; 2° gdy nie ma wiarycieli
którzyby o talowem objęcie napili, w przeci-
wnym albo w innym przypadku rok byłby i-
den czasu dnie się mianowaniem do pewny
stron: który wskazuje sta szeregowych przynajmniej
Urządów do obywateli, a Monarcha do dnu-
nastu miejsca, rozciągając swoje. Jeżeli w tym
czasie mianowany obywateli umierze, chci-
cie obywateli, uważa prawo i takby się zwrócić
obywateli, choćby znajdował się i nalegać
podstawieni i prawni obywateli; przeciwnie m-
wiera go prawo, i takby się obywateli i znajdował
i nalegać wiarycieli i mający go i wiarycieli z-
płynę. 316 Zobowiązanie inwentarzem: benefi-

316. Dobrodziejstwem inwentarzu: benefi-
cium inventarii: zowie się prawo, na mocy któ-
rego

Propono te mihi & Egyptio pro totius
procuratoribus & praefectis. Indulgemus
quidem eis heresibus, petore deliberatio-
nem, vel a nobis vel a nostris iudiciis;
non tamen amplius ab imperiali
his novem mensibus. Ut neq. ex im-
periali largitate aliud tempus eis indulge-
atur sed eis fuerit datum pro nihilo
habitu. Semel enim et non recipimus
eam peti concedimus / l. ult § 13 inf.

tego dzieła po sporządzeniu prawym i po-
dobnym inwentarzu, wolen jest do wyplaty stu-
gu wartosci dziedzictwa przynależnych. Ima-
no do lat trzydziestu, od chwili otworzenia się
należu gdy wierzyciele nie weglu i sturzy równie
testamentowym iah beztamentowym dziedzic-
com. Skoro dziedzic z dobrodzieństwem inuenta-
ru, przedewszystkiem objąć dziedzictwo; wierzyciele
te poprzednika o uszerebowanie się w zobenigra-
min zaprzewieć go nie mogą, ani wyrok
w przeciagu tym przeciw poprzednikowi zapra-
dy, może przeciw niemu być rykowany;
lecz przeciwnie może dziedzic w tym czasie za-
cząć sturzyć iego poprzednika gdy
z swych iah na sturzenie inwentu, nie
gta. Po zaambnieniu inwentarza, dziedzic wy-
placa stugi, bez wzgledu na porządek ich i pre-
rogatywy nie potraciwszy sobie tego co mu iego po-
przednik zaowinid, własności nieboszczyka a
liennie lub wierzycielom, na zadowi, uszywie
nie oddać. A jeżeli po potraceniu sobie opow-
tej prawem fadydynper zawarenawie co po
xostwie, legatorynperu zostawia. Bez tej ostro-
żności do dziedziczenia przytępnicy, ob-
wiazany jest do wyplaty stugain, wzyttlich;
chwiary, wartosci spadtej, własności przecho-
dity, ani czwartey fadydynperu sobie x poie
dynerych testamentowych zapisow potracić
może: a to za hare iż dozwolona, sobie pre-
rogatywa juzarowit. Nakoniec wolno jest
w jednym czasie lub powidyneru, wzyć dobra
dziedzictwa o których mówiliśmy.

317. Gdy w liście kiltan osob niezwaneych
do dziedziczenia, xmagowia się które prawa
swego przypię nie chcą, lub nie mogą; musi
mici miećne to co prawicy narzywania, pra-
wem przypresta; ius accensendi; iusieto obu swy
porządki z thomaceni. Dziedzic na iedney części
mianowany i onę obzymuizy, obowiązany i
przypię także części drugą, której iego uspiłte
weryxer nie przypię. To rozporządzenie mianow
prawo w niepodzielności dziedzictwa i w ony
dwóch perwilkach: 1° iż dziedzic wyobraza na
sobie osobę amardego właściciela 2° iż testam-
enta cetera debent rozporządzić powinnu.
Podług natury prawa osob do spieidku przy-
chodzących i brzmienia testamentu, między
stanowić powinnu iah części opuszczonej
chedy na kaidę przypięć me.

318. Objęcie spieidku może być osobie
mianowanej dziedzicem szkodliwie: dla znie-
żenia temu prawo mianowazaię dawnych roz-
porządzeń dwa najpierw dziedzicom iah
iaw-przymuszalnym.

mo- przymuszalnym podanie środki. Wolno
jest albo wierznić rodzicom przez usamowies-
nienie własne dzieci ich wydziedziczenie przez
mianowanie dziedzicom niewolników lub przez
uwolnienie dzieci od obowiązku obciążenia dzie-
dzictwa, testamentem, co takiego obciążenia nie
można; wolno jest dzieciom dopraszać się od
urzędu uwolnienia z mienia się zapisanego dzie-
dzictwa. Prawo to zmniejszenia się posiada, gdy
dziecko części ciała, sprzętku naruszył lub wypra-
żnia albo domyślnie wnieść się do mienie-
nia sprzedawcy.

§ 11. ... może
...
... do lat trzech.

Utrata prawa dziedziczenia osoba obca,
zmniejsza się dziedzictwa: czyto wyraźnie sama
lub za przymuszeniem opiekunów i kuratorów
rów czy domyślnie, nie przystępując do zabre-
sionym orzeczeniu do jego obciążenia.

319. Skutek zmniejszenia się dziedzictwa
jest ten że mianowany dziedzicom, wyszły
stęgi do skargi publicznej na dostarczenie
kryminalności wojenną i zawiązywanie; § 276: nie jest
obowiązany do uiszczenia się, z umów przez je-
go ...
Dziedzica przyjął doń państwo nie może, chy-
ba gdy spór z dwójką przymuszają nań zle-
wać się: wolno jest albo wierznić przymusił obciążenie
...
... testamentu.

§ 12. ...
...
...

320. Jeżeli ktoś kto zapisanego sobie
testamentem dziedzictwa, sta, wiarą obciążenie
nie chce, jeżeli opóźnia się z jego obciążeniem
i takim wybiegiem osiągać dziedzictwo teste-
mentowe lub wyprosi porządania do br-
wańia się od obowiązku wypłaty pojedyn-
czych testamentowych zapisów; może nie-
mota być rozporządzany działaniem awan-
suris utihs ex testamento, ac si ex eo abierit,
o wypłatę takich zapisów; nawet prze-
cie ma prawa potrącenia z nich sobie kwota-
ty faktydyusza.

§ 13. ...
...
...

Rozdział XIX.

O wyznaczonych pojedynczych testa-
mentowych zapisach i o zapisach nie-
rytelnych.

321. Konkretnym iak się dziedzictwa za-
pisuje i zapisane nebywania. Mówić nam te-
raz przychodzi, o innych rodzajach testamentu
rozporządzeń; takimi są: pojedynczy testamentowy
zawieszający zapis; legatum; nie rytelny testa-
mentowy zapis; fidei commissum; obowiązek sta-
mentowy; w ten się zaś zapis do dzie-
dzictwa ...

lub prawem w wyrażeniu w trybie rokowaniach
lub w inny sposób, drugi w trybie wyrażenia:
wtedy umieszczenie należy do honoru i
mym listemencie lub w testamentowych przy-
pisach, testamentem i w innych; drugi mógł
z niego dowiedzieć, w przypisach takiego ustnie-
stwa nie mających: tamten zwykło się być
nie w języku łacińskim, ten może być w
stać w greckim. Natomiast pierwszy się
stosowny niż drugi, podlegał tym samym.

Dopiero za czasów Augusta w tamtym
czasie było do siebie podobieństwo, zwy-
czajne testamentowe zapisy i zapisy, wiary-
telne: że obowiązki, które się uiszczenia się
z nich za powinności tej się wzięły. uważało
się; pierwszy albo wem nie było i w ten sposób
ustanowił się do dopięcia woli testa-
tora, jeżeli w sposób wiarytelny zapisu wy-
rażona była. Również w wyrażeniu się za-
stosować to do zapisów wiarytelnych, co do
wtedy było właściwe samym zwykłym
zapisom, nie w innych, jednakże ich istoty.
Quintilianus mówił, że ma różnicę, które się
wyrażały, tak się porówna: że od tego prawa
za niego uważa się i należy. Ale ponieważ to
zrobiło się, to zrobiło się, proste, po-
wzięło: podobne rozporządzenia o innych abbi-
no lub wielano do podobnych rozpor-
dzeń o drugich; łatwo zgadnąć można dla-
czego późniejsi prawnicy osobno mówili o nich
mówić zwykli.

Podkreślamy najpierw te rozporządze-
nia prawodawstwa naszego o zwykłych
podobnych testamentowych zapisach a po-
żniej przejdziemy do zapisów wiarytelnych
szereżonych i ogólnych.

Rozdział XXI.

O podobnych zwykłych testamen- towych zapisach.

322. Aby ^{ten} inu ^{ten} starsze tego rodzaju te-
stamentowego zapisu mieli wyobrażenie, wie-
dzieć powinniśmy, że nie innego nie jest, jak
wyrażenie z majątku dającego zapisane-
go, pewnej części. Wyrażenie te zapisy w jakim
kolwiek sposobie wyrażenia zastawione, i dano
niez, moży. Właściwość, że nie mienią
pisanych, zaważ po śmierci testatora, nie
potrzebnie porządkowania do osób udarowanych
pochodzi: od tej przeto chwili, jeśli zapis jest
bezwzględny, zaważa nęptwać czas ie-
go nalezienia się. Umieszczenie w testamen-
towych przypisach nawet testamentem nie
ustwierdzone

utwierdzonych, ażeż warzeń od podpisu
pisać iwiadku otrzymują.

323. S tych wstępných podani wypływa:
że każdy ten ma mwe użyczeniu przedyd-
czego testamentowego zapisu, komu iest wolno
zporządzić testament i xnowu se wstąpić ci
wymyślają warzeń pwey ymione sobie darowizny,
którym skorzystać z testamentowych rozporząd-
zeń zabroniono nie było. Przeciwnie Alimen-
ta tylko od tego wymyślają się prawdziwa. Wzi-
myjmy przeto iest zapis użyczenia osobie nie-
pewnej, ktorej kościołowi, miastowi, towar-
nystwom, iednemu z nich potwierdzonym
obym, dzieciom narodzić się mającym. Te-
stator iest upoważniony zobowiązać każdego
w majątku rozrządzonego udziału iaki mający
osobę oraz iey następcoiu do wydzienienia pe-
wnej onego części na korzyść tego innego. Bie-
ta iednellie nie powinna być wyższemu od ca-
łowności zapisu. Wolno iest takim zpro-
sben zapisze co iatnie lub istnąć może: za-
tem nie tylko własności materialne lecz i nie
materialne, rzeczy spadkowe, wstanie lub
ciężar wtem xnowzeniu i z dziećmi lub lega-
taryusz użyczeń będzie one wykupić i osobie
ktorej zapisane były wrzucić albo ich wartość
zapisać, chyba gdy by testator niewiedziad że
były ciężar lub osoba ktorej i zapisano na
była i zchodzący przez darowiznę. Uwagi i
sore takie: 1° gdy osoba ktorej własność
i ciążowa zapisana była i zchodzący pod ty-
tułem ciążowym; może dopomnieć się do dziecku
zwrotu iey wartości, 2° gdy osoba ktorej dwo-
ma testamentami ustanowi i ciążowa zapisant
byłaby; we mwey pierwszego testamentu one po-
mocy dopomnieć się iey, taty iey, wartości iey
mwey drugiego nie ma płacon, 3° gdy osoba
własność sobie zapisant testamentem nabyła
ciężar pod tytułem ciążowym; ciężar pod tytułem
nieciążowym; może dopomnieć się do dziecku
zwrotu wartości tej tylko części która nabyła
pod tytułem ciążowym. Nakoniec gdy osoba
mająca zapis rzeczy i ciążowej same iey tylko
własnościelstwo bez prawa pobierania przy-
chodów pod tytułem ciążowym nabyła; po u-
twierzeniu się prawa pobierania przychodów,
wartości samego własnościelstwa wyrokiem są-
dziego może mieć sobie przysądzone.

Wolno iest zapiszeć własności w zastaw-
wie zastawu i w takim razie do dziecku
należy, po wykupieniu wrzucić iey osobie któ-
ry zapisane były iey i zchodzący niewiedziad
że testator niewiedziad o takim zapisu
lub że wyraził w testamentie: iż wola iego iest
aby osoba ktorej zapisant, sama iey wykupiła.

Nie iest

Nie jest takie nieważnym zapisu rzeczy,
która testator po napisaniu testamentu alieno-
wa, byleby dowiódł legatariusz, że ta czyn-
ność nie była dopietkowaną w myśli uniwersali-
zacji onego. Dowodzi się z tego, okazując że do
takowej alienacji potrzeba był znaczący.

Może testator przez zapis szczególny uwol-
nić swego dłużnika od stugny i wtężyć na dzie-
dzica obowiązki powrócenia karty, może stug-
nę przez siebie narzucając pewniejszymi warunkami
iż oświadcza że jest dłużnikiem uniwersal-
nym po niewiadomemu, iż sumę na do-
brach przysługującą nie posiada, opiewając na
zapisanie dziedzictwa, iż wskazuje dziedzic-
cowi wyjąć bez zwrotu i bez warunku to
co sam na pewnym terminie i przed warunkiem
upłynie byłby powinien. Zapis pierwszego zowie
się legatum debiti, drugi legatum crediti. For-
zamo razumieci należy, o zapisie summy
lub dobru w posagu do dobru mężowskich unia-
zionych, któremu zwykle dacie się imię pro
legatum dotis. W takim przypadku należy
prawa żona domagać się że pod dziedzic me-
żowskiemu niezwrócenego zwrotu dobru w po-
sagu, uniesionych i gdy testator wyraził one
go iluż, nie ma obowiązku dowodzenia, że go
uniwersa i w jakiej summie. 1)

Wolno jest także zapisywać przez pojedynczy
iluż pewną część lub gatunek. Zapis rzeczy po-
dzielonej: legatum rei singuluris; to ma do
siebie że: 1° szkoda do legatariusza a nie do
dziedzica należy, wyjąwszy gdy przez adoli-
wotę lub winaż dacie do niego okazyja. 2° gdy
dwie własności nieruchomości nie należą do nie-
bie zapisano a jedna z nich jest zru-
ciana testatora reputa iż lub uniwersata; dru-
ga, wzięty dziedzic jest obowiązany; po-
winno się iść iedną jest gwarant, druga do-
datkiem, gdy się pierwsza reputa lub uni-
wersata, drugiego legatariusza dopomnieci się nie
może, 3° gdy zapisano iabow, centoli; wresz-
cie przybytki i ubytki azatem ryżki lub
straty do legatariusza należą, i tak up gdy
tróde awieć reputa testator, iedną nawet
z pomorku pozostaje, awieć winien jest wrę-
czyć dziedzic. Zapisu rei gatunkiem to jest
szczególna własność, że gdy testator nie oświad-
cza wyrażenie do tego wyboru należy mę; wy-
boru do legatariusza należy, który je-
dnakowo najlepszy rzeczy, nie może wy-
brać. To zaś obadwa zapisy iluż i gatun-
ku, mę, wspólnego: że mę pojedyncza ni-
gimie nie szkoda legatariusza.

Można, nakoniec testamentem zobowią-
zać dziedzica do wyrażenia czegoś osobie
Corngię

1. clausula ad rem, id est legatum et prole-
gatum dotis.

id. ...

id. ...

id. ...

id. ...

id. ...

id. ...

id. ...

o rugiej cwy niemialo w sobie nie nieprzytup-
nego, przeciwnego prawu i co by było dla
negotaryusza przytupionym. Legis habere
ma imie legatum facti.

sumie mamy?

150

§ 24. Jak między dziedzicami tak również
między osobami, którym przewidziane testamentu.
we przewidziano zapisy, ma miejsce to prawo:
że gdy która z nich zapisu przysię nie chce
lub nie może; osoby inne przewidziane go między
siebie. Elbowiem przewidziano zapisu talowu,
iż sialicim przewidzieli udzieleniem części
dziedzictwa; można wniesić słuszenie że nie
było chęcią testatora aby nasz zapisana kilku
osobom, na przypadek niedostatków jednego z
nich w części zostającej, przechodziła pod wsta-
danie dziedzica lub przeciwnie osób do przy-
jęcia ich wspólnie wezwanych. Aby to pra-
wo mogło mieć miejsce, oprocz niedosta-
tku jednego lub więcej współlegataryuszów, któ-
ry ofiarowanego sobie zapisu przysię nie
chcieli lub nie mogli, potrzeba aby powstała
była z sobą. w oświadczeniu podjętym to
iż do przyjęcia jednego własności, wspólnie
wezwanym; innemu nieprzyjęty przez jedne-
go zapis, upadłby, czyli innemu niewiąże
wziąłby się do dziedzictwa. Nie może zaś
lub nie chce przysię ofiarowanego sobie zapi-
su, kto nie żyje za życia testatora umiera,
za niekorzystny go dla siebie uważa, przy-
jęcie z powodu nieusposobienia się lub niedopu-
szenia warunków nie ma prawa. Jeżeli do
wielu osób ma być zapis jednego chwile, dla
tego od testatora żyła; jeżeliwa zwa prawo
na dziedziców a tem samem przypadek mi-
ędzy innymi współlegataryuszami miejsce
nieć nie może.

Trzecim sposobem testator podaje
może legataryuszów: raz sama rzecz, gdy
w oddzielnych zdaniach jedno i toż samo
raz im zapisanie; np. Tytusowi zapisanie
dom mój. Semproniemu, tenże dom zapi-
sanie: Drugi raz samemu stanowi, gdy w jednym
zdaniu raz jedno i toż samo w różnych
częściach naznacza, np. Tytusowi i Sem-
proniemu po połowie dom mój zapisanie:
miałem razu i stan; gdy prosto i bez-
pośrednio do jednego zdania jedno i toż
że samemu rzeczy czyjś zapis, np. Tytusowi
i Semproniemu dom mój zapisanie.

Legataryusze których testator stały tylko,
albo stan i rzecz, podaje; przewidziane po-
między siebie części rzeczy zapisanej, z tego
współtworzącego, niechającego lub nie mogą-
cego mieć w zapisie uczestnictwa. Jeżeli
osoba w zapisie uczestnictwa ma być i rzecz

sama,

sama, z jinými přitěžena, vyjádřený solie
cizí, přitěžá mě chci lub nie moze; cizí ta sta-
ie si, vlastnosti, resp. legataryusow w ten spůsob:
ze stawy tytko albo stawy i meze, přitěženi, iedny
wyobraziti będą orobę.

325. Wolno jest zrobić przedzielný zapis
před wamunkiem lub oznaczyć czas od którego
lub do którego wypłata lub wgrzeenie onego
materie si byzie. Bezwarunkowny jest zapis
gdy iego warunki nie zawisla do wypłatu u-
isici si majetkego lub do dopetnienia sprawy
před dziezici, legataryusow lub cizy tmezi.
Zapis takowy zawaz po smierci testatora neda
zic si rezygnat a legataryusow otrzymacie mac
domagania si o iego wgrzeenie. Wyznusia si
citoh do tego prawida, zapisy pobierania przy
chodu, uizwania i promiepliania ktore do
piero po dopetnieniu aliter pmyzicie dziezie
lwa nalezic si rezygnat: gdy i tego rozein
zapisy do nastupow legataryusow nie prze-
chodzą. Zapis majety si nalezic do czasu,
w tym sposobie xuzhd si czynie. Zapisnie
dampromiemu dom mny do tat dziezicim,
do czasu zis w tym sposobie. Zapisnie damp-
promiemu mny ogadu po dziezicim katark,
rathnie do dnia smierci moiey. W pier-
wzym razie nalezic si zapis legataryusow
wsi do dnia smierci testatora, w drugim do
dnia konczacego rok dziezicy do smierci
testatora. O Zapisie xai warunkownym ter-
zamo powiedziec mozna, coiny powiedzie-
li o warunkownem dziezichuie /: /: dodacie
ze jesti nie samowolnie dziecie przed u-
zrozeniem si lub dopetnieniem warunku
umarlo; ayzie prawu do rzeczy zapisanej
chozai prawny dziezicia dziezie nie ma.
Diedzic winien jest wgrzei zapisane be-
warunkowo wlasnosti do chwili domaga-
nia si legataryusow /: /: do chwili nale-
ze, si im wzellie przybythi i przycho-
dy. Legataryusow ciworem sz upowaznie-
ni rezygnat go o wgrzeenie zapisanych
nie wlasnosti, przewodem xwanym actio
ex testamento, iahy prawdziwi ich wlasnicel.

326. Co si sposobu czynienia tego ro-
zein zapisow dotyce: prawodawci zez-
nie tytko w edmiennych postanowieniach wysta-
wione, innemi mianowitem nazwiskami lez
tez edmiennych dekwatato dziatani do ich ozia-
gniennia: xtao zapisy exvokatkego rodzain:
per vindicationem, per damnationem, simeu
di mudo.

[illegible]

Rozdział XXIII.

O Ogólnych wiarygodnych testamentowych zapisach.

330 Ogólnym wiarygodnym testamentowym zapisem, *scilicet fidei commissum universale*, zwie się zapis, który testator powierza zaufanemu osobie całe lub części dziedzictwa, obowiązując one, do oddania go osobie innej. Odbywając to za pośrednictwem osoby nazwanej dziedzicem wiarygodnym, *scilicet heres fiduciarius*, dla tego nie oddanie dziedzictwa komu innemu, jest rzeczą niepozwoloną. Zastanawiać się tu będziemy, nad sposobem czynienia tego, nad jego skutkami i nad tem, co mu jest przeciune.

331 Chciaż poznać sposób jakim tego rodzaju zapisy ustanawiać się były pozwolimy; ażeby trzeba uważać na osoby które je czynić mogą, lub dla których można je czynić tudzież na własności imi których. Kto by ten może ustanowić wiarygodny ogólny zapis, komu jest wolno czynić testamentowe rozporządzenia: ażeby do których może być zobowiązany do oddania zapisu wiarygodnego, chociażby może być mianowany dziedzicem lub do którego do oddzielenia testamentowego ma prawo. Nakoniec po zmieszeniu dawnego prawa, dozwolającego korzystać z tego rodzaju zapisów tym nawet, którzy z prawa do oddzielenia doświadczeni nie są; wiemy że korzystać mogą z wiarygodnych zapisów, którzy doświadczeni są z prawa do oddzielenia. Jakiegokolwiek wyrażenie woli testatora, dostateczne jest do uczynienia tego zapisu ważnym, czy to jest wyrażenie na piśmie lub słowne czy domysłne: a domysłnej woli wnosić należy ze znaczenia wyrazów, jeżeli kto testamentem zastrzeżę aby mianowany dziedzicem nie miał mocy rozporządzenia przez testament wydzieleniem sobie dobrami, lub zostawić je swemu potomstwu, jeżeli testator wyznaczywszy kilku dziedziców zastrzeżę, aby dobra od jednego

z wyjątkiem.

Prawo dawne nieznano zapisów wiarygodnych - kiedy nastały i z takiego powodu je wprowadzono? August dopiero uczynił je obowiązującymi. Justynian to onim zmienił. *Inst. §. 1 Tit. de fideic.* „Postea D. Augustus primus semel iterumque gratia personarum motus, vel ut insignem quorundam perfidiam, jussit consulis auctoritatem suam interponere. Quod quia iustum videbat et popolare ^{erat} paulatim conversum est in assiduam jurisdictionem, tantumque eorum favor factus est, ut paulatim etiam Pretor crearetur, qui de fideicommissis jus diceret, quem fidei commissarium appellant. Takie stać dwa wnioski uczynić można? Co August Konsulom nakazał, Klaudyusz, do Pretorów prowincjonalnych rozciągnął. Za tego Cesarza nie jeden lecz dwóch było tego rodzaju Pretorów, którzy nie wyznawali Sędziów sami spór rozstrzygali. Trajan jednego skazał - Konsulowie niekiedy wspólnie z Pretorami takowe jurysdykcje składali a niekiedy nawet sami. Cjazarze iakże świadczy Papinian *ff. de probat.*

z wyznaczonych porwały do innych: i to się nowie' wierzy-
telnym wzajemnym zapisem [fidei commissum/reciprocum]
iżeli zakazać alienacji na osoby obce lub z innej linii
pochodzące: ito ma nazwisko wierzytelnego familyjnego
zapisu [fidei commissum familiae]. Mowina go zostawić
pod warunkiem, wymienić czas od którego lub do któ-
rego należeć nie będzie powinien.

Skutkiem ogólnego wierzytelnego zapisu, są
wzajemne obowiązki wierzytelnego i mławszego dzie-
dica. Pierwszego obowiązek dziedzictwa i powrotienia
go, drugiego uszybenie wynagrodzenia iakiego Pra-
wo wymaga-

Po zstąpieniu rozporządzeń dwóch uchwał Sena-
tu Środowego i Regencyasza, wierzytelny Diedzic przy-
szły być może do obowiązków dziedzictwa tym zapi-
sem mu powierzonego, chociażby ie skhodziwem być
w siebie wradził lub raz się zrekł. Po obowiązkach winien
ie oddać według inwentarza w czasie obowiązków spora-
żonego, w tym stanie w jakim się podczas śmierci
testatora znajdowało spraczkami i nabytkami
z dochodów lub z samej rzeczy pochodzącymi: które
Diedzic wierzytelny przed obowiązkami dziedzictwa zebrał.
Przeciwnie powstaje, przynim wszystkie wierzytel-
ności które miał ~~z~~ testatora, rzeczy jego wlasne
w dziedzictwie [analexione], rzeczy których od legata-
ryusza, współ dziedzica lub dziedzica wtasciwego
dla dopełnienia warunku nabył, wszelkie przycho-
dy po obowiązkach dziedzictwa zebrane. Powrocie to
należy tym osobom, których imiona iako wlasni-
cych dziedziców były wymienione.

331. Jak w awyraznych testamentowych zapi-
sach tak również w zapisach wierzytelnych, po-
sumiona nad miarę wolności, sprawita ie często
mianowani Diedzicami zapisu przypinować nie-
chcieli a przeto testamenta zostawiały bez wyko-
nania. Aby więc wierzytelni Diedzice nie mieli
powodu zrekania się przynimnych sobie zapi-
sów, postanowiono uchwałą Senatu Środowego za Nerona
postanowioną

183
postanowiona: aby po zawrocie testamentem zapisanego Dziećnictwa właściwemu Dziećnikowi, Dziećnikowi wrytke, iemu i przeciw niemu stuzące, na niego zlewaty się -

Ostatni, wierzyteli i wrytcy iakakolwiek pretensye, do Dziećnictwa mający, zapisywać mogli właściwego Dziećnika actionibus utilibus nie zaś Directis: zaś wierzytelny Dziećnik zapisany actione Directa używać wyjątku na mocy tej uchwały. Chociaż ta uchwała dokazano, że wierzytelni Dziećnik nie mieli powodu obawiania się szkody dla siebie; iednak często zdarzato się, że wstrzebrania się nie przyjmowali zapisów dla większego ryzyka osob innym; aastrerona przeto druga uchwała Senatowa zwana Senatus-cultum Pegasusum na Nesparyana: aby wierzytelny Dziećnik, na wzór ciwar- tej Gedydyusza, miał moc zatrzymania dla siebie ciwar- tej części Dziećnictwa, które podług brzmienia testamentu winien jest oddać a gdyby tym ryzykiem kto pogardzał, aby mógł być do obicia i powró- cenia przymuszonym. Uchwała ta o podziale Dzieć- nictwa nie nie wspomniata: owszem wrytke ci- szary, przechodzący do Dziećnika właściwego. Stąd stać się muszato, że gdy testator Dziećnikowi wie- rzytelnemu część ciwar- ta, lub więcej zostawił, Dzieć- nik ten zatrzymywał część tę, prawem Trebellego: gdy przeciwnie ciwar- tej lub więcej niemiad sobi zapewnionej zatrzymywał ją, prawem Pega- rusa. Wierzyteli nie wyrażay uktady, które Pa- pincian Dziećnickiemu nazwał a Sustynian Amior.

Co uchwała Senatu Trebellego o Obywatelach rzymskich, to uchwała Senatu Aproniusza o osadach wypięktu. Ustawa ta nastata za cesar- sów Adujanu - Nakoniec po obaleniu uchwały Senatu Pegasusza i po anieceniu różnicy praw, które z zachowania obudwóch trybunów weanryczay

1834

wierzył, Uchwata Segaryusza wcielono do Uchwaty
Srebellego. Odtąd więc Dziećwie wierzytelni nabyli
prawa potrącania sobie ciwarów, jeśli im mniej
zostawił testator. - A to ze wszystkich własności dzie-
dycznych oraz tych które Dziećwie wierzytelny od
testatora pod tytułem darmym otrzymał, iako to:
zapisów przewidzianych testamentowych, przychodów
po śmierci testatora zebranych. -

Codicilli były to listy niezgodniej do art. 334 Ustawy prawo potrącania ciwarów
przytomny pisane. Tencka / epist. 28 / Srebellego, jeśli potrącał się testator wyraził, lubo
Video te, mi Lucilli, cum maxime audio, nū, w testamentie Górnierskim, jeżeli Dziećwie wie-
dzą te cum sum ut debitem an incipiam wierzytelny do obciążenia Dziećwie być, przymuszony,
non epistolas sed codicillos scribere - Nastąpi jeżeli testator zakazał alienacji na osoby obce,
one za czasów Augusta wprawdzie, że jeżeli wierzytelny Dziećwie obciąż, własności nie spo-
stamentowe przypisy, przewidzianych zapisów inwentarza, jeżeli zrekł się tego, pra-
wem wierzone, testamentem. Formuła bywa iż za życia testatora.

ta do tego wzywana następująca. Si
quos codicillos reliquero, valere volo.
Omiemity się, prawnicy rzymscy. Instymian
§ 1853 Cde ss. de des dozwolił ustawa
Kodyfikator a odtąd i świadkowie muszą
być potrzebni -

335 Lubo po zwrocie wierzytelnego zapisu
Dziećwie wierzytelny zatrzymać nazwisko Dziećwie,
jednak do wypłacenia przewidzianych zapisów bez-
średnio przymuszony być nie może, bo tylko za
ich wypłatę, ciwarów ciwarów dać / narzucić / dłu-
gi zaś do majątku zapisanego przypisać,
w tymże stosunku wspólnie antycypacyjnym opta-
ca. Leż jeżeli komu testator wyznaczył
res lub summe pecunia, pozostałości wrozić
prosił, ten od ciwarów / kupiednie / stać się wolen
które na własnego Dziećwie / kłaniać się. Dzieć-
wie właściwy po użycionym sobie / zwrocie / ob-
wiązany jest do powrocie kosztów, przez wie-
rzytelnego na utrzymanie w dobrym stanie i wis-
kie naprawy własności nabytych. -

336 Ustawa wierzytelny zapis, 1.º gdy
Dziećwie własny, onego zrekł się lub ci wzywał
do którychby dopokąd trwa warunek nabywania, 2.º
gdy nie musiał lub nie dopełnia warunków pod
którym był użycion lub gdy nie nabywał się.
Ci którym

Not. Zap. wierzytelnych zapisów § 896 za-
kazów. -

ci którym testator go uczynił, 3^{ci} dziedzic roztęplony
przedstawieniem się, warunku umiera. —

Rozdział XXXIII.

O Zobowiązaniach w ogólności.

337 Pierwszymi bez względu do rzeczy prawa,
przechodzimy teraz do wyłożenia praw względnych
tego rodzaju. Prawa te pochodzą z zobowiązań
się. Przez zobowiązanie obligatio / rozumieć be-
dziemy od prawa upoważnione naciąganie na siebie
powinności uczynienia lub dania czegoś: (Est vinculum
iuris, quo necessitate adstringimur alicuius rei solvenda
secundum nostrae civitatis iura [pr. Just. h. t.]) atak
ow pewnik: że zobowiązanie to tylko wiąże osobę,
która je naciągnęła. —

Zobowiązanie każde pochodzi z prawa pisane-
go, przyrodzonego lub z prawa pisanego i przyro-
dzonego razem, stąd też i powinności nasze dowie-
dzą się albo przyrodzone tylko, cywilne lub przy-
rodzone i cywilne razem. Powinności opłacie-
nia długu w małoletności naciągniętego jest tylko
przyrodzona, powinności przeciwne powinności
naciągnięta przez zezwolenie, wyjątkowa prawni-
ca, dopóki takowa prawnie dowiedzioną nie będzie,
jest tylko cywilna. przedać, pociągać za sobą po-
winności przyrodzone i cywilne razem (zobowiąza-
nia naturalne są 1) postanowione w parcia prawa
pisanego Rupertnie 2) nieutwierdzone oden w pra-
wie tego też i niezniesione — Przykłady — zob-
owiązania ^{mieszane są} cywilne lub pretorskie. Nadto zobowią-
zania wszelkie, myśliciel, z przyrodzonej sprawie-
dliwości lub prawa pisanego bez pośrednie, drugie
być mają skutkiem jakowej sprawy, cywilnej na-
przykład wychowywać i utrzymywać swe dzieci
obowiązany jest bezpośrednie lub pośrednim czynem do tego
nie zobowiązać się; zawierający jakową umowę
lub przestępujący prawo, naciągają obowiązki za
pośrednictwem

pośredniom spraw swcih. Sprawa takowa kto-
sa, obowiazujaca, nakazuje miemy /: factum obli-
torium / jest dopuszczona prawem lub zakazana pier-
wsza zwicie si ukladem, druga przestepstwem.

Co jest uktad? to uktad czynny, bierny? 340 Uktad [pactio] jest rozwolenie stron oby-
Do istoty uktadu potrzebne jest rozwolenie ga, na wyrzucenie lub danie iakowej rzeczy. Nie wy-
iaki staci konieczne? Rozwolenie powinno sthym rodzajom uktadon towarowny, franco pisane,
byd' wolne, determinowane, wzajemne, sae sa, bowiem ktore cywilnego tociot opisanego prawem
re, wiadome wyraźnie lub domyslnie. Kiedy powodu lub wtasciwego sobie narzucania nie ma,
kimi rachowac moga uktady? Kto nie moze a takie narzucenie mozna ogolnie umowami. Pre-
wchodzie w uktady? Co moze byc' przeciwnie uktady maie cywilny powod i przeciwnie
miotem uktadu? Czy mozna wihodziec owo sthucie sobie narzucenie, moga sie narzucenie
w uktad na korzyść trzeciej osoby? W uktad Kontraktami komplanacyami. Iakie staci kiedy
dnie zwazac nalezy na warunek, spowodowanie, ie iak umowa jest rozwoleniem stron oby-
pisany niekiedy sie i termin. Warunek ga nie maieca wtasciwego narzucenia i nie powin-
jest rozwiązaniy lub dawiężaniy. Iaki gnieca sa seba cywilnego obowiazku, tak dnowu
jest skutek rozwiężaniy warunku? Sa przez kontrakt rozumieć się zwykta umowa maieca
ki jest skutek warunku zawieźnięcego swie narzucenie i obowiazaniy cywilnie.
fizyczne nie wykonatnego i nakaznięce. Jedne kontrakty sa w ktorych, rozwole-
go lub nakaznięcego? Iaki jest skutek nie stron obyga wyprawnie postepowac się daci, du
warunku moralnie nie wykonatnego. Po gie w ktorych takowego rozwolenia zdruzgicy przy-
dopelnieniu lub iszczeniu się warunku naymniey strony se isprawiedliwosci tylko i wia-
skutek, obowiazaniy cofa się do iego innych korzyści domyslać się galeicy: pierwsze
poczatku - Co icieki obowiazany nie Kontraktami prosto, drugie iako - Kontraktami i
dopelnia przepisanego sobie sposobu? quasi contractus narzucenie mozemy.
Co jest do powiezienia o terminie? Sa. Powiezicimy se iedne uktady maie fra-
ki jest skutek uktadu? Co se, iaktacy iakie drugie takowao narzucenia nie maie, pierwsze
i co o nich dopowiedzenia? Iaka rozi- narzucimy umowami narzuceniemi f. conventiones nominatae
ia miedzy uktadem ktory umowa ugo drugie bezimienne f. innominatae. Ostatnie oboje
da narzucenie mozna a Kontraktem lub do tej formuly. Do ut des, de ut facias, facio ut des.
Komplanacya? Co sa iako - kontrakty? facio ut facias. Umowy bezimienne obrymnia znaczenie
Kontrakty ienotrone i dwustronne? i utupelniać się, przez samo wyrzucenie. Umowy daci
sistean mykladu i wzajemnego zaufa- narzucenie obrymnia, swia, waga, i utupelniać się
nia? Glowne i dodatkowe - Co jest tak- iedne - samemu wyrzuceniu, drugie wyrzuceniu) uro-
da! Przy czym iey jest stowizow cacyie pewnych wyrazow, inne pismem, inne pro-
wina lub przypadek? Kiedy się wypro- stem rozwoleniem.

Sonieważ wszystkie kontraktorzy rodu są

beduz

bedac niezawisla umowami, sa, rozroznieniem na niezawisla
lub danie iakowey rzeczy, wypasa; ie albo obciwie stu-
ny, wychodzące do kontraktu albo iedną tylko zobowiazai
sz, moze: stąd tez kontraktly sa, obustronne / bilaterales
lub / iednostrosne / uni laterales;

odpowiada za szkodliwosc? wine? Kto
ponosi szkodę z przypadku? Co jest opo-
wrocie i kto ponosi szkodę, szko-
dy, skutku -

Przyrod o niedopełnienie zobowiazania
przez kontrakt szkodliwego lub opowrocenie
szkod iest dworaki. Iedli strona zapozywa druga
o dopełnienie tego do czego sie, bezsrednie kontraktom
zobowiazata, wzywa / iactum / zwanego actio directa
i edli zas zapozywa o dopełnienie tego do czego i dopełnie-
nia zobowiazaięj sprawy, iest zobowiazana, wzywa / iactum
Tania / zwanego actio contraria). Latwo stąd rozu-
mieć rozporządzenie prawa, które stanowi: iedno-
stronne kontraktly iednej tylko stronie dają moc za-
pzywania, przeciwnie dwustronne dają one stronom
obudwom i tak kazda strona o niedopełnienie
zobowiazania bezsrednie z kontraktu pochodzącego
i opowrocenie szkod iactum actio directae, o doped-
nienie zas zobowiazania wynikłego z uiszczenia sie
strony drugiej, actio contraria).

Wszelka strata która, kto przez czyn
dwoy drugiej na swym majątku ponosi, dowie
sie, szkodę, szkodzona ona byda moze przez zlo-
chc, wine, lub przypadek. Zta chęć lub szkodli-
wosc, / dolus / iest skłonienie woli do oszukania
uszkodzenia, szkodzenie swina / culpa /, kowic sie zic
rozmariny postępek szkodę drugiemu przynoszacy
przypadek / casus / iest skutek, sity, od woli człowieka
nie / szkodzący -

Stych definicji następujące wynikaia
wniozki: 1° Szkodą sprawioną przez szkodliwosc za-
wne i w kazdem zobowiazaniu powrocona, uszko-
dzeniem byda powinna ani przed ięj, wypraszaniem
wolno zawierai umowe, temu rozporządzeniu
przeciwne. W kontraktach wzaiimnego zaufania
/ contractus bone fidei / szkodliwosc i swina, wielka
szwana / culpa lata / która, ze szkodliwosc, w wielu
razach

razach porównywanu, uczeni, cechowali się, zwyżka in-
famii, iakoto w kontrakcie: wspólki, skład, pełno-
mochnictwa. 3^{ci} Do powrotu szkody sprawionej od
przypadku nikt zmuszonym być, nie może chyba
gdy się, doni zobowiąza, zwróceniem rzeczy opóź-
nił lub przez winę, stał się, przypadku przyczyną.
4ta Szkoda, sprawiona, przez winę, niekiedy cała,
niekiedy w części, tylko powraca winny.

Jako trzy naznaczyć można stopnie tro-
skliwości gospodarzów, których iedni, na wszystko
baczni, sto, iak powiada, prawo wina maia, dru-
dzy niedbali i lenini najwymieyszego o dobro swoje
powinno starania odbraniać, się, trzeci, którzy, średnie
między, pierwszymi i ostatnimi trzymają, miejsce, tak też
i winy, trzy naznaczone stopnie. Zaniedbujący pilności i ia-
ka, okoto swój wlamosci chłopi najtroskliwszy gospodarz
popetnia winę, mata, /: culpa levisima /: wytracający
przeciw pilności, iaka, bywa, zwyżka gospodarz średnie-
go rozrądku, popetnia winę, średnią, /: culpa levis /:
nakoniec niechcący mieć tego starania od iakiego i
najbaczniejszego gospodarz nie, zwyżka się, odbraniać, po-
petnia winę, wielką, /: culpa lata /:-

W kontraktach, których iedni, tylko korzy-
sta strona, korzystający, za mata, nawet odpowiada
winę, niekorzystający, zaś, odpowiada za winę, wielką;
W kontraktach, których, obiedwie strony, korzystają, od-
powiadają, obiedwie za szkoda, sprawioną, przez winę,
mata, kto się, sam do uszynienia lub dania czego
nakłada i wciągnę na siebie, powinien, wielkiej,
wymagający, pilności, przez ię, niedopełnienie, uszyni-
szkoda, drugiemu, zmuszonym być, może, do ię, powró-
cenia, chciąc, dać, do ię, powód, przez mata, na-
wet winę.

Przystępujemy do wykładu materji o umo-
wach, nazwanym. Umowy, takowe, otrzymują, moc
swój, i usupiedniają, się, iakimś, powiadzieli, przez
wzajemne, mowę, wyrażenie, wyrazów, znaczących, przez
pismo i proste, oświadczanie, woli. Mówi, beśm, okazującym

G. Porizce.

348 W porządku, do nauki, dawać się, wy-
kazy, rzeczy które w nauki, psują się i nie mogą być: fungibiles.
których wartości wymienia się waga, dnia, imienia. Wre-
czenie rzeczywiste lub idealne i z zupełności; do tego war-
tości potrzebna jest pewność wzajemnego kierowania. -

Obg. Pórzyci mogą, wzywać właściciela re-
czy prawo zastawienia swego, w zastawienie, mający tu-
żcież opiekunowie, kuratorowie, zastawiający, pełnom-
ocny imieniem właścicieli. Przyjmując, przez siebie
do zbycia bez wiedzy właściciela, przez kontrakt
pośredni dającego w porządek, imieniem kawaty, sta-
nawcy być, powinien na jej powrocie, w naturę / vin-
dicationis / lub w wartości / conditio sine causa / - Naku-
nie, przez wzgląd publicznego dobra, nie mogą dawać
w porządek, tego rodzaju Pracy, ~~Władzy~~, Prowin-
cyonalni - Nawraciem, bracie, w porządek, są powołanie
nie wyjątkiem, pierwszych Władzy Prowin-
cyonalni przeciwie Władzy Sądowej, przed sto-
nych, chociaż, dają, w porządek, sprawa, wytoczona,
Sieroty, same i sami ich Opiekunowie, bez pośrednic-
stwa Sądowego, wyroku, tytu, tytu, siebie, tym kon-
traktem, obowiązkiem, ile, ten, przeciwie, odnoży, ko-
narym. - Zawziętym, przez małoletniego lub opiekuna
za pośrednictwem, wyroku, sądowego, długi, wazny, wó-
wprawdzie, lecz, małoletni, przysiędzą, do lat, ku-
petm, może go, umiarkowanie, względem, siebie, dowodzić,
in, znów, żadnej, nie, odnoży, konarym -

350. Skutek porządku do a wzięcia jest że
własicielstwo rzeczy porządkowej na bieżącego odwołania się i
je dać ma prawo wzięcia działania zwanego actio
mutui albo conditio certi ex mutuo przeciw dłużni-
kowi i jego dziedzicom o zwrot rzeczy porządkowej w tej-
że wadze ilości lub mierze. Gdy kilku jest wierzycieli
lub ich dziedziców; wzięcia mogą być prawnozielne
i nawzajem gdy jest kilku dłużników lub ich dziedzic-
ców każdy w swej części do zwrotu porządkownicy być
może. Jeżeli o miejscu wypłaty w kontrakcie wzmian-
ki nie było; odbyć się tam powinna gdzie nastąpiła
przeprawa. Jeżeli dać w przeprawy o terminie wypłaty
nie wspomniał; domagać się jej bez zwłoki nie może.

Właśnie w tem miejscu zachodzi pytanie konu-
miana wartości monety między dniem wzięcia porzą-
dki a terminem wypłaty szkodzi powinna. My dwoma-
składając wymiennym przypadki. 1° jeżeli w kontrakcie o
takowej umianie niema wzmianki a żadnej strony
opóźnienia nie było; gdy się umiała zewnętrzna war-
tość monety; uważać należy wartość taką jaką miała
moneta w czasie zawierania kontraktu; gdy zaś we-
wnętrzna wartość monety zmieniona została przez re-
dukcyję i puszczenie w obieg lepszej; dłużnik nową mo-
netą wypłacając tyle sobie potrzeba ile jej wartość
przewyższa wartość monety dawniejszej. Gdy zaś mo-
neta gorsza była oddana w obieg lub gdy dłużnik
zobowiązał się w tejże monecie dług powrócić większy
go porządku; winien jest nadliczyć wierzycielowi tyle ile
wartość monety późniejszej jest niższa. W przypadku opo-
źnienia się, którejkolwiek strony szkoda; ponosi opo-
źniający się. Jeżeli był kontrakt opowroczenie długu
w tychże sztukach monety; dotrzymać go obowiązany
dłużnik, albo jeśli jej mieć nie można; zwrócić jej
wartość. Jeżeli w tejże ilości i gatunku rzeczy porzą-
dkowej zwrotu nie można; należy się wstrzymać według
ceny jaką ma podczas zwrotu. Jeżeli bowiem dłuż-
nik swoim opóźnił się; uważać musi należy według
ceny najwyższej w czasie od pierwszego dnia zwłoki
do chwili zapozwania jeżeli opóźnienia nie nie było
a termin wypłaty kontraktem był naznaczony, na-
conar

wszystko nie pomny do idawny procent
12% powrót - Procent morski. -

iadnej nagrody. Podziela się na prosty / simplex / i / przy-
padkowy / miserabile / Ostatni mawiać niecyne gdy
składa się z cła dla usumienia / niebezpieczeństwa i cła
utrąty. Podziela się także na regularny / regularis / i
niedzielnym / irregularis / w niedzielnym umowa
nie regularna / opiewać / obowiązki i prawa składowika. -

355. Wszystko byk / mowie / przedmiotem tego
kontraktu, co mowie / potrzebować / strzeżenia / a nawet
rzeczy składowe i wydarte / zła / wiara, przez / utrudnie-
je / lub / wywierce / posiadane. -

356. Ze składu pochodzi, dwa działania.
Jedno zwane actio depositi directa / składowe /
i jego / dziedzic / przeciw / składowikowi i jego
dziedzic / o powrót / rzeczy / złożonej / w naturę
ze wszelkimi / przybytkami / i procentami, gdy skła-
dnik / z powrotem / opóźni / się, lub / o powrót / rze-
zy. Gdy kilka / dziedzic / tego / działania / wziętych
składowik / powrót / każdemu / części / rzeczy / złożonej / po-
stę / praw / składowe / przychość, a nawet / mowie /
nemu / dziedzic / osobno / działaniem / niezde-
ne / i / oddzielne / w / przytomności / wstępu / lub / powo-
nych / o / powrót. - Pownie / mowie / i / powinie /
składowik / powrót / cały / skład / osobno / działaniem /
współ / dziedzic / po / złożeniu / rekomy / bezpieczeń-
stwa / praw / innych / współ / dziedzic. Czego / gdy / dia-
tary / użycie / nie chce / lub / nie / może / składowik / skła-
da / nie / na / miejscu / publicznym. Nawraciem / gdy
który / dziedzic / składowika / złożyć / w / w /
postępie / obowiązków / bez / podziatu / i / innymi
do / powrotem / rzeczy / i / składowy / przyznany / być /
mowie. Składowik / odpowiada / za / złożyć / za / co
infamii / podlega / i / winę / wielką, a / nie / kiedy /
infamii / średnią, i / ma / gdy / użycie / być / mu
dopuszczony, gdy / takie / było / branie / umowy, lub
gdy / sam / do / strzeżenia / się / ofiarował. Szkoda / przy-
padku / sprawiona / w / ten / tylko / ponosi / składowik
gdy / skład / był / niedzielnym / lub / gdy / z / powrotem
nastąpiła / awaria. Na koniec / aby / składowik / miał
pobudki / zawiadzenia / złożonej / w / sobie / użycie / nie-
dopuszczalne.

nieodzawala mu prawo z przyczyn wytworzonego wydat-
ków przez strona zatrzymywac. Drugie dzialanie
tego kontraktu pochodzące zwane actio depositi
contraria, mizle byc moze przez skladnika i jego
dziedzicow przeciw skladniczemu i jego dziedzicom o
powrocie wydatkow na strazenie rzeczy wytworzonego
lub szkod zley przyczyn poniesionych.

Skladem nadzwyczajnym jest gdy umowy na
strony aby przez przysia i z nich zaleza w wiekszo-
scie w naturze lew w tym gatunku powrocona by-
ta, w niem własności do skladnika przechodzi. Po-
stanawia sie wymanie lub domyslnie a skladnik (w)prze-
st.

358 Sład przypadkowy to ma własności ze
skladnik lub jego dziedzic onego zaprzeczajacy, na
zaplaenie podwojnej wartosci szkami byc moze.

359. Szegolnym gatunkiem skladu jest
sekwestr / sequestrum / który w ten czas ma miejsce
gdy z woli stron lub wrota własności pod sporem
rozstrzyga, skladu w osoby trzeciej: jest wiec dobro-
wolnym / voluntarium / lub przymuszonym / necepa-
rium / Rownie w niem dziedzicami zwane actio de-
positi directa i actio depositi contraria mizle byc
moga, i swowlas dawa sie im przymiotnik seque-
strariae. -

Rozdział xxxviii.

O zastawie

360. Zastawa albo zastaw / pignus / jest
kontraktem którym dłużnik dla ubezpieczenia wie-
ryciela daje rzecz z warunkiem powrocie po wy-
stanie długu. Wzajemnie przeto między zastawem
długu byc moze, stanowi istotę zastawy i wtem
rozróżnienie zastawa różni się od hipoteki. Wzaystho
mizle byc przedmiotem tego kontraktu co mize
w posiadaniu lub iako posiadaniu zastawać. -

361. Pierwsze dzialanie z zastawy po-
chodzące stowiz sie actio pignoratitia directa. Wzy-
wa go zastawiajacy i jego dziedzice po wypłaconiu
długu albo wazpieniu zadany wierzycielowi iakim

Kolwiek

jakimkolwiek innym sposobem przeciw zastawnikowi
i jego dziedzicom o zwrot rzeczy w naturę i bezdepuciat
albo ich wartości ze wszelkiemi przechodami i przybytku-
mi, o powrocie szkód przez złośliwość winę, wicełka
i średnio, sprawimy. Za przypadek nie odpowiada-
jącymże chęć aby umiędzy się strony i emiszenie
zastawu dłużnika od obowiązku wypłaty uwolni.
Dzielenia tego wynika zastawca i tenże gdy
dług naturalnie lub cywilnie wypłacił i spocen-
tami. Również bowiem i dla bezpieczeństwa procent-
ów ma wierzyciel mieć zatrzymanie zastawionego wda-
mowi chyba gdy inne było brzmienie umowy. Może
mieć także miejsce to dzielenie gdy rzecz dana była
w zastaw w myśl zaciągnięcia długu które jednak
nie nastąpiło. Względem przedawnienia któremu zasta-
wnik ten dzieleniem narzucać bronić się może nie
jedno jest usomnionych. My następujące odwołujemy
przypadki. Albo własność zastawioną jest wposia-
daniu wierzyciela lub jego dziedziców a dług iemże
wypłacony nie był; wówczas prawo dzielenia o dnie-
sienie zastawu przedawnieniu nie podlega gdyż i
dłużnik, więc go nie mógł. Również to prawo
przedawnienia nie podlega gdy dług był wypłacony
a własność zastawioną jako zastaw w posiadaniu
wiadomego przez wierzyciela zastawca, ponieważ
wierzyciel w tej sprawie opierał się na wierze. Wówczas
wielu tylko to przedawnienie miejsce ma gdy wie-
ryciel dobra wiary posiada własność zastawio-
ną w przekonaniu stałego i jej dzierżenie. Dru-
gie dzielenie tego kontraktu pochodzi zowieć
actio pignoratitia contraria. Wynika go wierzyciel
i jego dziedzice przeciw dłużnikowi i jego dziedzicom
o powrocie nakładów na własność zastawioną
wystosując i upoważniony jest zatrzymać one
gdy takowe nakłady były potrzebnymi, o szkody
sprzeczny dzierżenie własności zastawionej
bez winy pomniejszyć.

Porozum.

Rozdział XXXVIII.

O Kupnie.

363. Kupno / emptio / jest kontraktem umownym, przez którego nabyciamy rzeczy płacąc umowioną cenę. ~~(Wzrosty zwane mancipatio, in iure cessio, traditio, do których onego nie należy.)~~ Należą one nam dozwolenie sławni jego zupełne, wypisany niektóre przypadki w których przez wzgląd pospolitego dobra po mimo woli właściciela sprzedano być może.

364. Dozwolenie to względnie do osób powinno być prawne. chociaż bowiem mówią zwykłym i wsey szczy kupować i sprzedawać mają prawo którym owdno jest wielcekolwiek wieloznaczności; i jednakowoż, prawe to względem osób z mocy Unii który piastuje sprzedawcy, w pewnych zawarte jest ośrodkach i tak: opiekunowie którzy w łamowiu sierocy warunek kupnia, jeśli to kupno jest jawne i publiczne nie mogą, ich kupować aniż i prywatnie lub gdy kilku opiekunów bezpodzielnie obowiązku, swój sprawuje. Wzrosty, prowincjonalni do osób jurysdykcji ich podlegających (pod karą utraty meży i zapłacenia prawownej wartości). Woytkowi także nie mogą kupować dóbr nieruchomości w prowincji w której wojna, wojna, wojny dobra bycowskie, przez skarb zabrane i sprzedane.

365. Każde dozwolenie to powinno prawnie być objawione i prawnie następować ex tunc wyrażnie czy domyślnie. Nie ważne jest, jeżeli dozwolenie dane w czasie gdy napociem zaprzeczona była głowa dozwolenie do którego adrada przypadek lub pomyłka daty, powód. Lubi dozwolenie dane z przymusem niemiłowania tego kontraktu i jednakowoż, strona ma mieć dżiatania, o zwrot meży lub ceny / restitutione in integrum / Ogólnie mówiąc prywatnie dane dozwolenie jest dostateczne: są jednakże w których wyrażne prawo lub umowa chce je mieć uwzględnienie np. w przedwzrosty sławni sierocyh kosciołach, skarbowych, miast, wólasno i dżwiników gdy wierzyciele wspólnie dżiatania, na koniec gdy strony warowały sobie nawzajemnie kontrakt ten dopóty nie powinieli się za zupełny pacytym dopóty dozwolenie na piśmie oznaczone nie będzie.

Rozdział XXXVIII o kontrak. umów. w ogół.
Wszystkie umowne kontrakty są wzajemnego zaufania.

Wzrosty się różni od najmu i zastawu? przypadek w których renditio necessaria może mieć miejsce są następujące 1^oabytwa seronowa Pana względem niewolnika itd. pod Hoff. B. 111 § 1897.

366. Kontraktowi temu nie podlegają, chociaż wol-
ni, rzeczy święte, poświęcone, religijne, wstano si i obowiąz-
ki publiczne, rzeczy zdrowiu szkodziące chyba gdy z nich
sprowadzone były mianem lekarstwo, dieta których cępta-
nie szkodzące, rzeczy stracone, pod sporem będące,
wstano si posagowe nie ruchome bez wzięcia dane, re-
czy prawem monopolizacji objęte, rzeczy których wywóz
za granicę był szkodliwym, wstano si których alienacja
umowa lub testamentem zabroniona —

367. Do wstano si tego Kontraktu potrzeba
aby rzecz przedai lub kupi si miała była pewna, to-
jest co do swych przymiotów determinowana. Ceny jej wy-
obrazić konieczne powinny pieniężne: nadto powinna
być pewna, to jest determinowana, umowa, powaga, pra-
wa lub obowiązków lub od powołanego mniemania —

368. Skutki kupna lub przedai uszczuplenia
prawnego z rozstrzygnięcia rozporządzeń opinijnych do czego
straty lub próżni rzeczy sprzedanej należą, i jakie obowiąz-
ki z tego Kontraktu pochodzą,

369. Wszelki uszczupłek i strata przypadkowa
należy do nabywcy chociażby rzecz uszkodzona nie była, cho-
ciażby cena wypłacona nie była lub umowa uzyniona by-
ła pod warunkiem rozstrzygnięcia. Wyjątek, si jednakże
do tego przepisu następujące przypadki: 1° gdy kontrakt
dla niedostatków obciążenia woli nie jest zupełny gdy
umówiły si strony aby na papier był przedai a to
przedanie nie nastąpiło, lub gdy kontrakt zawarto pod
warunkiem, zawieszającym a rzecz temu czasem umiarkowana, 2°
gdy nabywca umowionej ceny zapłacić nie chce lub nie
może, 3° gdy w Kontrakcie zawartem było prawo
wyboru a ten wybór nie nastąpił, gdy rzecz przedai si
miałaby przemieniona, przeważona lub ze zmianą po-
daną, nie była, 4° gdy szkoda pochodzi sprzeczny
ztożliwoni wielkiej i średniej wimy przedai, 5° gdy prze-
dawca opóźnił si z oddaniem a rzecz po oddaniu nie by-
łaby uszkodzona. 6° gdy przedawca szkodzi na siebie sam
ist. 7° gdy rzecz mizerie lub jest uszkodzona zawady ukry-
tej w sobie o której nabywca nie wie. Cierpiący zaś
wszelkie do niego, ze względu na czas przyszły lub
przeszły przysługujące jakoto podatki, opłaty należne
do nabywcy ani wolno jest mu przez szereglatną umowę

do nich

od nich uważać się, ta bowiem prerogatywa sturj samemu
skarbowi publicznemu. Aponieważ sprawiedliwa, iest me-
ca, aby, kto ponosi straty i ciężary, dobiegał w następstwie ko-
nyu; wypada: że po uzupełnionej przedawcy, chociażby i sta-
cie niek wreszcie, nie była, dochody wszelkie korzyści i przy-
bytki do nabywcy należeć powinny. —

370. Obowiązki wzajemne sprzedawcy i nabyw-
cy zawarte są, w samej naturze tego kontraktu lub
ze niezgodnego stron opisu bion, swój swadek. Obowią-
zki, które w samej naturze kontraktu są zawarte
są, wspólne obudwóm stronom lub każdej wzajem-
ności wstawić. Obowiązki, sprzedawcy opisać prawo
cywilne i edykt edykty; i sprawa cywilnego obowiązany
sprzedawca do wzięcia nabywcy niek, przedawcy spry-
bytkami, do powrocień szkody, sprawionej, przez złoti-
wów, wine, wielka i średnia, nakoniec do wynagrodzenia
gdyby niek wyrokiem uniew nabywcy obięta, została. Ciężki może być umowna lub sprawa powołana,
Działania więc się do tego mogące są: exceptio rei ven-
dita et tradita actio empti. (Dwa te działania są, ro-
żne od siebie: actio empti nabywcy i nawiązanie
sprzedawcy, nabywca mogą dopotulenie odpowiedzial-
ności, obowiązków. Las' exceptio rei ven. et trad. bion nie-
wzięcia, gdy sam sprzedawca, mieniąć się autem w las-
now, przedaw lub prawdziwego wstawić, stawiać się
dziedzicem, bionie się do ewidencji.) Nadto obowiązany jest
sprzedawca wzięć się, w takim gatunku wiakui, była
przedawca, wolna, od ciężarów nadzwyczajnych, o których
miewiadzić nabywca. Z reszt, sama, wzięcie, być powin-
ny przychody, naturalne i cenne nie rebrane i cywil-
ne, w stosunku czasu uzupełnienia umowy. Z edyktu: §. 40. 41. 42. ff de aced. edicti
Edyktkiego obowiązany jest sprzedawca wskazać, wiadome
sobie wady, którym niek pracać się, maieca, podlega, przy-
niec wynagrodzenie, gdyby nabywca nie znależł tych
przymiotów w rzeczy, w których go zapewnił sprzedawca.
W tym celu doprowadzone są, dwa działania actio red-
hibitoria i quanti minoris zwane. Pierwsze działanie
ma miejsce gdy niewątpliwa, iest niek, iż nie nastę-
piłoby kupno, gdyby nabywca, wiedział był o wadzie
w rzeczy, nawiązanej się. Wzięcia go nabywca i jego dzie-
dzicę.

Ciężki może być umowna lub sprawa powołana,
ca. Ostatnie, powołana za sobą, powrocień ceny. Aby
mogła mieć miejsce nabywca, donieść powołanie
abywaizemu, o groźbie, niebezpieczeństwie. Naber
późnienie od ewidencji trwa do lat 30 iest ni iest
inne branie transakcji i storuic się, do abo
niek niezas do iey dodatków

Wiedzieć przeciw, przedawcy i jego dziedzicom spowro-
nie ceny procentami kosztów na rzecz samą i przenie-
sienie ich w przyszłość. Nabywca powraca rzecz
ze wszelkimi przybytkami i przychodami zebraniem
lub wartości, przychodów przez winę nie otrzymujących.
Działanie to przedawca nie precyzyjnie szereg mien-
cy sądowych rachunków od chwili zawartej umowy. Dzia-
łanie drugie mianowicie gdy pewna, jest rzecz, że na-
bywca nieofiarowadby takiej ceny gdyby świad-
o wadzie: nabywa go nabywca, przeciw, przedawcy o po-
wrocie z ceny takiej ilości aby pozostałoby odpowia-
dała prawdziwej wartości rzeczy. Powiadzieliśmy że
obowiązki wzajemne stron autem kontrakt wchodzić
nie tylko z samej jego natury lecz i ze szczególnego
opisu, pochodzą mogą. Opis te mogą, że zmniejszać i zgra-
niczać, lub przeciwnie rozciągać. Pacta sunt detrahenda
aut adjectiva i tak dodaje się do obowiązków
równym nabywcy, gdy strony zawarły aby
od ceny nie dopłaconej należały się procenty: gdy pre-
dawca warował sobie prawo odebrania rzeczy sprzedanej
w pewnym przeciągu czasu. Pactum displicentis / pozosta-
nia przy posiadaniu i cieżnieniu, przychodów z rzeczy sprzedanej
prawem nabywcy. Constitutum proesporium / gdy sobie prawo
własności lub hipoteki zachował. Pactum reservati
dominii et reservata hypotheca / gdy zastrzegł aby wpe-
wnym czasie wolno mu było rzecz sprzedaną, za cenę sa-
mą wartość odkupić. Pactum de retro vendendo / lub ie-
żeli nabywca przystępował do przedawcy rzeczy od niego
nabytej aby mu godziło się, one w przyszłości ofiarować to
co ofiarował innemu nabywcy. Pactum protimiseos / gdy za-
bezpieczył sobie przedawca, że kontrakt będzie skuteczny
i wciwnie trwał, jeśli w pewnym przeciągu nie znaj-
dzie się nikt, któryby mu korzystniejsze warunki ofiaro-
wał. Pactum additionis in diem / na koniec gdy zastrzegł że
gdyby w pewnym przeciągu czasu cena wyptalona
nie była, kontrakt za każeń ma się uważać. Pactum
comissorium / -

374. Rozrywa się kontrakt przedawcy i kupna

z woli

z woli wyprawnego sprawa i edyckiego edyktu, sprzymy wiel-
kiego wskazywania gdy rzecz ^{lub kapienia} przedana była więcej niż dwa
razy drożej lub taniej niż wartość przez wzajemne stron
dostąpienie, wręcz jednakowoż uważać należy że jeśli
rzecz przedana nabymy wreszcie, i tak nie była, ani
cena od nabymy, kapitałona: rozrywa się kupno przez
wzajemne dostąpienie tak jakby nigdy nie istniało: i tak
dlaś jedno i drugie nastąpiło dostąpienie miejsca mieć
nie może, lecz należy pierwotny zawrzeć kontrakt przez
który rzecz do danego nabywcy ma wrócić. —

Rozdział XXXIX.

O Najmie.

372 Najm: locatio, conductio: jest kontra-
ktem umownym o zamieszkanie, wzięcia rzeczy lub roboty
za umowną cenę. Jest więc najem rzeczy i roboty.

Istota tego kontraktu, zezwolenie stron
wolne godziwe i pewne czy to wyrażone, lub domyślne.
Zezwolenie domyślne którego najem, ~~był~~ tego po-
świadczających domniemywać się, zwykło, najem-
siej, miewa mieć nie potwierdzenie tego kontra-
ktu na drugi przeciąg czasu. Domyślnie najemsta
własność w ten sposób, byż rozumie, gdy kto po wytar-
maniu do terminu w posiadaniu pozostaje i przy-
chodów pobiera nieprzerwanie. W najmach własno-
ści miejskich domyślnie zawarty kontrakt bez wyra-
żenia czasu rachuje się rok jeden, w najmach wła-
sności miejskich ile kto zamieszkał.

373 Przedmiotem najmu może być wszystko
co podlega zamianom. Jedne służebności grun-
towe najmować się nie mogą jako nie dzielnie
zgułtem podzielone: jednakowoż, po najmie wła-
sności dla której wytek była postanowiona pr-
wa się także pośredniczo w najem służebności nie co
do prawa lecz co do jego użycia. Toż samo rozumieć na-
leży w pobieraniu przychodów i pomieszkani. Wol-
no jest naizę rzecz całą; przykład tego widzimy w naj-
mie pobierania przychodów, kartowy przez wierzyciela
posiadanej.

374 Robota najmu się znać powinna być
główną

godzinowa i przymiarowa, wycenienie). —

375 Cena powinna być determinowana, odpowiadająca wartości przychodów i roboty, stumna, a pieniędzy obłożona. Nie odmienia się jednak natura kontraktu gdy najemnik, części i ich, cennych, wplatach wypłaca. —

376. Po zawarciu kontraktu obowiązany jest najemnik w rzeczy najemnikowi własności sprawy bytami i naderżaniami doń należąciami, albo użyciu mu wynagrodzenie. Przez najemcę powinna być sposobna do przeniesienia wycia, wypadu stać, że kosztu napraw koniecznych do własności należących, właściciel nie może przeszkadzać najemnikowi użycia, przez przeciąg czasu określony umową, lub z wyjątkiem провинии, użyciu, niektóre przypadki w których dozwolone mu jest wyłączenie sporządzania i koto: gdy dowiedzieć się, że nowy, przyczyną użycia, własności, najemcy domu, nieodwiednie mu jest potrzebne, gdy własności najemcy, potrzebuje napraw, których użyciu, w czasie dzierżenia, przez najemnika nie można, gdy najemnik, ile użycia, danej sobie, ma, przyjąć, lub moratnie, np. ruinować budowę, przeszkadzać, on, do niego, użycia, gdy umówionej, ceny, przez, dwa lata, nie płać, gdy właściciel, przez, czasu, i ich, użycia, najemcy, a w tym czasie, prawdziwy, i ich, Pan, do posiadania, przysię, domagać, wotni, jest, także, wyłączenie, najemnika, sporządzania, i onie, po rozważeniu, się, matryńskiego, związku, i ich, dobra, zachowanie, sa, i ich, porażeniem, legataryuszowi, własności, na kilka lat, przed śmiercią, testatora, najemcy, właścicielowi, samemu, gdy własności, najemcy, w czasie, dzierżenia, alienowana, była, przed, testamentem, sąreżymym. Właściciel, którego, najemnik, do stowienia, własności, do wypelnienia, tych, obowiązków, użycia, zowie, się, actio com. doli: i ich, i ich, mogą, dać, najemnika, przeciw, właścicielowi, i jego, dziedzicom. —

377. Najemnik, nawracie, obowiązany jest do wypłacenia, całkowitej, ceny, procentami, od czasu, zwrotu, ani, do tej, powinności, zwalniać, przez, to, że, nie, z własności, winy, nie, użycia, lub, bez, słusnej, przyczyny.

Przyrzeczmy przed nadziejami terminu sprowadzenia wy-
szedł. Są jednakowoż zdarzenia, w których najemnik
od wypłaty części ceny uwalnia się, może iakoto gdy
nacwstawa opuszcza, zaraz anatał się, inny na-
jemnik, gdy najemnik stusana, miał przysięgnę, wy-
szedł sprowadzenia, to jest iestli nacwsta wstawu przed.
upłynieniem terminu była alienowana, iestli wygo-
dne rzeczy wzięcie. Było przekroczone, iestli najemnik
wyszedł sprowadzenia, spowodu wstawu napadu nie-
przejacielskiego. Nakoniec ma prawo najemnik za-
dać potrącenia ceny gdy wzięciu przypadek przekroczył.
Wypłata takowa, uczyniona być powinna na ter-
minie umowy oznaczonym, wyznaczonym lub po skoń-
czeniu wzięcia albo roboty. Obowiązany taki naie-
mnik do powrocenia szkód, spowodowanych przez do-
starczenie winy, wielką, i srebrną, a niekiedy nawet przez
winę, mała. Nakoniec obowiązkiem jest najemnika
powrócić rzecz po skończeniu wzięcia w takim stanie
w jakim dana mu była. Ma jednakowoż prawo
się zatrzymać, dopóki wbasiciel skorzysta nie po-
wróci. Działanie w tym celu wzięcie się, mogące ma-
mieć actio locati.

378. Stawne jest w nauce, narzęć prawo
lex de jactu zwane które Przyjmienie od Podwyższonej
ludu znakomitego rozległości, handlu i majorem p.m. Baldvinus Com. ad leg. Rhod.
wodaustwem przysięgi. Konstrukcja nim ze wbasiciele Malblanc Diss. ad leg. 2 ff de leg. Rhod. Co jact.
narzęć pro casu nawatności w morze dla ulżenia okrę-
tu wyrzuconych, ma moc użycia działania tego-
kontraktu pochodzącego przeciw każdej okolicy a
podzielenia z nimi szkody dla oczenia wspólne-
go pomieszczenia. Sprawa własności wyrzuconych w
morze, prawo to rozciągnęli Prawownicy Rzymscy
do rzeczy przez wyrzucenie uszkodzonych, do summy
wypłaconej dla okupienia okrętu i towarów od zbój-
ców morskich.

Secund. de Rodio. leg. Nam. Jur. graecum I. 11.

l. 1. l. 2 § 1 ff de leg. Rhod. de jactu.

Baldvinus Com. ad leg. Rhod.

Malblanc Diss. ad leg. 2 ff de leg. Rhod. Co jact.

um observationibus quibusdam de ed. propter

trone progressiva in distribuendis damnis.

Rozdział XXXI.

O Kontrakcie emfiteutyjnym

379. Gdy wbasiciel dozwala wzięcia swojej
własności w sposób najemniej ograniczony i najbar-

Przyj

—

i najbardziej obliczają do alienacji; stanowi pra-
wo emphyteutyczne. Prawo to jest bezwzględne ale po-
nieważ między innemi postanawia się umowa da-
limy mu między innymi Kontraktami. Emphi-
teutis tak swawolna jest kontraktem umownym, me-
ca, którego właściciel oddaje właścicielstwo nie zupeł-
ne, lecz pod warunkiem opłacenia kontrybucyj i
innych upraw.

381. Dział, się, w Kontrakt ten wstawia nie-
ruchome, ruchome i ustępstwo gdy się do pier-
wszych nieodmienialnie przystępuje.

380. Wstawia tego Kontrakta dawniejszy de-
terminowane nie były: iedni do kupna drugi do naj-
mu przystępować go byli zwykli. Leno dopiero nadat-
musz wyjątkowo, potać być i nawiązać. Kupcom i jego
stanowi samą wyjątkowość woli ze strony obywateli.
ani primo kupowanie jest potrzebne: gdy i iednak
stanowi umowę wyjątkowość nastąpić powinno.

382. Po zawarciu Kontrakta obywateli
wporządanie czyli emphyteuta nabywa do własno-
ści właścicielstwa użytkowego / dominium utile /
i na samym przedzielnym się składa. Wobec istnienia
przepisów i ich porządku takowy spadek ma-
ją się odbywać.

Emphyteuta ma moc przekształcania rzeczy
przeznaczenia jej do upodobanych użytków byłoby
stała jej przez to nie pogorszyć. Co się alienacji
dotyczy: prawo pozostaje w pewnym i opisano spo-
sób, a 1° dopełnić należy warunków umowy ka-
strowej. 2° jest i niej w umowie żadnej nie
ma wzmianki; w przedniej potrzebowe jest oznajmie-
nie aby właściciel przewidzieć gdy siebie użytku-
karego nie dokoła mierząc sobie prawa pierwor-
stwa: w innych zaś alienacji rozróżnia bez tako-
wego oznajmienia obywateli się mogą być naby-
wa być zdolny do wyjątkowości obowiązków em-
phyteuty. Lepiej tego należy do emphyteuty wszel-
kie przychody i inne przybytków. Ale nawracając
ponowi wszelkie ciężary do gruntów przywiązane iakoto po-
datki, opłaty: dziesięciny.

383. Wstawia iedni

383. Właściciela rzeczy kontraktem emphyteutyjnym oddanej jest udziałem właścicielstwo zwierzchnie, mocą którego upoważniony jest do dyktania przeciw trzeciej osobie w posiadaniu będącej / directa rei vindicatio / tudzież alienowania / komu się podobasz, ma także / prawo do wymagania / kanonu i laudemii. Kanon czyli coroczna opłata, nie tylko z piastu, leśa i łąk, do użytku składają się, może oddać go emfiteuta, własnym kosztem, na miejscu zamieszkania zwierzchniego Pana w okolicy, umówionym. Gdy kilku emfiteutów w posiadaniu zostaje; do opłaty takowego kanonu obowiązani są solidarnie, chyba gdy na podzielenie zezwolił Pan zwierzchni lub jeden z nich cały ciężar, powinności emfiteuty na siebie przejął. Opłata go emfiteuta w dowódzie zwierzchniego właścicielstwa do kogo innego należy, nie zaś jako cenę, odpowiadającą wartości przechodzą a zatem może być najmniejszej wartości i ani powiększona, a przynajmniej polepszenia ani zmniejszona, a przynajmniej pogorszenia rzeczy być nie może. W przypadku alienacji właścicielstwa użytkowego, Pan zwierzchni domaga się laudemium. Opłata i emfiteuta nową, woli i zwyczajnej lub prawem obciążonej najpospoliej, przedstawia, czyli wartość gruntu emfiteutyjnego. —

384. Kontrakt emfiteutyjny przestaje zobowiązujący: 1° po wykupieniu się, prawa właścicielstwa użytkowego odwołalnie zapisanego, 2° po upływie czasu do którego dozwolone było, 3° gdy brakiem krewnych wstąpiła umowa, określonym, 4° gdy własność, niszczenie, nakoniec gdy Prawa Pana zwierzchniego przez się i trzeciej osobie sprawami właściciela użytkowego. Leż główna przyczyna utraty tego prawa kamień do postępowania emfiteuty. Subo bowiem nie jest mocą zrekuić się, dwóch praw; mimo woli Pana zwierzchniego i jego zakazu; może jednakowoż być jego pozbawiony spraczym nadużycia lub niedopełnienia powinności. Aby emfiteuta spraczym nadużyć prawa swego mógł być pozbawiony; pogorszenie rzeczy powinno być znane i ze złości woli lub winy wielkiej pochodzić. emfiteuta utraci

swę prawo

swe prawo, gdy niewypłaca Kanonu przez trzy lub dwa lata, skutek tego jest dobra emphyteutyczne są świeckie lub duchowne, własności, chociażby nie było ostryżony lub przez winę, wielką, o swym obowiązku zapomniat. Nie zawsze jednak utraci się prawo emphyteutyczne przez niewpłacenie Kanonu: i tak kształci się prawo emphyteutyczne gdy umowa ostryżona była karą pieniężną za przypadek takowej niewpłaty, gdy Pan zwierzchni nie zrobił dodatku do którego się zobowiązał, gdy stawałby się przyczyną które wypłaty przekroczyć, gdy emphyteuta pospieszył się, niewypłata, nim właściciel zwierzchni oddał mu posiadanie, gdy Prawa takowego oddział zniechci się Pan zwierzchni wyrażnie lub domyślnie, np. jeżeli wieści o opóźnieniu się, przysłał później lub żądał wypłaty nie czyniąc żadnej o oddziale Prawa tego wzmianki. Jeżeli o przedzielnym swego, Prawa Pana zwierzchniego mu nie doniosł emphyteuta, nie tylko nie wina jest przedarż ten i to prawo utraci się. Gdy jest przyczyna jego oddział, przechodzi do zwierzchniego Pana samu przez się, i bez wroczenia, bez obowiązku powrocenia Kanonem, ceny i nakładów natury tego kontraktu wytorzonych. Oddział takowe ma to do siebie, właściwie, że oddział on i wyrok uzyskać na życia strony obcej należy. —

385 Dzielenia do których ten kontrakt daje powód, jedne pochodzą, skonstruktu tego przez które Pan zwierzchni do wroczenia i przedania właściwości mezej zaś emphyteuta do uprawy i starania opłaty Kanonu i to z nagłomy być może, drugie z wyjątkowego właściwości stwórcy emphyteucie, mezej, którego może przypisać każdego posiadacza i samego nawet zwierzchniego Pana do uznania swego Prawa i powrocenia mezej stem wyjątkiem co do niego należy. —

Rozdział XII.

O Wypożyczeniu.

386 Wypożyczenie jest kontraktem umownym, w którym strony przynajmniej połączają dwie

własności

własności lub prace dla wspólnego zarobku. Jest ona
ogólna / universalis seu generalis / i szczególna / parti-
cularis / do ogólnej wnosi wspólnik własności wszy-
stkie jakie posiada obecnie lub kiedy posiadać może;
wchodzi więc do niej wszystkie zarobki i straty bez
winy średniej ponieśione: do szczególnej należą wszy-
stko co się otrzymało / sprzemysłu i pracy i co pod nazwi-
skiem zarobku uchodzi jako też winy i straty
zebrane: nawzajem nie należą do niej straty ponieśio-
ne przez winę, wspólnika lub osoby trzeciej, niedzielną,
podjętą testamentowe zapisy, darowizny otrzymane
nie sprzemysłu lecz ze związku krwi. Jest jeszcze
rodzaj wspólki w której strony pewna, własność lub
pewny, przemysł potracił w niej straty lub zyski
odnoszą się tylko do determinowanej własności lub
przemysłu. —

387. Współka jest dozwoloną wszystkim
którzy sami obowiązania zaciągali i innych zobowią-
zań mieć mogą. Do wspólki mogą wchodzić rzeczy podle-
gające zamianom i wszelkie dozwolone rodzaje prze-
mysłu, który często mieści się między od drugiego
wspólnika wnieśliem / zastępie. Ten kontrakt
wypełnia wzajemne stron zezwolenie, wyrażone w
słowach na piśmie przez postać lub domysłu.
Zezwolenia domyslnego nie należy rozciągać dalej
niż powiadowania, akta będące jego być dowodem.

388. Celem wspólki jest potracenie własności
i przemysłu. Własności teraźniejszej i domyslowej stają
się same przez się wspólnymi: wzięcia / pręto nie
potrzeba. Własności przyszłe i domyslowe ustępowe
— towaryszem przez wspólnika być powinny. Wnieśli-
my przemysł, uważa się jak procent: pręto po roz-
wiązaniu się wspólki, kto wniósł sumę, się od-
biera, ten zaś kto swój przemysł przyszkowi to-
warzystwa poświęcił, przestaje go dobrać chyba gdy
— taki jest wagi że strony umowy się aby go jako
kapitał uważać. —

389. Do wnieśliem do wspólki własności i

przemysłu

przemysłu przychodzi się do podziału zysku i straty stanowiącego ich udziału. Podział ten w spółce ogólnej w stosunku arytmetycznym, w spółce szczególniej w stosunku geometrycznym, to jest w miarę wartości rzeczy przez każdego wniesionych odbyć się powinien. Wzrost ~~ist~~ ^{we} w spółce szczególnej zrobić umowę aby każdy i strata nie w takim podzielały się stosunku w jakim wnosili i przemysł były w nierównej byleby był stwarzany powód tej nierówności np. aby jeden ze współników żadnej lub mało straty ponosił dla tego i wniesiony przez przemysł jest wielkiej wagi lub że inni współnicy chcą się względem niego okazać skądobliwymi. Lecz w żaden sposób nie godzi się zawierać udziału takiego, w którymby składy do jednej komisyi do drugiej strony należeć miały. —

390. Słowo Kontraktu pochodzi z łaciny iwane actio pro socio. Wzięto go może każdy współnik i tego dźwigni przeciw współnikowi i tego dźwigni wnt: 1° o zdanie sprawy z administracji powierzonej wstawić, 2° o powrocie nakładów i kosztów przez złośliwość więcej wielką i średnią, 3° o powrocie tego go procentami co więcej dla dobra wspólnego wydał, tudzież tego co współnik więcej niż przypadała mu część wziął, 4° o podział zysku, 5° o podział tego co wziął jeden ze współników jako część na przypadała, jeśli inni sprzeczamy nie miszani się wspólnego dzielnika i tych części porządku nie mogą. Ta jest istota wstawić wspomnianego działania, że ten przeciwko któremu zapada wyrok narzuca się infamia, że gdy wspólnicy między sobą i dobra, wiara działania i przegranej sprawie nie może być przynaglony do radu i ugięcia nad siły swoje. —

391. Jeśli zachodzi pytanie o prawa i obowiązki współników względem osób obcych, uważać należy, czy sami wspólnicy zobowiązani są czy przez osobę inną do tego upoważnioną. Jeśli upoważnili do tego osobę inną, za radą wspólnicy i jeśli osoba upoważniona nie wykraczała z granic

mus

zgranic powierzonej władzy. mogą być sądownie
powołani działaniami swanemi actis institoria
lub exercitoria: gdy zaś sami mają potrzebę, powoła-
nia, iadać, muszą wstąpienia działania iaku ma
upoważniona osoba przeciw zobowiązaniem. Jeżeli
znowu upoważniona przez nich osoba, wystrząsa
zgranic powierzonej sobie władzy, sama za siebie
jest odpowiedzialna. Gdy osoba wspomniona nie za
wspólną, rada, lewa i o aniem iednego upoważniona
była, innemu znowu należy czy wspólnik miał pra-
wo do takowego upoważnienia lub nie: w pierwszym
przypadku zobowiązanie przez takową osobę za-
ciągnięte wrystku zobowiązanie wspólników w dru-
gim zobowiązanie tylko wspólnika który takowe
dał upoważnienie. Jeżeli wrystku razem wspól-
nicy zobowiązanie zaciągnęli; odpowiedzialny jest ka-
dy w stosunku wniesionej części, jeżeli jeden tylko zaci-
gnął w imieniu i to imieniem towarzystwa wrystku
a miał prawo takowego czynienia; obowiązanie wrystku i
wspólników: jeżeli zaś nie miał tego prawa sam jeden jest
odpowiedalny. Nakoniec jeżeli wspólnik imieniem własnem
zobowiązanie zaciągnął; inni tylko tylko są odpowiedzialni ile
z niego skorzystali.

392 Porwanie się wrystko 1° przez śmierć iedne-
go ze wspólników naturalną lub cywilną 2° odstąpieniem
od niego wyrażnem lub domyslnym w czasie umowionym
lub gdy zakreślony nie był w przyszłym. Wspólnik przed
umowionym czasem odstępujący bez skutku i niedobitaj
potrzeby traci swe prawa względem innych: nie uwalnia-
jąc się od obowiązków a przeto nie wykując z zarobku po-
nowi straty 3° ukorzeniem interesu dla którego proba
na była lub utrata własności w imieniu iednym 4° upły-
wem czasu umowy zakreślonego.

Prozdial XLII

O Petnomverichwie

393 Petnomverichwem /mandatum/ zwiedzie Petnomverichwu jest iednym spóźnieprzech
powierzenie gozinyey sprawy iedni drugiey bezplatnie kontraktów. Wchodzące w ten strony powierze-
ney podymniający się. sobie prawić. Statuta Kapitu 11 v 82 reg /ten
dawny

394 *Abstrakcja*

dawny obyczaj opisał

Hanc per dextram, tu dextra retinens manu

Obsecro infidelior mihi ne fias qua ego sum

In hoc aget mihi heres nunc es, tu patro-

nus tu pater

Sibi commendo spes operum meas

Phi mandavisti satis &

394 Mandat pełnomocnictwa i ane przyznan-
wac się upoważnieniu osoby, którym wolno jest zobowią-
zać się zaagat. Pełnomocnik może na swoje miejsce
wyznaczyć osobę trzecią, jeśli mu tego wyrażenie nie za-
bronit pełnomocodawca lub osobistym jego talentom nie
zapadł czego we wszystkich większej uwagi sprawach
domniemywać się należy. Kontrakt ten jest umowny,
wypełniać się może przez samo stronię dozwolenie
wyrażone lub domysłne. Daje domysłne pełnomocni-
ctwo kto będąc przytomny sprawowaniem przez inną
osobę, swego interesu lub wiedząc o nim nie przeciwni
się, kto interes przez inną osobę, kasty, potwierdza.

Pełnomocnictwa prowadzi dwa działości,
sktórych jedno aktów mandatu directa, drugie aktów man-
datu contraria maxime. Pierwszego używa pełnomocdaw-
ca i jego działości przeciw pełnomocnikowi o ukończe-
nie i zawstępy sprawy, lub powrocie szkody sprawionej
przez to że nie była żądana albo skończona i tak należy
to, o powrocie co przyniósł pozostało spracunkami
do chwili opóźnienia, o powrocie szkody sprawionej
przez kłopotliwość i winę, mada. Za przypadek, pełno-
mocnik odpowiedzialny nie jest lecz przekonany o do-
stojności nakazania się infamii. Gdy kilka osób cu-
dziej sprawy podjęto się, każdy bezpośrednio jest
odpowiedzialny i insolidum, narazem drugiego działa-
nia używa pełnomocnik i jego działości przeciw peł-
nomocdawcy i jego działości bezpośrednio o tożenie lub
powrocie wydatków potrzebnych i przysługujących spra-
wunkami o uwolnienie siebie od zobowiązania i skę
prawy żądającego, o powrocie szkody sprawio-
nej przez kłopotliwość i winę mada, sprawionej.

396. O zobowiązaniu z osoby trzecią zas-
użycione pełnomocdawca działać nie może, mówiąc
ogólnie, i tak po zastąpieniu przez pełnomocnika sta-
życie ma działości i narazem. W czasie trwania
pełnomocnictwa pełnomocnik obowiązany jest uważać
się zobowiązania względem trzeciej osoby i obok peł-
nomocdawcy, lecz nie ma tego obowiązku, skoro powie-

nono

powierzona sobie sprawę ukonyt, chyba gdy oświadcz-
ła że przez wzgląd na niego samego w umowę weszła,
gdy raciegnął z obowiązanie że sprawa powierzona nie
maieć zawiązku, lub za nie karzący.

397 Ustaje pełnomocnictwo: 1° przez wzai-
mne stron zezwolenie, 2° przez odstąpienie pełnomo-
dawcy przed zamęciem sprawy, 3° przez odstąpienie prze-
sne pełnomocnika, 4° przez śmierć naturalną lub cy-
wilną, pełnomocodawcy i pełnomocnika. —

398 Porada: *consilium* / ma miejsce pro-
dobienstwo do pełnomocnictwa. Radnego ani nie rodzi
działania, chyba gdy poradnik niebezpieczeństwo przysięgł
na siebie, narodzić się prawnie wolnie, udzielić go adra-
dluści lub będąc świadomym zezwy, dać je nie roz-
ważnie. —

399. Polecenie: *commendatio* / radnego nie
udziela działania, wyjąwszy w rzeczach dotyczących się
handlu lub gdy dane było odradliwie i szczególną pro-
chuwać osoby polecanej. —

Rozdział XL. 18.

O Zobowiązaniach Stworzonych w Ogólności.

400. Są w prawie rzymskiem zobowiąza-
nia których zupełność należy do przyrzeczenia urocz-
stego podług pewnej formy. Jakimi są, ofrowe przy-
rzeczenia dania posagu *dotis dictio* / przyrzeczenia za
świadczalnego przysięgi, wysług wyzwoleńców, które da-
wniej ze zwyższaniem wyprawy, znawdnia się wprowadza-
stwie / Instyniuna rozporządzenia o *stipulacii* i *transactum*.

Dotis dictio należy do zobowiązań słownych i urocz-
stych, gdyż *dotis datio* i *dotis promissio*, nie były
czem innem jak *stipulacii*. —

Rozdział XL. 19.

O Stipulacji. —

401. Stipulacja: *stipulatio* / konie się kon-
trakt słowny, którym strony czynią sobie nawzajem
pytania i odpowiedzi stosowne podług formy przepi-
sanej zobowiązując się nawzajem. Jest on dobro-
wolny / *voluntaria* / lub konieczny / *necessaria* / są
są / *iudicialis* / lub pretorski / *pretoria* / *prodictum* /
viduay lub bez podictum, indywidualny / *individualis* / warunkowy / *condicio* /
pura lub bez warunkowy / *pura* /

Stipulatio pochodzi od *στυπάζω* znaczyca fir-
mum. *stipulum* veteres, quod erat firmum dixerunt.
Menage Amaen. jur. civ. Cap. XL. XL. —

wzajemnie o powrocie wartości zbiegłego niewolnika,
w sprawach dziełnych — wynagrodzenie szkody, powro-
tu / *condicio* / prawnych, usypienia iudocy wy-
roku. „ *Quod sententia Praetatorum quod pos-*
uit — *L. titius*, abs eo *vincaturus cum*, *cujus*
rei

402. Wzajemnie

rei C. Aquilius jure ex datus est, eam rem recte
defendi aut, si ea res secundum me heredem me
meum judicata erit quod A. C. Aquilius eorum, qui
in ejus loco substituitur, judicatum erit, id recte
presentur, dolumque malum ab eis abfuturumque
esse, et quamdiu res non defendatur, aut si
quod huius rei judicatum erit non praestet,
dolusve malus non aberit, quanti ea res sit, dari
spondes? spondeo —

Naszymi spondio: spondio: spondio: spondio: spondio:
stypulacii. —

402. Nazwie czyni stypulacii, ktokolwiek
maia, użycia, rozum. i nazwie amytowych do
nazwie, zapytania i, wysłuchania odpowiedzi po-
trebnych w stanie wolności, ażeby się, niewolnicy
w chodzą, wto zobowiązanie na koniecy swych Panów.
Synowie, pod, wta, sa, bycowsko, bedacy x yzami swie-
mi stypulowai nie mogą, przeciwnie składania, wda-
nosci, iurisy i małoletni bez przyzwolenia, opiekunów
i kuratorów, mogą, wprawdzie czyni stypulacii, ale
przez nie siebie nie zobowiązują. —

403. Przedmiotem tego kontraktu są, rzeczy któ-
rych istnienie nie jest niepodobne, rzeczy namiętnie
podlegai mogące pewne lub niepewne, podzielne i nie
podzielne, tudzież wszystkie sprawy z natury swojej
stronie przeciwniej, przeciwko sobie być mogące.

404. Formalność stypulacji zależy, na naz-
wieniu, zapytania i dania odpowiedzi bezwzględnej i
stronowej w pewnym sporze, który za czasów Seuna był
prawem przepisany. Żaden akt srodkować nie powinien.

405. Skutek stypulacji, jest nadanie zobo-
wiązanej trwałości i mocy, to jest z-
wiązania naturalnego na cywilne. Jeżeli rzecz lub spra-
wa, o którą zawarty kontrakt była determinowana, stro-
ny mogą, przeciwko sobie nawzajem użycie działania
zwanego conditio certis: jeżeli przeciwnie rzecz lub sprawa
takowa nie była determinowana, użycia, działania zwa-
nego actio ex stipulatu —

406. Powiadamy się, że stypulacii do-
browolne i konieczne: spondio: dobrowolna, nazwanie
która z umowy pochodzi: konieczna, jest stypulacja
zaprowadiona przez edykta Pretorskie lub Edyktów kto-
ra strony za wyrokiem przędą mimochytnie zawierają.
Podziałem one, na Pretorską i Edyktową: pierwszą przed
rozstrąsaniem sprawy, drugą, po rozstrąsaniu spra-
wy miewa miejsce. Za te stypulacii, wspólne
spondio: które Pretor lub Seia nakazywać zwykł.

Rozdział 257.

O Zaręczeniu.

407. Zaręczenie: spondio: jest gatunek stypu-
lacji: obowiązujemy się, przez nie, do uiszczenia się

na Obok

za wolę inną, gdyżby sama wzięła się nie była wstanie! Zaręczenie fakty jest dobrowolne lub konieczne, jest nadto bez pośrednie /: principalis /: lub pośrednie /: succedanea /: proste /: simplex /: lub wynagrodzalne /: fidej. indemnitas /:

408. Wszystkie te są ważne zaręczenie, który przez stipulację mogą zobowiązania zaciągać. W szczególności zabroniony jest ten rodzaj umowy niemowlętom, młodszyemu pomyślnie dorosłym, głuchym i niemym, Wzrostłym w wiekach ciętych, duchownym, osobom dożywym, płać ziemskiej, niewolnikom, sprawach nieobswadczonych. Kobiety nie mogły dawać zaręczenia, to naj- do ich natury, siroto, małoletnim bez przyzwolenia opiekunów lub kuratorów. Nawet nie przyjmować zarę- czenie mogą, który przez stipulację, ciemni dla siebie, wamie zobowiązuje. Zaręczenie może mieć miejsce przy każdym głównem zobowiązaniu i dniem mierzalnym jest złagodne, wypadła stąd, że zaręczenie większy lub trucięjszy wypłaty, niż jest ta do której się zobowią- zał dłużnik, stać się w miarę głównego długu nieważ- nym. W sadzeniu to ten należy mieć wzgląd na czas, miejsce i warunki.

Do danem zaręczeniu wienyćci dająć mo- że /: actio ex stipulatu /: przeciw rezyjentowi i jego dzie- ciom o uiszczenie zobowiązania przez dłużnika zacią- gniętego. Nawet nie zaprzewany rezyjent, może zapać do wienyćciela zachowania porządku w domaganiu się; to jest, aby pierwey sam dłużnik uiszczenie się takowe był zaprzewany, podzielenia długu po między innych współrezyjentów i gdy nakoniec uiszcza się za dłużni- ka, wskapienia prawa swego przeciw dłużnikowi. Stąd owe trzy do prawodawstwa rezyjentom nadane dobro- dziejstwa, a najome przed narwiszkim dobrodziejstwa /: beneficium ordinis seu excusationis /: po- stelenia /: preterit /: divisionis /: i uiszczenia swego pra- wa /: cedentium actio /: Dobrodziejstwo, ponieważ które za jego panowania umieszone w edy- ktwolone jest wyzyskiem przykrywym do cięzkiego zobowiązania, iakoto pełnomocnikom rezyjentom bezśrednim względnie do dłużnika, pośrednim wzglę- dnie do rezyjenta bezśredniego tudzież ich dźwiciom.

Przebieg

Przebieg czasu. W tym samym prawobryta uchwała Senatu Welloja r. 163 od 2. M. Donora zabrała na korzyść kobiet i dla tego to wolno im było wnieść się prerogatywy. Uchwata, że zabroniła Her. 134. r. 3. zha wzięta prozakt słowna Authentika: Signa mulier. C. ad ltu Vellejanu o której tak wiele pisano.

Bronić się niem należy przed rozpoczynaniem sprawy.
Stać się zaś bezskutecznem, gdy go rezyjent wyrażnie
się zmecha, gdy sta wiara kapiteła (jeżeli zawężenie
było dane) lub czyni się otużnik, napotkany być nie
może, gdy napotkanie otużnika sprzącamy ubóstwa lub
nie przystomności jest niepodobne, gdy go rezyjent nie
wziął. Dobrodziejstwo podzielenia pretensji, napro-
wadził list Adrijana, wzywając go współrezyjcie-
lonego bezdaru rożnia. Skutek onego jest że gdy po
napadym wyroku nakazującym rozdzielnie, jeden
z rezyjentów stać się nie wypłacalnym; część nań przy-
padać innym nie może. Stać to dobrodziejstwo
gdy go rezyjent się zmecha wyrażnie, nie wziął, sta
wiara zobowiązania swego kapiteła; gdy w chwili
napotkania inni nie są wypłacalni; gdy rezyjent za-
rezyję współ skobielu lub matulem którym zob-
owiązania uniważnia się, gdy o wypłacie dziecka sam
sierota przyszedł do lat zupełnych przeciw rezyjen-
towi za opiekuna dziecka. Pereli wieny jest na in-
nym z rezyjentów wymóg uiszczenia się, jakkolwiek
zobowiązania uiszcza się upoważniony jest złożyć
od niego ustąpienia praw, które ma przeciw otużni-
kowi i innym rezyjentom. - Rozdanie to, powinno po-
przedzić samo uiszczenie się.

410. Do uiszczenia się, przez rezyjenta, rezy-
jent dziecka / active mandati vel negotiorum gestorum /
przeciw otużnikowi nie tylko o powrocie summy,
lecz o wynagrodzenie tego wszystkiego w całym pomiarze
sukcesie sprzącamy jego. Nie może zaś rezyjent do-
magać się powrocie, gdy mimo chęci otużnika,
lub za sierotę, bez przyzwolenia opiekuna rezyję, gdy
napłaci więcej niż otużnik był winien albo takim
sposobem który otużnika od zobowiązania uniważnia,
np. gdy się od obowiązku wypłaty niebronis przyzwo-
icie w sadzie lub od wyroku niesprawiedliwego nie u-
cynił darowu. Niechcący wszem działać może przeciw
niemu przed wypłatą, jakoto gdy to wbie umowa waro-
wań, gdy wieny jest niewypłacalność swą mu darować, gdy

otużnik

stwierdza iest obawa, iż dłużnik wkrótce nie będzie w sta-
nie uiszczenia się, gdy dłużnik wypłatę zobowiązań, gdy rezy-
guje własnej niewinności na radę i wyznaczenie dostępną.

Ustaje narzucenie po rozwiązaniu się zobowią-
zania głównego, np. gdy dłużnik otrzyma prawo wie-
my ciela lub przeciwnie, po upływie umownego czasu.

Rozdział XXII.

O zobowiązaniu obligowem.

412. Zwycajem było dawniej zobowiązanie
jakimkolwiek kontraktem naciągnięte na obligowe
zamienić także powinno uiszczenia się przez zawo-
dzą stron przeciwnego, wreszcie i t. d. leż a samego pi-
smo pochodziła. Leż zwycaj ten później z użyciem
wyrażeń i tylko pozostał ieden kontrakt obligowemu ro-
dzaj, zwany contractus chirographarius. My dawniej mu-
nazwisko zobowiązania obligowego albo obligu. Oblig prze-
to podług ducha prawa naszego, nie innego nie jest
jak pismo, w nadziei bez uiszczenia zaliczenia pismu
sprawie przysięgi dane i o takowem zaliczeniu pismu
czynie i t. d. po dwóch locach pochodzi powinność ich
powrotu właścicielowi. Powinność tej nie przysięgi,
leż brzmienie pisma iest nasuwa.

413. Nowe zobowiązania a obligu zawista od
wzajemności naciągniętego dłużnika sposobem przysięgi, w na-
dziei bez uiszczenia, zaliczenia i t. d. od upływu
przebiegu lat dwóch rachując od czasu jego napisania.
Własność obligu upoważniony jest użyć drakowania kawa-
nego conditio certi ex literis seu chirographo, przeciw
temu który o zawinionym przez siebie dłużnika potwiera-
czy.

W tym czasie dłużnik, gdy spodziewano przesien-
zaliczenia nie następuje, ma wolność domagania się
powrotu sobie obligu, w razie zaliczenia w ten sposób że mu
przebieg zaliczenia nie byty, a zapozwany o autorstwa
prawa bronięcia się tymże samym sposobem. Przysię-
nie którego w tym celu używa, nosi nazwisko excep-
tio non numerata pecunias. Użyj go także mogą ie-
go dawać i rezyguje. Prekonamy dowodami pis-
miennymi i świadectwami o zaliczeniu sobie pismu
przebiegu.

Staden kontrakt nie jest tak czermy jak kont. obligowy.
Jego wiek? Justynian / princ. Just. h. t. / taki onego daie
opisanie. *Omni scriptura fiebat obligatio, quae nomine
fieri dicebat quae nomina hodie non sunt in usu.*
Przebrał to opisanie. — Pominięcie własnych zbycia
wzajemności, Just. 11. q. 12. j. Literis fieri obligatio aut
a re in personam aut a persona in personam. A re
in personam, velut si id, qd exemptione aut conductione
aut societate debes, alii reddas. A persona in personam,
velut si id qd mihi alter debet alteri personae legem
ut reddere debeat. A Theophilus dodaje, literarum obli-
gatio est veteris nominis in novum creditu p solennia
verba et solennes literas transformatio. — Za brót roz-
braja to opisanie, mniema że oblig było to za-
mienienie zobowiązania innego na obligowe
sposobem urzeczy i pismiennej stypulacji.
Mniema bowiem że to urzeczy i pismiennej stypulacji. Cen-
tura aureos quos mihi ex causa locationis de-
bes ex pensas tibi tuli? i ta urzeczyta odpo-
wiedź, Expensas mihi tulisti — Za istote tego
zobowiązania uważa.

podlega karze zapłacenia dwójstej wartości długa. Nie-
można uwzględnić jakowej obrony: 1° przeciw bankierowi,
2° gdy dłużnik pożyczył dług swojemu ratownikowi, dał go re-
komy, zastawcy, płacił procenta, 3° gdy tego dobru-
dziejstwa winnym pożyczył spodziewanym zdra-
cą się dłużnik, 4° gdy wzięty ciela kwitował. —

Rozdział XLVII.

O Zobowiązaniach pochodzących z przestępstwa
w ogólności. —

415. Główna zobowiązanie pochodzących z umów,
za, inne których podmiotem są sprawy przeciwne pra-
wu i karę za sobą pociągające to jest przestępstwa
i delicta. Przestępstwa mogą być, prywatnych lub
publicznych. Pierwsze naruszają bezpośrednio bezpie-
czeństwo osób szczególnych, podlegają karom na wnio-
szenie i żądanie osób szczególnych: drugie narusza-
ją bezpieczeństwo publiczne i całego społeczeństwa jako
ciężkie moralnemu bezpośrednio szkodzi, skutkując
na karę, o której wymierzenia każdy obywatel subsum-
ować powinien. Wskazie jest upoważniony, Wnosi
jednak i tak nie należy aby przeciw przestępstwom pry-
watnemu, po wymierzeniu kary na wniesienie osoby
szczególnej, niegodziło się żądać o karę publiczną.

416. Ceterum są analogie i uprawie naszym ro-
dzaje przestępstw prywatnych: kradzież, rabunek, usaku-
żenie, obelga. My odstawiamy do prawa polityczne-
go kryminalnego opis kar publicznych, mówiąc tu
tylko o karach prywatnych.

Rozdział XLVIII.

O Zobowiązaniu pochodzącym z kradzieży —
Kradzież jest furtum i rozumie się zbradzielić dla własnego
przywłaszczenia sobie rzeczy cudzej, mimo wiedzy i chci-
wości (własności). Wyraża ten nasz pres. bieżący się tu
w najprostszy sposób mianem i oznacza także
samu wyciągnięcie i posiadanie naturalne i tak:
popelnia kradzież, kto rzeczy przywłaszczył i wzięty
wzięty jak było przepisano, kto wzięty rzeczy w re-
komy danej, kto wzięty szkodliwy. Aby przestępstwo
to mogło

Jaki charakter tego wyraża furtum?
Wzięty miewa bieżący, mianem furtum
Quid domini furient, ad eum cum talia
fures?

to mogło mieć nawisnę kradzieży, potrzeba na to aby
niez. była ruchomą; amyslową. Każdy, poprzedni. może
kradzież, kogo o złosliwym obwinieć można: Przez
wzgląd iwi na świętość swiętaka iwi na wspólnotę
przyjać matkińskiego, mówić że swiętość nie między
matronkami kradzież miejsce nieważne swiętość
i dla tego powód nie może być działania swiętości-
nego actio furci iako kradzieży i więcej złych
skutków pociągającego za sobą, ale więcej powinien
działania swanego actio de rebus a= motis. To sa-
mo rozumiećmy o uniesieniu własności oycowskich
przez Syna, pańskich przez niewolnika, o własno-
ściach uniesionych dziedzictwa przez dziedzica, wła-
sności uniesionych przez niewolnika wyzwolonego i
mianowanego dziedzicem w testamencie, przed obcięciem
dziedzictwa. —

418. Różne sąrodzaje kradzieży: imienia wziętych tu przymiemy - Jest kradzież rzeczniaka i mieszczyńskiego, domowa, nocna lub dzienna, jednokrotna lub powtórzona, prosta lub zbrojna, wielka lub mała, świętokradzka, publiczna lub prywatna.

419. Pierwsze działanie którego właściciel
przeciw uwadze temu jego własności użycia, ma imię
vindictio rei. Dział on wówczas iako przeciw trze-
mu posiadaczowi. Leż iżeli chce działać przeciw
niemu iak przeciw złodziejowi, dwurolne ma sobie
działanie zwane actio furti. Z działania tego użyc
możę owda interpretowana i ićy działanie przeciw przy-
właszczelowi, przechowawczym, doradczajczym i w sąst-
kuin tym, który do przestępstwa wpływ mieli o za-
płaćenie cetero rany. w iżtey wartości nierz, iżeli kwe-
dzioz była iaiuna, lub o zapłaćenie dwa rany w iż-
tey wartości nierz iżeli była króćsz, nie oszusta.
Przekonamy się iży na siebie infamia, ani sećzia
kardonić go od użycy moze. Wstaie to działanie,
gdy właściciel dacie ać użyciu lub przez lat trzy-
cziesi dwie sakody nie poszukuie. Proza kilku in-
muk iit iezie działanie zwane coactio furtiva,
które

lucio inffusintrahat, lanceam, ante oculos
tenebat propter matrum familiis aut
virginum presentiam. doryzaj ten prawem
Eucharystia imieniom. nastawiającym?

które ma miejsce ^{tu} wtedy kto posiadanie lub
wianie rzeczy ruchomej i nieruchomości, prze-
mowa, sobie przypisana. Mógł go może właściciel i
jego dzieje, przeciw, przynależności lub ~~jego~~ przy-
właszczeniowi bezpodzielnie o powrocie rzeczy spry-
tami zebranymi lub zebrac się, powinniemi tu
dzieje powrocie szkody. Iż, iśua odmienne na sze-
gólne przypadki i rodzaje kradzieży dawał. Ato-
rych dla krótkości czasu nie opiszemy. — Dotyc' bez-
dziej wymieni' ich nazwiska: actio de tigno furtivo, ac-
tio de arboribus clamptis, actio de rebus amotis, ac-
tio de furto in hereditate jacente comiso, actio de fure
to in navi, corupona vel stapula. —

Rozdział XLVIII.

O Rozboju czyli wydarciu cudzej własności.

Przebieg to popełnia się tylko na własnościach
ruchomych, nie tylko przez samego wydziercę, lecz
oraz, przez tych wyrzutek którzy don' pomocy lub
rada, przytożyli się. Proca działan' zwanych vendi-
catio rei, condictio furtiva, actio ad exhibendum, wzię-
cie może właściciel takie działania zwanego. actio furti,
wybierając sobie iedne dogodniejsz. a po ukończe-
niu o niego wzię drugiego na dopełnienie tego co prawo
oniem przepisano. W szczególności zaś gdy kto obrad
działanie furti manifesti, o zapłacenie prawow-
nej wartości rzeczy, nie może iść wzię innego tto-
remu dać nazwisko vis bonorum raptorum. Gdy zaś
wybiera działanie actio furti rei manifesti, ma prawo
wzięcia prawniej wspomnianego działania. Lecz wła-
ściciel wydarciu cudzej własności, stwarza działanie
zwane actio vi bonor. raptor. Kąpowadzone Edyk-
tami Pretorów. Wzięwa go osoba interesowana
i jej dzieje, przeciw wydarzeniu wprzeciwu sado-
wego §. utilis/ roku o zapłacenie poczwornej
wartości rzeczy. —

Rozdział

O Sprawieniu szkody.

421. Przestępstwem przyprowadzenia szkody jest da-
mnum iniuriarum datum i dowiód się, gdy kto przez utro-
szenie lub winę, czyni uszczerbek drugiemu w rzeczy, nie przy-
właszczając jej sobie. Dawniejsze w tej rzeczy prawa XII.
tablic (tego prawa o uszkodzeniu) mamy tylko te dwa
wzory: *Rupitius. Testis in voce, rup. rupitius in XII di-*
gnificat. Damnum dederis. Sarcito, Testis ibid Sarcito, ne-
quit in XII Servius. Sulpicius ait significare da-
mmum subito praestari. Si uchwala rozporządzenia, od-
mieniona uchwała pospolitwa awana-lea Aquilia. Skła-
da się ona z trzech wiadomych nam artykułów, w pier-
wszym nakazuje zabijać cenna cudzego niewolnika lub
bydle przez utrośnienie kaptawie wartości w tym roku naj-
wyższą. Drugi artykuł pośredni był w zapomnienie
iżna za czasów Ulpiana i nie można wiedzieć spe-
cjalnie, czy w nim sprawodawcy mówią o zgorszeniu
niewolnika przez rozpustne obcowanie. W trzecim
jest rzecz o przyprowadzeniu szkody w ogólności i za-
pewnia jej wartość najwyższą w przeciągu trzy-
dziestu dni przestępstwo popełniających -

422. Przestępstwo to, dając powód do dwóch
działań. Działanie zwane *actio directa ex lege Aqui-*
lia, którego użyć może właściciel rzeczy zepsutej, gdy
kto ciążem ciąża szkodzi. Działanie zwane *actio uti-*
lis vel in factum, zaprowadzone przez obumacenia pra-
wnicze i zastrowania prawa do szkody innych osób,
też podobnych. To jest natura obudwoich tych dzia-
łań, że ich użyć mogą wszyscy uszkodzeni i ich dzie-
dowie, przeciwko tym którzy szkoda, przez utrośnienie
lub nawet małą winę przyniesli. Przeciwko każ-
demu szkodzącym, działaciem można bezpodziel-
nie: lecz gdy ciąża opłaca imi stawa się wolnemi.
Działata się imi o wynagrodzenie szkody. Opieranie
się obowiązku wypłaty sprawiedliwej wartości two-
ista -

dwuście, zapłacić może być anagrony. zaproszany.
Wstać to śniadanie, jeżeli szkoda nie wywiesić mi-
ka mi mała, chwila by sprawa prawem zako-
nana poprzednio była. jeżeli szkoda przypadek
lub sprawa była zakończona. —

Rozdział I.

O Kirynvixie.

420. Wyrywa jest przestępstwem prywat-
nym, skradzieżą dobroj stawie drugiego /: in iuria /: Po-
pełnia się mową, lub porywaniem. Podziela się one uwe-
ni na rzeczywistą /: realis /: lub idealną /: symbolica /: na
lekka /: levis /: lub ciężka, gravis /: bezśrednia /: immedia-
ta /: lub pośrednia /: mediata /: na słowną /: dicta /: lub
pisana /: scripta /:-

Si quis injuriam atteri faxit. XX & aeris pe
me sunt. Paul. ap. auct. leg. mos. ex Rom.
si qui pipulo centaxis, carmenne condixit,
quod in famiam faxit, flagitium de atter
fructe paxito. Cic. apud Auguste Civ. Dei. 11. q. et 12
si membrum ruperit, ni cum eo paxit Salvo
esto. Quis os ex genatati fudit libero CC. Item
CL. aeris paxa sunt. Gotho. leg. XI. tab. tab.

424. Subo kraywda dobray stawie nko:
Nie nie moze; prawa jednak dygadzajace prspoli-
tym mniemaniem deaym rz pomosci, roine po-
daci, i rodki. Po ustawach est tablic wysztych ze
Awycanin, zaprowadzono o kraywde dziaiania kwane
actis injuriarum (estimatoria) / pretoria, personalis,
panalis et meram vindictam spirans, famola lanna-
tis / Wiyó iej moze skraywodzony przeciw kraywdzia-
cemu i wplywajacemu do skraywodzenia, o wynagro-
dzenie kraywdy podlug ocienienia powoda i wyro-
ku sedziego - Uwiad w tem uwazai ma nasas, spra-
we, miysce i gwancie orody skraywodzonego. Preko-
nany o wynadzenie kraywdy, podlega infamii dy-
ba gdy iest lekka, lub gdy umiad wymierzaiac wieksza
kare, uwolnit prekonanego od niej wyraznie lub
domyslnie. Ustawie to dziaianie ze smiercia, tak kray-
wodzacy jak skraywodzonego przez odstapienie iej wy-
raznie lub domyslnie; przez przedawnienie iednego w-
ku rachuiat od czasu iej xmatzenia. Jest ieszcze
drugie dziaianie z prawa Korneliusza, sturay oso-
bie skraywodzoney przez popchniecie lub udemienie
tudziez gwałtowne wyrugowanie xdomu w łamieygo
albo

471
albo cudzego prawowolnego do użycia przeciw karygod-
nemu owymienienie kary cywilnej podług rozsadku
Sędziego. Uskazuje on ze śmiercią skazanego lub kary-
godnego, odstąpieniem, przez przedawnienie tryletnie.

Rozdział LII.

O Jako-zobowiązaniach w ogólnosci.

425. Sprawa zobowiązań i umów lub prze-
stępstw pochodzących o których dopiero mowiliśmy,
iż inne pochodzące z jako-kontraktów, jako przestępstw
lub którym rozporządzenia i ogólnych ustaw albo
eddyktów daty początek.

Rozdział LIII.

O Zobowiązaniach i jako-kontraktów.

426. Jako-kontraktem / quasi-contra-
ctus / nazywają takowe zobowiązania które nacią-
gamy domniemalnie przez wzgląd na ~~stosunek~~ i
pożytek na innych lub nas samych eximac-
kowe godziwą sprawę. Jego rodzaju są: podzielenie się
cudzego interesu, przyjęcie opieki, zarządzanie do-
brami do wspólki należącemi lub stanowzącemi
współdzielictwo, zobowiązanie pochodzące z u-
mienia aktu obicia dzielictwa, opłata niezawinio-
nego długu.

427. Podzielenie się sprawowaniem cudzego
interesu / negotiorum gestio / jest jako-kontraktem, ten jako-kontrakt następuje zawsze gdy de-
przez który sprawowanie cudzego interesu mimo ~~portantia~~ sugeristy się w Rzymie. Sed utili-
iniedy osoby do której należy, biorąc na siebie ~~to-~~ totis causa receptum est ut negotia eor-
bowięzujemy się ukonywać go skorysca dla niej i ~~deserentur~~, qui subita et necessaria
bez wymagania zapłaty. Latwo stać obroźni ~~profectione~~ ^{distenta} ~~deserenti~~ ^{nomini} ~~et~~ sua. admi-
sprawuującego inu, interes i jako-kontraktu ~~in~~ nistracione de-mandata, ~~profectione~~ ^{profectione}
pełnomocnika, adwokata, administratora, pełno-
mocnika bowiem na mocy pełnomocnictwa wy-
szególnione w nim interesa, adwokat ius pra-
powne sprawuje i dla tego do zdożenia ~~skorym~~
jest.

Deserentur, qui subita et necessaria
profectione ^{distenta} ~~deserenti~~ ^{nomini} ~~et~~ sua. admi-
nistracione de-mandata, ~~profectione~~ ^{profectione}
sunt. p. Theoph. 9.1. Inst. h. t. i. -

jest obowiązany, sprawując zaś cudzy interes jako-
kontraktu działu bez pełnomocnictwa, w sądzie nie
stawa ani do rekomy jest obowiązany. Albo podob-
nie te obowiązanie, kobiety zaciągają na siebie
mogą. —

428 Zobowiązanie to karadza się nadomnie-
maniu i podęmuwaj się, cudzego interesu mi-
nego nie zamiecha, co by oboj, której jest interes
korzystnem być miało tudzież drugiej strony na
tym pewniku, że nikt ze szkoda drugiego, korzy-
stui nie powinien. Do tego 1° podęmuwaj się cudzego inte-
resu sprawić go powinien skorzysta, swego naczelnika:
ma więc obowiązek dokładać wszelkiego starania, za do-
stawać winę, wielką, i średnią zawsze, za mata, zaś w ten-
czas odpowiada, gdy sam się następnym, 2° obowiązany
jest do odroczenia rachunków, powrocień rzeczy sprycho-
dami, przybytkami i procentami. 3° nawraciom osoba
której jest interes, ma powinien iść po przyzwoleniu onego
ukonieniu, uczynić tudzież zobowiązanom, przez spra-
wującemu względem kreait osób zaciągającym, i powro-
cień wydatki i szkody pomienione, chowiały o sprawowaniu
takom uwiadomiona nie była lub była nieprzyto-
czona, albo chowiały interes w początkach korzystnie
prowadzony, później przez niespodziewana, inachron-
na, okoliczności, miał się stać szkodliwym. —

429. Podęmuwaj się, cudzego interesu zsa-
mej natury tego zobowiązania od chwili onego ka-
reucia, zaciągają o wspomniane wiadawno powinni iść
osoba zaś do której interes należy, nie pierwey wzglę-
dem niego stać się zobowiązana, aż interes ukon-
czony będzie. Wypada stać: że ten jako-kontrakt
dać powód do dwóch działów, których ci jedno actio
negotiorum gestorum directa, drugie actio negotio-
rum gestorum contraria nazywa się. Pierwszemu
nazwa własnie przeciw sprawującemu iego in-
teresu. oraz iego przedziom udrzenie rachunków
i powrocień rzeczy przybytkami i przychodami, o za-
płacone

o zapłaceniu szkody przez złodziei, wina, wilka, średnia, a
niekiedy nawet mata, sprawioney. Drugiej użycia podajemy
cy nie cudzego interesu przeciwko włascicielowi i jego dziedzic-
com o zwrot wydatków i szkód. Wziatanie tego użycia nie mo-
że podlegać użyciu cudzego interesu, gdy własciciel samego
ukonowienia żadnej nie odnosi korzyści, gdy interes był za-
ciety mimo woli własciciela, gdy podejmujący się cudzego
interesu, użycie to w myśli ukazania swej przychyln-
ości lub wyrządzenia szkody.

Przyjęcie opieki jest obowiązkiem publicznym
i ten wzajemne opiekunów i małoletnich powin-
ności powstaje z iako-kontraktu, przez którego opiekun
bierze na siebie powinność utrzymywania i wychowy-
wania sieroty tudzież zarządzania jego majątkiem, ob-
wiązanie się domniemalnie dać mu ze wszystkich spra-
w, powrócić szkody, małoletni zaś powrócić nakłady
na te dwa cele wyłożonych. Stęgo iako-kontrakt prochu-
du, dwa działania: *actio tutelae directa* i *actio tutelae*
contraria. Pierwsza stawi małoletniemu po upłynięciu
czasu opieki, przeciw opiekunowi i jego dziedzicom o zro-
żenie rachunków i powrócenie szkody przez srebrnia, wina,
gdy sprawa toczy się z samym opiekunem, a przez wst-
ka, gdy jego dziedzic się zaporać, sprawionymi. Drugi-
stawi opiekunowi przeciwko małoletniemu o powrócenie
korzyści, gdy dobrze obowiązkowi swemu użycie szkody.
Obudowa przewodzi prawnie użycie, mogą małoletni lub
bez własnowolności przeciw swoim kuratorom, a działania
stęgo względem iedro użycie, przybiera imię i jest *actio*
utilis tutelae directa lub *actio utilis tutelae contraria*.

431. Zarządowanie dziedzictwem wspólnem lub *nomina inter heredes proportionibus*
własności, należące do wspólni: *hereditatis vel reicom-* *hereditarius erecta cita sunt, cetera =*
munis administratio jest iako-kontraktem, p którym *rum familiae vel erecto non cito. Si vo-*
zarządowca obowiązku się do zdania rachunków i pości- *lent heredes, citum citum fuerant Pro-*
lenia własności, w polnym i współdziedzic lub wspólnie *tor ad erectum citum arbitros tui dato*
bedacy, przyjmując na siebie powinność wynagrodzenia. / *Lac. Gothofr. Frag XII Tab. 8/*

Zobowiązanie to daje powód do dwóch rodzajów
działań, zwanych *actio familiae erciscundae*, *actio commu-*
ni dividunda. Pierwszego użycia rozpoczynają o powódzie
dziedzic, o zwrot korzyści, na zarządowanie wyłożonych
i zapłaceniu

zapłacenie / szkód / wszelkich. Drugiejsz uzywając / przeciw
sobie występujący w sposób / o podział / własności / wspólnej / po-
wrócenie / kosztów / zawiadomienia / o szkody / przez / średnia
wina / sprawione. -

432 Akt obciążenia / dziedzictwa / *hereditatis adi-*
tio / jest iako - kontraktem / przez / którego / testamentowy
dziedzic / przed / jego / testamentowe / zawiadywanie / i / wierzytel-
ne / zapisy / wypłać / bierze / na / siebie / obowiązki. Powa-
żności / tej / prawo / nasze / nie / stanowi / do / wnieśc / do / zmian
tego / gdyż / ich / należności / będąc / pierwotnymi / mają / swa
moc / chociażby / mianowany / dziedzic / aktem / przepisał / dziedzic-
stwa / nie / uchylił.

Akt obciążenia / dziedzictwa / może / prowadzić / do / zniżenia
własnego / udziału / ex / testamento. Używając / go / w inny
jakiegokolwiek / przez / nieboszczyka / przysięgane / sobie / testamen-
towe / zapisy / mający / przeciw / dziedzicowi / i / tego / dziedzicowi
o / wydanie / zapisów / sprasbytkani / i / przechodzący / o za-
płacenie / szkód / przez / winę / średnia / sprawione. -

Nakoniec / opłata / nie / zawińionego / długu / *in-*
debiti solutio / jest iako - kontraktem / przez / którego / przy-
miany / opłate / dług / mu / nie / należący / obowiązuje /
jeść / do / zwrotu / tej / osobie / która / go / przez / niewiedomą /
inną / opłaciła. -

Ponieważ / ten / rodzaj / zobowiązania / prowadzi / do /
zapłacenia / przez / niewiedomą / osoby / nie / zawińionego / długu
wypada / 1° / że / kto / wypłacił / wiedząc / iż / się / dług / nie / na-
leży / uważa / się / i / akto / dobrodziejstwo / wyświadczony / chciad /
2° / że / kto / wypłacił / przez / niewiedomą / prawa / jeśli / nie
jest / zlika / tych / którym / takowa / niewiedomą / prze-
biera / się / domagać / się / zwrotu / nie / może / 3° / że / wolno / jest
domagać / się / zwrotu / gdy / ten / który / opłacił / popełnił / omył-
kę / co / do / osoby / wierzyciela.

Ponieważ / dopuszczanie / wzmiankiej / opłaty / potrzebu-
je / przynajmniej / prawa / przysługującego / dług / należący
się / wnoszący / znowu / że / 1° / opłacający / to / co / podług / pra-
wa / przysługującego / zawińi / domagać / się / zwrotu / nie / może
względem / gdy / prawo / cywilne / zaciągania / takowego
długu / wyraźnie / zabroniło / czego / mamy / przykład / w
sprawach / o / zobowiązaniach / między / małoletnimi / wz-
rastającymi / kobietami / zamężnymi / itd. -

Ponieważ / również / ze / strony / przyjmującego / opłatę /
takowa

172
takowa, niewiadoma, czy jest potrzebna, uważa jest:
ze kto, ja, sta, wiara, przyjął, przynajmniej do Ego byk.
może nie wie jako nie dopełniający zobowiązania. Ktore
nam przez ten jako kontrakt wklada prawa, lecz jako
popelniający kradya rodkiem okradania swanego *condi-*
ctio furiva.

Zobowiązanie to daie powód do okradania swane-
go *condictio indebiti*. Używa go optatający, przeciw przy-
mużemmu wypłacie, i jego okradzie, o zwrot summy.

Nota Rozporządzenia te stornia się do wszelkiego
rodzaju uszczerbku, *§. Solutio*.

Rozdział LIII

O zobowiązaniach z cicho-przeszkpstw.

Nazwiako jako-przeszkpstw *§. quasi delictum* daia pra-
wniej takowym sprawom, w których dopełnieniu wola
do uwapienia szkody lub karyby drugim nie xmiemata.
Takim jest najpierw wydanie sądowego niesprawiedli-
wego wyroku, przez niebiegłor lub nie rozsudek *§. mala-*
ficium iudicis titem suam facientis. / Sędzia niespra-
wiedliwy wydający wyrok przez niebiegłor lub nie roz-
sudek, podlega karze pieniężnej, podług wazności ney
a zapozwany byk może okradaniem swanym *actio in*
factum, 2te cicho-przeszkpstwa są odpowiedzialni mieć
szkady domów na szkodę sprawioną, przeszkodzącym
przez wyrzucanie lub wylewanie tego co szkodzić mo-
że. / Okradanie stad pochodziace swane *actio de effusis*
et deiectis, stwiy uwakodzonemu i jego okradzie, prze-
cio mieszkancowi domu o zapłacie dwadzieciu
torei jeżeli szkoda oceniona byk może lub gdy wstny
okradwie byk xaliby o zapłacie 50 satuk monety złotej.
3^{ci} Rownie popetnia cicho-przeszkpstwo kto zawiesza
lub tkadzie nara szkody mogąca naprzeciw. / Okra-
danie którego kradzy sprzechodza, użyj może, ma imie
actio de suspensio vel positio o zapłacie trziesięciu
satuk monety złotej, lub jeśli w, *§. potoxit* lub za-
wiesit niewolnik, bez wiadomości Pańskiej, odami
niewolnika, w wynagrodzenie szkody. Jeśli dzień pod
wstawn, ogwoska xoskaiace i osobno mieszkaiace roz-
mays

Je dwa okradania naprowadone okradami pro-
toru i xmużnicy *§. 1. §. 2. De his qui effusa vel deie-*

3

obowiązek głyby nawet była wyższej ceny: nie stajemy.
 się, że dług uwalnia, stawie się gły chcemy się uiszc
 czenia lub nie umiemy i czasie umowionym.
 nin się zupełnem uwalnia się, od zobowiązania.
 a amin reaguje i dobra datypotekowane. —

174
runt se fraude esto. Prawo Petyluisa
 427. wigni dlużników zakazuje prawo
 Juliusa nakazuje zastawu mięso dobra.
 stae in soluto datio. Cyprius boni. podobnie
 temże prawem zaprowadzono. —

437. Potrącenie /compensatio/ ma miejsce gły
 wierzytel swemu dłużnikowi dawiniam. Należy domaga
 gaję, się, potrącenia ci, których wierzytelności nie spi
 sanego leż z przynależnego tylko prawa pochodzą,
 ci, których obowiązek wypłaty w oddalonym czasie
 przypada, których wierzytelności zawarte od dopełnienia
 lub miscaenia się warunku. — Aby potrącenie mogło mieć
 miejsce, potrzeba aby obiedwie wierzytelności co do wzajem
 nej ceny obliżone do siebie i porównane być mogły.
 nie można przeto potrącać wierzytelności między pojedyn
 czej, wierzytelności gatunku, wierzytelności utworzonej
 z przestępstwa wulgi i cnej, wierzytelności utworzonej z prze
 stępstwa wulgi drugiej. — Można także miejsce potrącenia
 gły jest kilku wierzytelności i dłużników. — Ten jestonego
 skutek
 że od chwili w której wierzytel swego dłużnika dłużni
 kiem się staje, dług niknie zupełnie lub do ilosci poz
 niejszemu wyrównywuiającej a mniejsza się.

438. Przelanie się praw wierzytela na dłuż
 nika, lub obowiązku dłużnika na wierzytela /compensatio/
 dzieje się wówczas gły jeden drugiego staje się dłużnikiem.
 W takim zdarzeniu zobowiązanie samo z siebie wypada.

439. Złotenie i opieczowanie /oblatio et consi
 gnatio/ między dawinionej w przypływności wierzytela
 nładu, sprawnie się dłużnik uwalnia się, od potrzeby
 poniesienia sakoby, głyby w tym czasie przypadła ludier
 opłacenia procentów. —

440. Zginienie lub zniszczenie rzeczy /interitus
 rei/ jedyną spracyn zobowiązanie znoszonych, ma miej
 sce jedynie w dawinieniach między pojedynkimi. gatunki bo
 niem i ilosci nie ginie, nigdy wierzytelności. Jednak
 woż nie uwalnia się, od zobowiązania tym sposobem
 dłużnik, który przez własną winę do takowego zginie
 nia lub zniszczenia dał powód, który uiszczenie się zawle
 kłi lub prawnym prawem między cudze ponudali, iakoto
 złodzieje i wydrzeńcy —

441. Przemiana tegoż zobowiązania na drugie,
novatio: dzieje się, gdy dłużnik za zezwoleniem wierzyciela
zobowiązuje dawną, na inną, rzecz (novatio in specie) / lub na swe miejsce osobę inną, (novatio in personam) / Ten sposób przeniesienia zobowiązania jest przymuszony
lub dobrowolny: pierwszy przechodzi z wyroku sądowego, dru-
gi z umowy. Obadwa sprawiają, że od momentu przeniesienia
się zobowiązania pierwszego, drugie zaczyna się - Gdy
jest przemiana osoby dłużnika: dłużnik pierwszy uwalnia
się od momentu, w którym prawa wierzyciela na dłużnika
drugim są zapewnione. -

Miejszy przy czynności wstąpienia nowego rodzaju kon-
traktów, nazywają się akceptacyja i wstąpienie do umowy
wstąpienie. Akceptacyja jest to akt umowny, którym
zobowiązanie, że stypulacyja przechodzi, odpowiada i sto-
suje na zapłatę na dopełnienie wykonamy. Prze-
sama okazuje, że sposób ten w samych stypulacyjnych zob-
owiązaniach mógł być tylko wtedy, gdyby nie wynależo-
no rodzaju zastępowania go do każdego z czterech opi-
sanych rodzajów. / Kontraktów przeniesienia jest pierwszy
na stypulacyję. Akt tenowy będąc umownym, actus
legitimus, nie wymaga się, aby przez opiekunów, kura-
torów, pełnomocników, ani jest wolno nakładać w nim wa-
runki lub narządzić dnia, do którego ma zostać bez-
mocy, chociaż każdy nie ma wątpliwości, że godzi się
w taki sposób, uwolnić się od zobowiązania warunkowe-
go. Przeciwnie może go uwarunkować małoletni nawet
bez upoważnienia swego opiekuna lub kuratora pro-
wadzący przez niego uwalnia się od zobowiązania. Wsta-
pienie do umowy wstąpienie, mutui dissensus, jest
przymusowe, oznacza, zobowiązanie wstąpienie, Kontrak-
tom umownym. Uwaga tu należy, że dopóki mamy
wolność, czyli zobowiązanie takim sposobem, dopo-
kiś nie która jest jego przedmiotem, w całości i całości
zostaje, że gdy po ich wygaśnięciu i wygaśnięciu umowy
nowy ceny stronami odstąpić od umowy przedłużyć się nie
długo, nie ma więc umowa, lecz stanowi się, imma pier-
wszej, przeciwna i one znosząca. -

Prawa Rzymskiego.

Część III

Rozdział I.

Pisarze o przewodzie i sądach.

Dwójkię rodzaju sądy były u Rzymian: prywatne i publiczne. W pierwszych rozstrzygano spory wzajemne obywateli w drugich sądowno przestępstwa i atę Rzymu przyspolilej szkodliwe. Głównia ju-
dicia, powieści Cicerona: pro Laccina II. aut destra-
hendatum controversiarum aut puniendorum male-
ficiorum causa reperta sunt.

444. W sądach prywatnych najpierwsię królowie zasiadali, po wypędzeniu Tarquinimusa pisanego, wstała sądowa przesła do konsulów i urzędników te najwyższe w Rzymie godności na siebie wyobrażających, ciekło i cen-
surów, Trybunów wojskowych a niekiedy, nawet i dyktatorów. Nakoniec wstała ta stała się władzą Pretora powstanowionego w roku 389 od założenia miasta. Wkrót-
ce potem dała się uznać potrzeba ustanowienia Pre-
tora Drugiego, którego w celu rozstrzygnięcia / da-
no imię. Powinno się, tego było sądzić sprawy mi-
ędzy osobami nie zaszczyconymi imieniem obywatelstwa
rzymskiego tudzież między nimi a samymi obywatel-
mi. Dali się także widzieć w ostatnich miedzi gmi-
nowładnego czasach. Pretorowie prowincjonalni, prze-
kuratorzy, skarbnicy itd. Lezi i Erytoni pewny odział
też wstąpiły polecono, szereg obywateli w sprawach procha-
danych sprzedawcy niewolników, miar, targów, w prze-
stępstwach przeciw publicznój spokojności. Dana im
była moc ogłaszania przy obywatelstwie urzędów urzędów po-
litycznych krajowych, dobrze pod nadzorem dyktatorów edyk-
tów. Na prowincjach prokonsulowie, Propretor-
owie, Prokuratorowie też same moc mieli. Wzrostłim
tym urzędnikom wstąpiła sądowa współwzrostła
maga, powieści, była. Przeciwnie Urzędnicy muni-
cyipalni na wstąpiły sądowej tylko przedstawiali. Władze
bowiem należą różne urzędy miały tylko sądową władzę

drugie

Barnab. Brisson. De formul. et solemn. &

Sigonius de Iudiciis.

Vultejus de Iudiciis

Maranta de ordine iudiciorum vix clareu prou-
is, vulgo speculum aureum ita lumen auro-
catorum.

Duarenus

Cujacius

Maranus

Hottomanus

ad tit Dig. de iudi.

ad eund. tit. loc.

drugie iadrowa i wykonawczym razem. Ci ogłaszali edykta
w których podawali do wiadomości publicznej, sposób i
kimi sprawiedliwymi, iadrować maiz, nakazywali stawie-
nie stron ^{odprowadzenie od Sądów stron przystępnych} ~~nie stron nie przystępnych~~ Sługom publicznym i tamci
mieli prawo samizadzi lub mianować do tego Sędziów
przypisując im pewne prawa. Jednakowoż nie za-
leżało, iak wielu chce mianować, od woli Pretora na-
znaczyć Sędzię lub Sędzię samemu, lecz powinno-
ści jego było słuchać się, wtem do brzmienia edy-
ktu i natury mianowanej sprawy.

445. Przechodząc do sądu, powinni się byli
najpierw stawie przed Pretorem, który siedząc na wnie-
sionem miejscu sprawy, wysłuchiwał. Ta prerogaty-
wa właściwa, była samym wyjątkiem Magistratowi Mie-
jskim, i bynajmniej nie rozciągata się do muniy patryj-
 lub niższych iakoto Trybunów gminu i triumwirów
którzy skresili tylko sądzi. Często się wydzierało, że
strony, podawaty zażalenia Pretorowi, wtemczas gdy
na niższym miejscu wdomu lub na ulicy wysta-
wali. Zażalenia takowe sporządzano na piśmie i
podawano je Pretorowi, który o nich również napi-
smie stanowił. Takowy sposób rozstrzygnięcia sporów,
nazywaia, prawnicy de plano cognoscere. Lecz nie
wszystkie sprawy takim sposobem ustrawiane były
mogły.

446. Ile razy Pretor trybunatu Sędziów
względnem jego było przysięgać radę otytu Sędzię ca. Do-
miej należała sprawa pisi lub a rycerskiego stanu
i tytu Senatorów, oprocz asesorów których również
ciężko wolby być do rady używano.
Był także Sąd centumwiralny, w którym prau-
kował Pretor i Decemwiriowie. Sprawy należą-
ce do sądu centumwiralnego, wylicza Ciceron / de
orat. 1. 38 / i mowi o przedawnieniach i sprawa kwi-
tytalnego pochodzących inuazij seu capiones ravanus
o opiekach, rodowitach, pokrewieństwach, przysię-
gach, o niewolnikach, wynagrodzeniu za krad, stuzie-
bronię

stwierdzeniach, testamentach arywatnych itd. Sąd ten skła-
dał się z czterech wydziałów, które Protor powoływał lub razem
gdy sprawa okazywała się być wielkiej wagi, do sądu zwoły-
wał.

447 Godziło się Wiceodnikowi władzę swoją, iakiej
poruczył sobie. Wyznali to najpierw sami królowie, po-
stęp świadectwa Tacyta [d. n. 81-11] i Liniana [d. n. 141].
Tak prokonsulowie, propretorowie, kampanij, prowincy-
ami i Prezesowie, porucali władzę swoim legatom. Władza
wół znających takowe kaufanie, wniósł się nie różni-
tła od władzy samych Wiceodników. —

448 Wyznaczone były pewne dni, w których za-
siadać w sądzie. Protorom godziło się: swano ić dies fasti et
interditi. W dniach swanych niefasti, sprawowanie sądów
było zabronione. Obliczali je między innemi w Kalendarach
Przymiskich. Grotius, Lambecius i Gravina. W czasach niefas-
towych sami Kaptani je naczyniali: chcąc zapoznać za-
siadać ich rady, czy godziwa, bezkiermiana, w tym lub innym dniu
zaczynać sprawę. Leży później ugotować lubowi Kiejis Fla-
vius. Oprocz tego wiedzom sądowy naczyniał, owalne dni potłó-
rych powrót wyzwać, sprawy wytłódać, wyroków wytłódywać
należało. — W tym celu Prezesowie na prowincjach, w pewnych
porach roku mieli wyzwać, zwłotywać radę, i mieszkanie
Przezora, dla naczynienia dni każdej sądowej czynności.
Mieszkanie na czas naczynienia, powiniem być drugiego
zwłotywać. Jednakowoz, przychodniwo i wojskowych wy-
stłotywało w każdym czasie. —

Przed zacięciem sprawy dowiudowano, czyż czy
czy nie morinaby rozstrzygnąć spór w sposób przyja-
cielskiego uktoru. Przyjaciół do tego wyzwał Livius [18.9].
Cyero [pro P. Quint. 11.11] nazywają disceptatores do-
nestici. Gdy zgoda nie nastąpiła, czyniono zapozwanie.
Powód według przepisanej formuły np. sequere ad tri-
bunal, in jure ambula, powoływał swego przeciwnika
gdy zapanie jego, nieczyniono zadawo lub się opóźnia-
no, powiudował się, przytomności dotykać się ich mna.
Oprocz innych mamy wzor, takowego powoływania do są-
du

Sadu w pierwszej Satyrze Horacego: /v 45/

..... Casu venit obuiis illi

Adversarius, et quo tu turpissime? magna

Acclamat voce, et licet Antestari? Ego vero

Oppono auriculam, rapit in jus, clamorq, utrinque

Undiq, concursus.

Ten obzed używany bywał tylko względem bróv do-
brzy stany: występnych i zbrodniarów górzisto i z bez-
miego do sadu pociągali. Po onego dopełnieniu, stronę
zaprowadzającą mimo oporu stawiając, przed sadem mu-
siata, a gdy była chora lub podwarta, podawano powa-

żwiżki Rplty, x narodami, poterowniepxemi, u-
miarkowaty, k, drika, prawa osemwialnego surowo-
ści. Napierwej zabroniono pownotywać do Sadu, pretor-
skiego bez przyzwolenia Pretora najgodniejszej osoby, a potem
pociągali gwałtownie pod kara, pięciundziesiąt satus mo-
nety złotej x nakomienie kobiety, osoby małoletniej, po-
rywawki, dostającej wstępu, Podziwio, Patrona i jego pa-
milia. Ustawianie natężenia Bogom domowym u-
poważchmto to mniemanie, że bezbożna, jest maza-
obywatela xtona pamili. Od siam domowych gwałto-
wnie do Sadu pociągali: gdy pretor raportowany po
uwiadomieniu ustnem, na piśmie lub edykcie, pretor-
skim nie stawiał, powód uchodził w posiadanie jego ob-
sam wszem wożycząc, osoby wiekiem i starości, zwa-
żone do sadu przywożenia, ience na czasow Gelinska
x wyprawiały wyzred. Nie jest nam wiadomo, kiedy ten
casy sposób raportowania prawem XII tablic przeprowadzo-
my domieniony został. Niektórzy przypisują to czasom
Pawła i Ulpiana; lecz xustaw przywodzonych na po-
parcie tego mniemania to tylko wniesć można, że
w owym ^{wielu} nie strona lecz Unad wyrytuł powry. Po-
bniepxa jest tedy doprawdy, że k, odmiane, winni byli
Przymianie Panowania Konstantyna Wielkiego. Sto-
toż dodać powinniśmy, że według wspomnianego miar-
prawa strona raportowana i przed sadem stawiona
powinna była być wyprawiona na wolność, jeżeli do-
staniego

177
dostatecznego za sobą, znawcą ^{imce} ~~re~~ lub gdy
strony obiedwie ^{imce} ~~re~~ przed sądem, iaki roboty między
sobą, układa.

Gdy ani jedno ani drugie nie nastąpiło, przychodzi
no przed sąd, gdzie powód utrzymawczy prosi o pozwolenie mo-
wienia, donosi iakięś działania przeciw stronie drugiej.
Podebat actionem / Oryginal to nawraciem strona przeciw-
na, jeżeli iadzie mieć iaki, do powoda pretensyj, Dzia-
tania te podług pewnej utworne formy, oswiadcza no
ustnie lub na piśmie przed patronów do stron wybranych
lub naznaczonych do sądu. Wzajem tak ściśle postępo-
wano, że najmniejsza pomyłka, pociągata za sobą u-
tracie sprawy. Ita jure civile habemus constitutum, mówi
Cycero / de invent. II. 19 / ut causa cadat is, qui non quemad-
modum oportet egerit.

Po wzajemnem oswiadczeniu o przedsięwziętych dia-
taniach, strona powodowa knowna według pewnej for-
mety domagała się, xarszaj cielow: że strona obiadowna
nadziei pretora wyznaczonego, w sądzie stawii się, nie
omieszkaj, ; actor vacabat reum, pro kara puenięcia,
odpowiadająca wartości money oktora, był spor. Takowe
dargowanie, spinywał ieden zbiegłych wprawach znay-
ściślejszym rachowaniem przepisanych ostrożności.
Przem oddałę między strony i albo do nastąpić maia-
cey rozprawy czyniły przygotowania albo uchodziły
w układy -

Gdy zbliżeniem nie terminu gdy strona obia-
towana nie stanęła, rezygnat utracat każdad: gdy sta-
nęła, Pretor nakazywał spomniek wystanie obra-
mych działan' a rzarem przygotowanie przez wódnęgo
stron obiedwie, przem uchodził, w rozstrazgonienie ne-
czy i sekcijów naznaczat. Strona obiadowna która
u sądu nie stanęła, utracata sprawę, a pretor na
prośbę powoda przysądzał stawiający posiadanie
dobr. Jeżeli obiedwie strony stawily się na wezwanie
wódnego, odzywiał się zaprzewany: Ubi tu es, qui me va-
datus es? ubi tu es, qui me citasti? Ecce ego me tibi viso
tu

tu contra et te mihi siste. Podług tej formuły, iak to
widzimy w Placuię, C. de iur. i. / strona obciążona / uwa-
żana, o swoim stawieniu się, zaprzęwał się dalej ob-
ciążony: Leci iis a p. u. m. u. p. u. m. a. d. e. i. o. i. tu
następowało o powołanie d. i. a. n. i. a. p. o. d. ł. u. g. f. o. r. m. u. ł. y. o. p.
a. j. o. p. u. n. i. u. m. q. u. e. m. p. o. s. s. e. d. e. s. m. e. u. m. e. p. s. e. Komiczna, tedy jest
dla nas nowa formuła d. i. a. n. i. a. g. ł. o. w. n. i. e. y. s. y. c. h. u. p. o. n. a.
Jku w iakim je sam Justynian w swych instytucjach wy-
stawił, roztępnął i spamiętał. *instytucja d. i. a. n. i. a.*

454. Pierwszy podział takowych d. i. a. n. i. a. jest
na rzeczowne / actiones in rem / osobiste / in personam / i
miejscowe / actiones in loco / Działania rzeczowne otrzy-
mały nazwisko cywilnych / civiles / lub pretorskich
podług tego iak ustawa XII tablic, uchwał i komitytury
lub edyktów pretorskich i edyktów, wzięty, powołał. Miez-
dy cywilnymi liczą się działaniami wane rei vindica-
tio, actio in rem utilis, hereditatis petitio, actio confes-
soria, negatoria. —

Działania wane rei vindicatio, nie pierwsze, u-
żywano nim rozciągano. w. a. p. l. i. u. o. n. : kto nie w sporze
bedąc, powołał kto onej domagać się ma / i. c. u. j. u. s. d. e. b. e.
rent e. p. s. e. v. i. n. d. i. c. i. o. / Askonius Pedianus / in Lic. Ver. III
p. 1849. / w. i. y. w. a. n. y. w. t. e. i. n. d. i. a. n. i. u. m. w. y. w. a. n. v. i. n. d. i. c. i. o.
tak opisał. *Dis vindiciarum est, cum litigatur de ea*
re apud Pretorem, cuius incertum est quis debeat e. p. s. e.
possessor, et ideo qui eam tenet satisfacit pro praede litis
vindiciarum adversario suo, quo illi satisfaciat, nihil
se deterius in possessione facturum de qua iurium
est. Rursus sponsione ipse provocatur ab adversario
certa pecuniae, aut estimationis, quam amittat, ut sua
sit hereditas, de qua contendit. Praedes ergo dicuntur va-
lis datores locupletes pro re, de qua apud iudicem lis est, ne
interea qui tenet, diffidens causae, possessionem deterio-rem
faciat, secta dissipet, excidat arbores et cultiva deserat. Po-
anacem stęgo opiew iakim spowobem i konnu. prapnawa-
no temizawne powiadanie newy spornej. Je rary zenho-
Prda w. a. p. l. i. u. o. n. , ktora se stron prapnawuęz de
Sabin

128
do sądu na prośbę, strona mająca w tym interes
doprowadza się, a Pretor aby posiadanie ^{tego} przeciwni-
kowi zabronił przez interdikt *interdictum de poses-
sione vel ad-ipsienda vel retinenda vel recuperanda*
wid. Antiq. jur. rom. Flainp. lib. 18 tit. 28 / a chociaż to
o mimowolnem i nieuprzedzonym wyugowaniu roz-
miej należy, jednakowoż Rzymianie przypisli do są-
dów wyugowanie *symboliane*. Naprzęta obym-
ięcy w posiadanie niewolnika, trzymając go lub kła-
dąc nań rękę w przytomności Pretora, oświadczał
w przyjętej formule: *ne & prava kwirytalnego do
niego należy i ne & pda* aby wolno mu było go po-
sięci. *Hunc ego hominem ex jure quintium me-
um esse ajo, ejusq. vindicias mihi dari postulo.* Gdy pra-
ciwnik milczał lub usłepował; Pretor bróragemu
niewolnika do ukończenia sporu posiadanie przypadał.
Jeżeli zaś przeciwnik również przy posiadaniu niewol-
nika prostał; kładąc znowu nań rękę, oświ-
adzał się w ten same sposób. *Et ego hunc hominem
meum esse ajo ejusq. vindicias mihi conservari po-
stulo.* Naówczas Pretor wydawał interdikt „qui na-
vi, nec clam, nec precurio possidet ei vindicias dabo.
Odmienny był obzied obymowania w posiadanie spor-
nych gruntów domów lub innych własności. Dowia-
dujemy się z Aul. Geliusza / Not. attii. 10 / że po-
stępu sprawa *ad tablie* rozstrzygnięcie sporu kto ma
właściwość w posiadanie własności, sporu, do czasu osta-
tecznej rozprawy odbywało się na miejscu samem. Pre-
tor zierkawszy namierzając przypadał go według
słusności jednej ze stron przychodzących do sądu. Po-
dniez gdy zatrudnienia, nie dozwalały Pretorom być
przytomnemi: same strony zierkały i uiszczały a pro u-
wymionem akcie po bryle ściemni do sądu spawno-
wity. Nakoniec Prawnicy inni wkey części sądowe-
go sprawów, zaprowadzili obzied. Chęć posięci
własności

wdamowi w sporze bedzie. Dazywat sie. Tundus qui est
in agro, qui sabinus vocatur, cum ego ex jure quiritio
meum esse ajo, inde ibi ego te ex jure manum conser-
tam voco. Itebim precium nati xerwulat. Pretor
stronie potuamie prajadrad. Itebim precium dery-
wat die w podobny sporob. Unde tu me ex jure manum
consertam vocasti, inde ibi ego te revoco. Mawiaas
Pretor mawiaa. Superstitibus presentibus istam vi-
cem dico. Itebim vram. Strony potem wprajtomno sci
Ewiodow wychodit od sadu iakoby dla usagnie-
nia aktu wzajemnego obzicia w potuamie meay
sporney udai die na miejsce miady i powiciaty na
dos na dawotanie Pretora. Redite vram. Lic. pro
Murena ad. Potem wystuchawny Pretor strony
obiedwie tej ktoray przed awasciem spornu w spokoy-
nem zostawia potuamie, potuamie to prajad-
rad. Precium od tem casowego potuamie odaz-
domy, prajadprawat do dalszay rozprawy a naypierwey
kladat rekoymi na sadu wdamowi sporney, ktoray mu
w sporob stupulawy dawano. —

W drazbaniaich xwanych actio in rem utilis
et hereditatis petitio mato co domiennych uaywano
formul. Domayacizy die, prajadawenia prawa odziegi-
cemia dazywat sie do potuamie. Ajo hanc rem mea
esse: gdy potuamie zapraszat powod, xwawa dazy-
wat die spondesne certam pecuniam si mea sit.
spondes. odpowiadat potuamie, powiem nastepowato da-
nie rekoymi w sporob stupulawy. —

Drazbanie xwane actio confessoria podlug kul-
dawymano formul. Ajo usum fructum fundi tui
qui est in agro sabino esse meum. albo. Ajo jus ea
fundo tuo aquam ducendi esse meum. albo. Ajo jus mi-
hi esse, ire, agere, in fundo tuo. Barn. Brisson de
form 4 p 416. Drazbanie to ma to sobie wdasciwe
ie w obzicu w potuamie meay nie materjalnych
nie tytko affirmative lez i negative drazbai, sie
gryzdo

quod tibi ius non esse praestitum ita projec-
tum in meum me invito habere, alio, ajo tibi ius
non esse altius tollere. Ad actiones autem
negatorias.

Wszystkie działania pretorskie, pierwotnie trzy-
ma między działaniami autem: actio publiciana, od swe-
go wyznacza to imię, nazwę. Wzywano go w sprawach
o wykazanie własności rzeczy nabywanych dobrą wiarą
bez tego, który właściwość przez przedawnienie iście-
nie nabył. Formuła onego była następująca: „ajo hunc
rem, quam tu possides, mea esse, apotein deduximus, quan-
do quidem eam bona fide emi a L. Titio et ab eodem bo-
na fide traditam accepi”

O działaniach autem actio rescissoria Pau-
liciana, Serviana, et quasi serviana, niemamy nic sta-
nowczego więcej do powiedzenia nadto, że działania
pierwsze od pretora Publiciana, zaprowadzone były:
Działanie zaś autem actio serviana od serviusa delu-
piciusa sławnego prawnika, którego imię wawianin
wspomina Cyero [pro Marcia 222]

Działania niemowne własne, sobie imię
nature, i, nazwisko, i, którym dano imię actiones
praedictiales. Takimi były działania w sprawach o
stan wolności obywatelstwa, o użycie dziedziczenia Pau-
liciana w sprawach o stan wolności dwa były. Jednego
wzywał powód utrzymujący człowieka zostającego w nie-
woli: obojętne, drugiego wzywał powód utrzymu-
jący że osoba wzywająca wolności jest niewolnikiem.
Prawo decumviratue skłaniało się za wolnością, i po-
czucie człowieka będącego przedmiotem sporu przyna-
wiał tej stronie, która go wolnym być miała.
Wszystkie formuły w sprawach tego rodzaju całe możemy
w klasykach a najbardziej w Poetach. —

Działania osobiste powstają z winy, bicia, z sa-
mej stłusznosci, z umowy lub przestępstwa: prawo
nazwa ogólnie je takie nazwa conditiones. W działaniach
tego rodzaju do których umowa dała powód tej wzy-
wano formuły, „ajo te mihi mutui, commodati, depositi
nomine, dare centum oportere, ajo te mihi ex stipulata,

locato

locato dare facere oportere. Preciwniki albo zapieczniasz
domaganię cię, powoda albo ie urnawat w sprawonie, leczy
te dawę strong, pewneę uisnwat obromy i: exicipiat / np
nego me tibi ex stipulatu centum dare oportere, nisi
quid metu, dolo, errore, adductus spondendi, vel nisi quod
minor XX annis spondendi. Tęci preciwniki temu
zapieczniasz zapisywano rekognia, w sposob stipulauji.

Układow bezimiennych i niewistych wypraż
nem prawem, powoda, działania anajome pod nazwi-
skiem: actiones praescriptis verbis, lub actiones incerti,
infactum. Obiadauaji ie wladzie naleziato spot aut-
kowicie opisać np ajo te mihi triticum quo inter
nos convenit ab solita vestimenta tua dare oportere.

Przebiegiu prywatnych ceterę powoda, działania: actio ex furto, ex rapina, damno, injuria. Działania o kradziei iest krynminatne lub cywilne. Działania cywilne uisnwat formuty. Ajo vestem, quam mihi per furto mihi abstulisti, meam esse, teę illam mihi dare oportere. W innych przebiegiach innych uisnwat naleziato np w krynminach: ajo te mihi pugnum inflixisse, teę mihi tantum, quantum ego estimavero dare oportere, w gwałtownem wydarciu w łasciu ajo te mihi fundum vi rapuisse, teę mihi quadruplum ejus prelium dare oportere. Wskodzie sprawioneę przestępow, ajo te hominem meum occidisse, teę mihi quantum ille hoc anno plurimum fuit dare oportere / Lyon de ju. 120 p 480. /

Do działani mieszanych oprócz działaniawnego hereditatis petitiis nalezi actiones familiae eriscunda, communi dividundo, finium regundorum. Formuty byty im. w łasciu ex np ajo te familiam dividere debere et hoc nomine quantum mihi ex inventario debetur, te mihi dare oportere, Ajo res communes dividendas esse, eę nomine te mihi dimidium dare oportere, ajo fines agri nostri regundas teę quod ex agro meo percepi-
sti dare oportere / Lyon in ju. l. 20. p 480.

Druzi

Drugi podział działań iest na cy-
wilne (actiones rei persecutoriae), krymi-
nalne, (poenales) i mieszane (mixtae)
(gwiznemi są wszystkie działańia rze-
cowne i te które z kontraktów powsta-
ją, wyizwazy równo do którego kontraktu
składu nadwyzracznego dać może po-
wod (actus depositi miserabilis.) Krymi-
nalnemi działańiami te, którym prze-
stępstwa dać początek i przez które
domaga się atona niepowrodoenia szk-
dy lub kary na przestępcę. Natomiast
mieszanemi nazywają się te działa-
nia w których powod domaga się równo
wynagrodzenia szkody iak kary. Tu-
kimi są: actus rei bonorum raptorum,
damni injuria dati, depositi misera-
bilis. Podług wielkiego nadabienictwa,
formata działańia o karę była nastę-
pująca: „ apud centum mihi furto
tuo manifesto abesse, teque nomine,
quadringentos aureos mihi dare por-
taver. O karę tuą i wynagrodzenie szko-
dy: „ apud te mihi vestem rei raptis
eque nomine quadryplum dare por-
taver. Z tego łatwo zrozumieć można
z iakiego rodzaju powstają działańia
o powrocie raz wzięty, dwójtey, trój-
tey, personoway wartości szkody. Mo-
żna więc o tym trzem działańiami ro-
dziale mówić jutrzej. Na reguła-
cję powrocu wartości skazywani
byli bickwiarze iak urządy nato, (de
re rust. iust.)

Trzeci podział działań iest na dzia-
łańia dobrej wiary, (actiones bonae
fidei) i gwarantowe (stricti juris) albo
mówią

nowicze dostadnicy na działania do-
wolne (actiones arbitrarie) dobrej wia-
ry i prawidłowe. Działania dowolne,
to miały sobie własne, że gdzie był
upoważniony żądać po stronie zapo-
wanej ocenienia sporu: gdyby stro-
na uczynić tego niechciała, skazać ją
na zapłacenie większej wartości upo-
worney, i tak widziemy w działaniu
quod metus causa lub na tyle ile po-
wód zaprzysięgł

Piersty rodzaj działani składają to utorym-
dane nazwisko: actiones in solidum,
minus quam in solidum. Actio in soli-
dum iest utentur, gdy powód działa
o zapłatę priteny w swej reputa-
cji: przeciwnie actio minus quam
in solidum utentur, gdy byci summa
gdy powód działa o to, co zapowany
iest w stanie uczynić. W szczególności
w zapowaniu o wyplatę długi z na-
bytku dziecięcego, taka była formula:
„ape me serviti filio tuo C aureos
mutuos dedisse, teque quantum ex
eius pecunia facere poteris, mihi dare
oportere” w zapowaniu o zwrot posagu:
„ape me tibi nomine dotis mille
dedisse, teque mihi quantum facere
poteris, dare oportere” Tęgi rodzaj
działani używano przeciwko ojcu, pa-
tronowi, zastępcemu w sporze, woytko-
wemu, daruicemu: wsey ci boiscie
mogli byci przynuszeni do zapłaci-
nia nad moimoi: to iest własne co
nazywają beneficium competentie. Tymie
sposobem działano przeciw temu, który
wstawił pod judicium między wierzycielami
poddan.

Nakoniec nazywano dziatani, do których
dale powód zobowiązanie własne albo
zobowiązanie, tj. nienamowolonego
i niewolnika. Do tego rzędu należą
dziatania quod iustum, de in rem
vero, de peculis, actio tributaria,
exercitoria, ~~trist~~ institoria.

Pomysł który swoy naród wojen-
nym chciał widzieć, zakazał obywatelom
handlu i rzemiosł. Za pomno-
żeniem się ludności, dostatków i po-
trzeb, raz po raz odnowić to surowe Ro-
mulus postanowił i Tarkwiniusz o
tym apud senat iudic. Postata
edukacji państwa dawnego nuniema-
nia a rzemieślnicy i kupcy postarali
się do tego nieść. Ciceron (de off. 1. 42) mowić o kupcach
celesti, tak się wyraża: sordidi
putandi qui mercantur a mercato-
ribus, quod statim vendunt. Nihil
enim proficiunt, nisi admodum
mentiantur. Nec vero quidquam est
turpius vanitate. Magistrum pro-
mischę in zaimowai praeq tak ile
morianę, nymali do niego niewolni-
ków, wyrzucić lub wstąpić do
umowionej nagrody i nazywali ich in-
stutores. Wto więc z praeconum ten
zawart zobowiązanie, upowaruniom
był dziatani, prociis samem wami-
ciloru handlu postatę tej formity:
„ ego me Titus Mavius servo, quem
Mavio instorem suum fecerat, cen-
tum aureos credidisse, cumque eius
rei nomine centum aureos mihi
dare oportere.” Dziamato, otrymato
nazwisto actio institoria.

Salut

Jak działanie zwane actio iustitioria
od pretorskiego nad handlem tak
działanie utworem daję innę actio
exercitoria od utwora onego oty-
mato nazwisko. Exercitor bowiem
jest handlujący na morzu. Tacy
krycy używali innego rodzaju pre-
torowych nad okretami, których ma-
gistro nawi zwali. Kto więc zawarł
zobowiązanie z pretorszym okretu,
miał prawo użyć działania tego
przeciw samemu utworielowi według
następującej formuły: „ ego me sti-
cho seruo quem Mavius dominus
ei navi quesi. exeret, magistrum
profecerat, centum aureis ejus rei
causa, qui profectus erat credidisse,
eumque ejus rei nomine centum mihi
dare oportere.

Działanie zwane actio tributaria,
następująca ma formułę: „ ego Ma-
vium pecuniaris stichi serui merces
ex edicto non distribuisse et quanto
minus tributum ait, quantum de-
suerit, tantum mihi eum dare por-
tere. „

Działanie zwanych quod jussu, de in-
rem verso, de pecuniis, używają kontra-
hent z drückiem nieuwolnieniu-
nem, niewolnikowi lub z żoną prze-
ciwko ogu, panu lub mżowi o da-
nie lub ucygnięciu tego co drücko
nie wolnik lub żona na rokach ogu
pana, lub mżia daj lub ucygnię-
cie zobowiązata są. Formuła ich w po-
dobny bywata układana odpowiednio
me sticho, Maviu seruo centum

credidisse

credidit ut Maevii domum eadem-
tem fularet & Maevium quatenus &
in rem versum & in pecunia Stichi
esse constabit, dare mihi oportere.
Upoważnieni tym ex wsem wierzyteli
do sporzowania cykow o długi synow-
skie, dozwoleli sobie z porzeczania in-
lichow pienieży synom marnotraw-
nych marnych Morayen: to dabo
powed do ustanowienia uchwały esa-
ney Senatusconsultum Macedonianum,
ktoreg zastrzeżoneg ze nawet pwenien-
ci cykowscy, wierzyteli syna, miety-
dę mieć prawa dopomnieć się o dłu-
gi z tego cyka zacięgniwe.

Po omiadowaniu powoda iakiego dria-
tania ma użyć, zapowamy uprasat
Pratora, aby nam wolno bylo się bronić.
Strzymamy powołenie, oswiadcza po-
tęg pewney formuły: ze rzecz ma
się maary (excipietat negando;) lub
nieprawdę powdowi, twierdzić że tego
domagani się, iest nieprawdę, (aut
excipiendo eludebat.) Twierdzenie to
o prawie naszem, ma iść wyistku
(exceptio.) W zaprowadzianey obwinie
ze strony powanego, powod miał pra-
wo doprasać powtornege zarzut, to
znoun wnie się replikę (repliatu) itd.

Dwa z wzrast wyistkow: apwhe i
pretorskie. Stadwa z umiaru i e spor,
(perpetua sive peremptoria,) albo go
zawieszające (temporaria sive dilatoria.)

Abt teni iakimpre o spowbi unowce-
nia wyistkow dai wyobrazenie, pr-
widnie powinniemy: ze duchtę się
254

sędy na polubowne, (iudicia arbitraria,
bonae fidei) i: sędziów (stricti iuris)
w sędziach sędziów, po ogłoszeniu
dziatania przez powoda, obrotowa-
ny wnoszą wyrok natychmiast i mo-
wiedzą ^{bez} pośrednio w urzędzie pretorskim
powód czyni powtórny zarzut. Ma
przynajmniej, na wniesienie powoda:
aje hunc hominem ex iure quin-
tium meum esse, odpowiedział ob-
rotowany: iet ego nego, quod iam
res iudicata sit. Po clem przysię-
gowano do stwierdzenia religijni dpo-
sobem stylulacji i: Pretor odczytał sędzi-
w do mianowanych przez siebie
osob: które powtórnego zarzutu
i: powtornej odpowiedzi wystuchowały.
Odczytał się powód: sponde me quin-
gentos, si homo iste ex iure quin-
tium meus sit? spondeo. Obro-
wany zaś: tu vero spondere mi
homo tuus sit, siue res iudicata sit?
spondeo. W sędziach polubownych zaś
powtórne zarzuty powoda i: na nie
odpowiedzi obrotowanego, mogły mieć
mieścięcy w urzędzie pretorskim
w urzędzie osób mianowanych do re-
sponsum to jest sędziów.

Po wniesieniu dziatan i: odpowie-
dzi i: onych kilkakrotnem powtórze-
niu, strony doprowadzają się do pre-
tora wyznaczenia sędziów lub arbitrorum,
których same sobie dobrowolnie wy-
brały: pierwszych dla wstręgnięcia
węzki w sporach materialnych

do sądu eponego: drugich dla wese-
dzenia sporu należącego do sądu po-
lubownego. W sprawach większej wagi,
mianowanie to następowało z listy
centumvirów. Ponadto wolno było
stronie mianowanego sędziego odmówić.

Obywatel mianowany sędzią, miał ob-
owiązek być pełnoprawnym swemu wstawa-
niu lub statusowi, wynoszącemu przynajmniej
dwieście tysięcy asów, w tym obywatelstwo na
sumieniu w wyrokowaniu, wewno-
su do rady i pomocy przyjaciół i krewnych
w prawie, do ratowania poruczonej
sobie sprawy przygotować. Tak naprzód
strony nieprzytomne, na terminie powo-
ływał edyktem po raz, po drugi, i po
trzeci, aż nakoniec ogłaszał edictum
peremptorium, czyli edykt umarzają-
cy sprawę. Liczba potrzebnych do umu-
wienia sprawy statutowego, nie była na
sprawy winnego gwarantem równości. Gdy
obecność strony stała się, patronus nie za-
bierał głosu i w pierwszych mowach tra-
sanie (conjectio causae) w drugich obser-
wacje i cięło rzecz obciążała do uchylenia
nia dowodzonej godzi. Wskazywały wy-
chowanie świadków w przygotowaniu stron
rozważano przesłuchanie i inne dowody.
Gdy nakoniec patronus nie zamierzał
i prawa dostatecznie obciążone sędziom
był się dawata; sąd przygotował do
dania wyroku większemu głosu: wu-
mnie głosu zawieszona sprawa do roz-
strzygnięcia umiędzy pretorskiego.

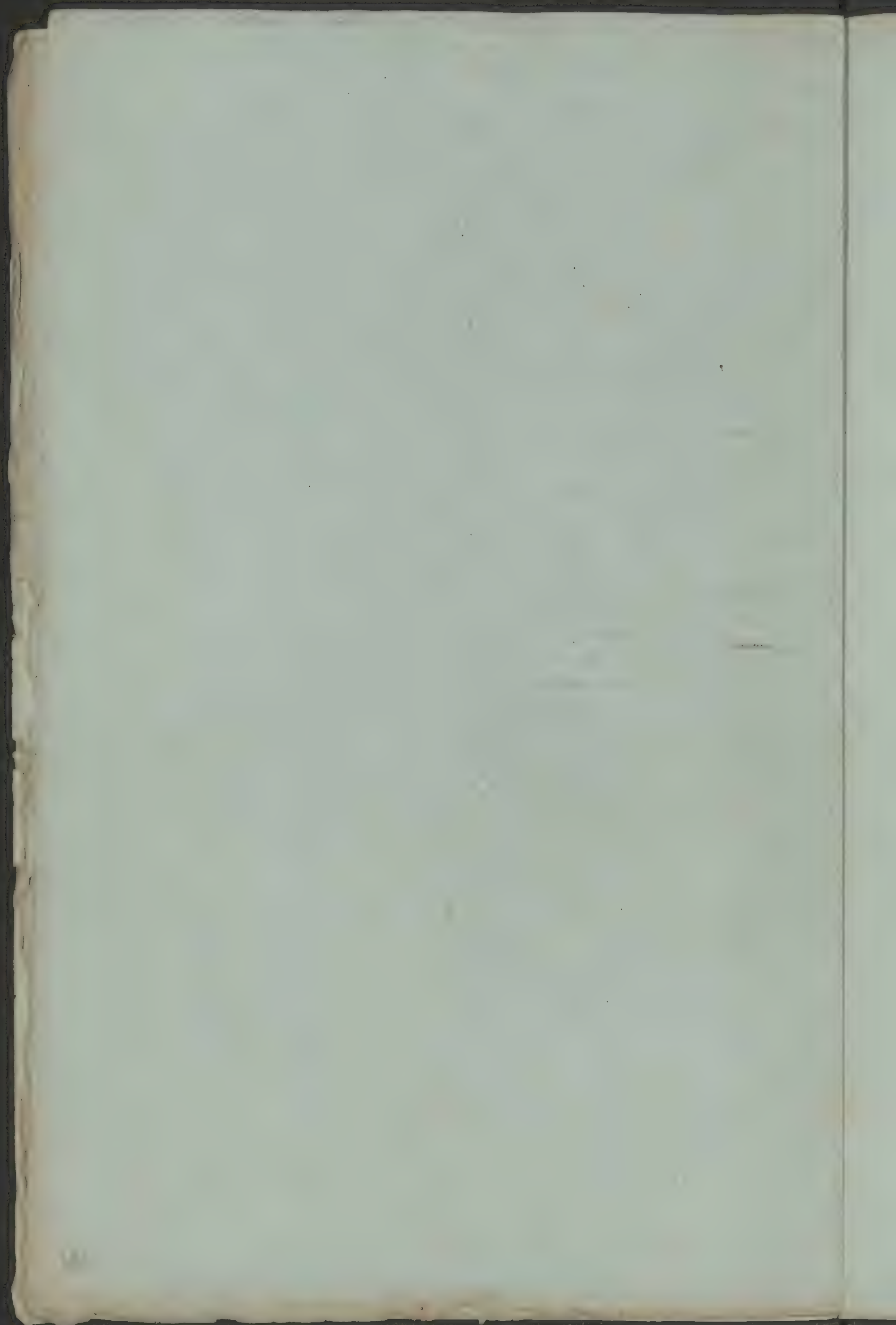
P ukończeniu roztrząsania i dyskusji
 wyroku, niepowstawało nic więcej jak
 uczynić omemu zadość. Pó ukończeniu to-
 wion raz sprawić, niegodziło się ony powo-
 łanie do sądu wnieść. Na tegoż dnia
 (d. Terent. indr. VIII. r. 7) tłumacząc
 poufate łomka wyrażenie: „actum
 est” tak wytknął: „he. ver secan-
 dum ius civile licet in quo iudicetur
 ne quis rem totam una iudices repetat.
 Si ipse Terentius in Phormione: actum
 esset ne ages.” Ponastawiając powetnaw
 thonie „przegrywaney sudek, iedak
 postawienia domu na ukończeniu stopnie,
 iedak ię stary Pn ten przypadek przy-
 wilej wany: restitutus in integrum,
 o którym wiele wyprawiać urom i o
 którym my mieliśmy w wójsku na-
 szym mówić o stanowiąc ię po-
 wstać nowa onstion, iednego omie-
 wadomost wczaj lub o przetytu
 fatur i iudicem, wójskie albo nakonie
 w czasie wójskowym iedno omie wczaj.

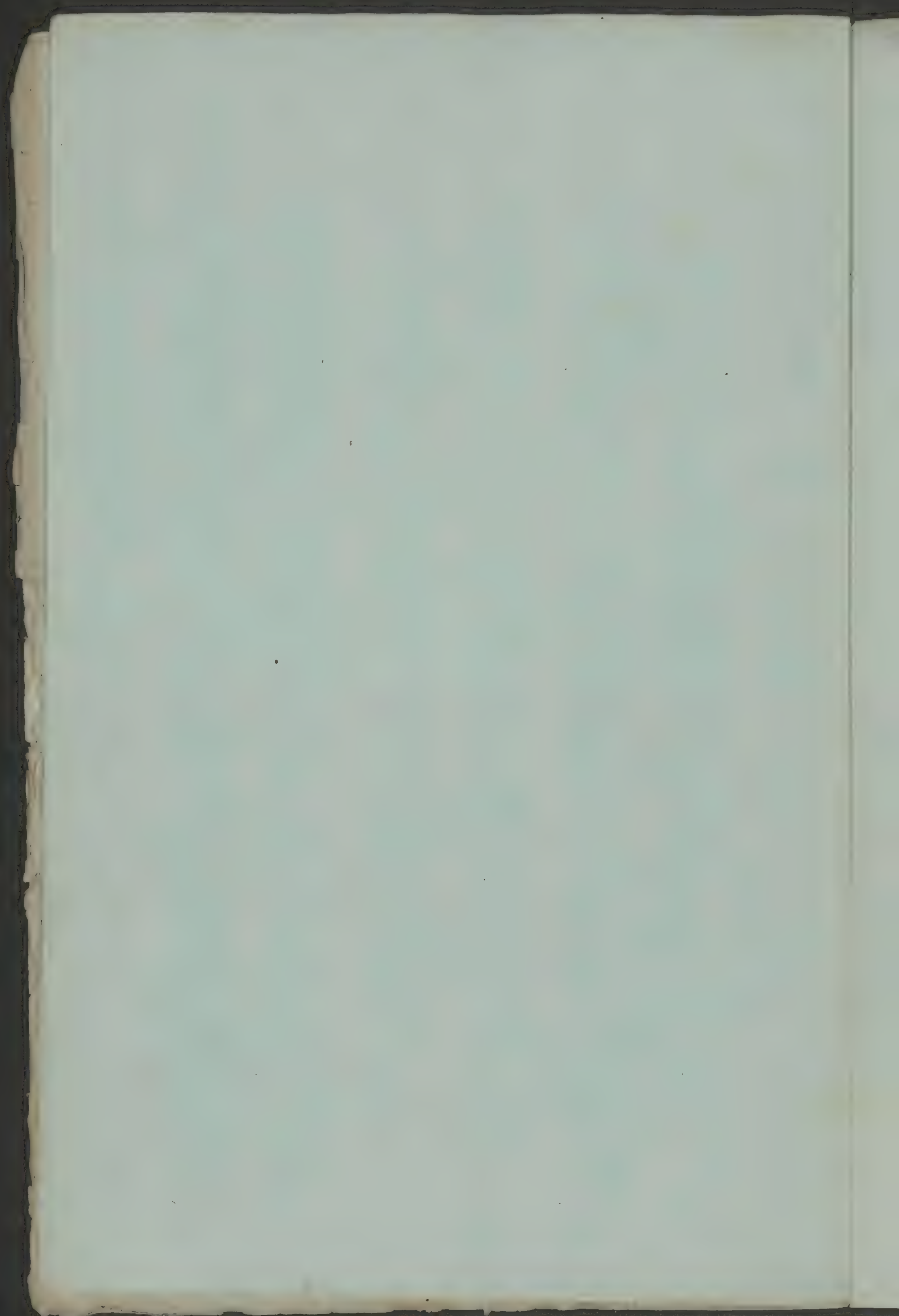
[illegible][illegible]

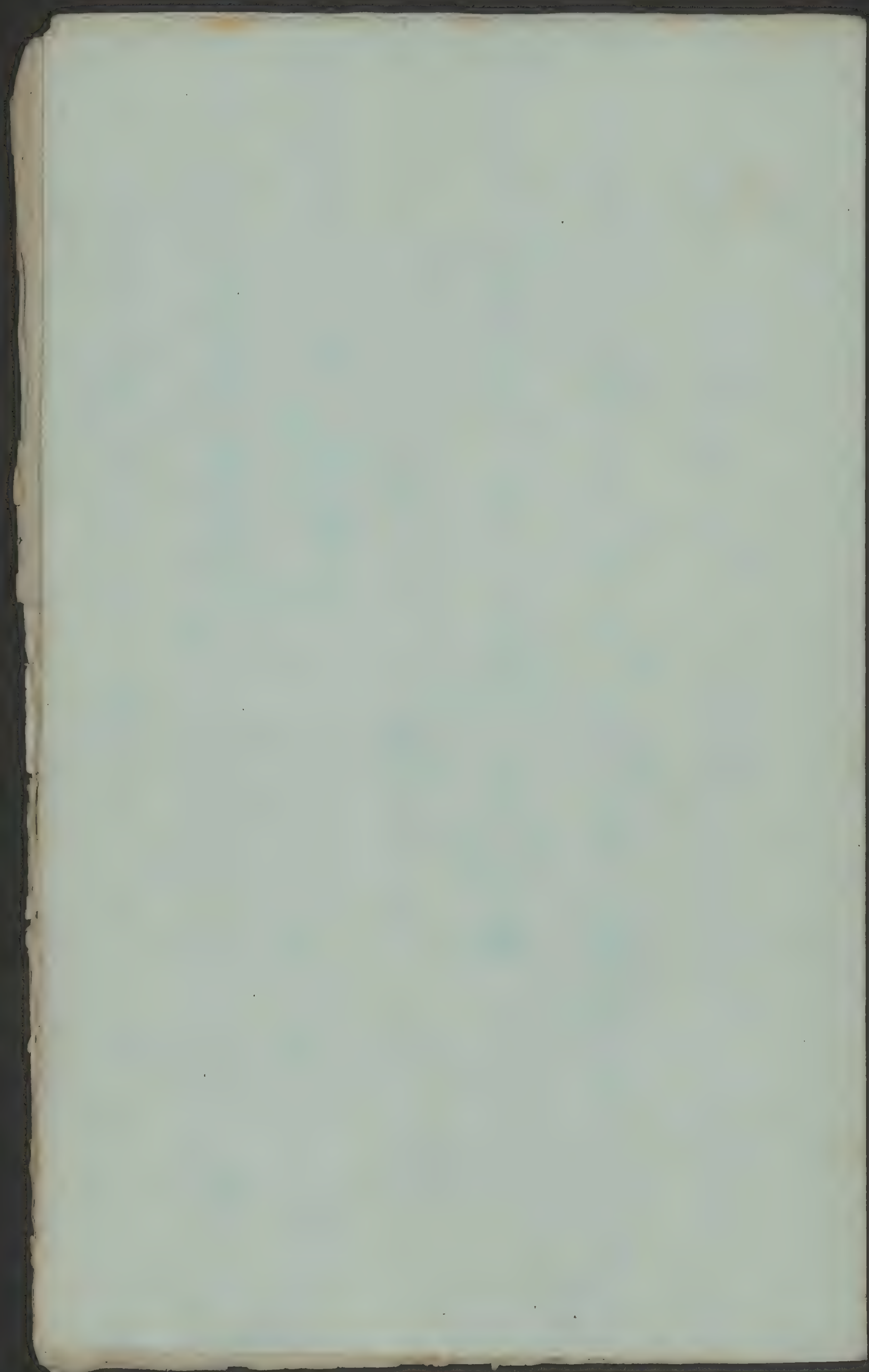
[illegible]

[illegible]

[illegible]

15.

10

11

76

92

23

24

te pytanie? Po przegadaniu dwóch nam uszedł umysł młody.

15. Jak mógł być powód prawniczy w tym rozstrzygnięciu prawa ostatecznego
cywilnego? jakie onych rozporządzenie? — Co się rozumie przez nabytok dziesięcinny
i iloraki on jest? — Co jest nabytok obozowy i jaka jego natura? — Co jest nabytok
ko-obozowy i jaka jego natura? — Co nabytok ogólny dziesięcinny i jaka jego na-
tura? — Co Macierzyńsko-dziesięcinny i jaka jego natura?

16. Jak się nabycie utracone ogólnego? — Co jest uprawnienie, czego do jego własności
potrzeba? jakie jego skutki? — Co jest po wyłączeniu i wylęgnięciu, czego do jego wa-
żności potrzeba? — W czym obowiązek jest spozobien' w odniesieniu do siebie podobnie i
w odniesieniu do siebie różnie? — Jak skutki przywrócenia?

17. Kiedy utracone ogólnego utracie? — Co jest usamowolnienie i czego do swojej własności
się wymaga? W jakim porządku zmienia się dziesięć po rozdzielaniu się utraconego
ogólnego?

18. O Opiece wogólnie

19. O Wyznaczeniu opieki

20. O przydziale opieki

21. O zmianach opieki

22. O trybie opieki

23. O dozrywaniu dziesięcinach do których się przysługuje dziesięć powoła

24. O kuratelach

[Faint, mostly illegible handwritten text in Arabic script, possibly a manuscript or ledger entry.]

12
80
58
22

80
12

136
84

